V. LEBEDEV

Înnoitorul naturii

ROMAN

I.V. MICIURIN

Cartea Rusă

★

V. LEBEDEV

ÎNNOITORUL NATURII

Din generaţia actuală de scriitori sovietici, nimeni altul nu putea mai bine ca Lebedev — naturalist, silvicultor şi om de litere recunoscut — să pătrundă în toate unghiurile minţii şi sufletului lui Miciurin şi să ne prezinte povestea vieţii, plină de epic, a acestui mare geniu, ce şi-a croit singur calea către culmile ştiinţei şi a realizărilor unice, rupând zăgazuri, sfărâmând prejudecăţi, înfruntând cu curaj împotrivirile şi răutăţile. Lebedev ne face să trăim intens începuturile, lipsite de lumină şi căldura iubirii, ale unui copil şi apoi zbuciumul adolescentului înzestrat din fire cu spirit de observaţie ce trece de marginile obişnuite şi cu un deosebit dar de iscoditor, ce i-au fost de mare folos în carieră. Lebedev ne prinde în lupta bărbatului Miciurin cu natura, cu greutăţile, cu sine însuşi, împărtăşindu-ne avânturile, nedreptăţile, izbânzile. În sfârşit, Lebedev ne înfăţişează apusul măreţ al octogenarului apoteozat de ştiinţa universală, de guvernul ţării sale, de poporul pentru care s-a trudit.

★

V. LEBEDEV

ÎNNOITORUL NATURII

I. V. MICIURIN

ÎN ROMÂNEŞTE DE
MARIA CĂCIULEANU

EDITURA „CARTEA RUSĂ”

ÎNNOITORUL NATURII

I. V. MICIURIN

D E

V. LEBEDEV

S-A EDITAT DE CĂTRE ASOCIAŢIA ROMÂNĂ

PENTRU STRÂNGEREA LEGĂTURILOR CU U.R.S.S.

ARLUS

EDITURA „CARTEA RUSĂ”

1949

COPERTA: STUDIO - „CARTEA RUSĂ”

PREFAŢĂ

Printre oamenii de ştiinţă sovietici, cea mai reprezentativă figură este, fără îndoială, aceea a lui Ivan Vladimirovici Miciurin *— care a deschis drumuri nebănuite în ştiinţa ereditǎţii plantelor şi a adus mari servicii patriei sale şi omenirii. Ceea ce caracterizează viaţa şi opera lui* Miciurin *este îndrăzneala gândului şi hotărârea faptei. Îndrăzneţ a fost gândul de a înlocui soiurile locale neproductive şi de proastă calitate, prin varietăţi nobile, create de el, în regiuni unde din cauza frigului şi solului impropriu, cultura pomilor nu reuşise; îndrăzneţ i-a fost gândul de a încrucișa soiurile indigene cu soiuri străine îndepărtate ca afinitate; îndrăzneţ i-a fost gândul de a folosi pentru modelarea tipurilor pe care le urmărea, în special, material tânăr, pe care-l supunea la un regim aspru; îndrăzneţ i-a fost gândul folosirii care treptat imprimă însuşiri superioare creaţiunilor noi. Hotărâtă i-a fost fapta, ca 60 de ani să nu se abată o clipă de la punerea în practică a gândurilor sale, mergând adesea până la distrugerea totală a materialului viu pe care-l urmărea ani de zile în dezvoltarea sa, dar care se dovedea la urmă că nu prezenta însuşiri de preţ. Hotărâtă i-a fost fapta de a se desprinde de lâncezeala mediului burghez în care crescuse şi de a-şi alege ca tovarăş de viaţă pe ţăranca plină de virtuţi —* Alexandra Vasilievna Petruşina*.*

Autodidact, Miciurin *şi-a însuşit repede, dar temeinic, cunoştinţele de fiziologie şi biologie necesare pentru atingerea ţelurilor către care îl mâna gândirea sa genială. A citit mult, dar fără să-şi dilueze gândirea personală prin amestecul cu gândirea altora. Din tot ce a citit, ceea ce l-a impresionat mai mult pe* Miciurin *a fost opera lui* Darwin*, accesibilă prin traducerile minunate şi interpretările lui* Timiriazev*, ale cărui lucrări le-a urmărit şi folosit în realizările sale. În opera lui* Darwin*,* Miciurin *a descoperit nu numai o confirmare a ideilor sale, ci şi un puternic imbold de avântare, către orizonturi pe care nu le întrezărise încă nimeni. Miciurin şi-a împărţit timpul îndelungatei sale vieţi între livada cu pomi şi raftul cu cărţi. De timpuriu intră în legătură şi întreţine schimb activ cu marii horticultori din străinătate, de la cate primea zilnic pachete voluminoase de seminţe, butaşi, puieţi, etc. Orăşelul Cozlov de care nu s-a*

despărţit toată viaţa, a devenit un centru către care se îndreptau scrisori, pachete, iar mai târziu paşii celebrităţilor horticole mondiale. La vârsta de 34 ani, Miciurin *reuşise să aclimatizeze soiurile plăpânde de peri introduse din străinătate, altoindu-le pe port-altoi sălbatici, rezistenţi la frig şi să creeze soiul de vişini cu portul pitic, care prezenta multe avantaje, mat ales în regiunile cu climat aspru. Odată cu acestea a reuşit să se impună şi cercurilor ştiinţifice oficiale, care îi publicaseră primele studii în Revista de horticultură din Petersburg.*

Succesul obţinut de timpuriu nu l-a ameţit şt nu l-a abătut de la munca încordată. Fără răgaz, continuă să încrucişeze numeroase soiuri de meri, peri, pruni, vişini. Reuşeşte să creeze vişinul „Plodorodnia", rezistent la frig, productiv, cu fructe de bună calitate. Pentru acest soi pe care-l trimesese pentru experimentare horticultorilor canadieni primeşte dovezi de recunoştinţă, exprimate în felul următor: „În grădinile noastre au pierit toţi vişinii fără excepţie, afară de vişinul care poartă stimatul dumneavoastră nume".

Nemulţumit de rezultatele obţinute, Miciurin *îşi mută pepiniera şi livada în locuri din ce în ce mai improprii pentru cultura pomilor; distruge fără cruţare materialul care pentru alţii ar fi apărut foarte valoros, până ce reuşeşte să-şi educe printr-un tratament spartanic materialul tânăr, în stare să suporte traumatismul replantării, iar în livadă să reziste la secetă, frig, vânturi.*

Livada şi pepiniera lui Miciurin *devin celebre şi sunt vizitate de numeroşi şi distinşi specialişti străini. I se oferă putinţa unei călătorii în America. Nu se lasă însă ispitit şi refuză, motivând: „eu mă lupt de o viaţă întreagă pentru aclimatizarea mai spre Nord a fructelor sudice, iar dumneavoastră îmi propuneţi să mă duc eu însumi la Sud".*

Deşi prins cu totul de experimentările sale, Miciurin *nu a rămas străin de mişcarea revoluţionară, care prinsese în mrejele ei pe cele mai superioare minţi şi se înteţise în Rusia pe la începutul secolului în care trăim. Casa lui* Miciurin *devine adăpost clandestin pentru revoluţionari, iar el şi-a luat rolul de gazdă ilegală pentru urmăriţi şi proscrişi, ceea ce i-a atras în repetate rânduri vizite neplăcute, perchiziţii, vexaţiuni.*

În timpul acesta în toate ţările din lume se stârnise un mare interes pentru opera ştiinţifică şi realizările lui Miciurin*, mai puţin*

în Rusia ţaristă unde se păstra o tăcere semnificativă. Gândirea lui Miciurin *îşi luase zborul către noi orizonturi: încrucişările îndepărtate, transplantarea mugurilor, etc., şi obţine noi soiuri pentru care abia mai pridideşte să găsească nume cu care să le boteze.*

Caracter dintr-o bucată şi democrat convins, refuză categoric momelile pe care oficialitatea prezumţioasă şi chiar ţarul i le oferă. Decoraţiile pe care le-a primit nu le-a purtat niciodată şi le-a ţinut ascunse.

Când fluviul de oameni s-a pornit în 1917, în Rusia, către alte ţeluri, mişcarea revoluţionară îl prinde şi pe Miciurin*, îl pune în stare de rezonanţă şi vibraţiune socială deşi el nu s-a ocupat activ de politică şi nu a participat la meetinguri. După revoluţie, pepiniera lui Miciurin este considerată ca un bun public şi luată sub ocrotirea Statului Socialist. Oraşul Cozlov devine an de an mai viu, clădiri noi se ridică, drumuri noi se deschid. Când haina bătrâneţii începe să-l apese greu pe umeri, iar puterile încep să-l părăsească,* Miciurin *simte nevoia să-şi asocieze colaboratori, care să-i ducă opera mai departe. Lumea nouă ce se năştea, lumea viitorului îl sărbătoreşte cu entuziasm, iar Preşedintele Consiliului Comisarilor Poporului declară: „Trebuie să-l păzim pe acest om ca lumina ochilor". Colaboratori numeroşi se apropie de maestrul venerat. Guvernul reuşeşte să planteze în toate regiunile din U.R.S.S. noi terenuri cu pomi ieşiţi din pepiniera lui* Miciurin*. Cauza lui devine astfel o cauză naţională.*

Cel ma devotat şi cel mai apropiat elev al lui Miciurin*, care duce cu râvnă deprinsă de la părintele său sufletesc grandioasa operă mai departe, este* Pavel Iacovlev*. Tehnica hibridizării se perfecţionase atât de mult la Cozlov, încât se încrucişează nu numai speciile mai îndepărtate ale aceluiaşi gen (mălinul cu vişinul), ci şi genuri diferite din aceeaşi familie (sorbul cu păducelul) şl chiar genuri din familii diferite (lămâiul cu părul).* Miciurin *reuşise în sfârşit să definitiveze şi să concretizeze problema „mentorului" pe care el însuşi o consideră capitală pentru practica şi teoria horticolă.*

Pepiniera şi livada lui Miciurin *sunt acum vizitate de studenţi, profesori şi academicieni sovietici, iar bătrânul meşter al naturii este unanim recunoscut ca şeful şcoalei din „Republica verde" cum se numea întreprinderea sa. Statul muncitorilor şi al ţăranilor nu refuză mijloacele necesare dezvoltării operei lui*

Miciurin*. Din grădina lui pornesc expediţiuni ştiinţifice în toate colţurile lumii, laboratoare noi se construiesc după ultima cerinţă a ştiinţei şi tehnicii. Tot ceea ce magul înnoitor al naturii reuşise să creeze este supus acum la analiza meticuloasă a cercetătorilor specialişti. Oraşul în plină floare capătă numele lui* Miciurin*.*

În jurul maestrului genial roiesc tineri veniţi să studieze în cea dintâi şcoală tehnică de horticultură. Printre discipolii de seamă ai lui Miciurin *trebuie să enumerăm pe* T. Lâsenco *— iniţiatorul metodei de iarovizare, prin care se influenţează creşterea plantelor, schimbându-le perioada de vegetaţie. De la Arhangelsc până în Crimeia, din Ucraina până la Vladivostoc, „creaţiunile" lui* Miciurin *acoperă vaste terenuri, pe care înainte cultura pomilor roditori era considerată cu neputinţă.*

Miciurin *a simţit fericirea, rareori hărăzită oamenilor de ştiinţă din alte ţări, de a-şi vedea, după 60 de ani de muncă neîntreruptă, opera sa fixată pe temelii solide şi cu perenitatea asigurată nu numai prin urmaşi vrednici, dar şi prin garanţia Statului.*

Cu prilejul împlinirii a 80 de ani de viaţă, guvernul, Academia, oamenii de ştiinţă sovietici şi străini, poporul, au sărbătorit pe Miciurin*, celebrând prin geniul care a dezvăluit tainele naturii, răsturnând adesea legile firii naturale prin legi pe care le-a impus firii, pe Cetăţeanul de frunte al epocii de mărire a U.R.S.S.*

Succesul lui Miciurin *se datoreşte bineînţeles, în primul rând, însuşirilor sale excepţionale, dar se mai datoreşte altei cauze pe care o recunoaşte însuşi* Miciurin*, într-o scrisoare pe care a adresat-o lui Stalin:*

„Regimul sovietic a transformat întreprinderea pentru obţinerea noilor varietăţi de fructe, înfiinţată de mine acum 60 de ani, într-un centru naţional de producere a fructelor, cu mii de hectare de livezi, cu laboratoare minunate şi cu cei mai buni colaboratori ştiinţifici. Regimul sovietic şi Partidul de sub conducerea dumneavostră m-au transformat şi pe mine dintr-un experimentator singuratic, nerecunoscut de oameni şi batjocorit de ştiinţa oficială şi de funcţionarii ţarului, într-un conducător al lucrărilor asupra a sute de mii de plante. Partidul Comunist mi-a dat tot ce era necesar şi tot ce poate dori un experimentator pentru lucrările sale. S-a împlinit visul vieţii mele: varietăţile

create de mine n-au pornit din câmpurile de experienţă la bogătaşi, ci livezile colhozurilor şi sovhozurilor, înlocuind, acolo fructele acre de altă dată. Guvernul sovietic m-a decorat cu ordinele cele mai înalte, a schimbat, în onoarea mea, numele oraşului în care trăiesc şi a publicat lucrările mele în mai multe ediţii. Vă rog să ştiţi că nu le privesc pe toate acestea ca ceva ce mi se cuvine de drept, ci vă exprim dumneavoastră, conducătorul maselor muncitoreşti, toată mulţumirea, devotamentul şi dragostea în numele întreprinderii căreia i-am sacrificat 60 ani de viaţă şi muncă... Sunt mândru de faptul că poporul mi-a încredinţat conducerea acestei grădini mărite şi dezvoltate, ca să-mi pot continua încercările şi experienţele mele...”

Pentru înfăţişarea epopeii vieţii lui Miciurin *nu se putea încumeta oricine. Se cerea nu numai un om de mare talent, dar şi un bun cunoscător al problemelor care au preocupat pe genialul horticultor din Cozlov.*

Din generaţia actuală de scriitori sovietici, nimeni altul nu putea mai bine ca Lebedev *— naturalist, silvicultor şi om de litere recunoscut — să pătrundă în toate ungherele minţii şi sufletului lui* Miciurin *şi să ne prezinte povestea vieţii, plină de epic, a acestui mare geniu, ce şi-a croit singur calea către culmile ştiinţei şi a realizărilor unice, rupând zăgazuri, sfărâmând prejudecăţi, înfruntând cu curaj împotrivirile şi răutăţile.* Lebedev *ne face să trăim intens începuturile, lipsite de lumina şi căldura iubirii, al unul copil şi apoi zbuciumul adolescentului înzestrat din fire cu spirit de observaţie ce trece de marginile obişnuite, şi cu un deosebit dar de iscoditor, ce i-au fost de mare folos în carieră.* Lebedev *ne prinde în lupta bărbatului* Miciurin *cu natura, cu greutăţile, cu sine însuşi, împărtăşindu-ne avânturile, nedreptăţile, izbânzile. În sfârşit,* Lebedev *ne înfăţişează apusul măreţ al octogenarului apoteozat de ştiinţa universală, de guvernul ţării sale, de poporul pentru care s-a străduit.*

Traducerea în limba noastră a poveştii vieţii Miciurin *este la înălţimea textului original. Lipsită de stângăcii stilistice, urmează cu credinţă textul păstrându-i o frăgezime literară, care o face uşor accesibilă oricui.*

„Cartea Rusă” tipărind această lucrare îşi îndeplineşte o datorie faţă de memoria unui om de ştiinţă sovietic, ce nu-şi găseşte pereche şi pe care publicul românesc îl cunoaşte încă

insuficient şi deformat. Sunt convins că nu numai naturaliştii, agronomii şi silvicultorii, ci şi oricine va citi cartea lui Lebedev *va simţi vibrându-i coardele sufletului, urmărind lupta dârză a unui bărbat de geniu pentru a asigura progresul şi binele omenirii.*

Prof. TRAIAN SĂVULESCU
Preşedintele Academiei Republicii Populare Române

CUVÂNT ÎNAINTE

Veaceslav Lebedev, fiul unui inginer silvic, s-a născut în 1900, în regiunea Uralilor şi şi-a petrecut copilăria la ţară, în munţii Urali.

După terminarea liceului la Costroma, oraşul de origine al tatălui său, şi după ce a servit trei ani în Armata Roşie, a intrat la Institutul Superior de Agronomie, secţia silvică, pe care l-a absolvit cu titlul de inginer.

Între anii 1926 – 1930, Lebedev a călătorit în U.R.S.S. (Asia Mijlocie, Siberia, Extremul Orient) în calitate de corespondent al unor ziare din Moscova.

Prima sa operă literară a fost romanul Darurile lui Tintin*, în care descrie un sovhoz din Extremul Orient. Această carte a apărut în două, ediţii, în 1930 şi 1933 şi s-a bucurat de înalta apreciere a lui Maxim Gorki.*

Cartea lui Lebedev despre Miciurin Înnoitorul naturii*, a apărut în 1937 şi a fost reeditată în 1940.*

Ni se povesteşte aci cum mica gospodărie model a genialului cercetător Miciurin, s-a transformat, datorită regimului sovietic, într-un imens sovhoz pomicol de o importanţă mondială considerabilă.

Lebedev a terminat de curând un nou roman Ţara făgăduinţei*, în care analizează viaţa şi activitatea unui sovhoz zootehnic în timpul Războiului pentru Apărarea Patriei.*

1. PRIMUL SEMĂNAT

Dimineaţa, când Vania deschise uşa, lumina prea albă a soarelui — care umplea curtea şi cerul — aproape îl orbise.

Căldura lui îţi dogorea obrazul chiar dacă ţi-l acopereai cu ambele mâini. Şi, cu toate astea, soarele nu izbutise încă să topească toată zăpada de pe miile de ramuri ale merilor.

În fundul curţii se afla o şură de paie, cu acoperişul de stuf, care, din cauza ploilor, îşi schimbase culoarea. În dreptul porţii se înălţa gardul grădinii de zarzavat, iar mai departe livada zumzăia de albine. Acolo lucra tata şi se auzea până aici cum trosneau şi foşneau ramurile cu frunzişul lor tânăr.

Din grădina de legume, neînverzită, venea un miros puternic de romaniţă.

Straturile erau gata făcute şi semănate în parte, însă micile plante mai stăteau ascunse în pământ. Fluturaşi albi se jucau în aer, se aşezau pe gardul încins de soare, şi îşi strângeau aripioarele, ce semănau cu nişte foi gingaşe. Un roi de musculiţe zburau deasupra grămezii de gunoi, parcă ar fi fost atârnate de fire nevăzute.

— Vania, vino la ceai!... strigă cineva din casă.

Dar Vania nu se grăbea. Ochii săi urmăreau o mulţime de lucruri importante. Lângă peretele şurii, o găină se scălda în praful fierbinte, împrăştiindu-l cu mişcări repezi de aripi. O alta, trecând prin lăstarele tinere de brusturi şi urzici, vestea în gura mare că a ouat.

O omidă roşcată şi păroasă, ajungând la marginea unei frunze de păr, se agita cu nerăbdare, privind în toate părţile şi întinzându-şi corpul. N-avea niciun chef să se întoarcă. După o scurtă reculegere coborî în prăpastie. Albinele încărcate şi obosite treceau cu greu peste gard, ca să zboare spre Pronsc sau spre Durnoe, sau spre Alabino.

Scârţâitul osiilor neunse se auzea dincolo de poartă. În căruţe şedeau moşnegi şi babe. Capetele lor se zăreau deasupra gardului înclinat.

Era greu să-i deosebeşti pe unii de alţii, căci toţi aveau aceleaşi chipuri întunecate şi fără vlagă.

— Vania, Vania! se auzi o voce prin crăpătura gardului. Să vin la tine? Era Petea, prietenul din Dolgovo.

— Vino, răspunse Vania.

Întâi apărură călcâiele negre şi bătucite, pe urmă spatele cu cămaşa ridicată şi în sfârşit un cap ciufulit.

Petea îşi făcu apariţia în felul acesta, fiindcă părea mai comod.

El era cu un an şi jumătate mai mare decât Vania şi totdeauna avea o mulţime de noutăţi de povestit.

Ieşind de sub poartă, Petea clipi şi spuse repede:

— Ieri am semănat în şanţuri burmor-cirighira!

— Ce e aia burmor-cirighira? întrebă Vania mirat.

— Un fel de buruiană de leac, explică Petea, după un timp.

— Numai că, continuă el, are flori dinţate... parcă ar fi capete de şerpi. Iar noaptea latră ca un câine...

— De ce? şopti Vania.

— Ea păzeşte pământul. Mie mi-a povestit bunica, că dacă nu era burmora, demult ne-ar fi mâncat alea cu ciocurile de fier! Toţi am fi murit.

— Ce fel de ciocuri de fier?

— E o pasăre... Cât un cocoş, iar ciocul uite, atât e de mare... Când ciocăneşte, omoară tot ce e viu.

— Şi pe mama ta sigur c-au lovit-o cu ciocul de fier...

Petea ştia că mama lui Vania era bolnavă.

— Minţi, spuse supărat Vania, după o pauză.

— Eu mint? Să-mi crape ochii. Mă crezi?

— Nu-u... nu cred, spuse Vania nesigur. Şi cum arată ea?

— Cine? Burmora?

Petea stătu pe gânduri.

— E aşa... galbenă...

— O să ne dai s-o semănăm şi noi? îl rugă Vania.

— Nu dau, — se supără deodată Petea. Şi aşa avem prea puţină.

— Atunci nu mă mai joc cu tine, spuse Vania.

— Nu te juca!... pufni Petea. Ei şi, uite, plec...

— Du-te. Pe mine oricum m-au chemat la ceai...

Petea îl lovi cu piciorul în burtă şi o rupse la fugă spre poartă. Vania luă o piatră şi o aruncă după el.

Petea însă ajunsese deja la gard şi trecuse pe sub el, de data asta cu capul înainte. Piatra se lovi cu zgomot de-o scândură.

Vania se îndreptă spre casă.

Acolo totul era posomorât şi umed. Prin toate colţurile se simţea un miros greu de boală. Obiectele duhneau a mucegai. O oglindă spartă lucea prinsă într-o ramă veche. O canapea ruptă îşi arăta spiralele arcurilor. Dulapul strâmb şi pântecos avea mânerele de culori diferite. Peste toate lucrurile se lăsa o umbră deasă. Mai mult de jumătate din ferestre erau acoperite cu hârtie. Gunoiul stătea îngrămădit pe podea, dar lumea din casă se obişnuise. Bunica socotea că e ruşinos să ia o mătură în mână iar dintre ceilalţi nu se oferea nimeni. O bucată de scândură sprijinea masa ca să nu alunece pe podeaua înclinată.

Când Vania intră în cameră, samovarul nu mai fierbea. Masa era neagră de muştele strânse în jurul picăturilor de ceai şi a fărâmiturilor de pâine.

Toată lumea băuse ceaiul şi plecase, care încotro: bunica la cămară, mătuşa Cleopatra spre coteţul cu pui, iar tânărul şi nesocotitul unchi Alexandru — în sat, la prietenii săi, iubitori de porumbei.

Vania se căţără în tăcere, cu destulă greutate pe scaunul înalt şi şubred.

— Iar te-ai bătut? întrebă tata, trecând prin cameră şi uitându-se la băiatul său. Ce naiba, te tăvăleşti prin toate părţile, gunoaiele, adăugă el trist, vorbind parcă cu sine însuşi. Şi fără să mai aştepte răspuns, plecă în grădină.

Vania, ţuguind buzele, bău ceaiul de mere uscate, din farfurie. Cu o mână se ţinea de scaun şi cu alta frământa o bucată de pâine. Îl tot supărau muştele.

„Galbenă, — se gândea el la burmora-cirighira, mişcând uşor din picior. Iar florile ei latră, sunt cu dinţi... Ce bine ar fi să o sădim în curtea noastră. Atunci ciocul de fier n-ar mai veni“.

Ciocul de fier apare din ce în ce mai clar şi mai viu... Are aripile negre, şi coada ca focul... Picioarele sunt de asemeni de fier, ciocul ca o coasă cu care se taie iarba, însă mai lung şi mai lat şi cu două tăişuri. Ca foarfecii de grădină...

Ce-i poţi face? Cum vine, omoară pe toţi... „Ei, Petia, Petia, n-ai vrut să-mi dai cirighira!“

— Ce-i cu tine, Vania, ai îngheţat pe scaun? se răsti supărată bunica. Ţi s-a răcit ceaiul.

Vania coborî de pe scaun şi se duse în colţişorul său favorit, între sobă şi canapeaua cea veche. Acolo era depozitată toată averea lui: două cuie mari, o cană cu fundul mâncat de rugină, o duzină de cioburi de diferite mărimi, o cărămidă mare şi alta mai mică, o piuliţă de fier, câteva bucăţi de fier, o potcoavă şi o grămăjioară de mere uscate încă din anul trecut...

Cuiele ţineau loc de grapă şi de plug. Cu cuiul mai mare, Vania îşi ara tot câmpul — o jumătate de metru pătrat — iar cu celălalt, grăpa brazdele răsturnate. Cana cu fundul ruginit şi spart înlocuia norii, apa ţâşnind prin găuri ca o ploaie măruntă.

Acum, toate aceste unelte trebuiau scoase afară, iar seara puse la loc în casă. Cine lasă asemenea bogăţii neîncuiate peste noapte?

În momentul de faţă, Vania n-avea nevoie de plug şi de grapă. Câmpul era arat şi grăpat.

„Numai să-l mai semăn... Ei, Petia, Petia, n-ai vrut să-mi dai cirighira...“

Luându-şi „norul de ploaie”, Vania îl umplu cu apă şi-l duse în curtea plină de soare. Această curte este a oamenilor în vârstă — curtea mare. Dar există şi o curte mai mică, cu o livadă deasă — din crengi rupte şi cu arătură. Această curte îşi mută de obicei locul după vreme sau după evenimentele zilei.

Pe timp de ploaie ea era aşezată sub şopron, dimineaţa, era expusă la soare, iar la amiază, în timpul arşiţei, era ascunsă la umbră, între gardul grădinii de zarzavat şi peretele casei.

„Ogorul” — o jumătate de pas în lungime şi lăţime — fusese semănat de Vania de mai multe ori, dar nu dăduse încă rod niciodată. Vania semăna pietricele, semăna praf, sau firicele de iarbă uscată frecate între palme, — şi cu toate astea nimic nu răsărise.

Din tot ce spusese Petea, nu putea să uite de burmora-cirighira... Florile care latră, prevăzute cu dinţi, apăreau mereu — cu tulpinile lor înalte, — în mintea lui Vania.

Iată, se apropie ciocul de fier, vrea să-l ciupească, dar burmora începe să latre şi-l apucă de picioare — ţac!...

Vania îşi priveşte câmpul şi deodată îi trece prin minte:

„Cirighira”, desigur, nu se găseşte oriunde sub picioare... Nu e nisip sau pietricică, de care să nu se atingă găinile sau vrăbiile... Ce fel de lucru o fi?“

Vania fuge în casă. Masa e acum strânsă. Numai în mijlocul mesei a mai rămas o solniţă mare de lemn. Sarea e galbenă, roşcată.

„Galbenă”... se gândeşte el, punându-şi mâinile în şolduri şi încreţind fruntea. „Să încerc oare?...”

Apropie scaunul, se suie gâfâind pe el şi culcându-se cu burta pe faţa de masă ruptă şi plină de pete, întinde mâna spre solniţă.

Câţiva pumni de grăunţe strălucitoare sunt ascunse prin buzunare, iar restul este strâns în palmă.

Vania fuge din nou afară şi se îndreaptă spre ogorul său grăpat. Însă ogorul nu mai există, a dispărut.

Urmele cismelor tatii s-au întipărit pe locul unde a fost bucăţica arată.

Asta-i bună! Ce-i de făcut acum? Să are încă odată acelaşi loc sau să se lase păgubaş?

Dar Vania nu este omul care să renunţe. El se strecoară în grădina de zarzavat, printre două prăjini ale gardului, apoi printre tufele de brusturi şi aruncă sarea într-unul din straturile negre, încă neînsămânţate din livadă.

După aceea fuge după grebla rezemată de gard şi greblează stratul.

— Ce faci aici? se aude deodată vocea puternică a tatii.

Vania a scăpat grebla din mână, a ridicat capul. Tatăl său parcă-l priveşte de sus, dinspre nori.

— Ce faci aici, nătărăule? Toate straturile mi le-ai stricat?... Răspunde, ce-ai făcut aici?

Vania tace.

Vladimir Ivanovici este de astădată supărat. Va fi nevoie să refacă stratul. Băiatul trebuie învăţat minte. Dar nu are inimă să-l bată cu cureaua sau cu o nuia. Îşi aminteşte de urzici. Lângă gard sunt urzici verzi, câte vrei.

— Ce-ai făcut aici? Spune!

Vania tace.

— Nu spui?

Tata îl răstoarnă peste genunchi şi-l bate cu un mănunchi de urzici peste picioarele goale. În prima clipă parcă răcoreşte, pe urmă ustură.

— Uite aşa... să nu te mai ţii de pozne, să nu te mai joci cu toate fleacurile.

Vania se smulge din mâinile tatii şi fuge, fără să se mai uite înapoi... Fuge în grădină, prin verdeaţă, spre tufele de vişini tinere, acoperite cu flori pufoase.

Însă peste tot, — la adăpostul copacilor, la umbra gardului, pe grămezile de gunoi, pe pământul gras, îl urmăreau triumfătoare, urzicile.

Se pare, că urzica e adevărata stăpână a grădinii. Sunt multe şi usturătoare. Nu este un colţ în care să nu se afle urzici. Ele întunecă soarele, sugrumă ierburile mici, mai delicate, şi sunt în stare să sugrume şi pomii, — de pildă vişinul, mărul... Urzica cea urâtă şi crudă!

După această întâmplare Vania se înarma adesea cu un băţ lung, se furişa spre urzicile de lângă gard şi începea bătaia:

— Una... două... trei... Ţine... ţine... ţine... Na!

Tulpinile lor fragile se rupeau, sau mai atârnau de câteva fibre. Săreau capetele lor împodobite cu cercei şi aripioare, cu firişoarele de păr, pline cu veninul usturător. Câte o urzică cădea pe mâna lui Vania, înţepându-l şi atunci se înfuria şi mai tare.

Multe urzici a distrus Vania, şi cu toate astea mai rămâneau încă destule.

De atunci, Vania începu să urască urzicile! Toată viaţa! Din acea zi şi până la adânci bătrâneţe, cuvântul „urzică” deveni întruchiparea a tot ce e vrăjmaş, dureros, vătămător.

— Urzică! spunea el, totdeauna când voia să indice ceva rău. De aceea declară urzicii un război crud, fără milă, un război pe viaţă şi moarte.

Într-un rând Petea veni cu alte noutăţi. Ieri, l-au luat în armată pe Matei Juc...

— De ce? întrebă Vania.

— De ce... ca să lupte... Franţujii şi românii au nimicit pe toţi soldaţii ţarului. Şi acum trebuie alţi soldaţi.

„Uite, de s-ar nimici aşa toate urzicile”, gândeşte Vania.

— O sută de oraşe şi o sută de grădini i-au ars ţarului, continuă Petea.

— Şi cum le-au ars?

— Se ştie cum... Cu focul...

„Uite, de-ar arde aşa urzicile”, se gândi iar Vania şi şopti:

— Dar ţarul ce face?

— Cum ce face? Se supără!... Clocoteşte de mânie... Le arăt eu lor!... Le arăt eu lor!... Şi-adună oastea nouă. Iată, l-au ridicat pe Matei Juc. Îl tund, iar el plânge şi ţipă: „Nu vreau să mor” şi ăla care-l tunde, îi spune; „Lasă, prostule, nu mai plânge. Cum ajungi pe câmpul de luptă — prinde glontele în gură şi scuipă-l. Atunci, nicio moarte nu te mai atinge”... Iar Matei, odată se repede şi ţipă: „Prindeţi voi gloanţele cu gura. Au ars prea puţine oraşe ţarului... Să i se mai ardă o mie”...

Vania îl ascultă atent pe Petea, şi aşteptă să afle urmarea.

Şi Petea se grăbi să povestească mai departe.

— Matei vrea să se facă haiduc... Fug, zice el, mă fac haiduc şi voi arde toate cetăţile ţarului. O să le treacă pofta să mă mai tundă.

— Dar cu ce-o să le ardă? întrebă încet Vania.

— Ţi-am spus, cu focul, se răsteşte Petea.

— Dar focul cu ce-l aprinzi? stărui Vania.

— Cu cărbune, prostule...

În aceeaşi noapte, după ce-a răsărit luna, Vania ieşi din colţişorul său, luă cana-stropitoare şi se furişă până la sobă. În sobă mai rămăsese jăratec, după pregătirea cinei. Vania umplu cana cu jăratec şi se duse încet în grădină. Câinele trezit, lătră, dar recunoscându-l imediat dădu din coadă şi adormi mai departe.

Vania se apropie de urzici, aruncă jăratecul peste ele şi începu să sufle din răsputeri. Se puse în genunchi, suflă mai tare şi deodată ca un răspuns, focul ţâşni.

Vania sărea de bucurie, dar nu pentru mult timp. În locul urzicii s-a aprins gardul de nuiele. Limbile galbene şi roşii ale focului s-au întins peste crengile uscate şi peste paie.

Vania, ca o pisică speriată, se căţără pe şopron.

Oamenii, veniţi din toate părţile ca să stingă focul, observară abia târziu, pe acoperişul şurei, un omuleţ aproape invizibil la lumina lunii.

De atunci, toată lumea îl necăjea pe Vania chemându-l, ciudat, „lunaticul”.

— Lunatic... lunatic... Lui Vania îi plăcea luna.

Şi într-adevăr, lui Vanea îi place luna. Cum era posibil să nu-i placă?

Luna se transformă mereu: când seamănă cu vasul sclipitor de aramă, în care se fierbe dulceaţa; când cu un peştişor subţirel, pescuit din apă cu o undiţă nevăzută; când cu o migdală roşcată, cu coaja poroasă; când cu spuma albă de lapte; când cu o pasăre mare galbenă, care zboară printre nori; când cu un fruct de corcoduş; când cu faţa întinsă a unui om; când cu un măr mare, auriu, copt şi plin, fără nicio pată...

2. ZILELE GRELE

Atmosfera din casă devenea insuportabilă. Mama se scula din pat din ce în ce mai rar.

„Vai, vai, vai“... Din camera ei se auzea mereu oftând. În afară de bărbatul şi copilul ei, rar se întâmpla să se apropie cineva de Maria Petrovna. Ochii ei sticleau ca doi cărbuni aprinşi, părul în dezordine îi cădea pe fruntea transpirată şi pe obrajii subţi.

Când îl cuprindea pe Vania într-o îmbrăţişare disperată, mâinile ei îl frigeau.

„Copilaşul meu... Puiul meu“ îngâna mama cu vocea ei răguşită şi sacadată şi îl mângâia mereu pe faţă, pe păr.

Aceste mângâieri provocau în sufletul lui Vania mai curând un sentiment de frică decât plăcere. Uneori îi venea să fugă din cămăruţa înnăbuşitoare, plină cu scuipat. Dar îi era teamă că, de îndată ce va pleca, bătrâna Matveevna va începe iarăşi să se certe şi să batjocorească.

Bătrâna îşi bătea joc de toţi. Şi de nora sa, care nu mai putea vedea de gospodărie şi de propriul ei fiu, care nu izbutea s-o scoată la capăt cu grădina.

— Ereticule! ţipa ea la Vladimir Ivanovici. Pe timpul „dumnealui”, aşa îl numea pe răposatul ei soţ, Ivan Ivanovici, totul mergea bine. Nici omida nu apărea, nici gerul nu producea pagube. Iar de când te-ai apucat tu, totul s-a dus baltă. De ce? Fiindcă tatăl tău nu alerga după noutăţi, nu făcea pe deşteptul, nu arunca banii pe toate nimicurile, nu cumpăra cărţi şi nu

comanda beţele — aşa le spunea ea butaşilor aduşi tocmai de la Kiev...

Ea nu putea suferi o carte. Vladimir Ivanovici era nevoit să-şi ascundă mica lui bibliotecă: „Noţiuni asupra artei horticole” de Mihailo Aghentov, „Descrierea fructelor străine, cu indicarea celor mai bune soiuri de butaşi pentru altoire” de Meyer, „Tăierea pomilor fructiferi” de Hrustalev şi „Regulile” de Crasnoglazov.

Totuşi, într-o zi, bunica a dat de toate aceste cărţi.

Vladimir Ivanovici a găsit-o pe duşumea în mijlocul unei grămezi de foi smulse din cărţi şi rupte bucăţi. Din preţiosul Meyer rămăsese numai coperta.

— Se vede c-ai înnebunit de-a binelea mamă, spuse Vladimir Ivanovici, întunecat de mânie.

— Tu eşti un visător smintit... urla bătrâna. Cu cât câştigi tu, o să trebuiască să cerşim.

Dar bunica nu avea dreptate nici în privinţa bunicului.

Atât bunicul cât şi străbunicul eroului nostru nu se puteau împăca cu acelaşi soi de pom de prin grădinile lor.

Străbunicul avusese o livadă lângă Caluga, încă de pe timpul Ecaterinei şi nu-l mai interesa nimic altceva pe lume.

Dar oricâtă osteneală îşi dădea cu merele sale, nu reuşise încă să ajungă la un rod mai bun.

Numai cu perele mai avusese puţin noroc, deşi de ele se ocupa mai puţin.

Pe patul de moarte, bătrânul îi poruncise fiului său, bunicul lui Vania, să încerce totul, ca să obţină ceea ce el însuşi nu a ştiut şi nu a izbutit să obţină.

Şi fiul său, Ivan Ivanovici, îşi amintea mereu de cuvintele lui.

După retragerea lui Napoleon, el luă parte la campaniile militare de la Varşovia, Berlin, Frankfurt.

Trecuse cu regimentul său prin mai multe regiuni bogate în livezi. Şi oriunde avea prilejul să mănânce un măr, o pară sau o prună, nu arunca sâmburii, ci îi strângea cu grijă în raniţa lui de sergent. Când era cu putinţă căuta să afle şi denumirea soiurilor: „Reinette”, „Rippenapfel”, „Gulderling”, „Streifling” şi perele „Beurre” ce se topeau în gură ca untul.

Şi orice fruct avea denumirea lui: în Germania — în onoarea principilor şi a ducilor, în Franţa — în onoarea lui Napoleon însuşi.

Ivan Ivanovici nu trăgea mare nădejde să scoată din aceste seminţe pomi de soi, dar nici nu putea să treacă nepăsător pe lângă asemenea bogăţii.

După ce Ivan Ivanovici, posomorât şi grav, s-a întors din marşul de prin ţările europene şi-şi găsi familia în gubernia Riazan, lângă Pronsc, unde se refugiase din regiunea Caluga, din cauza francezilor, el sădi imediat în grădina cea nouă seminţele pe care le păstrase în raniţa lui de sergent. E adevărat, că a răsărit câte ceva din cele semănate, dar bunicul nu a ajuns să culeagă nimic. Câţiva pomi pieriră chiar în primul an de creştere, alţii în al cincilea an, iar ceilalţi, după ce înfloriră fură distruşi de ger. Ivan Ivanovici renunţă la soiurile străine şi nu mai avea ambiţia să deprindă firavii pomi din apus cu iernile aspre ale Rusiei. Se ocupă de soiurile locale, căutând numai să selecţioneze ceea ce era mai bun.

Dar tot nu avusese noroc. Livada lui era plină de pomi cu fructele acre aşa cum se găseau în toate grădinile din regiunea Riazan şi Tambov. „Antonovca” şi „Repca”, „Pudoveaz” şi „Beloborodovca“, „Babuşkino“ şi „Scrâjapel”, erau singurele fructe de soi.

Însă bunicul nici în ruptul capului nu voi să renunţe la ideia unui soi nou. Şi chiar pe patul de moarte adăugă:

— L-am bătut pe Bonaparte în 1812? L-am bătut! Să ţii minte, Volodia, dacă vei scoate un soi nou de pară, să nu îndrăzneşti să-i dai numele de Napoleon... Să nu îndrăzneşti!... Auzi, tu, să nu îndrăzneşti!

Vladimir, unul dintre cei patru fii ai săi, purta pe timpul acela barbă. De tânăr făcea serviciu la fabrica de stat din Tuia la recepţionarea armelor de foc, iar când se întorcea acasă, era pentru Ivan Ivanovici cel mai preţios ajutor. Îngrijea grădina şi se ducea cu merele la piaţă.

Carele grele, încărcate cu fructe, urcau anevoie dealul înalt de la Pronsc. Precupeţii din Riazan nu cumpărau merele la cântar, ci din ochi: cu cât carul era mai mare, cu atât vânzarea se făcea mai repede. În piaţa de lângă biserică încăpeau foarte multe care. Caii cu coama udă şi zburlită, răsuflau greu după urcuşul anevoios. Praful se aşeza în straturi pe pielea lor asudată. Caii nechezau voioşi, fiindcă pentru moment au scăpat de calvarul urcuşului. Precupeţii bărboşi, purtând pantaloni largi ţigăneşti, şepci turtite pe cap, îmbâcsiţi şi ei de praf, umblau în

jurul carelor, atingându-le cu coada biciului. Tocmeala nu era zgomotoasă, dar îndârjită şi cu multă răutate. Precupeţii strâmbau gura cu dispreţ, când se tocmeau pentru un car de mere parfumate.

— Cumpăr numai din milă, spunea precupeţul. Ce fel de marfă e acritura asta?... Cartofii măcar îţi ajută să-ţi ţii zilele...

Precupeţii ştiau prea bine că nimeni nu se putea întoarce cu carele încărcate cu marfă. Mai uşor era să le arunci în râu! Chiar proprietarii cei mai încăpăţânaţi scădeau pe la ora două preţurile. Grăbiţi şi posomorâţi — băteau palma — şi întorceau calul speriat, cu ochii holbaţi, în direcţia noului drum — spre Riazan, în urma precupeţului.

Numai Vladimir Ivanovici nu ceda.

El nu se certa, nu arunca şapca la pământ, ci lua liniştit calul de frâu şi cobora panta cea repede. El avea de mers mai puţin decât ceilalţi. Grădina lui era aşezată pe o colină, la vreo trei kilometri de Pronsc.

În faţa grădinii trecea drumul de ţară, care ducea spre şoseaua Scopinului, iar în spatele ei se zărea luciul albastru al iazurilor pline de gâşte, iazuri ce-au apărut în locul fostei cetăţi tătare a hanului Iumaşa, dărâmată de mult de vânturi. În spatele iazului, la marginea păduricii de mesteceni, se afla cocioaba construită de Vladimir Ivanovici, după împărţirea moştenirii.

Aici s-a născut eroul acestei cărţi.

Între grădina bunicului şi pădurice începeau primele case ale satului Dolgoe.

După ce bunicul, Ivan Ivanovici, a fost înmormântat, în cimitirul din Bâcovo, îmbrăcat în uniforma sa militară mâncată de molii, cu medalia de bronz pe piept primită în urma bătăliei de la Borodino, — livada trecu întreagă în stăpânirea lui Vladimir Ivanovici. Ceilalţi moştenitori nu aveau nicio pretenţie asupra acestei proprietăţi, care cerea prea multă muncă migăloasă.

Dimineaţa, când primele raze de lumină se strecurau prin obloanele crăpate, Vladimir Ivanovici sărea din pat şi trăgându-şi cizmele pe piciorul gol se ducea în grădină.

Se temea ca nu cumva să lase ceva neterminat. Fiecare anotimp cerea îngrijiri speciale.

De pildă, când venea primăvara şi seva se ridica, de-a lungul trunchiurilor încălzite, spre ramuri şi muguri, el trebuia să

sfârşească cât mai repede tăierea începută din toamnă şi să se apuce de lucrul cel mai greu.

Parcă trecea o furtună prin grădină, când Vladimir Ivanovici făcea tăierea. Zburau întruna ramurile lungi şi poroase, vătămătoare pentru dezvoltarea fructelor. Era nevoie de un ochi ager şi de multa precizie, ca să nu confunzi mugurele rotund al viitoarei flori cu mugurele lung de creştere.

Iar când începea altoirea, atunci parcă amuţeau şi păsările, atât de importantă şi solemnă părea această muncă.

Vladimir Ivanovici, când atingea ramurile pomilor, parcă atingea coardele unui instrument muzical. Dacă trebuia, de pildă, să facă o altoire prin alipire, el tăia oblic o ramură de pe un măr şi pe tăietură cât mai strâns, aplica scoarţă la scoarţă, altoiul care trebuia prins.

— Legătură! ordonă meşterul.

Băieţii îi întind o bucată de cârlţi şi Vladimir Ivanovici înfăşoară strâns locul altoit. Masticul se usucă repede în aer şi aproape că nici nu se observă. Numai o mică umflătură pe ramura altoită însemna locul de împreunare a doi pomi diferiţi.

Trebuie să ţii seama de vârsta ramurii, de direcţia şi de grosimea ei. Pentru fiecare caz, se aplică o anumită metodă. Şi mai ales, trebuie să te grăbeşti. Din momentul când circulaţia intensă, de primăvară, a sevei, va fi înlocuită spre începutul lui lunie, cu mersul lent al sucurilor şi scoarţa va începe să se desprindă de lemn, de cambiu, atunci nu se vor mai putea uni ramurile prin alipire.

„Ei! n-ar strica să am ajutori mai buni”, se gândeşte Vladimir Ivanovici mânuind briceagul său de altoit. — „Oricât m-aş grăbi, tot nu dovedesc cu lucrul”.

Şi într-adevăr, îi venea greu lui Vladimir Ivanovici să-şi lucreze grădina singur fără ajutori pricepuţi. Trebuia să aibă grijă de şcoala de pomişori sălbatici, să facă altoirile, să scuture omida, să afume pomii, să dea trunchiurile cu var; muncă multă, griji multe.

Vania auzea prin casă dese tângueli: — Încă o serie de altoi aduşi din Uman n-au legat de loc sau au dat roade abia ceva mai mari decât sibirca sălbatică.

— Degenerează imediat, arde-i-ar focul, — mormăia Vladimir Ivanovici.

Vara trecu de jumătate; merii îşi legau fructele. Ochiul experimentat al stăpânului putea acum să cântărească rezultatul. Dar nimic îmbucurător. Toate încercările s-au dovedit de prisos.

Din primăvară, Vladimir Ivanovici încerca, prin diferite metode necunoscute încă locuitorilor din Pronsc, să mărească alimentaţia unor meri altoiţi.

Alegea, de exemplu, mai multe ramuri scurte de rod și le unea prin alipire cu cele mai apropiate ramuri lungi de creştere. Acum seva trebuia să meargă spre rod nu numai pe o singură ramură, ci pe mai multe odată. Ştiinţific, o asemenea unire a ramurilor fără a le despărţi de rădăcină se numeşte altoire prin apropiere sau „ablactirovca”. Iar grădinarii ruşi au înlocuit ambele litere „a“ din acest termen cu litera „o“, rezultând un cuvânt nou „obloctirovca”, de parcă ar proveni de la cuvântul „oblocotitsia“ (a se rezema) şi într-adevăr, datorită acestei operaţiuni, pomişorii se reazămă parcă unul de altul prin ramurile unite. Dar nici aceste procedee nu aduceau foloase importante.

Vladimir Ivanovici, cu fiecare zi, devenea tot mai ursuz. Pe faţa lui apărea tot mai rar vreun zâmbet. Vania se hotărî să-l ajute. Îi veni îndată în minte o ideie ingenioasă.

Pentru două cuie şi o piuliţă, Vania îşi asigură ajutorul lui Petea.

Odată, când acesta, după obiceiul său, trecu pe sub poartă, Vania îl întrebă:

— Petea, tu ştii să faci mere?

Petea se gândi, şi pentru prima dată în viaţa lui, făcu un semn negativ din cap:

— N-nu... Nu ştiu...

— Hai să facem mere împreună!...

Peste cinci minute, lucrul era în toi. Din şanţurile cetăţii îşi procurară lut roşiatic, îl udară bine, îl frământară şi se apucară să-i dea forma unor mere. În merele astfel făcute înfigeau un beţişor sau o bucată de creangă găsită pe jos şi le ţineau apoi la soare.

Când rezerva de lut se termina, băieţii luau din şanţuri o altă grămadă.

Sudoarea curgea şiroaie pe obrajii lor fierbinţi. Merele erau mari şi grele. Semănau cu mere adevărate, sau mai curând cu

nişte cartofi. Apoi erau depozitate într-un loc ascuns, ferit de ochii oamenilor.

Petea era cu totul cufundat în noua lui îndeletnicire. Modelând merele, ţipa de bucurie, ofta, se zbătea, sărea de pe un loc pe altul. Vania lucra și el de zor, dar rămânea mereu în urmă.

Într-o săptămână, Petea şi Vania au fabricat aproape o sută de mere, pe care soarele fierbinte de August le întărea. Merele erau apoi aşezate în spaţiul strâmt dintre gard şi magazia de fân. Oamenii care le vedeau în treacăt, le luau drept proiectile pentru nişte lupte de copii.

Dar odată, la amiază, când erau cu toţii cufundaţi într-un somn adânc, Vania şi Petea s-au strecurat încet în grădină şi au cărat primele mere fabricate.

Alegând unul din meri — „Chitaica“, a cărui coroană era altoită cu „Parmain”, prietenii îşi împărţiră munca: Petea se urcă pe o scară de grădinar şi începu să lege de crengi merele fabricate, iar Vania i le dădea de jos unul câte unul. Vania îl vedea adesea ori pe tatăl său lângă acest măr şi bănui atunci că din pricina lui, el era mereu supărat.

După ce au atârnat primele mere, au alergat să le aducă şi pe celelalte. Ramurile pomului se încovoiau simţitor din cauza greutăţii neprevăzute. Unele legături se rupeau, dar în cele din urmă, toate merele de lut atârnau solid de crengi. Pomul şi-a schimbat deodată înfăţişarea: prin frunzişul lui verde apăreau cocoloşi de lut cenuşii-roşietici, ce semănau cu cele mai frumoase mere. Broboane de sudoare se scurgeau şiroaie pe obrajii murdari ai celor doi copii. Treaba nu mergea prea repede; într-o oră şi jumătate, cât dormiră cei din casă, — singurul timp prielnic când se putea lucra fără frică, — ei reuşiseră să împodobească de abia un singur măr.

Dar se auzi lătratul câinelui Jucic. Acesta era un semnal — „încetarea somnului general”. Vania şi Petea răsturnară scara şi fugiră din grădină.

Ascunşi în adăpostul lor, ei discutau cu bucurie despre tot ce-au făcut. Fapta lor nu o considerau ca o ştrengărie, ci dimpotrivă, ca o treabă serioasă, foarte importantă și folositoare.

În pragul casei apăru figura încruntată a tatii. Avea gulerul cămăşii descheiat, părul căzut pe frunte, iar somnul nu-i alungase încă expresia de neliniște şi nu-i netezise cutele feţii.

Vladimir Ivanovici se răsti la Jucic, care sări gudurându-se, îşi îndreptă umerii şi porni spre grădină.

Mergea posomorât, fără nicio speranţă; mergea din obişnuinţă, din necesitate.

Şi deodată un râs zgomotos se auzi în toată grădina. În felul acesta nu s-a mai râs demult, aci.

După un minut Vladimir Ivanovici veni alergând din grădină. Se strâmba, se lovea peste coapse, se prindea de şale...

Ajuns în curte, strigă cu glas tare:

— Cine a făcut-o? Cine a făcut-o, bată-l norocul!

„Oare n-a înnebunit tata?" îi trecu prin minte lui Vania şi se piti ca un arici în gaura lui.

Tatăl striga întruna:

— Cine a făcut-o? Cine a făcut-o?

Se adună toată familia. Tatăl îi chemă pe toţi în grădină, Vania se hotărî: „Trebuie să mergem, altfel o să dea vina pe noi".

Petea părea plictisit. Mormăi repede:

— Eu, Vania, o şterg acasă... şi dispăru imediat.

Vania se furişă în grădină în urma celorlalţi, dar ajuns acolo, se ascunse din nou într-un tufiş.

Tatăl dădea din mâini şi ţipa printre hohote de râs:

— Ei! ce spuneţi? Cui să-i vină în minte aşa ceva! Şi cine-o fi ghiduşul care le-a născocit?... Intru în grădină, mă uit, — parcă s-a întâmplat ceva cu „Parmainul" meu, nu-l mai recunoşteam, ho-ho-ho!... Mă apropii — ce dracu! — cartofi în crengi...

— Ai găsit de ce să te bucuri! ţipă cu răutate bunica. Vecinii şi-au bătut joc de tine: Iată, poftim — cocoloşi de lut în loc de mere...

Dintr-odată tata încetă să mai râdă. Amuţiră şi ceilalţi.

— Şi-au bătut joc?... De mine?... repeta el ameninţător. Nu se poate. Scrâşni din dinţi şi strânse pumnii.

— Dacă i-aş prinde pe nemernicii ăia... Le sparg capul, strigă el cu o voce înspăimântătoare... — Le sparg capul...

Vania îşi închipui că tatăl va fugi într-adevăr la vecini ca să le spargă capul.

Inima i se opri în loc. Ce se va întâmpla acuma cu vecinii şi chiar cu tata? Uitând de toate, sări din ascunzătoarea lui şi alergă plângând cu hohote:

— Tată, tăticule... Nu mai fac niciodată... Nu le sparge capul. Asta... noi... eu... el voise să strige — „cu Petea“, dar se reţinu.

Eu singur am făcut merele şi le-am atârnat... Credeam că o să te bucuri, tăticule...

Câteva clipe de tăcere şi tata începu să râdă din nou, cu zgomot. Îl luă în braţe pe Vania şi începu să-l arunc, în sus...

— Măi meştere! Măi deşteptule! Iată ce-ai născocit. Să-l ajuţi pe tata... Bune mere, foarte bune... Cu cât să le vindem, Vania?

Iarăşi zâmbea toată familia, în afară de răutăcioasa bunică Maria Matveevna.

— Drac neastâmpărat! Câte griji o să mai avem cu el. Mare pacoste!... Trebuie bătut numaidecât.

— Ei nu, a dat din cap tata. L-am mai nedreptăţit odată, l-am atins cu urzică, pentru că mi-a răscolit un strat. Şi vreţi să mă credeţi sau nu, dar stratul acela a dat cele mai bune ridichi. Nici nu mi-a spus până acum, ce căuta el, de mi-a stricat tot stratul. Poate îmi spui acuma, Vania? Ce-ai făcut acolo?

— Bine... spun... suspină Vania.

— Ei, spune!

— Am semănat burmora... cilighira...

— Dar de unde ai luat-o, cilighira aia?

— De pe masă, din păhărel...

— Din care păhărel?

— Din cel de lemn.

— Bată-te norocul să te bată! spuse tata. Ai semănat sare, inventatorule...

3. ŞCOALA DIN PRONSC

Bătrâna proorocise că lui Vladimir Ivanovici i se va întâmpla o nenorocire.

În ziua posomorită şi umedă, când îşi înmormântă nevasta, „mâncată” de tuberculoză, nenorocitul se purtă în aşa fel, încât trebuiră să-l ducă la Riazan la „Casa galbenă”, pentru tratament.

De asemeni bunica se sălbătici cu totul, nu se mai ocupa de gospodărie, şi lăsa treburile casei pe seama fiicei sale, Cleopatra, cunoscută prin lenevia ei. Pe Vania era să-l trimeată la Riazan, la

unchiul Lev, dar mătuşii Tatiana Ivanovna Birchina, care locuia tot la Pronsc i se făcu milă de nepotul său şi-l luă la dânsa. Ea avea o grădină de fructe pe jumătate sălbatică, aşa cum aveau toţi locuitorii din Pronsc.

Din când în când Vladimir Ivanovici se întorcea fie de la spitalul Riazan, fie din Tuia, sau din Tambov, unde avea diferite treburi.

Atunci se apuca din nou să lucreze pământul lui de la Iumaş, sau o necăjea pe mătuşa Tatiana încercând diferite experienţe în grădina ei. Vania era totdeauna bucuros când venea tatăl lui. Alături de el în grădină, învăţă că ştamb este tulpina pomului, iar coroana, — crengile, că pichetaj înseamnă transplantarea puieţilor cu rădăcinile uşor retezate, în nişte gropiţe special făcute cu ajutorul unui ţăruş. Prin pichetaj se obţinea o dezvoltare mai bună a rădăcinilor.

Vania află, de asemeni, că dacă ramurile cresc prea mult — trebuie imediat scurtate, pentru ca sucurile nutritive să ajungă la flori şi deci la rod, iar fructele să devină mari şi cât mai dulci.

Vania ştia şi ce soiuri de mere, pere, vişine şi prune se găsesc în grădinile din Pronsc. El putea să deosebească cu uşurinţă un măr „Titovca” — roşu închis şi cărnos, de un măr „Gruşevca” — mai mic, cu un colorit roz delicat, un „Anis” îmbujorat de un măr vărgat „Harlamovca”, iar „Mărul bunicii”, galben, mic şi bombat, şi care semăna cu un dovleac, nu-l confunda niciodată cu o „Antonovca” netedă şi verzuie. Pe un pom „Chitaica” nu mai căuta mere mari, deşi îi era milă de acest codaş al grădinii.

E drept, că el nu aducea prea mult folos tatălui său, dar învăţase să smulgă de pe jos lăstarii sălbatici sau să rupă frunzele de pe butaşi cu destulă plăcere.

Când urmărea altoirile dibace pe care le făcea tatăl său, avea poftă să facă şi el o tăietură oblică la o ramură, să despice o tulpină sau să desprindă o scoarţă...

Uneori, fără să fie observat de nimeni, încerca unele lucruri care în majoritatea cazurilor nu dădeau niciun rezultat fiindcă acolo unde trebuia să despice, desprindea scoarţa, iar unde trebuia făcută o tăietură dreaptă, el căuta să facă o excelentă tăietură oblică cu codiţă...

Odată tata l-a surprins la o asemenea treabă şi după ce l-a tras uşor de urechi, l-a sfătuit să nu se mai atingă de copăceii din

livadă, iar pentru exerciţiile sale, să-şi aleagă bucăţi de crengi, beţe sau chiar tufişul din zăvoi. De aici se născu în Vania pasiunea de a ciopli sau sfredeli orice îi cădea în mână, născocind diferite lucruri. Când tata nu era acasă şi mai ales în timpul iernii, Vania lucra mereu câte ceva.

Făcu de pildă, o săniuţă cu tălpi de tablă. Nu-i plăcea să se dea cu această săniuţă pe derdeluş ca toată lumea, ci îşi alese acoperişul uşor înclinat al şopronului. Zburând prin aer vreo doi metri, înainte de a se cufunda în zăpadă, el se credea o pasăre. După astfel de zboruri, Vania venea acasă ud leoarcă şi primea răsplata meritată, dar a doua zi se caţăra iarăşi cu săniuţa lui pe şopron, ca să zboare din nou în zăpadă, bătând aerul cu mâinile.

Într-o zi, Vania inventă un ceas. Deşi ceasornicele fuseseră inventate demult — el inventă totuşi un ceas.

Ceasul lui se compunea dintr-o rotiţă dinţată, iar peste rotiţă era aşezat lanţul cu care fusese legat câinele. De capetele lanţului erau prinse două greutăţi, una mai mare şi alta mai mică. Greutatea cea mare trăgea lanţul în jos, iar cea mică îl reţinea. Acele ceasornicului erau făcute din două surcele bine cioplite. Rotiţa se mişca încet pe axă, iar acele parcurgeau jumătatea cadranului în 30 de minute. Atunci intervenea Vania şi muta lanţul, pentru ca acele să treacă şi în jumătatea cealaltă a cadranului.

Acest ceasornic avea desigur nevoie de perfecţionare.

În primul rând, Vania despărţi acele, deoarece i se urâse să le vadă mereu la aceeaşi distanţă unul de altul. Mai era nevoie să instaleze o rotiţă dinţată şi încă un lanţ cu două greutăţi. Dar acum, ceasul se încurcă de tot. Cele patru greutăţi se loveau între ele şi el trebuia să le mişte cu degetul atunci când una se afla în dreptul celeilalte.

Zile întregi robotea Vania la mecanismul său neisprăvit. Trebuia să găsească soluţia ca să folosească numai două greutăţi. Astfel legă rotiţa mai mică de cea mare, iar acul cel mic porni dintr-odată atât de repede, încât în zece minute izbuti să treacă de mai multe ori pe lângă colegul său cel lung.

Într-o zi, tata zări ceasornicul şi se aşeză pe jos, lângă Vania.

— Ia să vedem, deşteptule, ce-ai mai născocit?... întrebă el.

Vania, pentru prima oară în viaţa lui, văzu obrazul tatălui său atât de aproape de-al lui.

— Eşti un mecanic, după cum văd... continuă tata. Vrei să ajungi un Fulton... La şapte ani, şi uite ce-ai născocit...

Din ziua aceea, pe Vladimir Ivanovici îl frământă gândul de a-l da pe Vania la învăţătură.

— Voi face pe dracu-n patru, dar îl voi trimite la şcoală. Poate, din el, va ieşi într-o zi un Lomonosov.

Pe Vania acum nu-l mai interesa nimic, în afară de ceasornicul lui. În grădină se mai ducea numai ca să-şi umple buzunarele cu mere şi prune.

Stătea ore întregi în faţa invenţiei sale misterioase, scuipând sâmburi de prune şi vişine şi aruncând cojile de mere în jurul lui.

Uneori se apropia şi tata şi se uitau împreună la maşina ciudată

— M-da... rostea tata în cele din urmă şi pleca. El avea o mare înţelegere pentru Vania, dar nu-l putea ajuta cu nimic.

Veniră şi anii de şcoală. Cititul, scrisul, aritmetica, toate cunoştinţele savante ale şcoalei judeţene din Pronsc, şi le însuşea Vania fără mare greutate, dar şi fără pasiune.

Şcoala judeţeană din acele timpuri putea tăia oricui pofta de carte. Nu era cu nimic mai presus de vestitul seminar teologic de altădată.

Profesorii erau beţivi şi bătăuşi. Dacă te trăgeau de urechi îţi spuneau „iată Moscova”, dacă te trăgeau de păr— „făceau ciorbă de coafură”. Ei te băteau peste frunte cu linia — cu latul ei sau cu muchia, — te puneau în genunchi pe boabe de mazăre, iar mazărea îţi intra în piele şi se înfigea ca nişte cuie în scobiturile genunchilor. Cei pedepsiţi ţipau atunci ca din gură de şarpe. Nuielele erau agăţate de peretele clasei, pentru a fi oricând la îndemână.

Elevii toceau pe dinafară cuvintele ce începeau cu litera „iati“ — un „e“ arhaic, iar la aritmetică făceau următoarea problemă:

„Un negustor a cumpărat 7 metri de americă a 7 copeici şi 8 metri de pluş a 80 copeici. Se întreabă câte ruble şi câte copeici a cheltuit negustorul”...

Nu e de mirare că o asemenea metodă de predare îţi tăia orice gust pentru învăţătură. Unii dintre băieţi se grăbeau să devină cizmari sau tâmplari, iar alţii visau un scaun şi o călimară, într-un birou oarecare din district.

Acasă, Vania auzea mereu că nu poţi să-ţi câştigi existenţa dintr-o simplă livadă, iar grădinăritul este o treabă fără folos.

„E mai bine, totuşi, gândea mereu Vania, să te ocupi de grădina ta şi să-ţi cultivi fructe străine, decât să plângi cu genunchii pe mazăre.”

Vania nu ştia prea bine cum arată merele străine. El şi le închipuia ca ceva între un pepene verde şi un pepene galben — ca mărime, ca ceva între zahăr şi mierea de albine — ca gust. Fără miez, fără coajă şi chiar fără sâmburi.

„Eu, bineînţeles, aş putea să scot asemenea mere — îşi spunea Vania, dar va trece prea mult timp. Uite, tata se zbate de o viaţă întreagă şi tot n-o scoate la capăt.”

Învăţătura pe care o primea în şcoala din Pronsc îi făcea silă lui Vania, în schimb cărţile îl atrăgeau în mod deosebit. El voia să pătrundă cât mai repede misterul muncii omeneşti, — secretul reuşitei şi nereuşitei omului. Nu-i scăpa lui Vania nicio carte, nici chiar un petec de hârtie tipărită. Citi tot ce-a rămas din cărţile tatălui său, citi cărţile din mica bibliotecă a şcolii ca şi bucoavele vechi şi mucegăite găsite prin pod, în casa mătuşii Tatiana Ivanovna.

Tot în pod găsi între altele şi o carte foarte uzată „Calendarul Astronomic” pe două sute de ani, începând cu anul 1800, al mult stimatului şi prea gloriosului Conte Bruce.

Acest calendar cuprindea preziceri în toate domeniile şi în special în chestiuni de meteorologie şi fusese alcătuit după planete. Fiecare din cele şapte planete influenţa timpul pe o perioadă de aproape 30 de ani.

Jupiter, de pildă, îşi exercita influenţa asupra anilor 1806, 1817, 1823, 1834, 1845, şi aşa mai departe, înglobând anii 1940, 1968 şi chiar 1996...

„Jupiter se caracterizează prin violenţă şi vigoare şi este socotit ca planeta succesului, a ştiinţelor şi a bogăţiei. Cei născuţi în anii respectivi sunt virtuoşi, drepţi, au pielea albă, dinţii rari, părul blond închis, nasul lung, sunt norocoşi şi fericiţi în toate”... aşa începeau prezicerile. „Acestei planete i se atribuie o acţiune asupra smaraldelor şi a safirelor; dintre păsări — asupra păunilor, privighetorilor şi porumbeilor; dintre plante — asupra măslinului, şafranului şi migdalului...”

Apoi urmau indicaţii asupra anotimpurilor: „Primăvară liniştită şi plăcută, grânele răsar bine; vară, la început răcoroasă

şi umedă, apoi călduroasă şi uscată; toamnă blândă şi roditoare. Cel ce va semăna va culege cu plăcere”.

Vania reciti de câteva ori de la un capăt la altul acest calendar, mirându-se, fireşte, cum putea contele Bruce să prevadă, atât de departe şi cu toate amănuntele, viitorul.

Indicaţiile calendarului păreau foarte sigure. Vania nu putu rezista ispitei de a extrage pe o perioadă de o sută de ani înainte îndrumările atât de precise ale contelui Bruce. În niciun caz el n-ar fi voit să trăiască mai puţin de un secol. Lucrul mergea încet, dar îl pasiona pe Vania. Gândeşte-te numai! Dacă deschizi calendarul la anul 1930, de exemplu, puteai să afli dinainte cum va fi primăvara, vara toamna şi iarna anului acela.

Într-o zi, după masă, tata îl opri pe Vania tocmai în clipa în care era gata să fugă la altoiurile şi cărţile lui.

— Trebuie să stau de vorbă cu tine, Ivaşa...

Vania se pregăti să asculte.

— Iată ce e, băiatule... Ne-am gândit şi ne-am tot gândit, ce facem cu tine. Dacă ai să continui la şcoala judeţeană o să ieşi un tâmpit. Însuşirile tale trebuiesc luate în seamă. M-am hotărât să fac din tine un om învăţat... O să te trimit de aceea la liceu...

Vania nici nu auzise de cuvântul „liceu”. Faţa lui exprimă cea mai mare nedumerire.

— Aceasta ce-o mai fi? întrebă el posomorât.

Dar nici tatăl lui nu era mai lămurit.

— Ei, un fel de şcoală militară, dar se spune că e mai bună, încerca el să explice. Nu-i freacă aşa de mult... Şi se învaţă diferite ştiinţe foarte importante. Se învaţă fizica... matematica... ai să ieşi un mecanic adevărat...

Aceasta îi plăcu lui Vania.

— Dar unde e? şopti el.

— Cine, liceul? întrebă la rândul lui, tata. La Riazan, frate... Acolo va trebui să te duc.

Cuvântul „Riazan” era bine cunoscut lui Vania. Multe lucruri esenţiale erau legate de acest cuvânt.

La Riazan se ţrimiteau merele şi perele; de la Riazan veneau guvernatorii şi episcopii. Şi dacă Pronscul era aşezat pe un deal înalt, Riazan trebuia să fie undeva, sus pe cer.

Când trecea un nor gros cu trăznete şi fulgere, Vania îşi închipuia că a venit tocmai din Riazan.

La Riazan mergeau scârţâind convoaiele cu cereale, cânepă şi lână. Din Riazan mărşăluiau soldaţii în mantalele lungi cu şepcile înalte şi tari; fiecare avea raniţă pe spate şi arma pe umăr.

Nu de mult venise din Riazan un funcţionar vorbăreţ cu o dungă roşie la şapcă, aducând ucazul ţarului în chestia iobăgiei.

Mai înainte, moşierii îşi mânau oamenii la Riazan spre vânzare.

Şi în sfârşit, tot la Riazan locuia şi ruda lor cea mai norocoasă, unchiul Lev Ivanovici.

Riazan se înfăţişa în închipuirea lui Vania printr-o catedrală uriaşă, prin cele opt turnuri din preajma palatului guvernamental, prin vulturul aurit deasupra barierei principale.

Vania era nerăbdător să vadă oraşul.

— Bine, mă duc, spuse el şi fugi la ceasornicul lui.

Tata oftă şi îşi făcu cruce.

— Aşa să fie. Numai să-l primească.

Trebuia să ceară pentru băiatul lui un loc în internat şi trebuia să-i facă uniformă. Probabil că va fi nevoie să dea şi bani. O asemenea treabă nu se face fără plată. Dar de unde să iei banii?

Într-o zi, Vania fu echipat pentru drumul cel lung. Îl aşezară în fânul moale, parfumat şi proaspăt, îi puseră alături coşurile cu de-ale mâncării şi în plus o grămadă de mere şi pere. Acum, nu mai trebuia să întindă mâna după ele. Tata se aşeză în partea dinainte a căruţei, luă hăţurile în mână şi scoţându-şi şapca, porni.

Vania îşi flutură şi el şapca şi casa inventiilor celebre rămase în urmă.

Deasupra se întindea albastrul senin al cerului de August. În jos, praful fierbinte se ridica de sub copitele calului.

Pe câmp se vedeau clăile de grâu de un galben roşcat. De-a lungul drumului prăfuit zburdau în aer libelule cu aripile transparente, aproape invizibile. Tata plescăia din limbă, gânditor:

— Di-i... di-i...

Pe marginile drumului erau sădiţi mesteceni tineri, drepţi, cu trunchiurile albe.

Prin râpe se zărea un scoruş de un roşu aprins. Firele fine de păianjen tremurau în aerul cald ce părea ca de sticlă.

Se apropie toamna. Şi cum apare pe un cap încă tânăr câte-un fir alb, tot aşa se întrezărea prin frunzişul verde câte o frunză galbenă.

— Di-i... di-i... îndemna tata.

Vania se ducea la şcoală, la Riazanul, plin de mistere.

4. LICEANUL GHINIONIST

În Riazan Vania fu mai întâi întâmpinat de lătratul câinilor. El sosi în oraş seara, a doua zi după plecarea din casa părintească. Vulturul aurit plutea într-adevăr deasupra barierei vărgate. Încolo, totul semăna cu Pronsc. La fel mugeau vacile murdare. La fel ca la Pronsc chiuia ciobanul, pocnind asurzitor din bici. Căruţa se scutura, scârţâind, pe drumul desfundat. Această parte a oraşului nu se deosebea de un sat decât prin acei câţiva stâlpi, cu felinarele înnegrite de fum.

La un moment dat, tata arătă cu coada biciului în sus şi rosti:

— Iată catredrala!...

Vania ridică ochii, dar nu văzu decât cerul galben încărcat cu ciori. Vârfurile copacilor ascundeau ceea ce îi arătase tata.

În sfârşit, se opriră lângă o poartă veche şi putredă. Tata sări din căruţă şi bătu la portiţa încuiată.

Gazdele — unchiul Lev Ivanovici cu soţia Olga Pavlovna — primiră cu bucurie pe musafiri. Se puse samovarul, iar pe masă s-au aprins lumânările. Faţa de masă curată era împodobită cu tot felul de farfurii.

Vania adormi imediat ce se servi ceaiul, iar tata se sfătui cu fratele şi cumnata, întrebându-i despre oamenii de seamă din oraş şi despre ce trebuia să facă.

— Nu e lucru uşor, suspină Olga Pavlovna. Sunt mulţi candidaţi şi nu este decât un singur liceu pentru tot judeţul. Orice ai spune, nu e glumă...

Lev Ivanovici, un mic funcţionar cu favoriţi, uscăţiv şi bine îngrijit, nu vorbea prea mult.

— Da, da... Lucrul desigur nu e uşor, dar totuşi... Nu face nimic... numai să nu pierdeţi nădejdea... Poate că o să aveţi noroc...

— Noroc, noroc... îl întrerupse Olga Pavlovna. Numai cu speranţa în noroc nu faci nimic... Trebuie încercat ceva. Trebuie să te duci la unul, la altul, să vorbeşti şi să ungi unde trebuie...

A doua zi, s-au dus la liceu. Se afla în centrul oraşului.

Foşnetul roţilor pe străzile nepietruite, s-a transformat acum într-un huruit asurzitor, provocat de greutatea carelor grele, ce săltau pe pietrele pavajului. Aici, casele erau mari, albe, cu două etaje, şi cu acoperişurile roşii şi verzi. Câte o casă era înpodobită cu o firmă pestriţă: „Ceainăria negustorului Miron Stupin”, „Frizeria Petersburg cu lipitori ieftine”, „Coloniale şi delicatese I. V. Cononov”. Pe acoperişuri, alergau gungurind porumbeii albăstrui şi roşcaţi. Alţi porumbei zburau şi se jucau în văzduh.

Urmărind porumbeii, Vania observă în sfârşit turnul pătrat al catedralei. Cupolele ei scânteiau deasupra râului Oca, iar norii apăreau sus de tot. Se observa imediat că Riazan era aşezat chiar pe pământ.

Când tata deschise uşa care ducea în vestibulul liceului, fură izbiţi de un miros puternic de mucegai. Vania se clătină ca şi cum l-ar fi lovit cineva în piept. După grădinile din Pronsc, unde se juca în voie, îi era greu să respire acest aer stătut de cazarmă.

Portarul nu se repezi să ia paltonul şi pălăria lui Vladimir Ivanovici. Musafirul acesta n-avea de altfel nici palton, nici pălărie.

Îmbrăcămintea lui era compusă dintr-o haină veche şi scurtă şi o şapcă jerpelită.

Portarul ştia că asemenea şepci nu se lasă în păstrare.

Tatăl lui Vania întrebă sfios, unde este cancelaria şi-şi duse fiul într-acolo. La uşă se răzgândi. Îl lăsă pe Vania pe o bancă de fier şi intră singur.

Peste o jumătate de oră, ieşi încântat şi radios.

— Nu m-au refuzat de la început, a şoptit el vesel. Chiar m-au încurajat. „Va trebui să aşteptăm”. Desigur, trebuie aşteptat... fiecare vrea să mănânce. Ceva am dat, iar când vom prezenta cererea, mai dau...

Vladimir Ivanovici trebui „să ungă” de mai multe ori, atât la introducerea cererii oficiale cât şi cu prilejul celorlalte cereri neoficale. Şi cu toate acestea nu reuşi ca băiatul să-i fie primit în internat. A trebuit să-l lase în gazdă la Olga Pavlovna, la o

depărtare de şase străzi, de unde Vania pleca în fiecare dimineaţă spre şcoală.

În ziua întoarcerii lui Vladimir Ivanovici vremea se schimbă dintr-odată. Se porni o ploaie măruntă. Ciorile tinere, care de abia învăţaseră să zboare, se ascundeau în frunzişul îngălbenit. De pe ramurile dezolante ale mestecenilor, picăturile de ploaie păreau nişte lacrimi de toamnă. Tata nu putea să mai aştepte să se schimbe vremea. Şi aşa întârziase prea mult.

Vania nu plângea. Tata se supără amar:

— Vezi cum eşti tu, Vania, parcă ai fi de piatră...

Dar se linişti imediat, amintindu-şi că nici altădată nu-şi văzuse fiul de multe ori plângând.

— Nu e rău că eşti ca de piatră. Nu te va atinge putregaiul vieţii.

Vania a rămas în gazdă la unchiul Lev.

Jumătate de drum până la liceu îl făcea prin noroi; în cealaltă jumătate sărea de pe o piatră pe alta, căci aici străzile erau pavate.

Cusutul uniformei şi şapca costară mulţi bani.

După sfatul Olgăi Pavlovna, au cumpărat de la hala de vechituri un veston, prea mare pentru Vania şi pe care l-au întrebuinţat mai multe generaţii de liceeni. Cu toate că vestonul mai fusese întors, totuşi Olga Pavlovna hotărî să-l mai întoarcă odată. De abia la croitor se observă că vestonul era şi mai ros pe dos decât pe faţă, dar nu mai era nimic de făcut şi când Vania se prezentă la liceu, fu observat imediat şi luat în bătaie de joc.

Băieţii căutau să-i dea o poreclă potrivită.

— Zebră!

— Nu tigru!...

— Girafă, ho-ho-ho!...

Exasperat, Vania dădu un pumn unuia dar ceilalţi săriră pe el şi-l bătură crunt.

Obiceiurile erau aşadar aceleaşi ca la şcoala judeţeană. În fiecare clasă se găseau câţiva elevi şchiopi, sau fără o mână, sau chiori, din cauză că nu trecea o lună, fără vreo schilodire. Ba unul era îmbrâncit de pe scară, ba altul era aruncat în glumă, de la fereastra etajului al treilea al şcolii, ba unuia i se scotea ochiul cu praştia, ba se organiza o bătaie cruntă la garderobă, acoperind victima cu paltoanele.

Jocul preferat de toţi era bătaia. Vara se băteau cu pietre, iarna cu ţurţuri de ghiaţă. Rari erau cei care să nu aibă toţi dinţii din faţă, pierduţi într-o bătaie.

Vania, care nu cunoştea încă regulile liceului, nu îndrăzni să se plângă pedagogului Derbun, un om voinic, cu pieptul lat şi cu nişte mustăţi ca de pisică, care-l descoperi, gemând, pe coridor. Clopotul sunase demult şi toţi băieţii intraseră în clase.

— Tu ce cauţi aici? De ce nu stai în clasă? ţipă pedagogul, măsurându-l pe Vania cu nişte ochi ce semănau cu doi nasturi de fier.

Apoi luându-l de guler îl duse până-n dreptul clasei şi împingându-l înăuntru, îi mai dete o lovitură uşoară cu piciorul.

S-a rătăcit, Ivan-prostul... adăugă pedagogul şi clasa răspunse cu un strigăt de bucurie.

De aci înainte aceasta fu porecla care luă locul celorlalte:

— Ascultă, Ivan-prostul, vino încoace... Ei, Ivan-prostul, hai să ne jucăm, ţipau copiii din toate părţile.

Aproape toţi profesorii făceau haz de haina lui vărgată şi-i puneau tot felul de întrebări despre ocupaţia tatălui său, de unde vine, din ce sat...

La răspunsul lui Vania, că tatăl său se ocupă cu grădinăritul, totdeauna clasa izbucnea în râs:

— Cu grădinăritul! Ha-ha-ha! Hi-hi-hi!

În special îl necăjea profesorul de ştiinţe naturale, Fibius, care avea două porecle: „Bucefalov” şi „Ţânţarul”. El îl chinuia pe Vania cu diferite întrebări grele, din domeniul horticol.

— Ia spune-ne, Ivan, ce este un măr? începea el cu o voce piţigăiată ca zumzetul ţânţarului.

Vania se ridica ameţit.

— Da, ce este un măr? repetă Bucefalov.

Vania tace.

Clasa se desfăta, iar Bucefalov, cu o voce subţiată şi mai mult, fiindcă-şi reţinea râsul, stăruia:

— Tocmai tu, fiul omului care se ocupă cu horticultura, nu ştii ce este un măr?

Vania tace, uitându-se pieziş la Bucefalov.

— Ştiu, mormăi el...

— Atunci, spune...

— Un fruct, o poamă...

— Tu eşti o poamă.

Vania scoase un ţipăt disperat:

— Iată, nu ştiu!

— Dacă nu ştii, îţi pun un doi... Neisprăvitule! Ignorantule! Fiu de horticultor... he-he... şi nu ştie ce este un măr... Ia ceilalţi, cine poate să-mi spună ce este un măr? Ridicaţi mâna.

Dar nicio mână nu se ridica şi Bucefalov se arătă mirat.

— Idioţilor!... Tâmpiţilor!... Repetaţi după mine: mărul este un pericarp.

— Ţineţi minte? Încă odată — mărul este un pericarp.

Clasa repeta în cor:

— Mărul este un pericarp.

— Aşa, ţineţi bine minte, căci e foarte important.

Toată viaţa lui ţinu minte Vania, că „mărul este un pericarp” şi că „aceasta este foarte important”.

Acest cuvânt „pericarp” avea în el ceva jignitor şi înjosea calităţile mărului, dar în acelaşi timp, un cuvânt atât de complicat te îndemna la meditare.

Pe zi ce trecea, liceul devenea tot mai nesuferit. Vania voia să înveţe, şi ar fi învăţat binişor, dacă tot ce era în strânsă legătură cu învăţătura nu l-ar fi înspăimântat. Bătaia de joc din partea profesorilor, diferite porecle, dispreţul general pentru haina vărgată şi cizmele grele, toate aceste îi făceau viaţa nespus de grea.

Într-o duminecă, mergând neatent pe stradă, cu gândurile toate spre dragul său Pronsc, Vania nu observă că din partea cealaltă se apropia de el directorul liceului, Oranski.

Vania nu-l văzu dar simţi numai cum o mână aspră îl apucase de guler; când ridică privirile îi zări faţa încruntată.

— Nu-ţi stimezi superiorii! strigă Oranski.

Fă imediat cinci paşi înapoi şi când ajungi lângă mine, scoate-ţi respectuos şapca şi salută. Hai, marş...

Vania nu se mişcă. El încremeni pe loc, ca o vrabie ce se apără.

A doua zi, fu dat afară de la liceul din Riazan.

5. IARĂŞI ÎN GRĂDINĂ

Probabil că pe Vania nu l-ar fi dat afară din şcoală, dacă taxele şcolare ar fi fost plătite la timp. Din nefericire însă, Vladimir Ivanovici fusese din nou internat la spital şi nu mai putea trimite bani nici pentru studii şi nici unchiului Lev.

Aflând hotărârea consiliului profesoral, Lev Ivanovici îşi bătu crunt nepotul deşi în adâncul sufletului era mulţumit ca va scăpa acum de un chiriaş care nu plăteşte.

Ca de obicei Vania răbdă în tăcere bătaia primită de la unchiul său.

Zilele se scurgeau motonom şi trist ca şi cerul posomorât de Februarie. Până la primăvară, Vania n-avea unde să se ducă.

Unchiul Lev cu soţia, îşi schimbară purtarea faţă de el.

Vania căuta să treacă neobservat, ascunzându-şi capul între umeri. Nu înceta însă să se ocupe de ceasornicele lui. Din nişte resturi nefolositoare, Vania îşi făcu o menghină de lăcătuş cu două chei. O instală în podul întunecos şi prăfuit, plin de lilieci somnoroşi şi de rufe îngheţate. Şi acolo se ocupa de experienţele lui, fără să-şi uite cărţile sale favorite.

Unchiul Lev Ivanovici adusese într-un timp vorba despre liceul din Petersburg. El credea că o rudă de-a lui, care locuia acolo, ar putea să înlesnească înscrierea lui Vania la acel liceu.

Însuşi Vania socoti că n-ar fi rău să continue şcoala şi începu chiar să se prepare pentru examenul de admitere, dar curând văzu că toate presupunerile unchiului Lev erau neîntemeiate.

În primul rând, se află că la liceu nu erau admişi decât copiii aristrocraţilor, generalilor, miniştrilor şi ai altor nobili.

Apoi, Vania îşi dădu seama că materiile ce se predau nu-l interesau de loc fiindcă aveau de scop să formeze viitorii diplomaţi, jurişti, oameni de societate şi funcţionari cu spada la şold. Ştiinţele naturii nici nu intrau în programul liceului. Se învăţa doar atât cât era nevoie ca să se cunoască unde răsare şi unde apune soarele. Mai târziu, Vania râdea adesea de „fantezia cu liceul din Petersburg” a unchiului Lev...

A venit primăvara. Râurile au crescut şi curgeau la vale cu zgomot. Au început să cadă ploi calde, iar cerul era plin de ciripitul păsărilor. Câmpiile au devenit de un negru lucios ca al catifelei şi vânturile împrăştiau pretutindeni mirosul mugurilor, al pământului proaspăt, al fumului ce se urca din miriştea arsă.

Când începu lucrul în livadă Vania fu chemat sa ajute. Părăsi podul fără părere de rău şi coborî în grădină.

Încă pe timpul când era la liceu se gândea necontenit la livada lui şi acum lucra ca un om priceput.

Ochiul lui se exersase în altoirile pe care le făcuse alături de tatăl său, şi mânuia cu îndemânare briceagul de altoit. El ştia acum să execute diferite altoiri: în coroană, aşezând altoiul călare pe portaltoiul sălbatic; în despicătură, adică despicând tulpina portaltoiului şi introducând acolo vârful ascuţit al altoiului; altoiri în coajă; altoirea englezească — în despicătură laterală. Briceagul de altoit bine ascuţit, era mânuit de Vania cu aceeaşi siguranţă cu care mânuia şi dalta. În livadă ca şi în atelier, era nevoie de precizia ochiului şi a mişcărilor, şi de un anume simţ geometric.

Vania respira din nou miresmele cunoscute şi dragi ale primăverii. De pe scoarţa copacilor se ridica încet praful umed de var. Pământul încălzit împrăştia un abur, cu un miros deosebit — de gunoi putred.

Vania mângâia trunchiurile aspre şi reci ale pomilor, ca pe nişte fiinţe vii care îi ajutau să-şi uite singurătatea.

Un pom cu ramurile răsfirate îi amintea de mustaţa de pisică a pedagogului Vasilii Sidorovici Derbun. Vania poreclise acest copac „Sidorâci” şi „Derbun” şi-i tăia cu o deosebită plăcere când o mustaţă, când alta.

— Aşa îţi trebuie, Derbunul dracului, spunea el.

Un pom, cu coroana bine dezvoltată şi aspectul grav, semăna cu însuşi directorul Oranski.

Ivan îi alesese pentru exerciţiile sale mai grele, aplicându-i de exemplu altoirea inelară. În acest scop, trebuia să scoată de pe ramură un inel de scoarţă încă verde şi să introducă în locul lui, un inel nou, cu mugure, de la un alt pom.

— Acuşi te voi jupui puţin, domnule director, rostea el.

Treptat, Vania se obişnui cu treburile din livadă şi uneori îl pasionau dacă toate mergeau bine.

Dar în sinea lui, îşi dădea seama că nu face nimic deosebit, că totul se reduce la nişte experienţe vechi şi că prin mijloacele obişnuite nu se vor putea obţine mere, de o calitate superioară...

Aceeaşi rutină domnea în toate livezile din Pronsc, Riazan, Tambov, Penza, Cursc şi Orel.

Apariţia unui rod nou, constituia o adevărată excepţie, dar nici atunci nu reuşea acest soi să treacă dincolo de gardul livezii în care apăruse. Proprietarii dădeau soiurilor noi de mere,

denumiri mângâietoare, ca: „măr cu părul creţ”, „fulg de zăpadă”, „lebădă”, „auriu”... şi le ţineau închise, de teamă ca nu cumva să ajungă la vecin măcar un altoi cu câţiva muguri florali. Dar peste puţin timp soiul degenera, îşi pierdea calităţile şi odată cu el dispărea şi denumirea poetică şi mângâietoare.

În luna Mai înfloresc livezile. Miile de flori parfumate, albe, roz, roşii strălucesc la soare. În jurul lor, roiesc silitoare şi lacome, atât de multe albine încât parcă erau adunate aici, din toate colţurile lumii. Ce fel de polen duc ele de la floare la floare? Cine cunoaşte cum va fi fecundat acest pistil fragil şi ce fel de măr va ieşi din acest rod?

Toate acestea se produceau la întâmplare?

Vania avea respect pentru experienţa şi ştiinţa tatălui său şi căuta să nu-l contrazică, şi totuşi mereu se iscau între ei discuţii, care nu se terminau cu bine.

Odată, lui Vania îi veni în minte o idee: ce-ar fi să altoiască mărul „chitaica” la nivelul pământului, în aşa fel ca rădăcinile să pornească şi din altoi?

„Hrănirea altoiului să se facă prin rădăcinile proprii... De ce să se hrănească cu sevă străină? Ar fi un ajutor ce şi l-ar da unul altuia şi te pomeneşti că merele ar deveni mai mari”.

Dar când Vania împărtăşi ideia tatălui său, acesta îl certă şi-l numi flecar.

Altă dată, Vania îşi exprimă părerea că fecundarea unui pom obişnuit cu polenul unui pom mai bun s-ar putea face direct, cu degetul, fără ajutorul albinelor.

Tatăl său îl certă din nou şi îi dete chiar o palmă. El nu înţelegea cum putea să-i treacă cuiva prin cap o astfel de idee. Însă această idee era întemeiată: profesorul Bucefalov reuşise să-i înveţe pe elevii săi: „Mărul reprezintă un pericarp ce se dezvoltă din rod, iar rodul este rezultatul trecerii polenului din staminele florii bărbăteşti pe pistilul florii femeieşti”.

„Dacă este aşa, atunci care este diferenţa între albină şi mâna omului? judeca Vania. E mai deşteaptă albina?”

În zăduful lunilor de vară, Vania avea de lucru mai puţin: culegea viermii, uda şi plivea semincierii şi altoia unii puieţi sălbatici. În schimb, când din frunzişul lucios şi verde apărea conturul mat şi puţin pufos al fructelor în pârgă, când fructele începeau să se acopere cu pete şi vinişoare roşii, iar pieliţa, din

verde deschis, devenea galbenă şi strălucitoare, atunci începea perioada cea mai activă.

Trebuia să strângă necontenit merele căzute, atacate de viermi, să proptească ramurile încărcate cu rodul îmbelşugat, ca să nu se rupă... dar mai ales să păzească livada în nopţile de August, întunecoase şi lungi.

Munca aceasta avea ceva plăcut. Adunând merele căzute, puteai să guşti din câte un măr, care era parcă mai bun decât cele lăsate pentru casă.

Şi nici păzitul livezii, noaptea, nu era supărător, dacă bineînţeles nu ploua: puteai atunci coace cartofii în spuză şi puteai asculta diferite poveşti despre draci, bandiţi, sau despre stafiile ce umblă în miezul nopţii.

E noapte, întunerec beznă, vântul adie frunzele; undeva latră un câine trezit din somn. Păzitorii din livada vecină, veghează şi ei. Fierb şi ei cartofi. Toate livezile sunt la fel, dar din cauza plictiselii sau a lăcomiei, fiecare caută să pătrundă în livada vecinului.

Iată a căzut un măr. Încă unul...

Parcă sunt picături rare şi grele de ploaie.

Nopţile sunt calde. Ele păstrează încă mirosul legumelor coapte, al lobodei ofilite, al pelinului, al frunzelor de cartofi. Iar în zori, când scoţi capul afară din bordei, copacii seamănă cu nişte monştri cu mii de braţe; mâinile lor sunt pline de cucuie, iar cucuiele sunt merele şi perele din livadă.

Vania se obişnui cu livada, dar trebui s-o părăsească din nou.

Vocea lui începuse acum să se schimbe. Deasupra buzei superioare apăruse primul puf şi nimeni nu-l mai considera băieţaş, nici chiar adolescent. Rudele îi dădeau să înţeleagă că a venit timpul să-şi câştige singur pâinea.

Şi iată, luându-şi rămas bun de la viaţa din livadă, tânărul Ivan intră ca funcţionar la staţia de cale ferată Cozlov, de pe linia Moscova-Saratov.

Ivan avea pe atunci şaptesprezece ani şi un scris caligrafic, dobândit la liceu.

6. ASCENSIUNEA

Biroul din Cozlov, unde fusese angajat Ivan, era situat în partea nordică a unei coline de forma unui fier de călcat.

Pornind de la gară, se înşiruiau, — de-a lungul unor străzi prăfuite, — casele albe ale negustorilor, ascunse între livezi de meri.

Arţarii erau grupaţi pe lângă biserici. Cu vârfurile ascuţite și acoperişurile lor înalte, bisericile semănau una cu alta. Colina se ridica din mijlocul şesului şi de aici se vedeau în depărtare câmpiile şi luncile. Fumul locomotivelor era împrăştiat de vânt. Trenurile circulau rar, în schimb garniturile erau lungi şi semănau cu o mulţime de omizi prinse una de alta.

Lui Vania îi plăcea biroul, fiindcă avea ferestrele mari, mesele grele, scaune moderne şi fiindcă programul de lucru amintea de mersul regulat al unui ceasornic. Funcţionarii şi contabilii veneau la o anumită oră, îşi dădeau cu indiferenţă bună ziua şi se aşezau fiecare pe scaunul lui — (scaune joase la mesele simple, înalte la birouri). La ora douăsprezece, toată lumea înceta lucrul, scotea pacheţele cu mâncare şi începea să mestece. Apoi, curăţau mesele de fărâmituri, trosneau din degete, se culcau puţin, şi se apucau din nou de lucru.

Soarele pătrundea prin toate ferestrele. Funcţionarii rămâneau nepăsători şi îşi îndeplineau atribuţiunile cu acelaşi calm. Ei nu aşteptau decât să se facă ora cinci după amiază, ca să lase penele din mână şi să-şi ia rămas bun. Indiferenţa era socotită cea mai înaltă virtute. Cu cât un funcţionar era mai indiferent cu atât avea mai multe şanse să avanseze.

Ivan nu putea suferi dezordinea. Viaţa de birou l-a atras de la început. Căile ferate erau pe timpul acela o întreprindere încă tânără. Administratorii căutau să imprime acestei instituţii un caracter deosebit. Dorinţa lor era ca instituţia să funcţioneze după modelul european. Funcţionarii la rândul lor înţelegeau ce li se cere şi, în prezenţa autorităţilor superioare, lucrau din răsputeri.

Administratorii voiau să occidentalizeze şi aspectul exterior al slujbaşilor. De aceea funcţionarii în vârstă îşi lăsau favoriţi şi purtau pălării tari, iar cei tineri aveau tunici cu nasturi de culori deschise şi îşi ungeau părul cu diferite pomezi.

Dar de îndată ce suna ora cinci şi funcţionarii părăseau birourile, înfăţişarea lor europeană dispărea. Toată lumea devenea din nou o gloată de flecari zgomotoşi şi liberi. Din buzunare apăreau sticluţele verzi cu băutură şi începea să se râdă pe străzi şi să chefuiască.

— Asta-i viaţa!... Dacă vrei, joacă cărţi, dacă nu, du-te cu chitara după domnişoare...

Lui Ivan nu-i plăceau cărţile, nu învăţase să cânte din chitară, iar de domnişoare îi era frică. În timpul liber, el se ocupa cu diferite piese sau unelte de metal, pe care le găsea printre vechituri, sau le căpăta de la mecanicii trenurilor: manometre, cutii de distribuţie, fluiere... toate defecte.

Seara, în grădina publică, cânta muzica militară şi aleile răsunau de sunetele fanfarei. Inima de şaptesprezece ani a lui Vania palpita uşor. Colegii lui de birou se plimbau cu fete tinere, îmbrăcate în rochii de olandă, cu volănaşe pe umeri.

Dar sună ceasul şi pentru Vania. Vecinul lui era un om cu o barbă mare, roşcată, cu un aspect de ţărănoi. Îl chema Vasile Petruşin şi era lucrător la fabrica de spirt din Cozlov. Avea câteva fete.

Pe cea mai mare o chema Alea, sau Ania...

„Alea... probabil Alevtina, hotărî Ivan. Frumos nume“.

Fata avea codiţe blonde, ochi frumoşi, mers uşor şi voce clară.

Căsuţa unde locuiau avea o grădină de zarzavat şi o livadă mică. Primăvara, livada se îmbrăca toată în alb, datorită florilor de măr, iar grădina de zarzavat, din cauza plantelor gingaşe devenea verde.

De la fereastra camerei sale, tânărul funcţionar îşi putea urmări vecina. Sculându-se devreme, el observa pe furiş cum se spală în ligheanul de tablă din faţa casei, cum hrăneşte păsările, aruncându-le boabe de orz, cum merge prin livadă, cântând încet...

Vecina, nebănuind nimic, se mişca şi robotea prin curte cu aceeaşi simplitate.

Lui Ivan, serviciul i se părea din ce în ce mai greu. Nu-l mai bucurau nici ferestrele grele şi luminoase, nici birourile moderne, nici programul regulat al zilei de lucru. Tot mai plicticoase îi deveneau străzile oraşului şi aleile din grădina publică. Îl enervau

chiar şi manometrele, şi regulatoarele lui. Ivan îşi puse în gând să demisioneze, când surveni un fapt neaşteptat.

Biroul secţiei fu vizitat într-o zi de directorul general în persoană.

El apăru cu puţin înaintea repausului de amiază. Spre mirarea tuturor nu purta uniformă, ci un simplu surtuc, iar pe cap avea un joben înalt şi lucios. Toată lumea se sculă în picioare şi luă poziţia de drepţi.

Şeful biroului se apropie timid de directorul general şi începu raportul:

— Am onoare a raporta excelenţei voastre, că în biroul pe care-l conduc... etc. etc.

Funcţionarii nu fură prezentaţi directorului general. Ei urmăreau scena, cu respiraţia întretăiată.

Superiorul aruncă o privire atentă asupra camerei.

— Vă rog, luaţi loc... spuse el şi clipi din ochi, ştiind din experienţa altor inspecţii că nimeni nu îndrăzneşte să stea jos numai după prima invitaţie.

— ...Luaţi loc... repetă ca un ecou şeful biroului, după o pauză de câteva secunde şi toată lumea se aşează, oftând de uşurare.

— Vă rog... e... e... să-mi arătaţi dosarele mai importante, spuse directorul general cu voce aspră. Imediat, începu o mişcare febrilă şi tăcută.

Excelenţa sa, instalată comod la biroul elegant al şefului de staţie, răsfoi câteva dosare voluminoase. El căuta să semene cu un industriaş american.

Dosarele erau probabil în regulă, însă nu se cuvenea să plece, fără să facă măcar o observaţie. După ce şi-a scos din buzunar ceasul de aur, prins de un lanţ tot de aur, directorul general începu blajin să-l dojenească pe şeful staţiei. În acelaşi timp, jucându-se mereu cu ceasul, îl lovi la un moment dat, de colţul biroului.

Duse repede ceasul la ureche. Ceasul încetă să mai meargă. Excelenţa sa îl scutură odată, de două ori. Supărat, băgă ceasul, cu un gest nervos, în buzunarul vestei şi continuă convorbirea, care ameninţa să se transforme într-o mustrare foarte aspră.

Şeful staţiei, presimţind furtuna, se hotărî să facă un gest îndrăzneţ. Cu o înfăţişare cât mai devotată şi umilă, spuse:

— Dacă ceasul excelenţei voastre s-a stricat cumva, să nu vă îngrijoraţi. Noi avem în servici un funcţionar tânăr, dar foarte priceput. El repară întotdeauna ceasurile noastre, dacă se întâmplă ceva...

— Spui că repară?... îl întrerupse posomorât directorul. Mi-e frică că nu va putea face nimic cu ceasul meu. Însă după o clipă de tăcere adăugă: — Lasă-l să încerce. Mă indispune un ceas defect.

Funcţionarul fu adus imediat în faţa directorului general.

— Se spune că ştii să repari ceasornice! îl fixă superiorul.

— Ştiu. Dar depinde ce anume, răspunse acesta uimit de privirea furioasă a şefului său.

Directorul general scoase, cu un gest degajat, ceasul şi-l întinse funcţionarului.

— Să-l repar aici? Sau pot să mă duc la locul meu?

Directorul îl măsură cu privirea. De ce oare îmi vorbeşte, mucosul acesta, fără să-mi respecte rangul?

În Rusia încă se mai găsesc sălbatici!

— Ţi-l las cinci minute, nu mai mult, căci trebuie să plec, spuse directorul general cu voce seacă.

Peste cinci minute, ceasul fu înapoiat înaltului personaj. Excelenţa sa duse ceasul la ureche. Ceasul mergea. Ivan avea întotdeauna la îndemână câteva scule necesare şi diferite piese de metal, din care îşi alegea piesele de schimb

Directorul mai duse odată ceasul la ureche, ascultă şi zâmbi.

— Bravo, cum te... e...

Şeful staţiei îl ajută serviabil.

— Ce funcţie ai?

— Funcţionar... copist... suflă din nou şeful.

— Ciudat... e... e, spuse excelenţa sa, om capabil şi numai copist.

Se făcu linişte. Directorul îşi aduse aminte cum se creau anecdote despre personalităţile istorice şi deodată îi veni pofta să facă ceva, care să fie în acelaşi timp şi un act istoric şi o faptă în stil american.

— Funcţionarea ceasornicelor pe linie este mizerabil organizată, pronunţă excelenţa sa, nu există nicio coordonare. Iar calea ferată fără ceasornice precise este o calamitate, o sălbăticie, o provocare aruncată raţiunii. Ce-ai zice... e... e...

tinere, să te numesc în funcţiunea de supraveghetor regional al ceasornicelor, cu drepturile de ajutor de şef de staţie? Ei?

Această întorsătură nu-i convenea de loc şefului direct al lui Ivan.

— E prea tânăr, excelenţa voastră.

— Tinereţea nu este o piedică, replică directorul general. Când eram în vârstă de nouăsprezece ani, aveam o funcţie aproape tot atât de importantă ca a dumitale acuma.

„Cunoaşte-ţi lungul nasului!” era înţelesul acestor cuvinte.

Şeful staţiei se înclină puţin ca să înghită mai uşor observaţia.

7. CEASORNICARII ȘI COCOŞII

Ivan îşi luă în primire noul său post fără să întâmpine greutăţi. Situaţia de acum însemna un mare salt căci avea leafa mai bună şi noile atribuţiuni îi plăceau. Zona lui de activitate era desul de întinsă — între Cozlov şi Riajsc. El călătorea mereu pe linie, în vagoane care zdruncinau, purtând la şold totdeauna o trusă cu scule.

În călătoriile sale, Ivan avea prilejul să întâlnească diferiţi oameni. Pe timpul acela, calea ferată era folosită ca mijloc de transport numai în cazurile de absolută necesitate. Călătorii erau de obicei militari, funcţionari, emigranţi. Nimeni nu călătorea de plăcere. O mulţime de nenorociţi umplea trenurile: familii întregi, nespălate şi amărâte, se îndreptau cu copii şi bagajele spre Siberia, Baskiria sau stepele kirghize, cucerite de curând. De dincolo de regiunea caspică se întorceau mutilaţi spre casă, soldaţi în cârje, cu picioare de lemn, fără mâini, fără vedere.

Din zi în zi, lumea devenea tot mai mare. Riazan de mult nu mai ocupa un loc de frunte. În timpul drumului se auzeau povestiri despre ţinuturi îndepărtate: Turcia, Persia, Buhara şi China, despre plantele ce cresc şi se cultivă acolo.

Un singur lucru îi displăcea lui Ivan: faptul că nu-şi mai putea vedea vecina atât de des. Într-o zi, prinzând curaj, Ivan îi trimise prin poştă o scrisoare lungă şi foarte gravă, pe patru pagini dar care, în loc să cuprindă „diferite prostii”, trata despre modul cum

funcţionau ceasornicele pe linie şi cum era organizată mişcarea trenurilor. Se vede însă că scrisoarea nu produse efectul aşteptat. Tânăra vecină îşi schimbă programul de dimineaţă şi-l evită pe Ivan.

Totuşi, întâlnindu-l odată prin apropierea grădinii, ea îl privi drept în faţă şi zâmbi.

Zâmbetul ei nu i se păru lui Ivan nici ironic, nici răutăcios, însă lucrurile s-au oprit aci. Ei n-au îndrăznit să-şi vorbească şi de fiecare dată când se întâlneau, rămâneau tăcuţi, parcă jenaţi, unul în faţa celuilalt.

Totuşi, într-o zi, întâlnind fata lângă poartă, Ivan se hotărî să rupă tăcerea.

— Daţi-mi voie să mă prezint, spuse el cu o voce tremurătoare. Sper că aţi primit scrisoarea mea.

— Da, dacă e scrisă de dumneata, am primit-o, răspunse fata emoţionată.

— Însă pe mine mă cheamă Alexandra şi afară de asta, scrisoarea a fost adresată unei „domnişoare”, ori eu nu sunt domnişoară, noi ne tragem din ţărani.

Ivan ar fi vrut să-i vorbească mult, să-i spună despre neliniştea inimii sale, despre planurile lui de viitor, dar în locul acestor gânduri purtate cu sfinţenie, întrebă deodată:

— Poate ceasul dumneavoastră e defect? Aş putea să-l repar imediat.

Fata îl privi uimită.

— Dar noi n-avem ceas. Trăim după soare şi după cântecul cocoşilor...

Aşa s-a terminat prima lor întâlnire.

În curând, Ivan făcu din diferite piese vechi un ceasornic de perete şi-l dădu lui Vasile Petruşin, tatăl fetei.

— Am auzit că n-aveţi ceas, mormăi el.

— Iată, poftim... Cum se poate trăi fără ceas... Aşa trăiesc numai sălbaticii...

Şi întorcându-i spatele, plecă.

Ca s-o vadă mai des pe tânăra sa vecină, Ivan căuta sa stea cât mai mult acasă. Şi dacă era întrebat de ce merge rar pe linie, răspundea liniştit şi sigur:

— Ce să caut pe linie? Ceasornicele merg singure... Ce li se poate întâmpla? Ele nu mă trădează...

Dar l-au trădat totuşi...

S-a întâmplat că linia a fost inspectată de înlocuitorul ministrului comunicaţiilor.

Acesta călătorea într-un vagon-salon special, făcut după modelul vagoanelor ţarului. În tot timpul drumului, citea cărţi străine, dormea şi mânca.

Funcţionarii înţepeneau de groază şi de respect.

În staţiile mai mari, înlocuitorul ministrului cobora pentru două, trei minute din vagonul luxos, ca să primească de la localnici, tradiţionala pâine cu sare, împreună cu un prosop alb, imaculat. Apoi trecea în revistă funcţionarii superiori din administraţiile locale şi în urările generale dispărea din nou în vagon, ca să salute de acolo, neglijent, cu mâna înmânuşată.

Personajul important socotea inutil să intre în amănunte administrative. De altfel nu dispunea nici de timpul necesar. El se mulţumea să verifice ceasurile de pe peron după cronometrul său parizian şi dacă remarca nepotriviri nota în blok-notesul său, cu un creion de aur, următoarele:

„Staţia cutare este întreţinută murdar, se observă neglijenţă, ceasornicul merge prost”.

De fapt, nota destul de rar, dar când înlocuitorul ministrului îşi răsfoi notele, constată că cele mai dese observaţiuni erau cu privire la mersul neregulat al ceasurilor.

Într-o noapte, distinsul personaj suferea de insomnie.

Trenul se opri în staţia Cocetovca, din zona de control a lui Ivan. Probabil, că numele staţiei venea de la cocoşi (aici li se spunea „cocet”), foarte numeroşi prin părţile locului.

Înaltul demnitar fu scos din sărite de cucurigul strident ce se auzea de pretutindeni. Sculându-se din culcuşul lui moale, aprinse o ţigară scumpă, de foi. Cucurigul continua cu aceeaşi intensitate. Zeci de cocoşi se chemau între ei, cu ardoare, cu insistenţă, tot mai aproape de urechile lui...

Înlocuitorul ministrului dădu la o parte perdeluţa de catifea şi privi cercetător în noapte, prin fereastra cu geamul lat.

Ceasornicul din staţie arăta ora două fără două minute iar la cronometrul lui era două şi două minute.

Ministrul se strâmbă şi scoţând din buzunarul pantalonilor, aruncaţi pe fotoliu, creionul de aur şi blok-notesul, notă următoarele:

„În staţia Cocetovca am găsit murdărie, se observă neglijenţă. Cocoşii din partea locului indică mai precis timpul

decât ceasornicul din staţie. Pe şeful staţiei îl cheamă, mi se pare, Eberling”.

Demnitarul ştia, încă din povestirile doicii, că cocoşii încep să cânte noaptea precis la ora două, alungând şi speriind duhurile rele. În curând, Eberling, om cu multe relaţii, obţinu ca Ivan să fie trimis la slujba pe care o avuse mai înainte.

8. PRIMUL ASALT

În acele timpuri, după o datină veche, ţăranii se încuscreau cu ţăranii, burghezii cu burghezii, nobilii cu nobilii. Fiecare clasă socială avea destule mirese, cu zestre, bani, case şi mobilier casnic.

Însă contrar obiceiului, Ivan se însura cu ţăranca Alexandra Petruşina. În locul felicitărilor, primi de la unchiul Lev şi mătușa sa câteva rânduri, prin care aceştia îşi dezmoşteneau nepotul.

„Ne-ai făcut de râs! Aceasta a fost mulţumirea pentru tot ce-am făcut pentru tine? Te-ai însurat cu o ţărancă, n-ai luat nici zestre, nu mai vezi un ban de la noi“.

În locul rudelor sale, Ivan găsi alte rude. Părinţii Alexandrei Vasilievna erau de la ţară. Ei trăiau din veniturile ce le aducea grădina de zarzavat şi livada, şi aveau în plus un mic câştig de pe urma muncii grele din fabrică.

Livada era foarte primitivă, ca la majoritatea locuitorilor din Cozlov. Soiurile erau cele mai comune: „Mărul alb”, „Titovca”, „Harlamovca”; dintre peri — „Poddulca” şi dintre vişini — „Vladimirca” cu fructe mărunte şi acre. La propunerea lui Ivan, de a comanda varietăţi străine, bătrânii se împotriviră categoric.

— Nu, nu, dragă Ivanuşca, lasă asta, căci în afară de pagubă, nu te poţi aştepta la nimic bun din străinătate... îi explică Vasile Nichiforâci Petruşin.

— Mulţi proprietari bogaţi, au dat faliment cu mere aduse din alte părţi. Tu vrei să faci la fel ca ei? Parcă cu mijloacele noastre am putea face faţă?

— Proprietarii nu lucrau cum trebuia, riposta Ivan posomorât, de aceea dădeau greş...

— Oricum ai lucra, tot dai greş, insista Vasile Nichiforâci. Unde s-a văzut ca un lucru gingaş să suporte gerul de pe meleagurile noastre? Nu, nu, dragă ginere Ivan Vladimirovici nu ne sili pe noi, oameni simpli, să ne frământăm de pomană.

Dar Ivan nu renunţă. Cu polenul de pe Calvilla obţinut din sera inspectorului de linie de la calea ferată, Adadurov, fecundă, în ascuns, o duzină de flori de la diferiţi meri. Era prima experienţă a lui Ivan. Nicăieri şi niciodată, nici la Pronsc, nici la Riazan, nu se văzuse încă să se încrucişeze florile în felul acesta.

El nu ştia că în ţări străine s-au găsit câţiva pomicultori îndrăzneţi — Van Mons, Kehlreiter, Hight — care au încercat deja această metodă fără prea mare succes. Apoi, ca să ferească florile fecundate artificial, de polenul adus de albine, Ivan le îmbrăcă în nişte punguliţe de pânză.

Visa că la toamnă, sub punguliţe, se vor coace nişte fructe extraordinare, dulci şi viu colorate, iar lumea se va mira şi-l va admira totodată.

Iar el va explica tuturor, foarte mândru, că succesul său se datoreşte faptului că n-a urmat procedeele obişnuite, ci a lucrat cum nu lucrase nimeni până atunci... Pe baza ştiinţei şi judecăţii logice...

Dar într-o zi, bătrânii descoperiră pungulițele de pânză, cu toate că au fost camuflate printre frunze şi flori.

Ivan fu nevoit să primească o dojană uşoară, dar totuşi neplăcută.

— Noi te iubim, Ivanuşca, şi te stimăm ca pe fiul nostru. Suntem gata să-ţi dăm totul, însă fii bun şi nu-ţi bate joc de merişorii noştri. Nu te supăra pe un moşneag, dar e păcat să legi cu cârpe florile libere. Moşii şi strămoşii noştri nu făceau aşa ceva.

Ivan s-a supărat.

— Măi, măi! nu vă cunoaşteţi interesele. Dacă aş avea eu personal măcar douăzeci de tulpini aş face să crească nişte mere, de s-ar minuna toată lumea...

— Vai, nu te lăuda, Ivanuşca, bombănea Petruşin — strămoşii noştri nu erau mai proşti ca noi...

Discuţiile nu se terminară decât atunci când Ivan luă câteva zeci de ruble de argint de la un cămătar, cu garanţia lui Vasile Petruşin. Cu banii aceştia urma să-şi procure un teren pomicol pe care timp de cinci ani trebuia să obţină măcar un singur soi nou

de meri. Dacă îndeplinea condiţia aceasta el nu mai era obligat să achite banii împrumutaţi. În caz de nereuşită însă... Dar Ivan nu concepea un eşec.

În curând, lucrurile se rezolvară şi mai uşor. În locul livezii, el arendase la capătul străzii Poltava (denumită astfel, în cinstea bătăliei de la Poltava) un maidan plin de gunoaie, cu câţiva meri prăpădiţi. Acest teren aparţinea unui absenteist şi devenise acum proprietatea oraşului.

Maidanul era aşezat între livezi şi grădini de zarzavat şi avea o înfăţişare atât de tristă, încât soţiei lui Ivan îi veni să plângă.

— Bine, dar ce vom face aici, Vaniuşa? spuse ea cu durere.

— Zău, ţi-ai găsit un loc!

Tânărul pomicultor zâmbea.

— Vom avea de toate, şi peri şi meri şi vişini, şi pruni, dar nu din acei pe care-i are toată lumea... de o sută de ori mai buni. Îmi convine fiindcă e un maidan.

În zilele de toamnă, începu lucrul. De peste tot de unde putea, îşi procură material de săditi. Plantă câteva rânduri de portaltoi de corcoduşi şi „Ducin" pitic, în vârstă între 5 şi 7 ani, adică buni pentru altoire.

De la toţi pomicultorii cunoscuţi îşi procură seminţe de soiuri nobile şi le semănă direct în pământ şi în lăzi. Butaşii îi comandase din Kiev şi Varşovia... Dintre meri: Alant, Gravenstein, Goulpembé, Cardinal, Northern-S y, Rambour-Mortier, Frumoasa de Kent, Reinette Boston, Pépin Golovei şi Calville alb, iar dintre peri: Decan, Duchese şi Beurre.

În curând, maidanul fu complet transformat. Tot mai des se zăreau la gard capete curioase.

— Ia uite cum se străduieşte... vorbeau vecinii. Se vede că ştie ceva...

Nori întunecaţi alergau pe cer. Gospodarii culegeau ultimele mere din copacii desfrunziţi şi dădeau tulpinile cu var, pregătind totul pentru iarnă... Stoluri imense de ciori tinere zburau într-un vuiet surd, peste vârfurile clopotniţelor ca nişte cearşafuri gigantice şi sumbre. Tot oraşul era plin de parfumul merilor. Peste zi, pieţele spaţioase erau ocupate de carele scârţâitoare, pline cu mere: Antonovca ţărănească şi boierească, Scrâjapel, Cernoderevca şi alte daruri sărăcăcioase ale celui mai rodnic pământ.

Tânărul pomicultor nu se putea încă făli la târgurile de fructe, însă trecea cu capul sus pe lângă carele încărcate şi parfumate.

El vedea de pe acum în locul acestor fructe nearătoase, semănând între ele ca formă şi culoare, — grămezile bătătoare la ochi de Candili, Safran, Reinette, Pépin şi Pomoni.

„Voi reuşi! Voi avea din toate acestea”...

Întorcându-se de la birou şi mâncând în grabă, el se apuca de lucru cu putere întreită. Singurul lui ajutor era nevasta. În clipele de odihnă, ei se aşezau pe coşurile răsturnate şi începeau să viseze cu glas tare.

— Proştii, spunea tăcutul Ivan, ştergându-şi sudoarea de pe frunte. Nimeni nu face nimic ca să-şi înfrumuseţeze, cât de puţin, livada. Ei spun că nimic nu se mai poate încerca... De asemeni, nimeni nu caută cum se cuvine, să experimenteze metode noi de altoire. Aceeaşi altoire, dar s-o facă altfel.

Însă aceste metode noi nu-i prea reuşeau nici lui Ivan.

Seva portaltoilor puternici şi bine formaţi influenţa vizibil lăstarii tineri. Într-o zi îi veni ideea să unească între ei altoii locali şi străini, obţinuţi din sămânţa fructelor altoite.

Însă pentru aceste experienţe termenul de cinci ani era prea scurt. Trebuia să se grăbească. El altoia lăstarii ieşiţi din sămânţă pe portaltoi, ca să capete cât mai repede fructe. În sinea lui bănuia că nu procedează bine, însă continua cu îndârjire să lege butaşii tineri de ramurile bine formate şi puternice ale portaltoilor.

Viaţa devenea din ce în ce mai grea. Se născu Nicolca şi apoi o fată Maşutca. Cheltuielile se urcară, iar bătrânii aşteptau şi ei un ajutor pentru gospodăria lor. Leafa de copist nu-i mai ajungea şi Ivan puse la poartă un anunţ modest:

„Repar ceasornice şi alte obiecte”.

Oraşul se mărea repede. Lângă gară se construi un depou.

Pe strada principală, Moscovscaia, se iveau case noi, mari, cu două sau mai multe etaje. Judeţul bogat trimetea în oraş vite, convoiuri interminabile de cereale şi floarea soarelui. Toate aceste produse erau ieftine şi negustorii se îmbogăţeau repede, devenind milionari. Pe străzile oraşului întâlneai oameni cu barba mare, pătrată, cu părul lung, rotunjit la spate, cu haine largi, strânse în talie, cu cizme de lac şi şepci cu fundul lat.

Fiecare negustor şi misit dorea desigur să-şi procure un ceas cu lanţ. Se cumpărau ceasuri de proastă calitate, dar important

era ca lanţul să fie bun şi să se vadă din depărtare. Ceasornicele se stricau repede şi ceasornicarii aveau mereu de lucru. Nenorocirea era că pentru repararea ceasornicelor nu-i rămânea lui Ivan timp liber decât noaptea.

Mica familie a lui Ivan nu suferea de foame, însă trăia foarte modest. Ca să fie independent, Ivan se mută mai aproape de maidan şi tot timpul liber îl sacrifica livezii. Vechea dorinţă i se împlinise. Avea pomii lui şi putea lucra acum în voie.

Dar timpul trecea, termenul se apropia pe nesimţite. Bătrânii Petruşin se interesau de aproape. Veneau pe la maidanul înfrumuseţat, urmăreau experienţele lui Ivan şi dădeau neîncrezători din cap. Ivan se supăra. Uneori smulgea din pământ câte o tulpiniţă de măr, ce înşelase aşteptarea lui şi o arunca departe. Dar trecându-i supărarea, se ducea s-o caute şi o îngrijea, ca s-o readucă la viaţă.

În sfârşit, sosi şi termenul fixat, iar soiul nou tot nu apăruse.

Lui Vasile Petruşin îi păru rău, pentru ginerele său şi în locul cămătarului, veni el cu bătrâna.

Ginerele umbla posomorât şi adâncit în gânduri. Era sigur că se află pe calea cea bună, cu toate rezultatele, nefavorabile de până acum. Mai lipsea ceva şi nu ştia ce...

— N-am reuşit, murmura el. Ei bine, nu mă las până nu voi reuşi.

Bătrânii zâmbeau pe furiş, mulţumiţi că, printre altele Ivan făcuse o pepinieră mică, dar destul de folositoare.

Câteva soiuri noi s-au păstrat totuşi în livadă.

De exemplu, dintre merij Rosmarin, Sinap şi Zelenca, mărul sămânţa de aur, Reinette a lui Crecetnicov, Scrâjapel cu fructul mare; dintre peri au supravieţuit: Calujanca, Medvedca, Miasoedovca, Bergamote verde; dintre vişini: Zaharovca şi Cuzminca din Vetluga; dintre agrişi: Anibud...

Însă majoritatea soiurilor au pierit: Rambur, toate Reinette-ele, Pépin; Calville şi Beurré... Toate... Au pierit astfel sute de soiuri străine...

Primul asalt a dat greş.

Altoii proveniţi din sămânţă şi care se păstrau încă, creşteau încet, luptând cu iernile aspre şi cu verile dogoritoare.

9. PEPINUL d-lui OVENARIUS

Ca întotdeauna, şi-n toamna aceea mirosul merelor și al prunelor te ameţea. Gâştele sălbatice plecau spre Sud. Frunzele uscate foşneau sub picioare.

Vania era ca un şcolar care n-a ştiut lecţia. Muşcându-şi buzele şi strângând pumnii, el se ascundea ca să nu audă râsetele vecinilor.

— Piţigoiul ameninţă că va da foc oceanului... Şi ăsta face la fel...

Ivan se frământa într-atât, încât se hotărî să plece.

Cu drept cuvânt se spune că trebuie să înveţi de la oameni pricepuţi şi cu experienţă... Nu te poţi bizui numai pe mintea ta. E nevoie să împrumuţi şi din înţelepciunea altora.

Toamna, era timpul cel mai potrivit ca să viziteze livezile bogate din regiune.

Gospodarii termină atunci cu strângerea recoltei şi dau mai uşor seminţe şi butaşi.

Polen, desigur nu găseşti toamna, dar după ce a dat odată greş, Ivan nu se mai grăbea cu experienţele de felul acesta.

Într-o zi ploioasă de Septembrie, Ivan Vladimirovici îşi luă rămas bun de la ai săi, închise cu un lacăt mare atelierul de reparat ceasornice şi plecă.

Călătoria nu era de loc uşoară. Trebuia să economisească bani şi să-şi cruţe sănătatea. Familia rămase acasă.

Pe drum se vedeau multe livezi, dar toate erau la fel ca cele din Cozlov şi Pronsc: Antonovca, Scrâjapel şi Poddulca.

La întrebările lui, dacă proprietarii nu aveau în grădinile lor şi varietăţi deosebite ca: Reinette, Beurré, unii zâmbeau, iar alţi începeau să-l certe:

— Oi mai vrea şi piersici, caise şi struguri pe deasupra! Du-te, du-te dragă... N-avem vreme să glumim cu toate haimanalele...

Alţii erau mai prietenoşi şi le părea rău că nu pot oferi călătorului fructe mai bune.

— Regiunea e aspră... Suntem mulţumiţi şi cu atât... Am fi bucuroşi să mâncăm şi noi mere mai bune, dar nu ni-e dat. Poate găseşti mai departe... Iată, se spune că în judeţul Timsc, la moşia boierului Ovenarius, ar creşte chiar Pépin. Încearcă acolo...

Pământurile rămâneau în urmă unul după altul, dar călătorul nu pierdea speranţa să găsească o livadă minune.

Ajungând la moşia boierului „Ovenarius”, unde se spunea că ar mai creşte în aer liber şi Calville şi Reinette, pe lângă Sinap şi Pépin — el fu crunt desamăgit.

E drept că Pepinul cu faţa roşie ca focul creştea acolo, dar creştea printr-un vicleşug. Se construise special pentru acest soi un fel de pavilion japonez, cu pereţii şi acoperişul demontabili, care se strângeau vara şi se montau din nou numai când cădea bruma de toamnă.

Ivan Vladimirovici sosi tocmai în ziua când administratorul moşiei, Friederich Gangardt, conducea personal montarea pavilionului.

Când trecu cu pasul său hotărât pe lângă păzitor, acesta nu îndrăzni să-l oprească, cu toate că Ivan era prost îmbrăcat şi avea o traistă în spate. Dar el venea de departe, urmărea un scop.

El a intrat de aceea în grădină cu capul sus, cu spatele drept, ca un musafir şi nu ca un biet cerşetor.

Intrând în livada mare, gata recoltată, tânărul pomicultor o cuprinse cu o privire ageră de specialist.

Se vedea bine că la moşia lui Ovenarius tăierile se aplicau pe o scară întinsă, dar nu în chip raţional. Ochiul experimentat al musafirului găsea pretutindeni ramuri tăiate fără nicio măsură. O parte din pomi aveau tăiate ramurile de rod pentru a se menţine forma coroanei; o parte, mai păstrau cioturile care consumau degeaba hrana acelor ramuri.

Tulpinile erau drepte, liniare, cu un aspect încântător, însă pe Vania îl interesa doar faptul că aici altoirile se făceau prea dese şi fără rost. Îi fu deajuns să stea zece minute în grădină ca să constate, după frunze, un exces de ramuri altoite cu soiuri prea multe. Sub pom, după moda englezească, se aşternea un covor verde de gazon, acoperit cu frunze căzute.

Pe crengile desfrunzite, ciripeau păsărelele. Adia un vânt uşor, însă rece.

Ivan Vladimirovici apucă pe aleea cea mare, care ducea spre casă, dar auzind voci coti pe o alee laterală spre fundul grădinii. Se apropie fără să-l observe nimeni. Unul din oameni striga, dând din mâini:

— Vai ce prost eşti!... Nu e rama aceasta!... Vai, *Dummkopf!* mi s-a urât să tot strig la voi.

Lucrătorii, bărboşi, abrutizaţi, se loveau unii de alţii, se călcau pe picioare, scăpau scândurile... Se vedea că lucrau prost de frica Administratorului.

— De ce nu înţelegeţi că pomul este şi el o fiinţă? Dacă vi se strivesc degetele cu uşa, vă place?

Lucrătorii se agitau tot mai mult şi în cele din urmă un geam fu spart în bucăţi.

Administratorul îşi ieşi din fire. Se repezi la lucrătorul vinovat, ţipând cu faţa congestionată şi era gata să-l lovească.

— Nemernicule!... Barbarule!... Idiotule!... Labă de urs!... Nimic nu vă pot lăsa pe mână. Oameni mai sălbatici n-am văzut... Ei, ce să fac acum? Reparaţia te priveşte... Pépinul nu poate ierna cu geamul spart.

Ţăranul îngălbenise. Stătea tremurând înaintea administratorului.

Ivan Vladimirovici urmărea de aproape scena.

— Pleacă de aici, strigă administratorul. Ce păcat că nu mai e voie să-ţi tragem vreo cincizeci de nuiele la spate; ai fi devenit mai sprinten... *Ja, Ja, gewiss...*

Lucrătorul se îndepărtă cu capul plecat.

Deodată, întorcându-se, administratorul văzu un om plin de praf, îmbrăcat într-o haină lungă, cu cizme înalte şi cu o traistă pe spate.

— Acesta cine este? întrebă mirat administratorul pe cei din apropiere.

Ei dădură din umeri.

— Tu cine eşti? îl întrebă administratorul pe necunoscut. Ce cauţi aici?

— Am venit să văd grădina şi în special Pépinul... răspunse Ivan Vladimirovici fără să zâmbească.

— Cine v-a lăsat?

Administratorul i se adresase acum cu „dumneavoastră”, dar se încruntă mai tare.

— Nimeni nu m-a lăsat... Am intrat singur.

— Dar dumneata nu ştiai, şuieră printre dinţi administratorul, înnăbuşindu-şi supărarea, că nici un străin n-are voie să intre în grădină?

Ivan Vladimirovici se întoarse şi se îndreptă spre ieşire.

Dar administratorul se temea ca nu cumva necunoscutul să divulge şi altora secretul Pépinului.

— Ia ascultă, domnule! îi strigă el venind în urmă. Eu trebuie să ştiu cine eşti dumneata. Poate că eşti un *angekommener* - un vizitator foarte serios. Poate trebuie într-adevăr să-ţi arăt totul.

Însă vizitatorul continua să meargă spre poartă. Administratorul o luă la fugă după el.

— Ascultă, domnule... strigă el gâfâind, doreşti poate să bei un ceai?... Acum înţeleg că n-ai venit aici degeaba. Ai vrut să cunoşti varietăţile noastre importante. Din păcate, regiunea aceasta are un climat foarte aspru. Eu nu pot risca varietăţile delicate ca Pépinul, Calvilleul şi Reinete, de aceea a trebuit să iau diferite măsuri de prevedere. Pavilionul este făcut după schiţa mea, un pavilion foarte bun. Voi fi foarte bucuros să ţi-l arăt, o, desigur.

Apucându-l pe vizitator de mânecă, îl trase după dânsul. Ivan Vladimirovici şovăi o clipă, şi-l urmă.

Se îndreptau împreună spre pavilion, continuând discuţia:

— Ca aceşti ţărănoi sa nu-şi închipuie ceva rău, căutaţi să zâmbiţi. Vă rog, zâmbiţi.

Ivan Vladimirovici zâmbi fără să vrea, iar administratorul, liniştindu-se, începu din nou să strige la lucrători:

— Iar aţi greşit!... Dracilor!... Tâmpiţilor!... Nu vă e ruşine măcar faţă de un om străin.

Montarea pavilionului era pe sfârşite, când unul din lucrători scăpă din nou o ramă grea. Geamul se sparse. Administratorul fugi spre vinovat şi-l lovi în faţă. Lucrătorul dădu din cap, ca un cal.

Ivan Vladimirovici se afla în acel moment în spatele administratorului. Fără să gândească la urmări, îl lovi peste ceafă, cu bastonul de fag.

Administratorul scoase un ţipăt de durere şi surprindere. Nu se aştepta să-l lovească cineva.

Se întoarse şi se uită două-trei secunde în ochii necunoscutului, apoi îşi frecă locul lovit şi prefăcându-se că nu dă nicio importanţă celor întâmplate, continuă să strige şi să dea ordine.

Lucrătorii rămaseră uimiţi.

— A venit un proprietar nou? I-a tras una cu bâtul şi administratorul n-a spus nimic, parcă aşa se cuvenea...

Când Friederich Alfredovici, terminând montarea pavilionului, îl conduse pe vizitator în casă, muncitorii începură flecăreala...

— Poate e vreun şef din cei mari îmbrăcat în drumeţ?... Un domn de seamă.

Până la urmă, şi-au adus aminte că unui împărat îi plăcea să se plimbe prin ţară, fără să-l ştie nimeni.

— Nu, acesta e tânăr... Acela o fi cărunt, desigur.

Totuşi, zvonul s-a răspândit în toate părţile. În satele îndepărtate, se spunea că la moşia lui Ovenarius a venit însuşi ţarul, îmbrăcat în haine de drumeţ, ca să vadă cum ne merge nouă, ţăranilor, după ce s-a terminat cu iobăgia... Umblă, se uită, tace, iar administratorul se înfurie pe Matiuşca tâmplarul, şi atunci ţarul îl lovi pe administrator cu bastonul peste cap...

Între timp administratorul îl invitase pe ciudatul vizitator în locuinţa sa şi continuând să păstreze tăcere cu privire la întâmplarea neplăcută, îl tratã cu ceai, dulceaţă şi prăjituri. Îi arătă merele cele mai bune şi-l rugă să guste...

Ivan Vladimirovici mânca mere şi sâmburii îi vâra prin buzunare. Sâmburii de la Pépin — în buzunarul drept al hainei, de la Calville — în vestă, iar de la Sinap — după cărâmbul cismei.

Administratorul băgă de seamă, însă nu dădu nicio importanţă. Nici nu-i trecu prin cap că s-ar putea încerca să se cultive, din seminţe, merele importate din străinătate... Pe el îl necăjea numai faptul că nu ştia încă cu cine are de a face. Dar musafirul avea o ţinută atât de demnă şi de severă încât bietul administrator nu îndrăznea să-l întrebe direct.

Două zile stătu musafirul din Cozlov la moşia proprietarului Ovenarius. Umblă prin livadă, cercetă totul cu de-amănuntul şi când plecă nu-i întinse lui Friedrich Alfredovici nici două degete.

Când silueta înaltă şi dreaptă a străinului se pierdu după cotitura drumului, printre arbuştii coloraţi într-un albastru roşcat — administratorul se repezi la paznicul de la poarta principală:

— De ce l-ai lăsat să intre, nemernicule?... Meriţi să te omor...

10. CUNOŞTINŢA CU HARAPNICUL

Tânărul grădinar s-a dus apoi la moşierul Sablucov, din judeţul Lebedinski.

Sablucov îşi conducea singur gospodăria, fără administratori, iar livada lui era şi mai inaccesibilă decât cea a „boierului Ovenarius”. De altfel terenul de 40 de hectare era împrejmuit cu un gard înalt.

Plantaţiile de apărare, compuse din plopi amestecaţi cu tei, apărau contra vânturilor şi contra privirilor indiscrete din afară, până şi coroanele merilor şi ale perilor. În toate colțurile livezii erau instalate colibe de pază. Paznicii patrulau zi şi noapte de-a lungul gardului până când era cules şi ultimul măr.

În afară de paznici, grădina era păzită şi de nişte dulăi uriaşi, cu colţi enormi, atenţi la cel mai neînsemnat zgomot. În plus, Sablucov se plimba întotdeauna cu harapnicul în mână, îmbrăcat într-o haină cirkiză, încinsă cu o centură de argint cizelat, de care atârna un pumnal, ascuţit ca briciul.

Sablucov se credea un om extraordinar. Făcea altoiri minunate, dispreţuia pe toată lumea, iar în pomicultură utiliza sistemul inventat de el — cum îi plăcea să creadă — al altoirii etajate.

Pe un „Ducin” sălbatic, de exemplu, altoia o ramură de „Rosenapfel”. Apoi, când această lamură ajungea la dezvoltare completă, după a doua sau a treia cădere a fructelor, i se altoia un „Eiser” sau un „Oberdik” şi aşa mai departe. Acest sistem, Sablucov îl considera ca cel mai eficace pentru îmbunătăţirea soiurilor de meri, iar acei, care nu erau de acord cu el, erau consideraţi nişte dobitoci.

Când drumeţul se apropie de poarta conacului lui Sablucov, se întâmplă ca tocmai proprietarul să stea în poartă lovindu-şi cu harapnicul cizmele împodobite cu pinteni şi privind cu gravitate apusul de soare, de un roşu aprins. Cu degetele împodobite cu inele grele de aur, el îşi răsucea mustaţa neagră şi aspră.

Luna se pregătea să apară deasupra livezii dezgolită de frunze.

Apropiindu-se, Vladimir Ivanovici dădu bună seara şi întrebă:

— Dacă îmi daţi voie, sunteţi administratorul sau chiar proprietarul?

Sablucov îl măsură pe noul venit cu o privire de gheaţă şi spuse printre dinţi:

— O întrebare tâmpită. Eu sunt şi stăpân şi administrator.

— Vă rog să mă iertaţi. Eu nu sunt de aici.

— Ce doreşti? se răsti omul cu harapnicul în mână.

— În primul rând, doresc ca dumneata să fii ceva mai politicos, spuse Ivan Vladimirovici, cu un început de mânie, iar în al doilea rând, dacă se poate, aş vrea să-mi arăţi livada dumitale.

— Ia te uită! rosti Sablucov, încruntând sprâncenele. Eu nu las să se apropie de casa mea niciun vagabond.

— Casa dumitale, domnule, nu mă interesează deloc şi n-am venit la dumneata să-ţi cer găzduire. Mă interesează grădina.

— Dar ce poţi vedea în livadă, în luna Octombrie, cap sec ce eşti!

— Aceasta mă priveşte pe mine, răspunse ferm oaspetele, şi te rog încă odată să-mi vorbeşti pe un alt ton...

Moşierul deveni roşu de mânie.

— Eşti liberal... sămânţa dracului... derbedeule... ai venit să ne faci morală!... urlă el. Ţi-oi da eu morală, ţărănoiule. Ce crezi, că Majestatea Sa a dat libertate pentru ca orice lepădătură să vină să discute de la egal la egal cu moşierul?... mitocanule!

Atunci Ivan Vladimirovici îşi pierdu răbdarea.

— Ţarul a dat libertate ca să vă salveze pe voi, ăştia, de ştreang.

Sablucov ridică harapnicul şi-l lovi cu putere.

Ivan scoase un urlet, se aruncă asupra boierului, îl trânti jos şi-l pironi la pământ, cum ar face ursul cu un câine.

Stătea culcat peste el, îl ţinea strâns şi acum, deodată, nu mai ştia ce să facă.

La ţipetele moşierului se adunară toţi oamenii din curte. L-au prins pe Ivan, l-au legat şi-l duceau cu oarecare solemnitate, spre conac. Argaţii lui Sablucov erau încă uimiţi de această încăierare. Ivan fu băgat într-o magazie de scânduri încuiată cu lacăt.

Prin crăpături pătrundea vocea răguşită a lui Sablucov:

— Chiar acum trimit după pristav (comisarul de poliţie). O să-ţi arate el.

Întâlnirea cu comisarul nu putea aduce nimic bun. Sablucov era o persoană cunoscută şi stimată. Un străin ca Ivan, aproape un vagabond, se putea aştepta la orice. Începu să se neliniştească. Ce trebuia să facă? În orice caz să nu aştepte aici, în magazie, până dimineaţă. Înainte de a se lămuri lucrurile,

comisarul i-ar fi scos toate măselele. Du-te şi reclamă după aceea...

Fără grabă, încercă să-şi libereze mâinile din legături. N-a fost prea greu. După vreo douăzeci de minute, el putu să-şi cerceteze închisoarea. Era o magazie de scânduri, lipită de alta mai mare. Peretele despărţitor era tot de scânduri. El apăsa pe una din ele, făcu o sforţare, — scândura cedă. Apăsă mai tare — scândura s-a desprins, apoi a doua scândură şi a treia. În curând, se afla în încăperea vecină. Aceasta era o magazie, închisă pe dinafară printr-un simplu zăvor. Era suficient să bagi degetul prin crăpătura uşii şi să întorci zăvorul. Uşa s-a deschis. Era liber.

Ivan Vladimirovici ieşi într-o tindă, care se învecina probabil cu încăperea destinată lucrătorilor. Aici era beznă. Din toate părţile se auzeau sforăituri. Lucrătorii, din cauza ploşniţelor şi a zăpuşelii preferau să doarmă în tindă.

Trebuia să se mişte foarte încet ca să nu atingă pe nimeni. Dacă s-ar fi trezit careva din somn, n-ar mai fi putut să scape. Mergea în întuneric, fără să cunoască locurile, căutând la întâmplare să ajungă la uşă. Odată sau de două ori, dădu peste nişte picioare întinse de-a latul dar, în cele din urmă, găsi ieşirea. Se simţea răcoarea unei nopţi de Octombrie. Zăvorul cedă foarte greu; era ruginit. Din nou trase puternic de zăvor, provocă zgomot, îşi ţinu răsuflarea şi era gata să fugă la primul semn de alarmă.

Dar nu s-a întâmplat nimic nici de data aceasta.

Fugarul se strecură afară, închise cu grijă uşa după el şi intră în grădină. El nu ştia nimic despre dulăii lui Sablucov, totuşi călca încet şi prudent.

Copacii stăteau în întuneric, ca nişte bandiţi cu capetele zburlite şi braţele desfăcute. Ivan Vladimirovici mergea repede, fără să se uite la dreapta sau la stânga, căci nu mai avea de gând să prindă ceva de la moşierul Sablucov.

„Nu-mi mai trebuie nimic, numai să scap odată!”

Dar oricât de încet se furişa prin grădină, totuşi trezi din somn pe unul din dulăi. Se auzi deodată un lătrat nesigur. Dulăul ar fi putut trezi tot conacul. Ivan se urcă repede într-un copac. Îşi făcu loc între două crengi şi aşteptă. Într-un târziu, aţipi.

Fu trezit în zorii zilei de un frig pătrunzător.

De ramurile pomului erau atârnate etichete cu diferite inscripţii: „Sommer-Gewurtz”, „Langston”, „Taubenapfel”.

Ivan nu ştia dacă pomul producea într-adevăr fructe de acest soi, sau, dimpotrivă, aceste erau numai nişte simple inscripţii.

Totuşi ispita era mare. El scoase briceagul şi tăie câte un lăstar din fiecare ramură etichetată.

Dulăul trecu grav pe sub pom, se uită în sus la omul care stătea cocoţat acolo, şi îl socoti probabil, unul dintre lucrători. În consecinţă nu era nevoie să mai latre.

Ivan Vladimirovici îi aruncă o coajă de pâine. Câinele mârâi uşor, înghiţi pâinea şi dând din coadă în semn de mulţumire îşi văzu de drum.

Ivan Vladimirovici se dădu atunci jos din pom şi se îndreptă spre fundul grădinii, către şirul înalt de plopi.

Cornul păstorului nu se auzi încă. Soarele de toamnă nu apăru de după pădurice. Zorile se ridicau încet, deasupra copacilor îndepărtaţi. Frunzele veştejite şi rare mai întârziau pe câteva crengi. Bruma se transforma treptat în picături de ploaie.

Ivan Vladimirovici se opri de câteva ori, tăie lăstari de „Glogeruvca”, de „Regele codiţelor scurte”, de ramuri cu inscripţii „Swisslapper”, „Ribston”, „Lower's nonpareil” şi în fine de la un puternic exemplar cu o inscripţie enormă: Sablucov.

După ce tăie şi acest lăstar, Ivan Vladimirovici nu se mai opri din mers. Ajunse la gard, îl sări repede şi deodată, în clipa când se afla încă sus, în vârf, un alt dulău se apropie pe furiş şi avu timp să-i smulgă o bucată din pulpana hainei. Dar Ivan îşi făcu vânt peste gard şi o luă la goană.

Câinele nedumerit nici nu începu să latre. Ivan Vladimirovici, trecu în fugă lunca, ajunse la pădurica din apropiere, împachetă butaşii în muşchi umed şi în cârpe scoase din traistă, se odihni puţin şi ieşi la drum. Se afla acum la vreo opt kilometri de conac. Aici întâlni un comisar gras şi somnoros.

Când se află în dreptul lui, comisarul dădu ordin vizitiului să oprească caii şi strigă:

— Ei, stimabile!... Nu cumva vii de la Sablucov?

— De la Sablucov, răspunse drumeţul fără să clipească.

— Pe cine a pus el mâna acolo? Vreun suspect? Un rebel? Ei, bine, bine, du-te. Vom vedea ce pasăre o mai fi. Şi atingându-l pe vizitiu cu mâna, comisarul plecă mai departe.

Praful uşor de toamnă se ridica de sub roţile trăsurii. Vrăbiile urmăreau urmele lăsate de cai. O coţofană speriată trecu

drumul. Depărtarea se vedea albastră şi reguroasă. Din apropiere totul părea cenuşiu ca un postav militar.

Ivan Vladimirovici nu făcuse degeaba plimbarea până la Sablucov.

Făcuse cunoştinţă cu harapnicul, cu frânghiile, cu închisoarea, cu colţii dulăului cel gras, iar în traistă ducea câţiva butaşi de meri.

11. ÎN CĂUTAREA ȘTIINȚEI

În cele din urmă, eroul nostru ajunse până la Ilia Iliici Crecetnicov.

Crecetnicov, un pomicultor bătrân, trecut prin multe greutăţi se purta cu totul altfel decât ceilalţi moşieri...

La poarta lui se afla o firmă ruginită de ploi şi care nu se potrivea cu rangul unui boier de viţă veche: „Întreprinderea pomicolă I. I. Crecetnicov”.

Ilia Iliici era un om de cincizeci şi cinci de ani. Purta un dolman şi pantaloni vătuiţi, băgaţi în pâslari căzăceşti.

Înainte de a-l primi în conacul său, Ilia Iliici, îi puse lui Ivan câteva întrebări: de unde vine, cu ce ocazie şi ce a văzut până acum?

Auzind că mulţi moşieri-pomicultori au refuzat să-l primească, Crecetnicov se revoltă:

— Câini... Derbedei... N-au ce arăta, de aceea nu te-au lăsat să-i vizitezi. Haide, să mergem, tinere... Eu nu sunt dintr-aceia... La mine ai ce vedea.

Livada lui Crecetnicov se compunea din două părţi: livada propriu zisă, şi, ascunsă, în mijlocul ei, o grădină mult mai mică de fructe. Livada era împrejmuită cu un gard de nuiele şi semăna cu toate livezile. În schimb grădina cea mică era împrejmuită cu un gard înalt de piatră.

Vizitarea începu de aici de unde toţi pomii aveau coroana îngrijită şi regulată, în forme libere şi palisate. Unele coroane aveau însă forma unui evantai bogat, sau a unui sfeşnic bicorn: două ramuri mari şi egale, îndreptate în direcţii diferite. Pe aceste ramuri, la distanţe măsurate, cresc lăstari drepţi şi egali

ca nişte lumânări de ceară. Crecetnicov numi această figură: — Candelabru... şi plescăi puţin din limbă.

Toată grădina aceasta era compusă din pomi cu coroane de forme variate şi formate pe puieţi sălbatici de talie mică: Ducin, Paradis, Antipca şi gutui. Şi acum, când ramurile erau desfrunzite, coroanele pomilor se proiectau minunat pe cerul senin şi rece de toamnă.

Ilia Iliici îl plimbă pe musafir de la un pom la altul, făcea cu înflăcărare istoricul fiecărui pom şi căuta să-l intimideze întrebuinţând un limbaj ştiinţific.

— Acestea sunt toate exemplare complexe... Am practicat des altoirea prin alipire progresivă. Am reuşit chiar să fac regularea artificială a perioadei de vegetaţie...

Ivan se simţea prost. Nu îndrăznea să ceară lămuriri, ca să nu pară profan, şi aşa cum decurgeau lucrurile — pierdea aproape jumătate din explicaţiuni. El se vedea ca un copil pe lângă bătrânelul acesta mititel şi savant. Căutând să nu se trădeze, dădea din cap şi aproba:

— Da... da... hm... hm...

Ce-i drept, când venea vorba de practică, el înţelegea mai uşor cele spuse de Crecetnicov. Însă gazda pronunţa tot timpul cuvinte străine şi musafirul se descuraja din ce în ce mai mult. Înţelegea de abia acum ce complicată ştiinţă e pomicultura... Şi el care îşi închipuia că va putea revoluţiona această ştiinţă creând tot felul de soiuri noi...

„Şi tu, se mustra el însuşi, urmându-l pe bătrânel, şi tu ai început prost, nu aşa cum trebuia...”

Ilia Iliici văzând atenţia şi respectul musafirului, devenise foarte comunicativ. Îl plimba de la ştamb la ştamb şi continua să explice:

— Iată, tinere, fii atent... N-am să-ţi ascund că pentru iarnă fac acestui copăcel o egidă de câlţi, dar face, zău face!... Toate ramurile de rod provin din pepiniera lui Ardanponovski. Soiurile sunt înrudite şi la toate am aplicat apropierea vegetativă. Pe un ştamb am opt feluri de Calville, toate copulate cu „Camenicica”, pentru aclimatizare. Şi ce crezi? S-a resimţit, s-a resimţit... Au devenit mai rezistenţi, însă şi diferenţierea internă s-a pierdut, se aseamănă acum cu Camenicica.

„Egida, aclimatizarea, diferenţierea”... căuta să reţină Ivan Vladimirovici, ca să afle măcar mai târziu înţelesul acestor cuvinte.

Dar Crecetnicov îl trăgea mai departe...

— Altoirea nu se face aici, la mine, fără foloase... Unii sunt gata să altoiască un brad cu un mesteacăn, numai să altoiască... Dar eu fac altfel. Înainte de a altoi prin apropiere, mă gândesc vreo trei ani, cum s-o fac şi pe ce anume să altoiesc... Altoirea este un lucru însemnat, dragul meu... Omului i-a trebuit poate mii de ani până s-o descopere.

Omul a urmărit mai întâi, cum se petrec lucrurile în natură; a prins secretul; desigur că la început nu s-a cunoscut decât altoirea prin alipire.

Acum, toate acestea deveneau mai clare. Cuvântul „altoire prin apropiere” îi era familiar şi tot discursul lui Ilia Iliici era de astă dată simplu şi uşor de înţeles.

— Omul vede că aici, acolo, pretutindeni unde ramurile se ating, ele se şi unesc. — Hai să încerc să le leg şi eu... le-am unit şi uite că le-am altoit prin apropiere. Pe urmă am tăiat ramura alipită de pe primul pom şi am constatat că această ramură trăieşte foarte bine pe un pom străin: Aha, spune omul, se vede, că rădăcina proprie nu este obligatorie! De aici e numai un pas până la copulaţie... Apoi şi oculaţia n-a lăsat să fie mult aşteptată... Omul a tăiat, a scurtat o ramură, până când n-a rămas decât un mugure la baza frunzei şi iată, altoiul cu un ochi.

Aici, Ilia Iliici se opri, răsuflă şi continuă cu mai multă vervă.

— Şi dacă, strămoşii noştri o făceau pe ghicite, nouă nu ne stă bine astfel. În timpul nostru, maşina merge pe şine noi. Trebuie să procedăm în mod ştiinţific. Iată, de pildă, se naşte întrebarea: de ce am ales-o pe Antociovca pentru a acţiona asupra lui Calville? Foarte natural, tinere, m-a ademenit conturul fructului...

Din nou îl ameţeau cuvintele străine. Gazda îi arătase toate comorile grădinii sale interioare, unde erau multe varietăţi străine.

— Nu-ţi voi ascunde, — recunoscu Ilia Iliici că le protejez pe toate, că nu le slăbesc din ochi. Nu numai iarna, dar şi vara, — cum scade puţin temperatura — imediat acopăr tulpinile cu saltele, iar coroanele cu rogojini. Întrebuinţez mult şi fumul, trebuiesc neapărat valuri de fum. Cum s-ar putea altfel? Printre

pomicultorii noştri ruşi unii mai ciudaţi — vor să aclimatizeze în regiunile noastre, tot felul de soiuri străine... Se zbat oamenii, zeci de ani... Eu demult m-am lăsat de astfel de idei... Puţină severitate, — cum am procedat cu Calvilleurile nu strică şi totuşi, am rămas surprins. Mie nu mi-e greu să-i acopăr pe copiii mei. Vezi singur — toţi sunt altoiţi pe portaltoii pitici, iar coroanele au forme regulate. Unii moşieri vor însă să aclimatizeze pomii cu port înalt... O ignoranţă completă!... Nimeni nu caută să procedeze în mod ştiinţific. Toată lumea se bazează pe „poate”...

După vizitarea ambelor grădini, Ilia Iliici îşi pofti musafirul obosit şi flămând la masă.

— Lasă prostiile, tinere... Eşti musafirul meu, iar ospitalitatea este virtutea principală a familiei Crecetnicov, încă din timpuri îndepărtate... Nu mă interesează situaţia ta socială... Vei sta la aceeaşi masă cu mine şi cu bătrâna mea...

Casa lui Crecetnicov era aşezată pe o temelie înaltă, cu o terasă în faţă, susţinută de patru coloane mari, cu pereţii netezi, tencuiţi şi văruiţi curat. O scară largă ducea spre terasă.

Înăuntru, sobele albe cu portiţele strălucitoare de aramă împrăştiau o căldură plăcută. În timp ce gazda dădea porunci pentru masă, musafirul se lipi cu spatele de soba „olandeză”, încălzindu-şi mâinile îngheţate.

Mirosul bucatelor se răspândi prin cameră, acoperind parfumul uniform al merelor.

La masă s-au aşezat vreo cinci persoane, printre care soţia lui Ilia Iliici şi o doamnă foarte afectată şi mândră, cu o bonetă în cap.

Ilia Iliici nici la masă nu-şi întrerupse discursul, utilizând şi de astădată termeni dificili.

— Biologia noastră este încă în faşă, ea nu poate răspunde la multe întrebări. De exemplu, ce corelaţie există între frunză şi rădăcină? Eu, personal, sunt convins că această corelaţie este pozitivă şi substanţială.

Mâncarea nu-i pria lui Ivan Vladimirovici, el nu simţise de mult atâta sfială. Nici loviturile, nici beciurile moşierilor sălbatici nu-l înspăimântară atât cât discuţiile savante ale lui Ilia Iliici Crecetnicov. Acolo el ştia cum şi cu ce să răspundă, aici nu-i rămânea altceva de făcut decât să dea din cap.

— Aha... Da... Aşa... Sunt de acord...

Îl jena şi solemnitatea cu care era servit. Vinul era turnat în pahare de un servitor care stătea în spatele fiecărui scaun... În afară de gazdă, nimeni nu vorbea, şi nu râdea.

La desert, fură servite, în două vaze mari de cristal diferite soiuri de mere. Merele erau într-adevăr minunate. Formele graţioase, pline, de un roz delicat ale mărului „Candille” se amestecau cu liniile fin colorate ale Pépinilor, cu globurile aurii ale Reinettelor, cu roşeaţa Apporteurilor. Armonia aceasta de culori vii era atenuată doar de transparenţa de cristal a vasului.

Când văzu toate acestea, inima tânărului pomicultor începu să bată cu putere. Iată merele visate de el ani de zile.

— Ei, îţi place? întrebă Crecetnicov, mulţumit de sine. Ce vezi aci este rezultatul unei munci grele de fiecare an... Tot timpul trebuie să ai grija — să nu cadă grindina, să nu sufere pomii de frig, să nu se corcească cu sălbaticii locali, să nu fie atacaţi de insecte... Am inventat personal zeci de insecticide. Pot să-ţi dau şi ţie câteva... Vreau să realizez imunitatea antifuncţională, adăugă el şi îşi mângâia cu mulţumire bărbuţa.

Însă musafirul se uita neîntrerupt la mere şi nu auzea cuvintele gazdei.

„Ei bine, îşi spuse el, voi reuşi şi eu cândva”.

Urmând invitaţia doamnei, Ivan Vladimirovici luă un Calville frumos şi după ce-l mâncă, băgă din obişnuinţă sâmburii în buzunar.

Ilia Iliici observă gestul şi deveni atent.

Ivan Vladimirovici mai gustă câteva mere şi de fiecare dată, sâmburii dispăreau în buzunar.

În sfârşit, toată lumea se sculă de la masă. Ilia Iliici îl conduse pe musafir în biroul său şi după o clipă de tăcere, i se adresă deodată cu o voce indignată şi aspră:

— Vrei să înmulţeşti Calville prin sămânţă? Dacă aş fi ştiut cine eşti, nu-ţi permiteam să treci nici pragul casei... Te-am crezut un om de meserie. Am întrebuinţat termeni ştiinţifici, ţi-am explicat lucruri importante şi când colo tu te pricepi la pomicultură cât se pricepe un porc la portocale... Ia spune-mi drept, pentru ce ţi-ai umplut buzunarele cu seminţe?

Lui Ivan i se umezi cerul gurii.

— Am... am vrut să le cresc...

— Şi mai departe? îl străpunse cu privirea Crecetnicov.

— Iar apoi... le-aş încrucişa... adică... hm... le-aş hibridiza...

— Cu ce?

— Cu merii noştri... cu Chitaica, de exemplu...

— Şi mai departe?

— Mai departe, le-aş altoi... pe ştambul potrivit... apoi aş urmări... poate... le-aş mai încrucişa cu altceva.

Ilia Iliici, vădit surprins, se plimbă de câteva ori de la un colţ al camerei la altul, bătu din picior şi strigă:

— Agafia! Adu încoace vasul cu mere.

Merele fură aduse. Agafia plecă.

Crecetnicov se aşează la masă, luă foarfeca, o bucată de hârtie şi clei.

— Iată, am să fac pacheţele, le voi eticheta şi atunci poţi să pleci unde vrei... Totdeauna trebuie să lucrezi în mod ştiinţific. Ş-t-i-i-n-ţ-i-f-i-c, ai înţeles?

12. LA MOSCOVA, DUPĂ CĂRŢI

Tânărul grădinar se întoarse din călătoria lui şi mai posomorât de cum plecase. Trebuia să mai înveţe încă foarte multe lucruri. Să aibă noţiuni de biologie, de fiziologie, şi să cunoască chiar istoria omenirii. În orice caz, mult mai mult decât bănuia el necesar să cunoască.

Curând după întoarcere, el începu să vândă pomii tineri de pe terenul arendat, încât s-a putut crede că renunţă pentru totdeauna la grădinărit.

Vasile Nichiforovici se arată mâhnit. Căuta să-l convingă „să nu facă pe nebunul şi să nu se lase de lucrul început...”

Scuturându-şi barba roşcată, îşi mustra cu blândeţe ginerele, spunându-i când „dumneata” când „tu”.

— Dumneata Ivan Vladimirovici, eşti ca un copil. Ce-ţi trece prin minte, aia faci. Ei şi ce-i dacă n-ai reuşit dintr-o dată să scoţi un soi nou? Livada ta a pornit pe calea cea bună... Grădiniţa ta nu merge de loc prost... Într-o bună zi, poate, ai fi ajuns şi tu...

Auzind cuvântul „poate”, atât de des luat în râs de Crecetnicov, Ivan tresări.

— Poate, probabil, se răsti el la Vasile Nichiforovici. Draci de cânepă, ce sunteţi... Dacă scoateţi un măr ceva mai dulce ca ridichea sunteţi mulţumiţi...

— Nu e adevărat, Ivan Vladimirovici, ripostă socrul, eu mă pricep bine la fructe... Dar, desigur, pentru noi şi Beloantonovca e bună.

— N-aveţi decât să vă îngrijiţi de Antonovca voastră, ţipă ginerele. Eu n-am de gând să-mi pierd timpul cu asemenea „fructe”. Mă voi ţine de reparatul ceasornicelor şi n-o să mă mai prindeţi în livadă, până n-oi pricepe totul cum trebuie... E nevoie de ştiinţă, înţelege-mă odată, Nichiforovici... şi nu de o ştiinţă primitivă, ci de una adevărată. Şi de unde pot eu s-o capăt în gaura asta?

Petruşin tăcu un timp.

— Poate te atrage capitala? spuse el încet, după un timp de gândire. Ei, foarte bine, du-te, Ivan Vladimirovici. Eu voi avea grijă aici de familia dumitale. N-o voi lăsa să sufere de foame. O să câştig destul pentru hrana fetii mele şi a nepoţilor.

Ivan Vladimirovici tăcea. Ideia unei călătorii în capitală îi convenea şi lui. Trebuiau însă bani. Ultima călătorie nu numai că i-a adus cheltuieli dar îi încurcase şi treburile.

Şi totuşi, într-o zi, Ivan plecă la Moscova după cărţi şi ştiinţă. Era mai uşor să ajungi la Moscova decât la Sablucov sau la Ovenarius.

Moscova semăna mult cu Riazan, însă era de vreo douăzeci de ori mai mare. Aici, pe străzile strâmbe şi întortocheate, nu mai treceau zeci de care grele, ci mii. Cupolele Cremlinului păreau pictate.

Din când în când ningea, dar zăpada nu ţinea mult şi pavajul era acoperit de noroi.

Căruţaşii se încurcau între ei, agăţându-şi roţile sau hulubele. Din ferestrele birturilor venea un miros înnăbuşitor de ciorbă de varză. Pe firmele înnegrite, abia se mai puteau zări covrigi sau iepuri. De-a lungul zidului, aşa numit chinezesc, se întindeau una lângă alta barăcile „pentru mâncăcioşi”, cu sbiten (băutură fierbinte de orz), ficat prăjit, clătite şi turte dulci cu miere.

Tot aici, studenţi neglijenţi şi bărboşi, cu ochelari legaţi cu sârmă, îmbrăcaţi în nişte mantale vechi, se tocmeau îngheţând de frig, cu câţiva anticari.

— Înţelege şi tu odată, lua-te-ar dracu, ţipa un student mai desgheţat. De unde să ia studentul bani pentru toate cărţile sale de studii? Să te târâi la cursuri nu se poate, fiindcă ţi s-au rupt ghetele. Să stai acasă, n-ai cărţi. Şi aşa ne folosim cinci inşi de o carte...

Ivan Vladimirovici intră în vorbă cu unul din studenţi.

— Te interesează fiziologia? întrebă studentul, privind zâmbitor pe necunoscutul înalt, timid, îmbrăcat ca un provincial, şi care se apropia de cărţi cu atâta veneraţie... Poate te mai interesează şi altceva? La noi în bârlog ai putea găsi...

Necunoscutul acceptă îndată şi studentul îl duse în „bârlog", undeva în cartierul „Sivţev Vrajec", în mansarda unei case vechi din fundul curţii. Pe drum se porni o ploaie rece de Noembrie. Intrară într-un vestibul întunecos, urcară o scară ce scârţâia la fiecare pas, şi se pomeniră într-o cameră joasă, cu pereţi oblici şi îmbâcsită de fum. Pe dulap era aşezat bustul lui Socrate. Pereţii erau acoperiţi cu diferite tabele tăcute de mână. Studentul îşi suflă zgomotos nasul, îşi şterse stropii de ploaie de pe obraji şi declară:

— Iată, băieţi, v-am adus pe un nou Lomonosov. Se pasionează după fiziologie şi locueşte undeva în provincie. Pare-se că e ceasornicar... Arătaţi-i toate vechiturile noastre, poate-o să ne dea mai mult decât bandiţii de anticari.

Cei din cameră săriră de pe paturile lor şi înconjurară pe noii veniţi.

Începu să curgă întrebările:

— La ce dracu' îţi trebuie fiziologia, dacă eşti ceasornicar? spuse unul.

— Cum o duceţi acolo în provincie? chestionă un altul.

Ei îngrămădiră în faţa vizitatorului un maldăr întreg de cărţi uzate. Abia avu timpul să citească numele autorilor şi titlurile; însă complet ignorant în ce priveşte valoarea cărţilor, Ivan era gata să le cumpere pe toate. Studenţii îl opriră. I-au ales ei vreo zece cărţi şi i-au cerut, în total şapte ruble.

Când, deşi pe gânduri, Ivan scoase cele şapte ruble fără să se mai tocmească, studenţii, uluiţi de această întâmplare, izbucniră în urale atât de zgomotoase încât Ivan Vladimirovici se mustră singur:

„Ce dracu, arunci aşa cu banii, bogătaşule".

— Trăiască Mecena! ţipau studenţii. Ne-ai făcut un mare serviciu. Noi, frate, de două zile n-am îmbucat nimic. Multe mulţumiri, domnule ceasornicar... Să treci pe la noi mai des...

Trecându-i repede supărarea, Ivan Vladimirovici mai spuse studenţilor câteva cuvinte:

— Deşi rămâneţi uneori nemâncaţi, totuşi viaţa voastră este demnă de invidiat, domnilor studenţi... Ce n-aş da să trăiesc şi eu ca Dumneavoastră... să pot studia la Universitate...

— Vasăzică, asta e! strigară studenţii. Dar ce mai aştepţi? Nu eşti om bătrân, domnule Mecena... Eşti ceva mai în vârstă ca noi...

Ivan Vladimirovici făcu un gest de descurajare.

— Am acasă familie. Trebuie să am grija ei. Altfel, singur, n-aş fi şovăit o clipă.

— Familia poate să mai rabde, spuse studentul cu care venise. Dar în schimb, s-ar putea să ajungi într-adevăr un Lomonosov.

— Dar oare, nu se poate studia, la tine acasă, după cărţile astea? întrebă nesigur Ivan.

— Nu e acelaşi lucru, prietene, răspunseră studenţii. Noi, chiar dacă lipsim de la cursuri, în schimb în laboratoare stăm şi desculţi. Dar tu unde-o să-ţi găseşti acolo un laborator?

— Îmi fac eu unul, spuse Ivan Vladimirovici cu hotărâre.

— Ia te uită, ce meşter, râseră studenţii. Totuşi, sfatul nostru este să faci o cerere la Universitate... Poate, o să te primească... obţii bursa Lomonosov...

Ivan Vladimirovici se hotărî să-şi încerce norocul. Se duse la cancelaria universităţii şi ceru o audienţă. Fu primit a doua zi.

— Ce doreşti dumneata? întrebă prorectorul.

— Aş vrea să mă înscriu la Universitate.

— Aşa? spuse prorectorul, cercetându-l cu atenţie din cap până în picioare. Ai bacalaureatul?

— Nu, răspunse Ivan.

— A, aşa stă chestia, rosti prorectorul cu indiferenţă. În cazul acesta, nu te mai reţin.

Ivan plecă. Nu-i mai vizită pe studenţi fiindcă îl oprea amorul său propriu. Cumpără nişte cărţi de mecanică şi făcu acolo cunoştinţă cu un optician. Acesta, aflând că tânărul din Cozlov se îndeletniceşte acasă cu reparatul ceasornicelor, îi recomandă să se ocupe în acelaşi timp şi cu optica.

— E o afacere de aur, pe cuvântul meu! spuse opticianul. Pe zi ce trece cresc cererile de ochelari. Acuma, în fiecare an, numărul persoanelor ce poartă ochelari creşte mai mult decât creştea înainte într-o sută de ani... Te sfătuiesc să te ocupi de optică, te îmbogăţeşti imediat.

Ivan Vladimirovici nu spera să se îmbogăţească, totuşi, cumpără de la optician un sferometru şi o colecţie de lentile.

Cu pachetul la subţioară se simţea mai voios în enorma şi zgomotoasa capitală. Se plimba pe străzi, unde, la fiecare colţ, stăteau ca nişte marionete, gardienii de poliţie, bărboşi, cu ochii holbaţi şi cu plăci de metal pe piept.

Spre seară, miile de clopote din Moscova începeau să sune solemn. Un vuiet uniform şi continuu plutea deasupra marelui oraş.

Astăzi, avioanele produc un vuiet asemănător, în timpul parăzilor, când zboară în şiruri dese deasupra Pieţei Roşii.

Ivan Vladimirovici cheltuise la Moscova destui bani. Ajuns însă acasă, scrisese cu un cărbune încă trei cuvinte pe placa ce-i servea de firmă: „Repar ceasornice şi atelier optic”.

Era o noutate. Intelectualii locali începură să-l viziteze.

Dar meseria de optician nu-i era pe plac. O învăţă pe nevastă-sa să pună lentilele la ochelari, să tocească marginele, să determine conul cu ajutorul sferometrului şi să discute cu clienţii.

Alexandra Vasilievna se apucă bucuroasă de acest lucru. Ivan căută să aibă cât mai mult timp liber pentru cărţile lui.

Raftul lui de cărţi se încărca mereu, în special cu lucrări de ştiinţă. Nu pricepea multe pagini din aceste opere aride, dar cu o perseverenţă ce-l uimea şi pe el, izbutea până la urmă să înţeleagă toate acele fraze greoaie, toţi acei termeni străini, ce-ţi încurcau limba. Ivan Vladimirovici lucra la lumina unei lămpi cu gaz, până târziu după miezul nopţii.

Trebuia să pătrundă, să verifice, să asimileze operele marelui naturalist Humboldt, ale lui De Candolle, traducerile din operele faimoase ale lui Haucher, formulele complicate ale clasificatorilor Lucas şi Diele. Fiecare pagină provoca în el parcă o dorinţă de luptă; uneori nu era de acord cu cele scrise şi simţea pofta să contrazică şi să discute. Până şi aici descoperea aceiaşi duşmani — rutina, dogma, obiceiul.

Broşura cu expunerea teoriei lui Darwin îl impresionă mai ales prin noutatea doctrinei. În această teorie el îşi recunoscu propriile lui idei.

Nu există în natură forme rigide, pururi invariabile, care să nu sufere transformări. Totul e mobil, totul e în permanentă mişcare...

„De acord!“ „Aşa este!” „Ideile mele!” nota el mereu pe marginile cărţii cu o mândrie justificată.

Variabilitatea speciilor! cât de apropiată îi era această idee a marelui englez! Idee ce a schimbat faţa lumii.

Dar în broşură teoriile erau expuse în treacăt şi pe scurt, iar textul complet al cărţii lui Darwin, „Origin of Species” (Origina speciilor), nu se putea găsi uşor. Contele Cropotkin, deportat la Cozlov, fratele vestitului savant anarhist, îi făgăduise cartea, dar, din cine ştie ce motive, nu şi-a putut ţine promisiunea.

Trecu mult timp, până când Ivan îşi procură operele lui Darwin, dar din clipa aceea, ele deveniră cărţile lui preferate.

Ivan Vladimirovici se arăta rar pe stradă. Nu se ducea nici în vizite. Ştia că nu poate avea prieteni în oraş. Oraşul îşi trăia viaţa lui, frivolă, neînsemnată, fixată în liniile ei mari. Oraşul impunea, de asemeni, tuturor locuitorilor săi obligaţiuni severe. Era de pildă o ruşine pentru un târgoveţ, să iasă în stradă fără ciuică (un fel de haină largă de postav), iar un nobil sau negustor – fără redingotă, oricât de tare ar fi dogorât soarele... Era o ruşine să ieşi iarna pe stradă cu pâslari. În picioare trebuia să strălucească galoşi înalţi, căptuşiţi, puşi peste cizmele tătăreşti, de iuft. Era, în sfârşit, supărător să nu ai iarna căciulă de astrahan, iar vara să te plimbi cu o şapcă de un alt model decât acela purtat de toată lumea. Femeilor, indiferent de rangul lor, nu li se îngăduia să iasă cu capul gol.

Opinia publică pândea astfel orice mişcare a oamenilor. Şi soţia trebuia să meargă după protocol, cu o jumătate de pas înapoia bărbatului. După o anumită regulă, cu cunoscuţii trebuia să dai mâna nu întinzând palma ci numai câteva degete... Şi beţiile erau supuse unor norme fixe: trebuia să se spargă paharele, să se facă plimbări în troici cu zurgălăi, să se strivească, în goana cailor, găini şi purcei.

În chestiunile neînsemnate, Ivan Vladimirovici se supunea regulilor şi obiceiurilor din oraş. El avea şi căciulă de astrahan şi şapcă după model.

Dar judecata lui dispreţuia toate astea.

Orăşenii îl considerau un bun ceasornicar. Clienţii veneau cu duiumul. Insă Ivan lucra încet, atent şi nu câştiga mai mult decât ceilalţi ceasornicari, care veneau mereu la el după îndrumări.

Toate gândurile lui Ivan Vladimirovici erau la livadă şi la raftul lui de cărţi.

13. FLORILE

Ivan Vladimirovici îşi vedea rar copiii. Dimineaţa, când se apuca de treabă, micuţii încă dormeau, iar seara, când îşi termina lucrul, Micolca şi Maşutca erau demult în pat.

Numai atunci când Andrei Samoilovici Graund, un vechi prieten de la calea ferată, venea câteodată, de sărbători, în vizită, lucrurile căpătau un alt aspect.

Andrei Samoilovici, înalt, greoi, cu picioarele groase, semăna cu un elefant. El stârnea împreună cu Micolca şi Maşutca un adevărat tărăboi. Uneori, însuşi stăpânul casei era atras de jocul lor. Masa era atunci răsturnată cu picioarele în sus şi se transforma imediat într-un vapor, într-o locomotivă, într-un palat...

Scaunele săreau singure prin cameră. Oaspetele şi gazda se culcau jos pe burtă şi trăgeau unul într-altul cu mazăre din prăştiile lui Micolca, apoi, stând în patru labe, mormăiau ca urşii sau nechezau ca armăsarii.

Micolca şi Maşa ţipau de veselie, sau îngroziţi, se băgau sub paturi.

Andrei Samoilovici, greoi cum era, se lovea mereu, când de pervazul uşii, când de dulap, când de perete...

Se supăra imediat şi striga prietenului său:

— Nu mai vin niciodată în cocioaba aceasta nenorocită. Nu-ţi mai sunt prieten, până nu-ţi faci o căsuţă cum se cade.

Şi iată că într-o bună zi, Andrei Samoilovici fu invitat pentru a sărbători noua locuinţă.

Ivan Vladimirovici îşi cumpărase în rate, o casă cu cinci camere şi cu o mansardă.

Numai Alexandra Vasilievna ştia exact cât costă.

În acele timpuri, casele nu erau prea scumpe, totuşi ei au trebuit să facă datorii grele, pentru mulţi ani.

E adevărat că de data aceasta lucrurile s-au aranjat fără girant, dar numai datorită faptului că au depus drept gaj tot ce aveau mai de preţ în casă.

Curtea şi terenul din jurul noii locuinţe, erau pline de gunoaie. De aceea fu chemat în ajutor Vasile Petruşin, care se apucă de lucru cu grijă şi cu chibzuială. Barba lui roşcată strălucea de bucurie.

Îi ajută puţin şi Vladimir Ivanovici, ieşit de curând din spital, după un nou tratament.

Cu spinarea încovoiată şi clipind des din ochi, el umbla trist şi fără grabă prin gunoiul din curte, dând la o parte cărămizile şi scândurile pline de cuie ruginite. Se oprea des, tuşea, şi respira anevoie.

Micolca urmărea tuşea bunicului cel înalt, cu o curiozitate plină de respect. Pe bunicul Vasile, cel roşcat, îl vedea adesea şi nu simţea pentru el un deosebit respect. Vladimir Ivanovici era în schimb un bunic nou şi interesant. Acest bunic i se adresa lui Micolca aproape ca unui egal şi-i spunea „Nicolae Ivanovici”, deşi Micolca nu avea încă nici şapte ani împliniţi.

— Ia fugi, Niculae Ivanovici, puiule, şi adu ţigările alea contra tusei... Sunt pe masă, în partea dreaptă, lângă fereastră.

Micolca nu era însă prea lămurit ce înseamnă dreapta sau stânga, dar însărcinarea şi-o îndeplinea.

Când casa fu aranjată, bunicul cel vesel, Vasile Nichiforovici, făcu rost de la nişte pompieri cunoscuţi, de vreo douăzeci de lampioane din hârtie colorată, rămase de la serbările orăşeneşti. Le atârnă în taină prin grădină.

În întunerecul cald al nopţii de Iulie, lampioanele se legănau deasupra cărărilor bine îngrijite. Ivan Vladimirovici le admira cu aceeaşi plăcere ca şi Micolca, numai că nu căuta să-şi arate satisfacţia. Socrul se ţinea după el şi-l felicita:

— Permite-mi, dragă ginere, dragă Ivan Vladimirovici, să te felicit pentru casa cea nouă. Întâi pui un picior, iar apoi porneşti cu amândouă. Toţi, frate, am început aşa. Iar tu eşti un om mai ceva ca noi!...

Tânărul grădinar îşi alese mansarda. Îşi aranjă aci cărţile, instrumentele, maşina electrică făcută de el, un glob, o balanţă

şi un microscop improvizat. Pe pereţi atârnau diferite hărţi. Un adevărat cuib de savant.

Mansarda îi deveni atât de dragă, că uneori uita să coboare la masă.

Citea o carte după alta şi scria scrisori lungi. Pe plicuri, adresa caligrafic, în ruseşte:

„Franţa. Metz. Domnului Simon Louis” sau „Rouen. Domnului Bonnot”.

Iar alături aceeaşi adresă scrisă cu caractere latine, pe care a ajuns să le cunoască destul de bine.

Ca răspuns la aceste scrisori soseau din străinătate pachete mari şi groase, cu timbre şi ştampile ciudate.

Din această cauză, în oraşul său, lumea îl privea cu admiraţie, ca pe o persoană deosebită.

Tot la Cozlov, pe strada Moscovei, mai veneau din străinătate şi colete cu butaşi şi seminţe de plante străine. Grădinarul din Cozlov comandase nu numai pomi fructiferi, ci şi flori cu care voia să-şi verifice ideile în ce priveşte plantele cu perioadă scurtă de vegetaţie.

Comandase de la firmele van Hirt din Gent, van Velsen din Haarlem, Bonnot din Rouen, seminţe, bulbi şi rădăcini pentru tot felul de flori, butaşi, seminţe de trandafiri, şi chiar polen.

În toamna primului an fu pusă la încercare colecţia de sâmburi de vişini şi meri, pe care o adunase în pelerinajul lui pe la diverşi pomicultori şi care demult îşi aştepta rândul. O parte din sâmburi o plantă toamna, direct în pământ, iar o altă parte fu lăsată în nisip, ca rezervă.

S-au dezvoltat bine şi câţiva copăcei, pe care încetul cu încetul i-a crescut din butaşi, i-a „consolidat”, cum spun grădinarii, pe când stătea încă la socru.

Acum, Ivan Vladimirovici îi aduse aci, în grădină.

Nu spunea nimănui că se mai ocupă cu pomicultura, iar toată grădina o umpluse cu flori. Lalele roşii, zambile violete, narcise albe ca laptele, crini galbeni, dalii roşii ca sângele, gladiole aprinse ca focul, amarilişi întunecaţi, cannele galbene, orinum pestriţ, valottele purpurii, micşunele multicolore, crizanteme, gaiardiile, trandafirii de diferite specii şi nuanţe, — toate s-au aclimatizat repede în grădina de pe strada Moscovei. Într-o mică seră, au înflorit chiar şi orchideele friguroase, aduse de la vestitul Linden.

În Luna Iunie straturile înguste ale grădinii străluceau de sute de culori vii şi ireale. Ivan îşi puse în gând: sa dea un parfum florilor fără miros; să schimbe culorile palide în culori aprinse. El voia să mai obţină un trandafir rezistent la frig, micşorându-i creşterea, pentru a-l putea ascunde iarna sub zăpadă.

Multe planuri fură astfel concepute.

Ivan Vladimirovici se scula totdeauna devreme. Toţi ceilalţi încă dormeau. Soarele acoperea treptat rândurile de flori şi ierburile. Din grădina vecină se auzea ciripitul uşor al păsărelelor.

Ivan trecea cu pasul domol printre straturile împestriţate, care păstrau, încă umezeala nopţii. Se apleca aici, transporta acolo polenul de pe o floare pe alta, alunga câte o albină necăjită ce bâzâia.

Lui Micolca, nu-i plăcea deloc lucrul în grădină. Când tatăl său îl chema şi-l punea să ude florile, Micolca fâsâia ca un chibrit umed şi căuta să termine cât mai repede.

Dacă Ivan se străduia, de exemplu, să-i explice diferenţa dintre trandafirii ordinari şi cei remontaţi, care înfloresc de mai multe ori pe an, Micolca strâmba din nas, şi uneori chiar începea să plângă.

— Tu ce vrei? Să te faci ceasornicar? îl întreba Ivan Vladimirovici.

Micolca tăcea.

— Ai să duci o viaţă de mizerie... Până atunci vor fi atâţi ceasornicari încât ai să mori de foame.

Micolca nu scotea o vorbă.

— De ce taci? N-am să te las aşa. Te trimit la învăţătură. Acum, pleacă din faţa mea!

Micolca dispărea.

El ştia foarte bine ce voia, — să devină un mecanic celebru. Ca şi tatăl său pe timpuri, avea şi el un loc secret unde aduna toate vechiturile de metal. Din aceste vechituri construia nişte maşini ciudate.

Micolca avea câţiva protectori. În primul rând pe mama, în al doilea rând pe bunicul Vladimir Ivanovici şi în al treilea rând pe acelaşi Andrei Samoilovici Graund, mecanic principal la depoul de cale ferată, de lângă gară, care îi aducea din ateliere diferite piese şi scule.

Într-o zi, Ivan Vladimirovici îl surprinse, când îi dădea lui Micolca nişte piese uzate.

— Tu, Andrei Samoilovici, vrei să-mi faci băiatul lăcătuş? întrebă el cu asprime.

— Poate şi inginer! răspunse acesta cu acelaşi ton.

Grădinarul se uită atent la prietenul său.

— Nu-mi lua ajutorul, Andrei Samoilovici. Eu însumi l-aş fi pregătit poate, pentru inginerie, dar am nevoie de el pentru altceva. Cu totul altceva...

Vestea despre florăria ceasornicarului se răspândi în tot oraşul.

În serile de vară, tineretul începea să se plimbe de-a lungul grădinii lui Ivan, pe strada Moscovei. Parfumul rozelor te îmbăta. Dar cetăţenilor din Cozlov nici nu le trecea prin cap să cumpere fiori. Câte un amator îndemna pur şi simplu un copil să intre pe furiş în grădină şi să fure. Alţii băteau la portiţă sau la geam şi cereau „să li se facă cadou un bucheţel de flori...”

Din când în când, proprietarul strângea un coş de flori, gata să se vestejească şi îl arunca peste gard, seara, în capul trecătorilor. Apoi se urca în camera lui, şi-şi continua, la lumina lămpii cu petrol, lectura unei cărţi groase de ştiinţă, cu denumiri latineşti şi cu diferite tabele.

Înainte de culcare îşi deschidea caietul în care însemna zilnic tot ce era mai important. Chibzuia mult şi alegea fiecare frază. Nutrea speranţa că va scrie el însuşi, cândva, o lucrare despre cultura fructelor.

Oamenii din oraş auzind despre florile lui minunate, începură să-l considere un om învăţat, şi cum optica şi „apteca“ (farmacia), erau cuvinte care semănau, îl luau drept farmacist.

Într-o zi, se prezentă la el o bătrână legată la falcă.

— Ce doreşti? o întrebă Ivan Vladimirovici, din mansarda lui.

— Am venit la tine, se plângea baba. Măt doare tăticule... Vindecă-mă, dragul babei!...

— Ce eşti nebună, se răsti Ivan Vladimirovici. De când am ajuns şi medic?

— Nu te supăra, milostivule, continua să se plângă baba. Noi suntem oameni de la ţară, fără cunoştinţe. Iar tu, dragul babei, se spune că toate ştiinţele le-ai învăţat. Se spune că ai şi iarba raiului — „cirii gori“...

Cuvântul i se păru cunoscut lui Ivan Vladimirovici. Îi aducea parcă aminte de o întâmplare din copilărie. Şi deodată fu cuprins de un sentiment de amărăciune.

În grădina lui plină de atâtea raritǎţi, nu se găsea nicio „cirighira”, care ar fi putut feri pe oamenii simpli şi ignoranţi de diferitele boli, provocate de viaţa lor mizeră şi murdară.

— Ce tot baţi câmpii, babo? se răsti din nou Ivan Vladimirovici, cu o supărare prefăcută şi dând din umeri se înapoie în mansardă.

Se cufunda tot mai mult în cărţile lui, ceea ce începu s-o îngrijoreze chiar şi pe Alexandra Vasilievna, de obicei atât de calmă şi supusă. Ea însă nu-şi exprimă niciodată nemulţumirea în faţa soţului ei. Doar uneori, se plângea rudelor sau unor prietene.

— Ceasornice şi cărţi, atâta ştie. Înainte cel puţin lucram împreună în grădină şi din când în când tot mai schimbam câte o vorbă, dar acum, zile întregi nu deschide gura. Parcă l-a legat cineva de cărţile lui...

Alexandra Vasilievna, deşi supărată pe ele, trata totuşi cărţile cu grijă şi respect. Când făcea curat în camera lui, nu pleca până nu ştergea tot praful de pe coperte.

Din când în când, îşi oprea privirea pe cate un titlu savant ca „Pomologie” sau „Principiile clasificării” şi suspina:

— Ele mi l-au luat pe Ivan.

Locuia pe atunci în oraş un francez Dulnot, care se ocupa cu grădinăritul. Lucra în taină în grădina lui şi tăcea, viclean, când i se spunea că el face să crească mere şi pere pe acelaşi pom.

Ivan Vladimirovici trecea uneori pe la el, după plante noi.

Dulnot se lăuda totdeauna.

— La mine, fiecare poate găsi tot ce doreşte... *Tout ce qu’on désire! Des fleurs et des fruits...* Eu ştiu bine ce vrea un om civilizat. Iar dumneata, *mille pardons, monsieur Jean*, eşti numai un diletant provincial... *Avec des prétentions...* Dumneata niciodată n-ai să ajungi un specialist ca mine sau Hauché. Dumneata n-ai fundament ştiinţific... Dar dumneata n-ai nici spirit comercial. De ce, *par exemple*, nu vrei să pui în vânzare zambilele dumitale sau alte flori? E tare stupid... Dumneata n-ai şanse să te faci om.

Ivan Vladimirovici pleca de la limbutul francez, posomorât şi nemulţumit de sine, pentru că nu ştia să-i răspundă aşa cum merita.

Poveţele dibaciului grădinar îl impresionau cu totul altfel decât învăţămintele severe de altădată ale lui Ilia Iliici Crecetnicov. Acolo era ceva patern, deşi aspru, pe când aici se vedea numai bătaie de joc şi orgoliu.

— Aşteaptă, aşteaptă, puişorule, repetă el, ai să-i cunoşti tu într-o bună zi pe aceşti diletanţi provinciali!

Abilul Dulnot nu ştia, cum nu ştia nimeni în oraş, că în grădina ceasornicarului cresc în taină hibrizi, proveniţi din sămânţă, cultivaţi cu multă străduinţă şi trecuţi în caietul său secret. Şi cel mai viguros creştea un hibrid de cireş: Winkler cu vişinul Vladimirca. Ivan Vladimirovici făcu această încrucişare în anul 1884 şi aştepta acum rezultatul cu inima strânsă de emoţie...

Aceasta era prima lui experienţă de încrucişare a două specii diferite... Cireşul din Sud, vişinul din Nord erau oarecum rude, dar nu apropiate.

14. UN NUME SONOR

Grell! Cât farmec, câtă însemnătate avea acest nume. Şi nu numai pentru Ivan Vladimirovici. Poate chiar sute de pomologi dintre cei mai tineri şi citiţi vedeau în Grell un adevărat precursor al ştiinţei. Însuşi numele lui Grell suna ca o melodie.

Doctorul Alexandru Condratievici Grell scria la „Pomicultura rusească”. Această revistă se tipărea la Moscova, în strada Sadovaia, lângă biserica Sf. Nicolae, iar directorul ei era generalul în retragere Alexei Petrovici Ghemilian.

Fiecare număr al revistei cuprindea până la cinci articole scrise de Grell şi toate conţineau chemări îndrăzneţe şi arzătoare pentru urmărirea unui scop înalt în pomicultură.

Se cerea tuturor pomicultorilor din Rusia să-şi îmbunătăţească livezile şi să caute să obişnuiască pomii roditori apuseni, cu gerurile, ce-au decimat armatele lui Napoleon.

Cititorii care nu-l cunoşteau personal, şi-l imaginau pe Grell ca pe un luptător dârz, frumos, puternic, un fel de Alexandru Macedon în domeniul pomiculturii.

Şi pentru Ivan Vladimirovici, Grell era o fiinţă neobişnuită, cu toate că nu era de acord cu multe din chestiunile tratate de el. Însă ideea de bază a lui Grell — „să se obişnuiască soiurile plăpânde, nerezistente la frig, cu climatul aspru al şesului rusesc, prin altoirea acestor soiuri pe portaltoii rezistenţi locali” — era demult familiară pomicultorului din Cozlov.

Acelaşi gând îl preocupa şi pe el, când provoca la discuţie pe socrul său. Chiar dacă eşuase în primele încercări, chiar dacă nu obţinuse nimic serios, ideea continua să trăiască, devenind mai cutezătoare şi mai vie.

Miciurin visase să realizeze lucruri mari. El voia să obţină Pépin şi Reinette locali, pe rădăcini proprii. Şi îl bucura gândul că merge pe aceeaşi cale cu însuşi doctorul Grell.

De altfel el nu pierdea niciun prilej de a introduce elemente noi, necunoscute în metodele lui Grell.

An cu an, ascunzându-se de toată lumea, el altoia mereu soiuri noi în grădina lui din strada Moscovei. Şi după metoda lui Grell, le altoia în coroana portaltoilor locali rezistenţi. În anul 1883, făcu rost de butaşi de peri preţioşi — „Beurré d’Hardenpont”, „Duchesse d’Angoulême”, „Angelica” şi „Para zaharoasă de iarnă”. În anul următor, grădina lui modestă se îmbogăţi cu varietăţile „Bonne Louise”, „Beurré Hofrath” şi „Gurene”.

Încă un an şi apărură butaşii nemaiauziţi: „Ananas de Curatre”, „Soldat Labuère”, „Prezidentul Mac”, „Souvenir de Congrére”, „Magdalena” şi altele. După afirmaţiile cataloagelor nu se putea hotărî care dintre soiuri era mai bun, mai frumos...

În anul 1886, Ivan Vladimirovici îşi procură butaşi de peri din cele mai gingaşe soiuri — „Triumful Vienei”, „Superfine”, „Vendôme”, „Beurré Luxemburg”, „Beurré Blutbirn”. Atâta armonie cuprindeau aceste denumiri, încât numai enumerarea lor îi provoca o mare plăcere. Dar şi câte îngrijiri cereau!

Acum Ivan Vladimirovici lua un pom sălbatic, bine dezvoltat şi altoia în coroana lui, prin copulare, butaşii aduşi.

În primul an, alegând o ramură, altoia numai lăstarii îndreptaţi în sus, ce se găseau mai aproape de tulpina pomului. Ceilalţi lăstari de pe ramură îi lăsa să crească în voie.

În primăvara celui de-al doilea an, alegea lăstarii vlguroşi, ce s-au prins din altoirea anului trecut, îi tăia şi îi altoia din nou pe aceeaşi ramură, însă distanţat de tulpină.

În primăvara următoare, operaţiunea se repeta, trecând la lăstarii mai depărtaţi de tulpină.

În anul al patrulea, Miciurin altoia ultimul lăstar din vârful ramurii, iar în al cincilea, tăia butaşii ultimei altoiri şi îi transplanta pe tinerii pomişori sălbatici.

Multă răbdare trebuia să ai cu acest sistem, dar în el se ascundeau succesele din zilele viitoare. An cu an, mutând butaşii pe ramură, Ivan Vladimirovici căuta să obişnuiască altoiul cu portaltoiul.

Din toate felurile de altoiri, Ivan Vladimirovici întrebuinţa altoirea prin alipire, adică împreunarea a două ramuri cu tăieturi oblice. Dar şi acest sistem necesita a atenţie deosebită la pansarea rănii, o ungere abundentă cu mastic şi îngrijirea specială a pomilor.

Nu piereau toţi, unii altoi se prindeau.

Nimeni din familie nu era admis la aceste operaţiuni şi nimeni nu ştia nimic. Nici Alexandrei Vasilievna, nici lui Vladimir Ivanovici şi nici copiilor nu li se îngăduia să pună mâna pe tulpiniţile cu care experimenta.

Inovatorul din Cozlov dorea să cunoască pe doctorul Grell, sau cel puţin să corespondeze cu el.

Mândria nu-l lăsa însă să lege cunoştinţă printr-o scrisoare obişnuită. El nu ţinea să fie un simplu provincial, care scrie celebrităţilor din capitală. El voia să-l uimească pe Grell, pentru ca acesta să nu-l trateze de sus, ca pe un oarecare. Dacă ar fi putut să-i trimită lui Grell un articol despre succesele aclimatizării plantelor!... Însă aceasta o va putea face numai peste câţiva ani...

Şi totuşi, neputând rezista ispitei, găsi un pretext. Printre pomicultorii învăţaţi şi simpli, exista părerea că vişinul nu se poşte înmulţi prin butaşi. Toată lumea socotea că acest lucru e suficient dovedit şi nimeni n-a încercat să controleze în ce măsură corespunde adevărului sau nu.

Însă tânărul cercetător nu lăsa nimic neverificat. Aceasta era metoda lui. Luă de aceea câţiva butaşi de vişin, şi-i plantă, în ciuda tuturor prejudecăţilor. Butaşii se prinseră şi chiar în prima vară formară rădăcini puternice şi un frunziş bogat.

Atunci, scrise un articol scurt, în care trata destul de ironic pe unii dintre pomicultorii de şcoală veche.

„Îl va tipări, desigur, gândi autorul, lipind plicul. Doar e vorba de Grell, nu de altcineva... E un om. Pentru ideile noi îşi dă şi viaţa, nu ca mormolocii noştri...”

Articolul fu expediat şi Ivan Vladimirovici aşteptă liniştit răspunsul. Trebui să aştepte mult. În sfârşit, primi un plic de la Grell, din Moscova.

Plicul conţinea articolul lui, cu menţiunea făcută într-un colţ, cu creionul:

„Refuzat. Public numai lucruri adevărate. Grell“.

Această veste îi păru ca o lovitură de măciucă în cap.

— „Cum?... Ce?... Grell m-a făcut mincinos! Pe mine!... Şi cine? Grell!”

Ivan Vladimirovici se duse de-a dreptul în grădină, scoase din pământ câţiva butaşi, cu rădăcinile lor bine dezvoltate, le împachetă într-o rogojină şi cu prima poştă le trimise lui Grell.

Când Grell primi acest pachet, el nu s-a simţit în apele lui: el, o celebritate recunoscută, directorul unei reviste importante, cunoscută în toată Rusia şi poate şi peste graniţă, să se înşele în modul acesta? Dacă acestui locuitor din Cozlov i-ar veni ideea să trimeată articolul netipărit cu observaţia lui, a marelui Grell, împreună cu pachetul cu butaşi la o altă revistă sau chiar la un ziar oarecare... ce scandal s-ar isca!

Îndată îi trimise o scrisoare, în care onorabilul director, uitându-şi trufia, îl implora pe Ivan Vladimirovici să-i retrimită articolul.

„Articolul va fi tipărit numaidecât”... îl asigura Grell. „Neînţelegerea trebuie să fie aplanată, stimate coleg”.

„Locuitorul din Cozlov” nu răspunse. Grell nu mai prezenta niciun interes.

Grell însă, nedumerit şi înfricoşat trimise la Cozlov, în loc de scrisoare, pe însuşi generalul Ghemilian.

Dar nici prezenţa lui Ghemilian nu ajută la nimic. La toate laudele lui, la toate rugăminţile de a-i încredinţa articolul, Ivan Vladimirovici tăcea şi numai la despărţire, spuse generalului câteva cuvinte:

— Domnul Grell să se liniştească. Nu-l voi denunţa nimănui... Am ceva mai bun de făcut!

Generalul Ghemilian plecă. A obţinut măcar această asigurare.

Ivan avea tot mai mult de lucru.

Victoria se apropia. Rezultatele încep să se cunoască.

Trecuse şi vara anului 1888. Hibridul prin polenizare, al cireşului Winkler, care fusese încrucişat cu patru ani în urmă cu vişinul Vladimirca, a dat fructe mari şi frumoase. Vara era pe sfârşite, însă boabele nu se înroşeau, cum ar fi trebuit. Fructele se despărţeau uşor de codiţă şi cădeau chiar de pe ramură, dar pieliţa rămânea albă, parcă necoaptă. La gust, erau foarte bune. Miezul lor dulce se topea în gură şi după toate semnele, boabele ajunseseră la maturitate.

Îţi venea greu să crezi ochilor. O plantă numai de trei ani, provenită din sămânţă şi totuşi plină de rod. Cine s-ar fi aşteptat atât de repede la fructe! Seva de cireş le dădea o culoare pală, aproape albă. Experienţa îndrăzneaţă reuşise pe deplin de la prima dată.

Ivan Vladimirovici oftă uşor, privind arbustul. A izbutit! Are 34 ani. Victoria sa e incontestabilă.

Primul hibrid obţinut dintre două specii cu fructe mari, albe, aproape de 3 centimetri diametru, crescuse în grădina lui. Dacă aceasta s-ar fi întâmplat cu zece ani în urmă, ar fi sărit în sus ca un copil. Astăzi, e un om prea serios pentru un asemenea gest. Şi totuşi bucuria rezultatului îl mişcă puternic.

— Micolca, strigă el, ia fugi şi cheamă-l pe bunicul Vasile!...

Vasile Nichiforovici veni repede: îşi mângâia barba roşie, aşteptând o veste bună.

Ginerele îl chemă mai aproape de boabele de un alb neclar, şi-i spuse fără răutate, dar apăsat:

— Iată şi un soi nou. Un hibrid... Am obţinut în fine ceea ce am vrut...

Bătrânul examină copăcelul, gustă vreo douăzeci de boabe mari şi cărnoase şi spuse:

— Adevărat... N-am ce spune... Dă-mi voie dragă ginere, să te felicit...

Ivan Vladimirovici îl bătu uşor peste umăr şi strigă:

— Caută-mi, Nichiforovici, un teren bun, să pot face o pepinieră cum trebuie. Nu mai vreau să râdă lumea de noi...

Vasile Nichiforovici dădu bucuros din cap.

— Ce-i drept, e drept, Ivan Vladimirovici. A venit timpul. Te binecuvântez din tot sufletul. Cu toate că uneori am râs şi eu de tine, trebuie să recunosc, — ai câştigat. Vişinul e admirabil.

Încurajat de succes, Miciurin mai scrise două articole şi hotărî să le trimeată la Petersburg, la Institutul Silvic, pe adresa profesorului Alexandru Feliţianovici Rudzkii, tot atât de cunoscut ca şi Grell.

Se interesă mai întâi printr-o scrisoare, dacă descoperirea lui prezintă vreun interes ştiinţific... Profesorul Rudzkii îi răspunse, rugându-l să-i trimeată neîntârziat ambele articole.

Primul articol trata despre perii plăpânzi aduşi din străinătate, care s-au prins pe portaltoii sălbatici, rezistenţi la frig. Al doilea articol descria două varietăţi de vişini: unul cu portul pitic şi celălalt semi-înalt, cultivaţi pe ascuns în grădiniţa din strada Moscovei laolaltă cu zambilele şi lalelele ce-au servit drept plante protectoare. Ambele articole erau scrise cu fermitate, într-un stil sobru şi matur. De data aceasta, împreună cu scrisoarea au fost expediate la redacţie şi ramurile cu fructe. Ivan Vladimirovici se temea să nu se repete incidentul cu Grell.

Cine au fost strămoşii vişinului pitic şi roditor, nici Ivan singur nu ştia precis. Planta mamă mai creştea încă pe maidanul din strada Poltavei, însă creşterea pomuşorului dintr-un sâmbure, n-a îndrăznit s-o facă decât după ce se mutase în casa din strada Moscovei.

Pomul acesta i-a atras atenţia prin trunchiul său mic. Deşi era plantat de cincisprezece ani, abia ajungea la subţioara unui om înalt. Fructele lui ajungeau la maturitate după al doilea Ispas, adică spre 10 August, când vişinilese terminau demult... În fiecare an, pomişorul dădea o recoltă între 16 – 32 kgr. de fructe minunate.

Cealaltă varietate — un vişin cu portul semi-înalt şi frunze mărunte, a ajuns la Cozlov cu 8 ani în urmă provenind de la un pomicultor de lângă Tambov. Acest semi pitic crescuse de asemenea din sâmbure... Ivan se gândi mult dacă face să descrie şi această varietate într-un articol. În cele din urmă se hotărî s-o facă.

Pomii pitici şi semi pitici oferă avantaje mari în industria pomicolă. Întâi se pot culege mai uşor fructele coapte — nu e nevoie de scări, apoi, iarna, pomişorii se ascund cu totul sub zăpadă, sub învelişul de troiene, care le ţine de cald.

Un pachet mare cu articole şi ramuri de vişini plecă din nou spre capitală, la aprecierea savanţilor. De data aceasta, Ivan Vladimirovici era liniştit. Fiecare rând scris de el era susţinut de dovezi palpabile.

— Le puteţi desena, fotografia şi chiar gusta, onoraţi profesori...

15. CATEDRA

Arţarii îngălbeneau şi-şi pierdeau frunzele. Factorul poştal aduse un exemplar al revistei „Horticultura şi Pomicultura”. Era în Septembrie 1888.

Ivan Vladimirovici luă revista şi o aruncă pe nu strat de flori. Nu-şi închipuia că articolele lui vor fi tipărite aşa de curând.

Terminase lucrul. Se îndreptă spre casă, răsfoind cu degetele aspre foile ce miroseau încă a cerneală de tipar. Deodată încremeni. Pe locul de onoare figura articolul lui, despre aclimatizarea perilor în Gubernia Tambov. Articolul ocupa câteva pagini. Celelalte articole păreau mici şi neînsemnate.

Iată victoria! Alături de specialiştii cei mai buni, de profesori şi docenţi era admis şi el pe catedra înaltă a ştiinţei pomiculturii. Articolul nu fusese tăiat, toate ideile erau tipărite aşa cum fuseseră scrise, fără schimbări... Iar la sfârşitul articolului era indicat şi tabelul extras din catalogul grădinii... Prin acest tabel, articolul avea aspectul unei disertaţii.

Totul era expus: metodele altoirilor, toate considerentele teoretice, toate datele practice... Cu cine să împărtăşească acum această bucurie? Cu Andrei Samoilovici? Nu putea să fugă chiar atunci până la depou... Cu Alexandra Vasilievna? Ea, îl admira oricum. Cu tatăl său? Bătrânul nu se simţea bine; să nu creadă că fiul său vrea să se laude şi să nu se supere.

Şi totuşi Ivan Vladimirovici coborî de la mansardă, în camera tatălui său.

Vladimir Ivanovici era slab de tot. Îl îngrijeau Alexandra Vasilievna şi sora ei nemăritată, Nastea, care ajuta pe toată lumea din casă.

Bătrânul stătea cu ochii închişi. O muscă întârziată se zbătea la geam. Ivan se apropie de pat. Vladimir Ivanovici simţi că cineva se opri lângă el şi deschise ochii.

— A... tu eşti, Vania — spuse el şi un zâmbet slab îi lumină faţa.

Lui Ivan Vladimirovici i se făcu milă de tatăl său. Încercase acelaşi sentiment, uneori, în copilărie.

— Ascultă, tăticule, spuse el încet. Ţi-am adus ceva. Un articol pe care l-am scris eu şi s-a tipărit... priveşte.

— Aşa? răspunse bătrânul şi ochii îi sclipiră o clipă.

— Da, da, — repetă fiul începând să răsfoiască paginile revistei.

— Vezi, ce mult am scris?... Aproape o carte întreagă.

— Dar... ai scris... ceva cu rost? întrebă cu greu bătrânul.

— Din moment ce l-au tipărit, se vede că-i cu rost. Vrei să-ţi citesc tată?...

— Citeşte, dragă... se învoi bătrânul.

Ivan Vladimirovici se aşeză pe marginea patului şi începu să-şi citească articolul. Tatăl aprobă din cap, însă ţinea ochii mereu închişi. Avea faţa gravă şi palidă. Poate că în cele citite de fiul său recunoştea visurile bunicului, ale străbunicului, poate chiar visurile lui.

Când termină, bătrânul se ridică uşor:

— Meriţi laude, băiatule, ai reuşit... Te-ai achitat pentru toţi. Îţi mulţumesc. Acum voi muri liniştit... Mulţumesc... Ai obosit, probabil, citind?...

Laudele tatălui său aveau greutate. Măcar acum, la bătrâneţe, Vladimir Ivanovici putu să vadă izbânda fiului său.

Andrei Samoilovici Graund veni personal să-şi felicite prietenul. Urcându-se la mansardă, rosti chiar o cuvântare:

— Te felicit, dragă, Ivan Vladimirovici... Sunt mândru de prietenia mea cu un om de talent ca tine. Merele le poate cultiva oricine, dar să scrii un articol în revistă nu e lucru uşor şi nu este dat oricui... După obicei, ar trebui să facem un chef, dar tu eşti un om ursuz.

În luna Februarie a anului următor, factorul poştal aduse din nou o bucurie; de astă dată, o bucurie amestecată cu venin. Numărul „Revistei pomicole” pe luna Ianuarie avea pe copertă două litografii minunate, în culori, ce reprezentau ramurile de

vişin cu frunze şi fructe. Ivan Vladimirovici recunoscu numaidecât exemplarele sale. Sub fiecare litografie era scris:

„Piticul roditor” şi „Semipiticul roditor”, se indica şi numele lui Miciurin.

Mult timp, tânărul pomicultor nu putu să-şi ia ochii de la desenele frumos colorate, dar când citi textul explicativ, inima i se strânse.

Se vede că profesorul Rudzkii, înainte de a tipări aceste litografii, hotărîse să verifice dacă pomicultorul provincial obţinuse într-adevăr un soi nou. El trimisese originalele litografiilor — desenelor colorate — în Crimeia, ca să le examineze Petre Semenovici Scerbin, un mare expert, cu rugămintea de a constata dacă aceste varietăţi constituesc în adevăr o noutate.

După desene, nu se putea constata mare lucru, însă Scerbin nu voise să piardă ocazia de a-şi arăta cunoştinţele. El declară că vişinul pitic este un exemplar din varietatea „Griotte cu frunza lunguiaţă”, ce ajunsese la Cozlov din Alupca, poate chiar din grădina lui proprie.

Se vedea că vestitul Petre Semenovici se crede singurul posesor din toată Rusia al acestor Griotte.

Ca să îmblânzească puţin calificarea sa aspră, Scerbin adăugă la text următoarele:

„Originalitatea soiului este dubioasă, însă nu va fi o crimă prea mare, dacă acest „soi”, va purta numele producătorului. Va fi o încurajare”.

Ajuns aci, Ivan Vladimirovici se posomorî, şi aruncă revista...

— Iată! Se încearcă aşadar să se pună piedeci unui începător...

Şi chiar profesorul Rudzkii, în loc să ia apărarea noului său colaborator, se lăsase convins de cele spuse de Scerbin.

Nota redacţiei era următoarea:

„Chestiunea originalităţii soiului rămâne deocamdată în suspensie”...

Ivan Vladimirovici era consternat. Iscăliturile de sub litografiile colorate păreau a-l privi ironic.

Cu trei luni înainte, aceiaşi oameni de ştiinţă îl lăudau; acum, îl loveau cu oarecare perfidie. Şi totuşi, cât de plăcut ar fi fost să poată arăta cunoscuţilor — chiar lui Graund — aceste desene minunate, executate în culori vii, pe hârtie velină.

Ivan Vladimirovici îşi ascunse supărarea şi hotărî sa nu mai publice niciodată şi nicăieri.

„Chiar dacă mă vor ruga“!

Încetă să mai scrie, dar continua cu experienţele sale pomicole.

Nu se grăbea, îşi critica singur greşelile şi se înarma mereu pentru alte victorii.

Într-o zi, coborând voios de la mansardă, bătu cu palma în masa din sufragerie:

— Ei, oameni buni, adunarea!

— Încotro? întrebă speriată Alexandra Vasilievna.

— La Turmasov, să vizităm terenul cel nou, hai repede!

— Dar ce facem cu clienţii? ripostă Alexandra Vasilievna.

— Dă-i dracului, răspunse Ivan Vladimirovici. M-am săturat... Ajunge. De azi înainte, merele ne vor da de mâncare. Ne vom lipsi de clienţi...

Toată familia, în afară de Vladimir Ivanovici, plecă la Turmasovo, la o distanţă de 5 km.

În frunte mergea cu paşi mari şi siguri, Ivan Vladimirovici. Înalt, cu barba neagră, cu capul ridicat în sus, cu privirea fixă, părea asemeni unui profet. În urmă, veneau Alexandra Vasilievna, Nastea, care ţinea de mână pe mica Maşutca, şi în spatele lor, Micolca, cu faţa încreţită de supărare.

Micolca lucrase tocmai la o maşină extraordinară ce trebuia să transporte apa de la butoiul de sub jgheab, direct la straturile cu flori din livadă. Această maşină semăna cu un aparat de stins incendiu şi trebuia să fie pusă în mişcare cu ajutorul unei pedale, care ar fi îndreptat curentul de apă, în direcţia dorită. Micolca voia, de fapt, să scape de căratul stropitoarei grele şi plicticoase prin toată grădina.

Şi când colo, i se cere să meargă la Turmasovo, — la dracu-n praznic!...

Era o zi frumoasă şi caldă. Soarele dogorea puternic, iar drumul prin noroiul uscat şi pe pietre devenea o povară. Într-o zi ca aceasta e bine să faci baie, dar nicidecum să te târâi în urma unui tată ursuz.

În schimb, Ivan Vladimirovici era vesel. Trecură opt ani de când într-o toamnă se hotărî să nu se apuce de pomicultură decât atunci când va stăpâni la perfecţie toate noţiunile teoretice. Şi iată că-şi ajunse ţinta: Pe Linnè îl ştia aproape pe

dinafară, iar geobotanica lumii deveni pentru el tot atât de reală şi de clară ca harta judeţului Tambov.

Soţia lui nu era atât de bine dispusă. Ea îşi amintea de zilele fericite de pe timpul primei lor livezi. Erau cele mai frumoase zile. Poate că terenul acesta nou învia ceva din trecut. În acelaşi timp îi părea rău după meseria odihnitoare de optician, cu care se obişnuise. Să ia comanda, să tocească marginile, să verifice raza — era un lucru simplu, care nu cerea eforturi. Nu trebuia să se grăbească, sau să care stopitori grele, sau să răscolească pământul gras.

Terenul din Turmasovo nu era încă complet curăţat de buturugi. Trunchiurile cu rădăcinile scoase din pământ, cereau parcă îndurare. Începea din nou o muncă încordată şi aspră.

Ivan Vladimirovici făcu la început un bordei şi pe urmă o căsuţă de lut unde rămânea de obicei cu Micolca peste noapte, căci ar fi fost prea obositor să meargă în fiecare zi la Turmasovo.

Alexandra Vasilievna îşi păstră încă atelierul şi luă asupra ei reparatul ochelarilor.

Când venea un client, ea îl întâmpina foarte amabil şi nota comanda, dacă reparaţia era mai complicată. În cazul când era un lucru uşor, îl executa imediat, dar trecea în camera vecină, ca să nu se observe că reparaţia o făcea chiar dânsa. Îi era teamă că dacă localnicii vor afla cine este meşterul, vor pierde încrederea în atelierul lor de optică.

— Poftiţi — aducea ea comanda executată şi clientul îşi punea pe nas ochelarii reparaţi.

În acest timp, Ivan Vladimirovici ajutat de Micolca, stătea culcat pe burtă, pe cernoziomul umed al terenului din Turmasovo, şi altoia sute şi mii de diferiţi pomi sălbatici. El n-avea mijloace să angajeze un lucrător şi în afară de aceasta, pentru nimic în lume n-ar fi riscat să încredinţeze unui argat ochiurile preţioase.

— Trebuie să faci totul singur, repeta el lui Micolca, căruia de plictiseală îi cădea şi briceagul din mână.

În loc de „T“, el tăia în scoarţa pomului când un „T“ fără un braţ, când un „L“, ba uneori chiar un „U“.

— Fă totul singur. Dacă vrei să obţii un soi bun, nu lăsa pe altcineva să altoiască...

Lui nu-i trecea prin gând că fiul său muncea cu dezgust şi că lucrul în pepinieră, monoton, migălos şi murdar, care te ţinea în

ploaie şi vânt, nu-l atrăgea deloc. Micolca ar fi voit ca nimeni să nu-l scoată din atelierul lui drag.

Însă Ivan Vladimirovici nu observă nimic.

Terminând suta de altoiri plănuită, el se întindea la soare şi spunea satisfăcut:

— Ce zici, frate, am câştigat azi de o bucată de pâine... Acum hai să câştigăm şi un supliment.

Câteva clipe, devenea mai puţin aspru. Se aşeza pe o moviliţă de pământ, sau pe un coş răsturnat şi îşi răsucea o ţigară din tutunul pe care şi-l prepara singur.

Prin apropiere, trecea şuierând trenul de marfă spre Tambov-Saratov. Se auzea un uruit prelung, apoi traversa podul de peste râul cel repede, Lesnoi Voronej, ceva mai sus de zăgazul morii. Pe malul râului creşteau sălcii noduroase. Acest teren îi plăcea pomicultorului din cauza aşezării lui. Dar îi era puţin teamă de terenul acesta deschis, fiindcă era greu să păzeşti pomii de copii, de trecători şi de ţigani, care, în fiecare vară, îşi întindeau aici şatrele lor zdrenţuite. Nu era posibil să te fereşti de toţi.

Şi aşa era greu să stai toată ziua aplecat deasupra tinerilor pomi sălbatici... Într-o zi, Micolca se hotărî să uşureze munca sa şi a tatălui său. El începu să se gândească la o nouă invenţie.

Anul trecut făcuse doar o maşină de udat grădina. De astădată, era desigur mai complicat, însă Micolca se apucă îndârjit de lucru. Cu o bucăţică de cărbune, el desenă pe o hârtie groasă de tapet schiţele maşinii sale fantastice. Una din schiţe căzu în mâna tatălui său.

— Iar nu te astâmperi? îl întrebă el sever. Ia spune, ce-ai făcut aici? Încearcă de explică...

Micolca, tremurând de frică, începu să explice:

— Aceasta e o maşină... de transplantat ochii...

— Ce? se miră tatăl. Mi-ai luat ideia? Mi-ai furat-o în timpul somnului, şmechere?...

— N-am furat-o... Singur am... bâlbâi Micolca.

— Se vede, mormăi Ivan Vladimirovici, cercetând încă odată schiţa grosolană. Nu face nici doi bani schiţa ta... Uite ce trebuie, asta — aşa şi asta — aşa...

Cu un creion, el adăugă câteva linii noi şi schiţa deveni de nerecunoscut.

— Ai înţeles, golane?... Aşa trebuie desenat...

— Mulţumesc, spuse Micolca. Aşa am s-o fac, tată...

Ivan Vladimirovici se uită mirat la fiul său.

— Cum aşa? Ai s-o faci tu? Lasă, băiete, nu-ţi mai bate capul, că n-ai s-o poţi face. Chiar eu dacă m-aş apuca şi tot n-aş termina-o înainte de o lună.

— Eu am s-o fac mai repede, insistă încăpăţânat Micolca.

Tatăl tăcu, se gândi.

— Ei bine... Îţi dau timp două săptămâni. Încearcă să faci ceva. Sunt curios să văd ce va ieşi. Dar bagă de seamă, dacă n-o faci bine... să nu te mai lauzi şi să nu-mi mai baţi capul de pomană...

Micolca ascunse schiţa în sân şi plecă în oraş la maică-sa şi la atelierul său.

Exact peste două săptămâni, Micolca, care avea acum patrusprezece ani, reveni la pepinieră cu un pachet în mână.

Ivan Vladimirovici observându-l de departe, îl aştepta lângă casă cu mâinile încrucişate pe piept. Două săptămâni lucrase singur şi la pichetat şi la tăieri, şi la curăţat pomii. Dacă Micolca n-ar fi făcut nimic, avea pentru ce să-l tragă de urechi. Insă Ivan Vladimirovici îşi aducea aminte de pasiunea lui proprie pentru mecanică. Chiar dacă maşina lui Micolca nu se va putea întrebuinţa, totuşi băiatul lucrase mult şi merita laude.

Micolca se apropia ca sclavul Vineri de Robinson şi-i întinse pachetul.

Ivan Vladimirovici luă pachetul, îl desfăcu. Scoase maşina, o examină atent, se gândi o clipă, o examină din nou; luă o ramură şi o bagă în maşină. Se auzi o pocnitură, maşina făcuse o crestătură pe ramură, imprimând parcă litera „T“.

— Bine... spuse el, căutând să-şi ascundă bucuria. Maşina e bună... Ia du-te acum de strânge gunoiul din parcela cincea.

Micolca se supuse fără o vorbă. Aprecierea tatălui îl satisfăcu.

Ivan Vladimirovici se uită în urma copilului. Cu toate că schiţa fusese întocmită de el, Micolca făcuse totuşi maşina. Aceasta înseamna că, Micolca era pierdut pentru horticultură. Într-adevăr, era păcat să iei un băiat cu astfel de aptitudini pentru mecanică şi să faci din el un simplu altoitor. Dar cine să-l ajute pe el, la pepinieră? Începea o mare luptă cu sine însuşi.

Ploile urmau zilelor senine. Soarele se înghemuia parcă în fructele tinere, umfla ţesuturile tari şi îndulcea seva acră. Fructele, verzi încă, se transformau în meri şi peri. Ele se

simţeau bine în vestmântul lor de tifon. Lui Micolca însă, fără să ştie de ce îi era milă de ele. În închipuirea lui, păreau nişte păsărele, căzute în cursă.

Încrucişările nu reuşeau totdeauna. Dar şi puţinele rezultate îl bucurau pe răbdătorul horticultor. El se plimba prin pepinieră parcă mai calm ca de obicei. Din când în când, îi mai dădea lui Micolca o palmă, dar uneori îl şi îmbărbăta.

— Trebuie să stăpâneşti natura, s-o întreci, s-o supui, să nu depinzi de natură... Fără aceasta, nu poate fi viaţă adevărată. E numai o existenţă...

El îşi răsucea fără grabă ţigara şi continua:

— Ascultă, şi eu aveam într-un timp o înclinare deosebită pentru mecanică, acum însă m-am cufundat cu totul în pomicultură. Pe lume sunt două culori principale: verde şi roşu. Culoarea verde e culoarea ierbii, a copacilor, a câmpiilor, a luncilor, a fructelor, e toată splendoarea pământului... De culoarea roşie ţin minereurile, fierul, incandescenţa, hornul din fierărie... Iată, noi amândoi suntem meşteri în culoarea verde. Lasă-i pe alţii să fie în culoarea roşie...

În luna August, veni timpul să se scoată tifonul de pe fructe. Fructele nu se deosebeau încă nici prin culoare, nici prin gust, nici prin mărime, dar ajunseseră la maturitate. Din mere şi pere coapte se scoteau cu precauţiuni mari, cuiburile cu seminţe, iar din cireşi şi vişine — sâmburii preţioşi... Toate acestea se puneau la stratificat în nisip, în aşteptarea semănatului.

Anul 1890 aduse o bucurie horticultorului: cinci hibrizi dădură lăstari puternici şi sănătoşi. Erau, dintre mere: „Truvor”, „Slaveanca”, „Urmaşa lui Coricinâi”, dintre pere: „Beurré de iarnă” şi dintre prune o minunată „Reine Claude auriu”. Toţi aceşti hibrizi aveau să devină celebri.

— Vor trăi, drăcuşorii, şi mângâia cu dragoste tinerii lăstari, fără să ştie măcar cum aceştia se vor dezvolta cu timpul.

Spre sfârşitul lui Mai, o parte din răsad fu transplantat pe teren, iar o parte rămase în lăzi. Grijile lui Miciurin deveneau din ce în ce mai grele...

16 . „ASTA NU E RĂU“

Anul 1890 fu pentru Ivan Vladimirovici un an memorabil. În primăvara trecută el încrucişase multe soiuri de meri, peri, pruni şi vişini. Majoritatea încrucişărilor reuşi. Pe pistilul mărului local şi obişnuit „Antonovca”, el depuse polenul delicat al unui preţios „Reinette de Ananas”, adus din Franţa. Încrucişase florile mărului „Coricinâi” cu cele ale mărului „Chitaica”, favoritul din timpul copilăriei sale. Fecundase părul indigen „Toncovetca” cu polenul unui gingaş „Beurré Diele” adus din străinătate.

Grădinarul depunea dimineaţa polenul pe pistile, de îndată ce soarele usca roua de pe iarbă. Tăia cu grijă staminele din jurul pistilului, care urma să fie fecundat. Acoperea floarea cu o pungulită de tifon. Cu degetul bine spălat, el lua polenul dintr-un borcănaş de sticlă şi-l transporta cu grijă pe stigmatul pistilului unei flori pregătite în acest scop. Pe stigmat apărea o picătură mică; aceasta era semnul de reuşită. Pentru siguranţă, el mai repeta operaţia de vreo două, trei ori. Pungulita de tifon rămânea şi mai departe pe floarea fecundată, provocând o mare supărare albinelor.

Dar lucrul nu se termina cu aceasta. Urmau săptămânile şi lunile de nelinişti şi de inspecţii... Etichetele de lemn, fixate cu sârmă tare de aramă, marcau locurile din grădină, care cereau o grijă deosebită.

Cu timpul se deprinse cu lucrul şi Maşa, care împlinise zece ani şi până la urmă Ivan Vladimirovici izbuti ca nevasta sa să se lase de meseria de opticiană.

Acum toţi aveau de lucru. Şi totuşi pe zi ce trecea, Micolca dorea tot mai mult să scape de munca aceasta pe care n-o putea suferi. A făcut între timp câteva maşini pentru altoire în ochi, dar n-a reuşit să-l înduplece pe tatăl său, să-i dea drumul.

Se hotărî atunci să fugă în America. Într-o zi, francezul Dulnot, sosi cu o trăsurică la pepinieră. Cu un aer îngăduitor el mergea pe alei în căutarea proprietarului.

— *Bonjour!* stigă el, observându-l de departe pe Ivan Vladimirovici. De ce nu te-ai mai arătat pe la mine, monsieur Jean? Nu e frumos... De când au început să scrie despre dumneata jurnalele din capitală, ai şi uitat de vechii prieteni... Ei, ce mai e? Ce noutăţi?...

Grădinarul întinse mâna domnului Dulnot, fără s-o şteargă de ţărână.

— Noutăţi sunt multe, monsieur Dulnot. Dar nu ştiu dacă îţi vor fi pe plac. Am obţinut opt hibrizi noi... Acum cinci şi anul trecut trei... Toţi cu rădăcini proprii, afară de cei altoiţi...

— Dar cu de-ale mâncării cum stai? *Fruits*, fructe? întreba nerăbdător Dulnot.

— Sunt şi *fruits*, monsieur Dulnot... spuse Ivan Vladimirovici puţin supărat. Anul trecut am scos o vişină albă, de trei centimetri... Tot anul trecut am obţinut pe „Moghilevca“ nişte mere de câte 600 gr. fiecare...

Dulnot deveni atent.

— Într-adevăr? *Charmant...* Asta nu e rău. Nu mi le cedezi mie? Dar mai ai şi piticii ăia... ei... am citit în „Revista de Horticultură“.

Cultivatorul se încruntă. Cu pomii pitici nu era totul în regulă. În ultimul timp, fără să se ştie din ce cauză, au crescut, dar şi-au păstrat toate celelalte calităţi. Dacă i-ar da lui Dulnot pomi pitici şi pomii ar ajunge la înălţimea de doi metri, acest negustoraş ar râde de el şi l-ar face de ruşine... Iar dacă nu-i dai, va căuta să-ţi facă rău şi te va considera mincinos.

— Îţi dau la toamnă, — spuse Ivan Vladimirovici după un timp de gândire. După toate aparenţele, vor fi şi mai buni. Vino la toamnă, monsieur Dulnot, îţi voi da de toate.

Dulnot surâse.

— *Charmant... Charmant...* Dacă va fi într-adevăr ceva bun, îţi voi face reclamă în toată Europa.

— Las-o încolo de reclamă, se supără dintr-odată Ivan Vladimirovici. Lasă reclama pentru dumneata, eu mă lipsesc...

— Degeaba vorbeşti cu atâta dispreţ despre Occident, monsieur Jean. Nicăieri nu există viaţă adevărată decât acolo... *Les palais*, ce palate!... Milano, Viena, Berlin, Paris... Eu am călătorit în întreaga lume... Dar nicăieri n-am văzut ceva mai frumos decât *mon Paris*.

— Dar în America ai fost, domnule Dulnot? întrebă deodată Micolca, care urmărea convorbirea cu multă atenţie.

— În America? Monsieur Dulnot părea puţin turburat. Da, sigur că da, în treacăt. E o ţară minunată, însă centrul lumii e totuşi Parisul...

— Dar cum se merge în America, domnule Dulnot? întrebă iarăşi Micolca, mirat el însuşi de îndrăzneala sa.

Dulnot pocni din degete.

— Se poate şi cu vaporul, şi cu trenul.

Ivan Vladimirovici, pe care vizitatorul nepoftit îl plictisise, vru să-i dea o palmă lui Micolca, pentru că intrase în discuţie, dar se stăpâni. Prea tare îl amuza născocirea domnului Dulnot cu calea ferată până în America.

Domnul Dulnot, după ce mai vorbi vreo jumătate de oră cu mult entuziasm despre străinătate, se urcă în sfârşit în trăsurica lui şi plecă. Micolca rămase singur cu tatăl său.

Acesta îl chemă:

— Cum ai îndrăznit să te amesteci în vorbă? se răsti el.

Micolca se ascunse într-un tufiş şi dispăru.

El nu se mai întoarse acasă nici în ziua aceea, nici în zilele următoare.

Ivan Vladimirovici puse în mişcare toată poliţia locală; publică anunţuri şi în ziarele din capitală, dar Micolca nu dădea niciun semn de viaţă. Părea că fugise într-adevăr în America, dacă nu-şi va fi rupt gâtul undeva, pe drum.

În sfârşit, aflară că se găseşte în Riazan, unde intrase calfă într-un atelier mecanic.

Ivan Vladimirovici îi trimise imediat o scrisoare:

„Micolca, nu mai face pe nebunul. Vino acasă, nu te voi mai atinge niciodată nici măcar cu degetul...”

Scrisoarea rămase fără răspuns.

Micolca, după cum se spunea, câştiga bani mulţi pentru acele timpuri, se îmbrăca elegant după ultima modă, fuma.

Aflând că tatăl său îi ştie adresa, părăsi Riazanul şi se mută la Saratov. Dar şi această veste ajunse la urechea lui Ivan Vladimirovici.

Într-o bună zi, Ivan Vladimirovici veni la Saratov. Nu fu nevoie să-l caute mult. Micolca se plimba pe peronul gării cu o domnişoară. Pe neaşteptate, tatăl şi fiul se întâlniră faţă-n faţă. Câteva clipe se uitară lung unul la altul.

— De ce eşti aici, tăticule? întrebă cu glas şovăitor Micolca.

— Cum de ce? mormăi tatăl. Verific ceasornicile...

De mult nu mai verifica ceasornice la calea ferată. Cu aceasta, discuţia se termină.

Micolca zâmbi cu neîncredere şi trecu mai departe cu fata. Tatăl se uită în urma lui şi cu primul tren plecă acasă.

Pierderea fiului său îl buimăci. Era acum dispus să-i facă pe plac, să ia asupra sa toate grijile livezii, să-l lase să se ocupe de atelierul său, numai să se întoarcă acasă. Însă o mândrie de neînvins îl oprea s-o mărturisească deschis şi să-i scrie.

Ivan Vladimirovici deveni şi mai aspru şi mai tăcut. El se cufundă complet în cultura fructelor. Citea o mulţime de cărţi grele, lua notiţe şi ţinea registre. Îşi comanda direct cataloage din Europa şi America, pentru a evita intermediul domnului Dulnot, de la care şi le procurase înainte. Acuma nu-l mai putea suferi pe francez, findcă îl considera indirect vinovat de fuga lui Micolca.

Fiecare an aducea ceva nou.

Din vişinul pitic „Plodorodnâi”, despre care, pe timpuri, Petre Scerbin îşi exprimase îndoiala, se dezvoltă un semipitic excelent, de a cărui valoare nu se mai putea îndoi nimeni.

Ivan Vladimirovici puse în vânzare acest soi şi abia prididea să citească toate scrisorile de laudă.

Vişinul acesta nu creştea mai mult de vreo 2 metri şi deci era puţin mai înalt decât pomul-mumă. Boabele se coceau către 25 August, tocmai atunci când pe piaţă nu se mai găsea nici urmă de vişine. Fiecare pom dădea până la 2 puduri (32 kgr.) de fructe, iar iernile cele mai geroase nu-i făceau niciun rău.

În anul 1892, pomicultorul puse în vânzare nişte mere mari, cu coaja albă, puţin gălbuie, ce crescuse pe o „Moghilevca transparentă”. El le numi „Antonovca de 600 de grame”. Toţi locuitorii din Cozlov erau uimiţi de acest măr uriaş nemaivăzut.

Încetul cu încetul, livada se îmbogăţea cu pomi noi. Creştea mărul „Truvor”, răsărit din sămânţă, provenit dintr-un „Scrâjapel” indigen şi un „Blenheim de aur” german. Creşteau tinerii fraţi „Reine-Claude” încrucişaţi cu porumbarul.

Reuşi de asemeni încrucişarea gutuiului cultivat caucazian cu gutuiul indigen semi-sălbatic din Sarepta.

Termenele de rodire nu-l mai înspăimântau. Numai de la vişin se putea aştepta un rod mai timpuriu, la al 6-lea — al 7-lea an de viaţă... Toate celelalte nu recompensau truda avută cu creşterea lor, mai înainte de 10 – 12 ani...

Cireşul dulce al lui Lauermann, răsărit în anul 1891, rodi abia după 15 ani, în 1906...

„Esperin” începu să rodească după 19 ani. „Chitaica de aur” făcu fructe în al 14-lea an de viaţă, iar progenitura mărului „Coricinâi”, care răsărise în anul 1889, dărui mere mari abia după 30 de ani.

Uneori se întâmplau şi surprize îmbucurătoare. Micul măr „Slaveanca” de exemplu, începu să rodească chiar în al 7-lea an de creştere. Îl mai bucură şi un descendent din „Moghilevca”, acelaşi care, cu un an înainte, dăduse merele „Antonovca uriaşe” de 600 gr.

În Ianuarie 1893, Ivan Vladimirovici puse în pământ seminţele acestui măr uriaş. În anul următor răsări un vlăstar, ce nu se asemăna de loc cu părinţii lui: era înalt, cu frunzele rotunde şi pufoase. Grădinarul transplantă nişte ochi de pe el pe un viguros păr pădureţ de trei ani. Ochii prinseră bine, dar încetul cu încetul, puful de pe frunze dispărea. Crezând că aceasta este un semn de degenerare, Ivan Vladimirovici era gata să taie ramurile altoite şi să le arunce la gunoi. Numai o întâmplare l-a împiedecat s-o facă. Părul pădureţ se îmbolnăvi de un fel de gangrenă uscată şi atunci, în loc să arunce tot copăcelul, cultivatorul încercă asupra lui acea experienţă nebunatică, pentru care, pe timpuri, tatăl său îl certase amar. El îndoi până la pământ ramura altoită a mărului şi o acoperi uşor cu ţărână. Ramura dădu rădăcini proprii. Atunci, el o despărţi de pomul bolnav şi curând, ramura se îndreptă pe tulpina ei proprie, ca o jucărie.

Cultivatorul porecli în glumă noul copăcel „Jucăria”.

Iar peste trei ani, pe neaşteptate, „Jucăria” înflori şi dădu un fruct minunat, ce avea aspectul unei pere şi coloritul unui măr — gălbui, cu o roşeaţă pronunţată pe o parte.

La gust, avea de asemeni gustul intermediar dintre o pară şi un măr.

Deşi hibridul acesta nu era din sămânţă, totuşi întrunea calităţile unui măr „Reinette” şi ale unei pere „Bergamotte”. Ivan Vladimirovici îi schimbă numele în „Reinette- Bergamotte”.

Această interspecie îi oferi mulţi ani de-a rândul un bogat material de observaţiuni. Tot ea i-a dat primele indicaţii la făurirea teoriei sale asupra „mentorului”.

Rezulta deci că sunt posibili hibrizi nu numai proveniţi din seminţe, dar obţinuţi şi prin altoire: hibrizi vegetativi. Numai că

drumul spre crearea lor nu era acela pe care îl presupuneau Grell şi ceilalţi...

Se dovedi astfel că vârsta pomilor ce se încrucişau juca un rol de mare importanţă. Ceea ce nu reuşise la încrucişări cu un pom matur, se înfăptuise deodată prin unirea a doi indivizi tineri.

Această constatare îl puse pe Ivan Vladimirovici pe gânduri.

17. OAMENII ŞI ANII

Cât timp Ivan Vladimirovici locuise în mansarda din strada Moscovei, plină de praf şi lipsită de aer, îl mai vizitau, în afară de Graund şi cei doi fraţi Garpunov, Ionà şi Alexandru. Ei se îmbrăcau la fel, purtau amândoi „ciuica“ şi şepci turtite, dar se deosebeau prin temperament. Ionà era o fire blândă, îi plăcea să viseze în tăcere sau chiar cu voce tare şi oferea tuturor pastile de mentă, pe care le avea totdeauna la el, într-un săculeţ de piele. Lui Ionà îi mai plăcea mult jocul de şah. Pe cei mai pricepuţi dintre cunoscuţii săi, îi învăţa acest joc şi apoi le făcea cadou câte un şah ieftin, ca să aibă, când o veni la ei, cu ce să joace. Era foarte mândru de cunoştinţele lui.

— Şahul, frate, nu e ca jocul de dame, repeta el, — Toţi negustorii joacă dame, în timp ce şahul e o artă nobilă. În antichitate numai regii şi sultanii jucau şah...

Alexandru, fratele lui, era roşu la faţă, cu părul zburlit, avea o voce groasă, răguşită şi tutuia pe toată lumea. În piaţă, unde fraţii Garpunov aveau prăvălie, el era bine cunoscut pentru firea lui zgomotoasă.

Fraţii Garpunov făcură cunoştinţa lui Ivan Vladimirovici cu ocazia reparării unui ceasornic,

— De când, tu, Vladimirovici, mi-ai reparat blestematul meu ceas, spunea Alexandru Garpunov cu vocea caraghioasă a unui om băut, sunt gata să-mi dau şi sufletul pentru tine.

Câteodată se adunau cu toţii sus, în mansardă: Graund, fraţii Garpunov, şi Imennov, un inspector de la mişcare, pe care tot Graund îl aduse la Ivan Vladimirovici.

De obicei, discutau politică. Lui Graund, care era de origină engleză, îi plăcea să aducă mereu vorba despre parlamentul englez şi se dădea drept „radical”.

— Ce poate fi mai scump pentru un radical notoriu decât ideea libertăţii? spunea Andrei Samoilovici, aşezat comod în unicul fotoliu şi acela şubred. — În istorie, eu nu-i respect pe Napoleoni, ci pe acei oameni remarcabili, care şi-au sacrificat viaţa pentru libertate... Fraţii Grachus — L... Wilhelm Tell... Robespierre, Washington, Garibaldi, Gambetta, — adăuga cu pasiune inspectorul de mişcare, — Ce nume mari!...

— Aceşti oameni pot să doarmă liniştiţi, continua Andrei Samoilovici cu convingere. Faptele lor n-au rămas fără urmări... Ţările cele mai de frunte din lume sunt republici: America, Franţa, Marea Britanie...

— Stai, stai puţin, Samoilovici... îl întrerupse Ivan Vladimirovici. De când a ajuns republică Marea Britanie?... Am adormit probabil, de am scăpat acest eveniment istoric?

— Din punct de vedere al constituţiei!... răspunse cu emfază Andrei Samoilovici, toate republicile au rămas cu mult în urma Angliei. Închipuiţi-vă, de exemplu, următorul tablou: vine regele în Parlament şi ce credeţi? Trebuie să bată de trei ori la uşă până când îl lasă să intre... Aceasta e Marea Britanie...

— Dar îl lasă totuşi să intre... E o simplă comedie, spuse Ivan Vladimirovici.

— De lăsat îl lasă, ce e drept, aprobă Andrei Samoilovici. — Dar gândeşte-te, ce tablou! Regele n-are niciun amestec în afacerile de Stat. E aproape un manechin...

— Dar pentru ce naiba îl ţin, dacă e numai un manechin?... spuse gazda cu asprimea lui obişnuită.

— Exclusiv pentru tradiţie, explică Andrei Samoilovici. La fel se întâmplă cu costumele, cu perucile...

— Dacă e aşa, de ce nu l-ar face rege pe Charles Darwin? întrebă gânditor Ionà Garpunov. Atunci, într-adevăr, ar fi o republică...

— Crezi tu, că Darwin ar fi acceptat să figureze ca o paiaţă stupidă... izbucni gazda, fulgerându-l cu ochii lui negri. Se vede imediat, Ionà, că habar n-ai de Darwin... El e doar duşmanul de moarte al oricărei stagnări şi rutine... Pentru el nu există nimic imobil, nimic inert... El ar fi căutat să transforme totul... mai raţional şi mai practic...

Discuţiile din mansardă se prelungeau aşa până după miezul nopţii.

După mutarea la Turmasovo, întâlnirile acestea nu mai aveau loc.

Neobositul cercetător se cufundase cu totul în munca sa din pepinieră. Iar prietenilor din oraş nu le convenea să facă prea des cei 6 km. — Numai Ionà Garpunov îl vizita din când în când pe pustnicul de la Turmasovo.

Într-o zi mohorâtă de toamnă, când toată porţiunea dintre oraş şi Turmasovo se transformase într-o baltă continuă, iar orizontul era învăluit într-o reţea deasă de ploaie, cineva bătu în geamul locuinţei din Turmasovo.

Ivan Vladimirovici se uită afară.

Lângă fereastră stătea un om care ţinea pe umăr o ladă. Apa curgea şiroaie pe trupul şi pe faţa omului. Era stropit cu noroi aproape până la brâu.

Era Teoşcin, lăcătuşul-mecanic din Cozlov, principalul său concurent în materie de reparaţiuni mecanice.

— Pe cine cauţi? întrebă Ivan Vladimirovici mirat.

Numai un caz extraordinar putea să-l aducă aci, pe un astfel de timp.

— Bună ziua, Ivan Vladimirovici, răspunse Teoşcin. Nu mă da afară, te rog. Toată speranţa mi-e în dumneata. Am păţit-o, a naibii treabă... Soţia poliţaiului şi-a comandat de undeva o maşină de cusut. Maşina a sosit demontată. Mă cheamă pe mine, — monteaz-o! Eu încerc pe aici, pe dincolo — nu iese nimic. Permiteţi, zic, să iau maşina acasă, până mâine — nu am la mine toate sculele. Bine, au spus. Dar nici acasă nu-mi iese nimica. Te rog să mă crezi, toată noaptea m-am zbătut, n-am dormit o clipă, iar mâine trebuie să predau lucrul, căci altfel vine gardianul. Şi mi-e teamă să nu-mi ia şi brevetul... Toată speranţa e în dumneata...

Ivan Vladimirovici se încruntă. Să nu primească — ar fi fost nedemn, să primească — îi era teamă. Ce se va întâmpla dacă nici el nu va reuşi.

Totuşi primi. Desfăcu toate piesele, se uită cu atenţie, fumă o ţigară, meditä şi se apucă încet de lucru. Treaba merse. Teoşcin transpiră de bucurie, când rotiţa începu să se învârtească şi naveta să se mişte.

— Ai o mână de aur, Ivan Vladimirovici...

— Mâna ca mâna, — bolborosi acesta, — dar creierul nu-l pui la socotealã?

— Nici nu mai vorbesc de creier, — se grăbi să adauge Teoşcin cam turburat. — Nu pot înţelege Ivan Vladimirovici, de ce te-ai retras în grădina asta de zarzavat!... Cu un creier ca al dumitale, ai fi putut inventa maşini mai ceva decât tot ce ai aici...

— Ei, nu mă învăţa tu pe mine, căci altădată nu te mai ajut.

Teoşcin se apucă iarăşi să-i mulţumească şi luându-şi lada în spinare, o porni, prin noroi, spre casă.

Dar cuvintele lui Teoşcin îl puseră pe gânduri pe Ivan. Într-adevăr, nu pierduse oare de prisos anii cei mai buni din viaţă? Nu sacrificase el oare fără rost şi numai din încăpăţânare, meseria sigură de ceasornicar? Ar fi fost stimat şi preţuit de toată lumea, iar avutul i-ar fi crescut mereu. Nici Micolca, amator de mecanică, n-ar fi fugit în „America lui" din Saratov. Şi cu un astfel de ajutor te pomeneşti că ar fi putut să-i întreacă pe toţi meşterii din capitală şi să-i uimească pe specialişti prin fineţea lucrului.

La urma urmei, nici n-ar fi fost nevoie să-şi părăsească pomii; ar fi putut să lucreze numai în timpul repaosului. În orice caz, ar fi scăpat de atâtea necazuri.

Dar deodată îşi aduse aminte de tatăl său, de bunicul, de străbunicul, — ghinionişti încăpăţânaţi ai pomiculturii. Îşi aduse aminte de pomii lui, care creşteau încet în livadă, sub ploaia nemiloasă de toamnă.

„Ei nu, nu mă las pradă slăbiciunii. Trebuie să duc lucrul la bun sfârşit."

De atunci, Teoşcin venea la Ivan Vladimirovici de câte ori nu-i mergea ceva. Aducea şi revolvere şi barometre, şi câte-un microscop şcolar. Odată, într-o iarnă, veni şi cu prietenul său Selivanov. Omul acesta se zbătea de câţiva ani ca să inventeze o sobă specială pentru ţările orientale.

Pe timpuri, Selivanov făcuse armata în regiunea transcaspică şi ştia câte neajunsuri produc locuitorilor de acolo valurile neaşteptate de frig. Atunci îi veni ideea să construiască o sobă pentru locuitorii de dincolo de Marea Caspică, care să le aducă lor un mare folos, iar lui bogăţie. Pusese treaba de baze serioase. Ca să se poată înţelege mai bine cu viitorii lui clienţi din Orient începuse chiar să studieze limba esperanto, crezând că

turcmenii, kirghijii şi hivanii vor pricepe mai bine esperanto decât rusă.

Ideia lui Selivanov plăcu lui Ivan Vladimirovici.

Începură să chibzuiască împreună la o sobă-minune, căptuşită cu azbest.

Au muncit mult şi până la urmă au făcut-o. Însă Selivanov nu reuşi să obţină brevetul. Pierdură de pomană şi soba şi timpul.

În al cincilea an de viaţă la Turmasovo, Ivan Vladimirovici trebui să se despartă şi de fiica lui. Ocupat cu treburile sale, el nici nu observase cât a crescut de repede. Ea a ajuns acum la vârsta când, după obiceiul acelor timpuri, fata trebuia să se mărite. Cu greu se măritau doar fetele gheboase, schiloade sau lipsite cu totul de zestre. La drept vorbind, nici Maria Ivanovna nu prea avea zestre şi nici cultură prea multă. Crescuse ca o sălbatică; după fuga lui Micolca, când avea numai doisprezece ani, fata trebuise să se lase de învăţătură, din cauza lucrului în livadă. De atunci nu mai ştia altceva decât de straturi şi butaşi.

Ca peţitor pentru fiica sa veni, spre marea uimire a lui Ivan Vladimirovici, vechea lui cunoştinţă, inspectorul de mişcare Imennov. Venise la Turmasovo cu o birjă, purta cravată albă şi mânuşi. Nici nu întrebă de zestre, fie că se jena, fie că era sigur că zestrea va fi bunicică.

După ce plecă, Ivan Vladimirovici o chemă din livadă pe Maria Ivanovna.

— Ca să nu mă blestemi cu timpul că ţi-am mâncat viaţa, am să te mărit. Nu eşti mai slută decât altele.

Maria Ivanovna rămase încremenită. I se urâse cu pepiniera, dar îi era teamă şi de măritiş.

Mama căută s-o liniştească.

— Nu plânge, Maşa dragă, aşa e de când lumea... Toate fetele se mărită.

Maşutca se mărită. Alexandra Vasilievna rămase aproape singură. Soţul ei continua să fie tăcut şi aspru, iar de Micolca nu ştia nimeni nimic. Micolca plecase din casa părintească la şaisprezece ani. Era încăpăţânat şi plin de curaj. Mama îl ajuta din când în când. Îi trimetea, prin cunoscuţi, cu diverse ocazii, mai întâi la Riazan, apoi la Saratov şi Moscova — ba rufe, ba parale, ba ceva de mâncare.

Micolca răspundea prin bileţele scurte, dar pline de dragoste. Transmitea mulţumiri şi salutări. O ruga să nu se îngrijoreze pentru el. Banii îi înapoia totdeauna cu o sumă în plus.

„Eu, mămico, nu mă voi pierde, scria el. — Câştig cât un maistru. Nu vreau să te lipseşti de ceva...”

Se întâmpla să trimeată şi câte-o fotografie. Pe aceste cartoane de culoare cafenie, Alexandra Vasilievna vedea chipul unui tânăr cu privirea îndrăzneaţă, îmbrăcat elegant, cu baston şi ţigară în gură.

Aşa arăta Micolca în orele lui libere, când îşi spăla praful de pe faţa sa radioasă.

Mama ardea de dorinţă să-l vadă.

Însă visul acesta părea irealizabil. Mândrul cultivator nu mai părăsea livada, nu se mai ducea nicăieri, iar Alexandra Vasilievna nu pleca niciodată fără soţul ei. O singură dată se duse la Moscova, dar nu de plăcere. Făcu această călătorie pentru a urma un tratament medical, dar nu-l întâlni pe Micolca. Acesta se afla atunci la Kiev, sau poate la Petersburg.

18. O HOTĂRÂRE GRAVĂ

Chiar în anul în care se măritä Maşa, Ivan Vladimirovici se hotărî să facă o experienţă din cele mai importante. Obţinu polen viabil de Candil-Sinap, un măr excelent de prin părţile Crimeii, ce seamănă cu un butoiaş transparent, auriu, şi cu acest polen provenit din Genova (Candil fusese adus în Crimeia de negustorii genovezi), se hotărî să fecundeze mica „Chitaica“, un măr galben-rumenit ajuns în Rusia de la graniţele îndepărtate ale Asiei.

Dacă ar fi pomenit despre intenţia sa nu numai uşuraticului Dulnot, dar chiar unui om mai serios, — cu siguranţă c-ar fi fost luat în râs. De aceea tăcea şi nu divulga nimănui nimic despre planurile sale.

Se gândea mereu şi studia chestiunea în toate amănuntele.

Cercetând harta continentului Eurasian, el căuta să înţeleagă legile înrudirii şi extinderii plantelor. Harta atârna în camera lui de student, acoperind aproape un perete întreg.

Ivan Vladimirovici nu era, în multe probleme, de acord cu savanţii secolului său, celebri pe atunci, un Humboldt, Meyen, Lamarck, De Candolle...

Secolul al nouăsprezecelea era pe sfârşite. Marii clasificatori şi urmaşii şcoalei lui Linné pierdeau tot mai mult influenţa asupra spiritelor. Ei au lucrat destul pentru ştiinţă. Discipolii lor, cercetători îndrăzneţi ai speciilor, pătrundeau în colţurile cele mai sălbatice ale lumii: în mlaştinele înnăbuşitoare şi fierbinţi ale Indiei şi Braziliei, pe insulele de mărgean nelocuite ale Polineziei, în Tundra polară, în trecătorile întunecoase ale Tibetului.

În fiecare an, călători curajoşi aduceau în ierbare, în valize şi rücksak-uri prăfuite, sute de specii noi, pe care le trimeteau pentru studii academiilor şi universităţilor din Paris, Londra, Roma şi Stockholm.

Rafturile bibliotecilor academice se îmbogăţeau cu noi tratate voluminoase de mii de pagini, scrise mărunt.

În aceste volume erau descrise, în cele mai mici amănunte, particularităţile animalelor şi plantelor descoperite: dinţişori, pete, puf, pigmentaţie...

Numărul speciilor lui Linné crescuse la mai multe mii, şi tot nu se întrevedea încă sfârşitul acestui torent. Şi fiecare specie era considerată ca ceva invariabil şi neclintit...

Dar iată că îndoiala începuse să cuprindă minţile oamenilor care cercetau şi sistematizau materialul acesta imens.

În sfârşit, Darwin formulase principiul că speciile stabilite de către Carl Linné, sunt variabile şi că această variabilitate este determinată de lupta pentru existenţă a vieţuitoarelor. Oamenii de ştiinţă s-au împărţit în două tabere ostile. Ultimele decenii ale secolului XIX-lea erau agitate de aceste dispute aprinse.

— Specia rămâne aceeaşi în tot cursul mileniilor... afirmau unii.

— Specia este variabilă, răspundeau ceilalţi.

Ivan Vladimirovici ştia cine are dreptate. Când avea înaintea lui un fruct copt de măr pădureţ, ce semăna mai mult cu o boabă şi alături mărul său de 600 gr., de mărimea unui cap de copil — înţelegea dintr-odată că specia se schimbă, variază.

„Frunzele şi florile diferă; fructele nu se aseamănă. Şi totuşi, unul a rezultat din celălalt...”

Putea oare să se îndoiască de variabilitatea speciilor, când tocmai el era acela care încrucişa cireşul „Vladimirca” cu vişinul

„Vincler”, porumbarul cu „Mirabelle”, „Griotte” cu vişinul „Lotovca”. Aici totul era clar.

Însă altceva începea să-l preocupe. Poate nici Darwin n-ar fi putut să-i dea răspuns la ideea ce devenise pentru el, o obsesie. Darwin căuta să descopere legile apariţiei naturale a speciilor vii. Ivan Vladimirovici visa un lucru şi mai important: — stăpânirea deplină asupra organismului vegetal; urmărea, să găsească modalitatea de a conduce evoluţia speciilor noi create, a plantelor-hibrizi şi să fixeze pentru un timp îndelungat proprietăţile preţioase, câştigate cu atâta trudă...

Îl bucurau acum multe lucruri. În grădină, numărul hibrizilor creştea din ce în ce mai mult. În fiecare an transplanta sute de plante răsărite, însă în fiecare an se izbea de aceleaşi piedici şi dezamăgiri, mereu aceleaşi. Varietăţile, ce păreau stabile, după un an, doi sau trei ani, pierdeau treptat din stabilitatea lor. Iernile geroase şi primăverile timpurii retezau tot mai des ramurile noi. An cu an piereau perii — Beurré, care au dat fructele descrise de Ivan Vladimirovici în primul său articol. Devenea tot mai greu să discuţi cu persoanele ce susţineau din obişnuinţă că „fiecare legumă are timpul şi locul său“.

Totuşi el nu renunţa. Reflecta fără întrerupere.

La urma urmei, care este esenţa? De la ce capăt trebuie pornit?

Examină de repetate ori toate explicaţiile. Refuză cu încăpăţânare să accepte pe aceea care părea mai exactă şi mai naturală, anume: climatul este de vină.

A accepta o asemenea explicaţie, însemna să renunţe la activitatea întregii sale vieţi, la toate visele şi speranţele sale măreţe.

Dar poate e de vină solul? La gândul acesta îl apuca groaza. Ar fi însemnat o schimbare totală a întregii munci organizată cu atâta trudă, o nouă mutare, mult mai complicată şi mai grea decât cea precedentă. Trebuiau mutaţi sute de pomişori gata formaţi şi mii de răsaduri fragile, abia transplantate... Şi mai ales unde? Încotro?

Încotro?

Unde să găsească un pământ mai bun, decât cel de pe terenul din Turmasovo, unde să găsească un cernoziom saturat până la maximum cu humus? Dacă ar fi încercat să mute

pepiniera de pe pământul acesta bogat şi rodnic, pe un pământ mai sărac, toată lumea l-ar fi socotit nebun.

Horticultorul umbla ca un halucinat prin livada bătută de vânturi.

Comparativ cu eşecurile, succesele erau din ce în ce mai puţine. Selecţiunea simplă, individuală, dădea rezultate mai bune decât îngrijirile migăloase şi îndelungate ale hibrizilor. Dintre aceştia rezistau aproape numai vişinii şi prunii.

În anul 1893, rodi mărul „Ermac”, obţinut din sămânţa mărului „Chitaica”, şi denumit aşa de Ivan Vladimirovici, în onoarea cazacului legendar, care, primul, a gustat din acest măr.

Fructele mărului „Ermac” erau extraordinare: de formă lunguiaţă, ele semănau cu nişte butoiaşe şi n-aveau nimic comun cu „Chitaica”, un măr sferic şi de culoarea chihlimbarului. Acest măr era un hibrid, dar un hibrid produs întâmplător, probabil de albine.

În anul următor, un alt hibrid din sămânţa mărului „Chitaica” îl întrecu pe „Ermac”. Fructele acestui pom erau de trei ori mai mari, decât cele de „Chitaica” obişnuită şi erau atât de dulci, încât Ivan Vladimirovici numi această varietate „Chitaica de desert”...

Iar peste încă un an, în al 7-lea an de existenţă, înflori şi dădu fructe mărul „Slaveanca”, un hibrid de „Antonovca” cu „Reinette Ananas”.

Acesta fu, la drept vorbind, primul hibrid adevărat, al lui Miciurin.

În onoarea acestui eveniment măreţ, Ivan Vladimirovici îşi chemă prietenii şi arătându-le pomişorul încărcat cu merele dulci, încercă să le explice însemnătatea experienţelor sale. Cu toate că prietenii nu înţelegeau, fiecare îl lăuda zgomotos.

— Excelent!... Minunat!... spunea Graund, învârtind în mână mărul auriu de mărime mijlocie. — Un succes extraordinar...

Gazda simţea că laudele nu sunt adevărate şi se supără:

— Tu, Samoilâci, în loc să flecăreşti, ai face mai bine să pătrunzi chestiunea... „Excelent!... Minunat”!... Ştii tu câtă muncă m-a costat aceasta?... Şi ce mere aş fi putut avea, dacă totul ar fi mers bine! Mai aşteaptă, — când voi avea recolta de la „Chitaica”, poate ai să înţelegi...

— Dar şi acum înţeleg... se apără Samoilâci.

— Înţelegi prost, îl întrerupse Ivan Vladimirovici. Eu n-am nevoie de laude, ci de pricepere, căci aceasta este prima mea reuşită. Hibrizii de vişin nu contează. Vişinul este vişin, un fruct mărunt, uşor de încrucişat şi nu cere să aştepţi mult timp rezultatul... Cred că şi tu ai reuşi cu vişini...

Abia peste doi ani Ivan Vladimirovici înţelese că nu trebuia să vorbească cu atâta neglijenţă despre vişini. Dintre toate odraslele lui, tocmai vişinul îl mulţumi pe deplin. În timpul acela, când succesele urmau atâtor eşecuri, când n-avea altceva de făcut, decât să caute în cărţi să vadă cum să procedeze cu terenul din Turmasovo, — primi pe neaşteptate o scrisoare din îndepărtata Americă, din Canada.

Canada seamănă cu zona cernoziomului din Rusia: stepă şi pădure, grâu şi vişini... De aceea mulţi plugari ruşi, împinşi de lipsa de pământ şi de biciurile ţarului, îşi părăsiră locurile natale, şi-şi găsiră o patrie nouă dincolo de ocean, în Canada. Clima canadiană se potriveşte cu clima regiunii între Voronej şi Kiev; este o climă temperată, nici rece, nici prea caldă.

Dar în iarna anului 1897 se abătu peste toată Canada un viscol nemaipomenit. Ciorile mureau în zbor, lupii năvăleau în ferme, pământul înţepenit de ger, crăpa vuind asurzitor, pereţii caselor de bârne sau de piatră se strâmbau, cuprinse parcă de convulsiuni. Când iarna se sfârşi, şi numeroşii horticultori canadieni începură să verifice care pomi au supravieţuit li se zbârli pielea mai rău ca de ger.

Au pierit aproape toţi pomii fructiferi... În special, vişinii. Rar, se mai vedea înflorind vreun vişin, iar cei înfloriţi, erau originari din Rusia, din oraşul Cozlov, de la un om modest, necunoscut până atunci de nimeni.

Asociaţia agricultorilor canadieni convocă un congres extraordinar. Când dezbaterile se terminară, pomicultorii congresişti trimiseră în Rusia, maestrului din Cozlov, o scrisoare cu următorul conţinut:

„Mult stimate Domn!

Aţi salvat vişinii din grădinile Canadei. Iarna trecută, din cauza gerurilor de 70 de grade[1], în grădinile noastre au pierit toţi

[1] Canadienii întrebuinţează termometrul Fahrenheit. (N. aut.)

vişinii fără excepţie, afară de vişinul ce poartă stimatul dvs. nume, cu caracterizarea — „Plodorodnaia” (fecundă).

Se vede că acesta este vişinul cel mai bun din lume, în ce priveşte rezistenţa la ger. Vă rugăm să ne ţineţi în viitor la curent cu descoperirile şi succesele dvs.”

La scrisoare erau anexate extrase din procesele verbale ale congresului şi articole din ziare. Răsfoind gânditor aceste hârtii, Ivan Vladimirovici căută pe hartă Canada şi toată seara călători prin ţările transoceanice, prin locuri ce i-au devenit deodată foarte dragi. Iată Quebec, iată Toronto, iată Manitoba, unde, pentru prima oară, fusese pronunţat cu mulţumire numele lui.

— N-ar strica să mă duc personal în această Canada... Să văd cu ochii mei cum înfloresc şi ce fel de fructe fac vişinii mei... Şi-au justificat numele cu prisosinţă.

Ivan Vladimirovici îşi aminti de genealogia vişinului celebru:

Acest vişin era urmaşul piticului, care cu zece ani în urmă a adus atâta bucurie şi apoi atâtea necazuri. Pe atunci Rudzkii şi apoi Scerbin s-au îndoit de origina lui. Într-adevăr, urmaşul n-a rămas pitic, îşi mărise talia până la doi metri, dar păstrase în schimb celelalte proprietăţi: rezistenţa la ger, mărimea fructelor, dulceaţă şi coacerea întârziată.

Horticultorul îşi aduse aminte şi de altceva: acest vişin nu se formase pe cernoziomul de la Turmasovo şi deci nu era obişnuit cu nutrirea bogată.

El chibzui încă odată asupra acestui fapt şi deodată, bătu cu pumnul în masă.

— Trebuie să mut pepiniera. Nu vreau să-mi arunc munca într-un sac fără fund...

19. ULTIMA MUTARE

Peninsula formată din cotul râului Lesnoi Voronej era stăpânită de doi moşieri alcoolici, moştenitorii boierului Satinov.

Terenul acesta fusese dat în arendă pe un preţ derizoriu ţăranilor din satul Don. Iar aceştia nu ştiau ce să facă cu el: să-l ţină pentru fâneţ, pentru grădinile de zarzavat sau să semene

grâne. Pentru grâne, pământul era prea sec. Grădină de zarzavat nu se încumetau să facă, aşa că cele 5 hectare de pământ rămâneau pentru fâneţ. Şi, în fiecare vară, la împărţirea fânului, lucrurile se terminau cu bătaie.

Fraţii Drobin erau cunoscuţi ca buclucaşi în toată regiunea Donului. Ei erau amestecaţi în toate tranzacţiile comunale şi ţipau demult, că ar fi bine să se renunţe la arendă şi să se cedeze terenul lui Grigoriev, un ţăran chiabur din localitate.

Când Ivan Vladimirovici auzi toate acestea, fu cuprins de o puternică dorinţă.

— Iată unde trebuie să mă stabilesc! Nu voi lăsa să-mi scape terenul acesta.

El a avut de mai multe ori prilejul să treacă pe la cotul Satinov şi cunoştea bine pământul de acolo — un pământ nisipos, bogat în nămol. Nu se putea găsi un teren mai bun pentru cultivarea pomilor.

Dar cum să preia lotul acesta din arenda sătenilor, cum să-i răscumpere de la moştenitorii beţivi ai lui Satinov?

Iar terenul odată cumpărat, era nevoie să-şi construiască acolo o casă în care să poată locui cu toata familia, şi nu un bordei oarecare. Nu era lucru uşor. Avea nevoie de bani şi de unde să-i ia?

Într-o zi, când inspectorul de mişcare Imennov se afla în vizită la Ivan Vladimirovici şi discutau, acesta aduse vorba despre bani.

— De-aş avea numai o mie de ruble... N-aş sta o clipă pe gânduri; aş cumpăra terenul lui Satinov...

— Da? întrebă inspectorul cu bunăvoinţă. Da, într-adevăr, ar fi bine...

Dar se mărgini la atât. Nu vru să înţeleagă aluzia şi în curând încetă cu totul să mai vină.

După ce Imennov îi refuzase cu atâta delicateţă ajutorul, Ivan Vladimirovici fu câteva zile supărat şi se descurajă cu totul.

Aşadar, nu avea bani pentru cumpărarea terenului şi construcţia casei. Ar fi putut, ce e drept, să recurgă la un şiretlic. Să se înţeleagă în secret cu fraţii Drobin vestiţii buclucaşi, să le promită un aldămaş bun, să pună la bătaie vreo două vedre de rachiu şi să ajungă astfel prin hotărârea obştească la o rearendare.

Dar nu-i convenea să se umilească în faţa chiaburilor..

E greu până te încurci cu ei, îţi sug apoi tot sângele.

El umbla împleticindu-se, ca un cal cu piedici la picioare. Se gândea mereu de unde să-şi procure bani.

După refuzul inspectorului Imennov, mândria lui îi interzicea să aducă vorba despre un împrumut în faţa prietenilor săi Graund sau Garpunov. De altfel, prietenia lor nu mai era aceea de altă dată...

Cu dinţii încleştaţi, se gândea mereu la necazurile pe care le mai avea de suportat, până va reuşi în noul său proiect. Nu mai era nici aşa de tânăr... Ce e drept, se considera oţelit, dar nu e cu putinţă să treci peste atâtea greutăţi şi ele să nu lase urme. În viaţa fiecărui om există însă clipe de supremă încercare, când totul se pune în joc.

Trebui iarăşi să vândă şi să amaneteze tot ce-a mai avut. Ionà Garpunov îi găsi un cumpărător avantajos pentru livada din Turmasovo. Numai cărţile i-au rămas neatinse. Probabil că nici n-ar fi fost uşor să găsească în Cozlov un amator pentru cărţile lui. Cine să aibă nevoie de aceste cărţi greoaie şi plicticoase?

Toate uneltele fură amanetate la Teoşcin. Ionà Garpunov primi în gaj soiurile noi de pomi şi hibrizii ce nu rodeau încă. Obiectele de îmbrăcăminte, diferite lucruri casnice şi mobila fură duse la cămătari.

Ivan Vladimirovici Miciurin strânse destul de repede suma necesară.

Când se prezentă cu banii în buzunar la primăria satului, fraţii Drobin, ca de obicei, erau acolo. Ei îl cunoşteau bine pe cultivatorul din Turmasovo. Nu ştiau însă pentru ce venise.

— Ce este, Ivan Vladimirovici, ai venit să te plângi împotriva ţiganilor? îl întâmpinară ei cu ironie.

Toată lumea ştia cât de mult îl necăjeau pe ciudatul ceasornicar, locuitorii din Turmasovo şi Don, care veneau noaptea să scuture merele sau să rupă coacăze şi agriş. Toate faptele lor, ei le aruncau în sarcina ţiganilor, care la drept vorbind, nu erau nici ei străini de asemenea îndeletniciri. Ivan Vladimirovici reclamase de câteva ori şi pe ţigani şi pe localnici.

Fără să răspundă fraţilor Drobin el se adresă direct primarului:

— Vreau să preiau terenul de la cotitura râului...

Auzind despre ce e vorba, fraţii Drobin se năpustiră asupra primarului.

— Noi nu suntem stăpâni pe bucata aia de pământ a lui Satinov... Silan Savelievici Grigoriev de mult socoteşte lunca aceea a lui, a neglijat numai să facă formele...

Primarul însă, măgulit de faptul că Ivan Vladimirovici i se adresase direct lui, începu să-i contrazică.

— N-are decât să socotească, dar lucrul acesta nu scrie nicăieri...

— Cum? Nu scrie? săriră fraţii Drobin ca nişte butoaie de pulbere. Adună obştea!

Mai întâi se adună sfatul bătrânilor, care au hotărât să renunţe la teren, în schimbul unei sume oarecare. Dar fraţii Drobin cerură convocarea adunării comunale.

Între cele două adunări, ei încercară să obţină de la cumpărător un aldămaş bun. Pentru aceasta, veniră singuri la el.

— Hai să ne înţelegem. Dă-ne nouă câte 25 ruble şi vom face ca adunarea să fie în favoarea ta.

— Voi reuşi şi fără voi, răspunse Ivan Vladimirovici supărat.

Fraţii Drobin au plecat, nu fără să promită că la adunare îi vor face o atmosferă potrivnică.

La adunare veni lume multă. Sătenii presimţiră o încurcătură. Se adunară pe platoul de lângă biserică şi se aşezară pe bârnele putrede şi mâncate de viermi, care serveau de bănci.

De îndată ce primarul anunţă scopul adunării, cel mai mare dintre fraţii Drobin se ridică în picioare şi declară:

— Sunt împotriva...

— Împotriva cui? întrebă primarul.

— Împotriva rearendatorului... răspunse posac Drobin.

— Dar în baza cărei legi?... se informă grav primarul.

— În baza legii, se răsti Drobin, că orăşenii n-au ce căuta între săteni!...

— Aşa e, adăugă Drobin cel mic. Fiecare la locul lui. Dacă tuturor ceasornicarilor le va trăsni prin cap să se aşeze printre săteni, nu vom strânge fân nici pentru o capră!

— Ei, slavă Domnului, fânul deocamdată ne ajunge, — spuse un bătrân. — Iar dacă omul vrea să pună mei pe locul acela, pentru care la noi totdeauna se ajunge la cuţite, — trebuie să-i mulţumim, să ne închinăm chiar.

— Ce mei! interveni Ivan Vladimirovici Miciurin, care până atunci nu se amestecase în ceartă. Eh vreau să fac o livadă acolo...

Izbucni un hohot de râs.

— O livadă? se auziră voci mirate. Pe pietriş şi pe gresie? La prima inundaţie ţi se distruge toată plantaţia.

— Nu se va distruge nimic... dădu Miciurin din cap. — Voi scoate mere şi pe teren nisipos. Atunci să râdeţi.

— Ne-ai făcut să râdem cu poftă, Ivan Vladimirovici...

— Nu mai e chip... continuau să râdă sătenii.

Adunarea obştească hotărî să cedeze ingeniosului ceasornicar terenul lui Satinov.

Fraţii Drobin părăsiră adunarea cam plouaţi.

Proprietarii terenului nu rămaseră păgubiţi. Lor le era indiferent dacă primesc o arendă de nimic sau dacă scapă definitiv de acest pământ.

După ce achitase sumele arendaşilor şi valoarea terenului proprietarilor, lui Ivan Vladimirovici îi mai rămase ceva bani şi pentru construcţie. Acum, putea să se mute.

★

În primul rând, trebuiau mutaţi pomii. Lucrul acesta nu se putea amâna. Pe timpul torentelor de primăvară, terenul cel nou se transforma într-o adevărată insulă. Numai movila din creştet nu era inundată de ape.

Ivan Vladimirovici Miciurin cumpără de la nişte pescari o barcă mare şi greoaie, care semăna cu o balenă. Barca fu adusă la mal dinspre Turmasovo. Aici comorile pepinierei din Turmasovo erau încărcate pe rând şi transportate la malul abrupt al movilei, unde urma să se construiască casa. Iar îşi căra odraslele în spinare încăpăţânatul cultivator.

Văzând că Ivan Vladimirovici părăseşte cernoziomul bogat, cunoscuţii săi de la Don și Turmasovo îi spuneau, unii cu mirare, alţii cu răutate:

— Să nu fii nevoit, Ivan Vladimirovici, să te întorci la anul...

— Şi unde ai citit, mă rog, că pietrişul e mai bun decât pământul negru?

Ivan Vladimirovici tăcea, posomorât. Desigur că nu putea cunoaşte ce îl aşteaptă pe locul cel nou, dar, în orice caz, nu intenţiona să se înapoieze la Turmasovo.

Movila de lângă râu era goală şi pustie.

Începu construcţia. Toată familia era pe movilă. Nastasia, sora lui Alexandra Vasilievna planta şiruri de plopi de protecţie. Proprietarul, nu avea timp să supravegheze nimic, deoarece avea de lucru cu numeroşii puieţi — în lăzi şi fără lăzi — şi cu copăceii transplantaţi.

Pe şantierul de construcţie, cel mai mult se agita Vasile Nichiforovici, cu barba lui roşcată, slab, uzat de ani. El se credea totuşi cel mai mare expert în materiale de construcţii: încerca cărămizile după sunet, verifica cu degetul densitatea betonului, se certa cu zidarul şi, în general, îşi făcea singur mult de lucru.

— Totul se bazează pe colţuri, — îl îndruma el pe şeful zidar.

— Cum ai strâmbat colţul — niciun fundament nu rezistă... Ai înţeles?

— Am înţeles, Vasile Nichiforovici, cum să nu înţeleg... — aproba zidarul. — Toată puterea e în colţ, aveţi dreptate.

— Ei vezi, bâzâia ca un bondar Vasile Nichiforovici. Sunt o sută de sisteme în arta zidăriei, din care 80 sunt numai pentru colţuri: 20 sferice, 20 în figuri, 20 ascuţite şi 20 drepte...

Când se apropia ginerele, Vasile Nichiforovici schimba aerul de savant cu un altul umil.

— Clădim, Ivan Vladimirovici, clădim. Iese clădirea — calitatea întâia... Mare lucru e ochiul stăpânului!... Şi lucrătorii sunt băieţi buni, — cobora el vocea, — nu vei putea scăpa fără să le faci cinste cu o vadră de rachiu.

— Cui, ţie sau lor? râdea cu blândeţe Ivan Vladimirovici şi pleca la pomii lui.

20. VIZITATORUL DIN AMERICA

Într-o dimineaţă ceţoasă de August venea pe drumul noroios ce duce din oraş spre râu, un om îmbrăcat într-un palton larg, cadrilat şi cu o pălărie ciudată pe cap. Ajuns cu greu până la mal, el se uită în jurul lui şi trase cu urechea. O linişte gravă domnea în grădina stufoasă, împrejmuită cu un grilaj de sârmă.

Profesorul Maior stătu vreo cinci minute pe mal, lângă o salcie veche şi strâmbă. El căuta să-şi aducă aminte cum se

spune barcă pe ruseşte. Iar barca, ce semăna cu o balenă mică, se legăna încet, cu botul înfipt în tufişul de pe malul celălalt. Dincolo de grilaj, prin frunzişul livezii nu se observa nicio mişcare, deşi nu era prea devreme.

Profesorul se apucă să facă filosofie:

„Universul se extinde, zău... Nu demult, cultura se limita numai la Europa, iar acum, în orice parte a lumii „se poate găsi un om, de la care să ai ceva de învăţat”.

Profesorul rămase locului mult timp. Ochiul lui surprinse o mişcare vagă în frunziş.

— Hallo! strigă profesorul Maior. Barca, vă rog, trebuie să trec la dumneata.

Frunzişul se dădu la o parte şi în mijlocul lui apăru un om înalt, într-o haină albastră, complet decolorată de soare şi cu o şapcă turtită pe cap.

Profesorul se uită atent. Omul care stătea pe malul celălalt nu era tânăr. Sub nasul lui de vultur atârna mustaţa lungă şi subţire ca a lui Don-Quichotte. O barbă deasă, lăsată în voia ei, îi acoperea faţa şi se unea cu părul de pe tâmple. Ochii lui aveau o lumină bizară, neliniştitoare, ce atrăgea atenţia din primul moment. Restul figurii păstra aspectul unui simplu lucrător grădinar.

— Cine sunteţi? întrebă omul.

Profesorul Maior, pentru orice eventualitate, îşi scoase pălăria şi strigă:

— Vă rog... Barca... Sunt din America... Vă rog.

Omul îmbrăcat în haina decolorată deschise o portiţă mică de sârmă, se urcă în barcă şi o conduse până la profesor.

— Tocmai din America, spuse el destul de blând. Ei bine, urcă-te în corabia rusească...

Profesorul zâmbi, dădu din cap şi se urcă în barcă. Câteva lovituri de lopeţi şi barca se propti din nou de malul celălalt.

— Uite aşa, dragul meu musafir, spuse barcagiul. Mergem să luăm câte-un ceai...

Profesorul Maior mişcă degetele, în căutarea cuvintelor potrivite.

— Mulţumesc pentru invitaţie... Condu-mă, te rog, la Sir John.

Barcagiul zâmbi.

— Sir John doarme încă, răspunse el musafirului. Dar dacă vă interesează grădina, v-o pot arăta...

Şi îl conduse pe vizitatorul american în livadă.

El îi arătă şi „Slaveanca", cu gust de ananas, şi „Truvor" colţuros şi cu dungi, şi „Candil-Chitaica" cea înceată, care-l făcuse să aştepte fructele atât de mult, şi „Oleg" verde-brun, şi „Safran" de toamnă galben-auriu, şi „Chitaica" timpurie cu fructe aurii, şi toată progenitura tânără a lui „Chitaica", şi fiica lui „Moghilevca" — „Uriaşul de 600 de grame"...

Gazda era puţin mirată şi chiar supărată, văzând că vizitatorul din America trece cu indiferenţă pe lângă perii, şi merii, care ceruseră un plus de muncă şi griji.

— *Yes, yes,* — repeta mereu americanul.

În schimb, stătea uluit în faţa vişinilor.

De pe „Griotte", „Monomah" şi „Fecund" (Plodorodnaia), fructele nu erau încă recoltate.

Vizitatorul înconjură de câteva ori fiecare pomuşor în parte. Rămase mult timp în faţa lor, examinând ramurile, frunzele şi boabele, şi scriind tot timpul în carneţelul său.

Îi venea să-l tragă de mânecă şi să-i spună:

— Hai, să trecem mai departe, stimabile...

În faţa vişinului „Fecund", americanul parcă prinsese rădăcini.

Ivan Vladimirovici aruncă o privire peste umărul lui, în carneţel şi văzu mai multe şiruri de cifre.

— Ce tot aduni acolo, dragă mister?... întrebă el. Îmi socoteşti câştigul?...

Americanul bănuia demult că acela care-l conducea, era chiar Sir John în persoană, „regele vişinilor", la care venise să culeagă ultimele noutăţi ştiinţifice. Judecând din toate punctele de vedere, acesta nu putea fi nici păzitor şi nici un grădinar angajat. Numai îmbrăcămintea era cam nepotrivită.

— Mi-aţi explicat foarte bine... bolborosi cam timid profesorul Maior, însă nu prea înţeleg un lucru...

El mişcă din nou degetele, în căutarea cuvintelor şi continuă:

— Eu nu înţeleg de ce dumneavoastră, Sir John, nu aveţi nicio firmă, niciun servitor. Dumneavoastră singur mânuiţi barca şi tot dumneavoastră singur primiţi vizitatorii în grădină... De ce statul dumneavoastră nu vă pune la dispoziţie personalul necesar?

Ivan Vladimirovici dădu din mână.

— Eşti prea perspicace, dragă mister... Ghiceşte singur... De ce şi pentru ce?... Nu sunt demn, probabil...

Profesorul Maior deveni atent. Poate că-l supărase cu ceva.

— Iartă-mă, te rog, mister John... Ca străin, eu nu prea înţeleg ordinea de la dumneavoastră... din punctul nostru de vedere, al americanilor... Guvernul rusesc ar fi trebuit să vă susţină energic...

— Dar guvernul rus, dragă mister, nici nu vrea să ştie de mine... El nu se interesează de acţiunea horticolă. Şi afară de mine, el are destule griji... Să împuşte, să spânzure şi să trimeată poporul la ocnă, răspunse cu supărare grădinarul.

Profesorul Maior se miră din ce în ce mai mult:

— Cum se poate, ca departamentul rusesc *of agriculture* să nu ştie de succesele dumitale. E de necrezut... *Quite incredibile*.

— Oricum ar fi... răspunse gazda. Dar la drept vorbind, eu sunt foarte mulţumit. Nu ştiu nimic în afară de meri şi vişini. Şi în grădină nu las pe oricine... Iată, dumneavoastră aţi venit din America — ei bine, vă las... Dar dacă apare cineva din Petersburg — iertaţi-mă, întâi mă gândesc bine dacă... trebuie să-l las sau să nu-l las să intre...

— *Thank you...* Vă mulţumesc... spuse americanul. Aceasta va plăcea mult, când o voi povesti la noi în America.

Deodată americanul se opri şi-l bătu uşor pe Ivan Vladimirovici pe umăr.

— Ia, ascultă, Sir John, vino la noi în United States.

— Unde? îl fixă acesta pe musafir.

— În United States... adică în Sta-te-le U-ni-te. Dumneata vei fi la noi un om cunoscut... O să ţi se dea tot ce doreşti.

— Nu mă duc nicăieri, n-am nevoie să fac pe nebunul, mormăi Ivan Vladimirovici Miciurin şi, după o clipă de tăcere, adăugă: Am pe umerii mei aproape cincizeci de ani, stimabile mister. În curând trebuie să mă pregătesc pentru mormânt, iar dumneata vrei să mă ademeneşti cu America. Şi aşa am pierdut destul timp cu mutările mele dintr-un loc în altul. Abia am aflat cum se începe o experienţă adevărată. Aici, eu îmi cunosc de acum materialul. Ştiu de asemenea ce să fac cu el...

Iată „Chitaica” mea şi iată „Belle fleur“ a dumneavoastră... „Chitaica” este din Asia, dintr-o emisferă a globului pământesc, iar „Belle fleur” — din alta... Şi eu ştiu precis că dacă le

încrucişez, aici, pe câmpia Rusiei, lângă oraşul Cozlov, voi căpăta exact ceea ce-mi trebuie. Ştiu precis la ce mă pot aştepta de la „Chitaica” ca şi de la „Belle fleur”... Iar dacă emigrez acum în America, — voi pierde din nou ani mulţi. Voi putea oare găsi repede acolo vreun soi, care să fie în stare să-mi înlocuiască mai mult sau mai puţin pe „Chitaica” mea, în încrucişările următoare?

Ascultând acestea şi vizitând toată grădina, americanul se înclină respectuos şi spuse:

— M-am convins personal, Sir John, că dumneata eşti un om extraordinar. Voi spune şi peste ocean. Te rog foarte mult, să nu refuzi invitaţia compatrioţilor mei. Vino la noi... Guvernul nostru nu este ca cel din Rusia... El te va auri (voise să spună: „te va îmbogăţi”).

— Ce ispititor ai devenit, mister! Nu mă ademeni, nu mă ademeni, cuvântul meu e cuvânt...

Curând după plecarea profesorului Maior, Ivan Vladimirovici Miciurin primi din Statele Unite o invitaţie oficială să se mute în America cu toţi pomii şi puieţii lui.

Pentru această mutare, guvernul Statelor Unite îi punea la dispoziţie un vapor special şi-i oferea un salariu de 8.000 de dolari pe an, în afară de cheltuelile curente pentru lucrări.

Ivan Vladimirovici petrecu mai multe nopţi nedormite, meditând asupra ofertei americane. Orice s-ar spune, îl tenta mult. Ţara lui natală nu-l recunoscuse până în prezent, iar dincolo, peste ocean, numele lui era pronunţat cu respect. În ţara lui, el tot nu vedea vreun sprijin, nici din partea guvernului, nici din partea oraşului, iar dincolo de ocean i se ofereau bani şi material şi mână de lucru. În ţara aceasta nu putea face un pas fără a se ciocni cu vreun reprezentant al autorităţilor, iar dincolo — nici şefi, nici comisari, nici poliţie judeţeană. La drept vorbind, ar fi trebuit să profite de o asemenea ocazie, fără să mai stea pe gânduri...

Dar parcă tot e mai bine în ţara ta. Nu ştii ce vei regreta întâi: — graiul melodios din regiunea Tambov, sau vacile ce trec seara pe drumul prăfuit, sunând din talăngile lor, sau poate, pe copiii aceia, care aleargă spre casă din pădurea Hobotov cu coşurile pline cu ciuperci.

Rămâi apoi şi fără prieteni. Nu este uşor să te desparţi pentru totdeauna de Garpunov, de Teoşcin, de Selivanov. Mai

ales cu cei doi din urmă Ivan Vladimirovici se obişnuise mult în ultimul timp. Şi dacă Graund apărea acum pe peninsulă odată pe an, în schimb Teoşcin şi Selivanov nu scăpau aproape o zi, să nu vină să stea de vorbă.

Când au aflat despre invitaţia de dincolo de ocean, amândoi se întristară şi căzură pe gânduri.

După o tăcere, Selivanov spuse:

— Ce să-i faci, o corabie mare navighează departe...

— Ce înseamnă asta? întrebă Ivan Vladimirovici. Aprobi sau nu aprobi?

— Nu pot, Vladimirovici, să nu aprob. Dacă ar fi fost vorba de mine, nicio clipă n-aş fi stat pe gânduri, zburam imediat. Viaţa de acolo nu se compară cu viaţa noastră, rusească... Gândeşte-te numai — America. Atât doar că ne-am întristat puţin Teoşcin şi cu mine... Tu vei pleca, vei deveni american, iar noi cum am fost, aşa vom rămâne...

— Pleacă, Vladimirovici, pleacă, spuse Teoşcin, aproape cu lacrimi în ochi. De ce să-ţi pierzi timpul aici cu noi... E numai plictiseală. Iar dincolo vei fi frate cu Edison... Aşa şi pe dincolo, domnule Edison, aici ai cam greşit puţin...

Vladimirovici râse, apoi se încruntă.

— Vorbe de clacă... spuse el. Nu mă prinzi tu cu Edison. Aici noi suntem singuri Edisoni...

Convorbirea cu cumnata Nastasia Vasilievna, fu însă hotărâtoare.

— Te cheamă în America? Acolo unde a fugit Micolca? Ia seamă, Ivanuşca, „te duci departe, să nu rămâi lipsit de parte“.

După o scurtă gândire, Ivan Vladimirovici se hotărî să nu plece.

— Vom trăi şi fără America.

Îi intrase în minte în special zicătoarea spusă de Nastasia: „Te duci departe — să nu rămâi fără parte“...

Un proverb vechi, lumina parcă întreaga problemă... te duci departe...

Ca răspuns la ofertă el scrise următoarele:

„Am mai multe motive pentru care refuz. În primul rând, eu mă lupt de o viaţă întreagă pentru aclimatizarea mai spre Nord a fructiferelor sudice, iar dumneavoastră îmi propuneţi să mă duc eu însumi la Sud... Trebuie să-mi duc toate experienţele la bun sfârşit, în aceleaşi condiţiuni în care au fost începute. În al doilea

rând, ştiu de mult că aclimatizarea plantelor, prin simplă transferare din ţara lor natală într-o ţară străină — nu dă rezultate... Aceasta se referă, probabil, şi la oameni...

21. PUTEREA DE CONVINGERE A DULCEȚII

Mutarea de la Turmasovo avu si urmări neplăcute. Mulţi hibrizi dispărură şi totuşi notând toate aceste pierderi, Ivan Vladimirovici nu se descurajă. El avea un singur gând:

„Plantele gingaşe nu trebuie să existe în pepinieră”...

Se rezolva o problemă de mare importanţă. În Turmasovo, pe un cernoziom bogat, unul dintre cei mai preţioşi hibrizi — Candil, pierdea din an în an rezistenţa mamei sale, „Chitaica”. Puieţii începeau să semene cu Candil Sinap şi piereau. Lucrul acesta l-a supărat, poate, cel mai mult pe Ivan Vladimirovici, la Turmasovo. De aceea în vederea mutării, acest hibrid îl îngrijorase mai mult decât toţi ceilalţi, şi trebuia cu orice preţ salvat. Venise timpul să înveţe să-şi stăpânească plantele, aşa cum un sculptor îşi stăpâneşte lutul.

El se hotărî din nou să facă un pas îndrăzneţ... Culese ochiuri de pe cel mai bun puiet „Candil”, şi le altoi în coroana mărului „Chitaica”, ale cărui flori, înainte cu şase ani fuseseră fecundate cu polenul de la Candil Sinap. Fructele-hibrizi au ajuns la maturitate chiar pe acest pom.

— Iată, primeşte-ţi înapoi progenitura, caută să-i redai rezistenţa şi stabilitatea, să-i altoieşti bunele maniere nordice!

Acesta era ordinul dat copăcelului tânăr şi fragil, şi foarte curând „Chitaica” îl urmă. Ochiurile altoi, luaţi de la puieţii aproape condamnaţi la moarte prin îngheţ şi ajunşi pe corpul matern, au suportat foarte bine iernile următoare.

Seva soiului „Chitaica”, pătrunzând în corpul delicat al hibridului, îl făcu mai rezistent şi mai puţin pretenţios.

Metoda „mentorului” se confirmă mereu.

Imediat după mutare, horticultorul avu multe neplăceri. Râul Lesnoi Voronej, adânc şi năvalnic, nu putea apăra noul adăpost de toţi musafirii nepoftiţi de la oraş. Şi ca să-şi împrejmuiască locul cu sârmă, Ivan Vladimirovici nu avea destui bani. Astfel, în

zilele de sărbătoare veneau în bărci, după obiceiul vechi, o mulţime de cheflii, cu samovare, cu vodcă şi cu de-ale mâncării. Ei se instalau într-un loc potrivit şi începeau să cânte şi să danseze. După aceasta, aprindeau focuri şi aruncau cu sticlele goale în proprietarul livezii. Când acesta încerca să-i liniştească, alergau după el, rupând în fugă pomii şi arbuştii.

După ce s-a pus grilajul de sârmă, musafirii nechemaţi nu mai puteau decât să ameninţe cu pumnii de după gard şi să înjure. Ivan Vladimirovici nu le răspundea nimic şi oamenii erau nevoiţi să meargă mai departe, în căutarea unui alt loc de popas.

În schimb, copiii din oraş şi din mahalale continuau să-l supere cu apucăturile lor. Un câine roşcat, cu părul lung şi pufos, trebuia să apere singur toată pepiniera. Cu timpul a obosit şi el. De dimineaţă, sau din noapte, copiii treceau pe sub sârmă şi alergau în voie în toată grădina. Ei veneau totdeauna în grupuri, puneau sentinele şi la primul semnal de alarmă se aruncau ca broaştele în râu.

Pe unul din şefi îl chema Pavluşca, un băiat îndesat şi bine făcut, cu părul blond ca paiul. El era cel mai dibaci, când era vorba să se urce în pom, în schimb la fugă era greoi şi într-o zi Ivan Vladimirovici îl prinse de moţ. Tovarăşii lui fugiră cu toţii dincolo de grilajul de sârmă. Pavluşca, fără să plângă, se uita tot timpul speriat, drept în ochii lui Ivan Vladimirovici.

Acesta nu l-a bătut. L-a apucat de umăr şi-l plimbă prin toată grădina. Începuse să-i vorbească despre pomi, despre toţi pomii. Pavluşca deşi nu înţelegea nimic, asculta totuşi cu atenţie.

— Voi, dracu’ să vă ia, — căutaţi să stricaţi cât mai multe mere şi nu ştiţi că aceste mere sunt mai scumpe decât aurul. Iată, tu ticălosule, mănânci un măr bun şi gata, — iar eu aş fi scos, poate, din acest măr nişte pomi, cum nici nu-ţi trece prin vis.

Pavluşca dormita.

— Toţi vor să aibă totul de-a gata, continua Ivan Vladimirovici ca pentru dânsul — şi nu înţeleg, că ospăţul nu este încă gata. Înţelegi, nu e ga-ta!... Când va fi gata, vă voi chema eu singur, vă voi pregăti grămezi de mere şi pere... Mâncaţi, bucuraţi-vă, felicitaţi proprietarul pentru succes!... Acum e prea devreme... Nu e g-a-t-a...

Luând pompa de stropit, ce stătea pe iarbă lângă un butoiaş cu sulfat de cupru, Ivan Vladimirovici o umplu şi stropi câteva coroane.

— Uită-te, ia seama cum stropesc cu otravă. Contra oricărei pacoste există apărare — şi contra viermilor, şi contra ciupercilor vătămătoare... Numai de voi nu te poţi apăra...

Pavluşca dormita înainte.

— Ai să creşti mare şi poate vei cultiva şi tu mere. Atunci îţi vei aminti de toate poveţele mele.

Gazda îl duse pe micul musafir nechemat în faţa unui copăcel cu ramurile acoperite de nişte mere cu înfăţişare urâtă, ceva mai mari ca merele „Chitaica”.

— Uite-te bine... Pentru voi, acestea sunt nişte gogoloşi, muşti şi scuipi, iar eu voi scoate din ele, peste zece ani, un Candil, cum nici în Crimeia nu se găseşte... Vezi, eu aştept ani de-a rândul, aştept zece, cincisprezece ani, şi voi, cum veniţi, distrugeţi totul într-o singură zi. Zău ticăloşilor, meritaţi să fiţi înnecaţi.

Multe lucruri explică el atunci băiatului.

Pavluşca, ar fi fost mai bucuros dacă-l bătea şi-l lăsa în pace: — atât îl obosise plimbarea şi explicaţiile nesfârşite. Însă Ivan Vladimirovici, ţinându-l stâns de mână, îi duse în casă.

Aci mirosea a cărţi şi mere. Alexandra Vasilievna întrebă pe soţul ei.

— Pe cine ai adus?

— Am adus un musafir — râse Ivan Vladimirovici. Pune samovarul, Alexandra Vasilievna... Trebuie să-l cinstim pe musafirul nostru. Adu şi dulceaţă la ceai...

Soarele de dimineaţă se reflecta în alama aurie a samovarului bine lustruit ca şi în desenul mărunt din farfuria cu dulceaţă. Musafirul — nici viu, nici mort, trăgea din nas şi clipea des din ochi.

Alexandra Vasilievna turnă ceaiul. Stăpânul casei unse o bucată mare de pâine cu dulceaţă de vişine şi i-o puse în faţă.

Un gând trecu prin capul lui Pavluşca — poate este cu otravă pentru şobolani? Dar invitaţia suna poruncitor şi Pavluşca mâncă bucata de pâine cu dulceaţă.

— Câţi ani ai? îl întrebă Miciurin, răsucindu-şi mustaţa.

Pavluşca tăcea.

— Răspunde, n-auzi! bătu în masă patronul.

— Nouă, zece, spuse Pavluşca, înghiţind parcă o muscă.
— Cine te-a învăţat să furi mere?
— Nimeni... răspunse Pavluşca.
— Ai să mai furi? întrebă Ivan Viadimirovici.
Pavluşca tăcu mult timp şi apoi spuse:
— La tine, nu...
— Dar la alţii? întrebă Miciurin.
Pavluşca nu răspunse.
După această întâmplare, nici Pavluşca nici ceilalţi copii nu s-au mai furişat să fure mere din livadă. Se pare că, la întoarcerea sa, când ceilalţi tovarăşi au început sâ-l descoase, Pavluşca ar fi răspuns:
— Să nu mai furaţi la mustăciosul. A stropit toate merele cu otravă pentru şobolani. Am văzut chiar eu...
Noutatea adusă de Pavluşca îngrozi toată populaţia tânără din satele Panscoe, Muratovo şi Donscoe. Şi cei mai vârstnici se temeau de învăţatul lor vecin. În serile întunecoase, una din ferestrele casei de cărămidă de pe peninsulă era luminată târziu după miezul nopţii.
— Face farmece, nu altceva... şopteau bătrânii. Are de-a face cu necuratul.
Ivan Vladimirovici era nepăsător la zvonurile ce ajungeau uneori, până la dânsul. Tot timpul liber îl petrecea citind cărţi noi groase, de geobotanică, biologie şi genetică.
Acum nu se mai putea întoarce din cale. Sau va obţine în sfârşit soiuri mondiale pe acest nisip mâlos, reuşind să şteargă graniţele între genuri şi specii, sau...
...sau îşi va sfârşi viaţa ca un om ciudat, un Arhimede al grădinii, fără pârghie şi fără punct de sprijin.

22. UN PRIETEN NOU

Multe bărci alunecau pe râu, conduse sau de pescari pe care îi interesa doar prinderea bibanului, sau de perechile de îndrăgostiţi din oraş.
Seara pe apele repezi ale râului se reflectau lanterne și scânteiau, o clipă, mucurile aprinse ale ţigărilor.

În zilele de sărbătoare se auzeau de departe cântecele chefliilor. Bărcile se răsturnau deseori, lovindu-se una de alta. Oamenii cădeau în apă, îşi reveneau din beţie şi ieşeau la mal, înnotând.

Într-o zi au apărut mai multe bărci ca de obicei. Fiecare barcă avea lanterne, iar în una din bărci se afla o fanfară militară. Fanfara cânta imnuri: „Doamne păzeşte-l pe Ţar”, „Cât de mărit este Domnul”, şi valsuri: „Valurile Dunării”, „Visurile dragostei” şi altele. Această serbare a fost organizată de primăria oraşului în onoarea victoriei armatelor ruseşti asupra japonezilor la Vafangou, în Manciuria. În această luptă, o sotnie de cazaci a nimicit un escadron japonez de cavalerie.

Aceasta a fost, de altfel, ultima sărbătoare, căci veştile ce veneau de pe front, erau din ce în ce mai rele.

Pe Ivan Vladimirovici îl mâhneau adânc aceste veşti, şi adeseori spunea că din cauza incapacităţii generalilor ţarişti, curgea, în zadar, atâta sânge rusesc.

Prietenii veneau acum foarte rar pe la el. Fiecare ploaie făcea drumul între oraş şi pepinieră de netrecut. Le venea greu oamenilor în vârstă şi în special unui om gras şi greoi ca Alexandru Garpunov să parcurgă aproape doi kilometri, printr-un noroi negru şi lipicios...

Inspectorul de mişcare Imennov, după ce refuzase să-i împrumute bani, parcă a încetat să mai existe. Nu numai că evita să-l întâlnească, dar nici nu se mai auzea de el.

Totuşi, din când în când, fraţii Garpunov şi Andrei Samoilâci mai intrau în camera de lucru de pe peninsula verde. Mâncau mere şi şedeau de vorbă.

Andrei Samoilâci îşi schimbase acum părerile. El nu mai lăuda parlamentul englez, ci, cerea ca toţi acei, care, în timpuri atât de grele pentru ţară nu se ocupă decât cu pregătirea revoltelor, să fie trataţi cu asprime.

Ivan Vladimirovici asculta cu nedumerire şi curiozitate pe vechiul său prieten.

— Tu glumeşti, Samoilâci? întreba el.

— Ce glume, Vladimirovici, se supără acesta. Întreprinderea mea se duce dracului... Nu te mai poţi înţelege cu golanii ăia gălăgioşi. Trebuie să fii cu ochi în patru, ca să n-o păţeşti.

— Tu se vede că eşti liberal şi radical numai atunci când nu te atinge nimeni? întreba Ivan Vladimirovici. Asta, nu sună prea frumos, frate...

— Dracu s-o ia de frumuseţe, se răsti Samoilâci. Eu sunt răspunzător pentru depou şi faţă de proprietar şi faţă de minister. Eu sunt un om care muncesc, şi nu mă gândesc să mă înscriu la cămăşile roşii.

Într-o zi Ivan Vladimirovici auzi că lucrătorii voiră să-l pună pe Graund într-o roabă şi să-l scoată afară din depou dar că în ultimul moment au renunţat.

— Ei, Samoilâci, Samoilâci... Tot te-ai murdărit cu ceva... gândea el.

Andrei Samoilâci nu mai apăru la pepinieră. Curând după incidentul cu roaba, dispăru şi din oraş. Se auzea că a plecat în patria strămoşilor săi, în Anglia parlamentară. Împotriva răsculaţilor, ţarul a trimis regimentul Semionovski, considerat ca un regiment de elită.

Soldaţii s-au îndreptat pe drumul Cazanului, sub comanda generalului von Mien, şi au ajuns repede la locul rebeliunii. Rezistenţa eroică a muncitorilor de la căile ferate fu înfrântă. Neînarmaţi, aceştia mureau cu sutele, ucişi fără milă. Cei ce scăpau, fugeau care încotro.

Într-o seară, târziu, apăru pe peninsulă un om, care, judecând după înbrăcăminte şi după înfăţişare, ajunsese aici cu multă greutate

— Ce s-a întâmplat? întrebă Ivan Vladimirovici.

— Aş vrea să mă angajez la lucru... răspunse necunoscutul.

— Cine eşti şi de unde vii?

— Pot să nu răspund? răspunse necunoscutul, tot printr-o întrebare.

Horticultorul îl privi atent. Avea o figură liniştită, ochii îndrăzneţi, limpezi, fruntea înaltă. Lui Ivan Vladimirovici îi plăcu faţa acestui om,

— Şi ce-ai vrea să faci? întrebă el.

— Mi-e indiferent, spuse necunoscutul, puteţi să mă faceţi şi gunoier.

— Fie... Rămâi aici. Înţeleg de unde vii... Ai fugit de la tătucu-ţar. Ei bine, bine, să mergem...

El îl conduse pe necunoscut într-o cămăruţă de la primul etaj.

— Uite, stai aici. Doar nu te voi lăsa să pieri.

Şi omul a rămas pe peninsulă. N-avea niciun act de identitate şi se prezentase sub numele de Nicolai Petrovici Pereloghin. Lucra conştiincios, cu pricepere.

Ivan Vladimirovici observă curând că Pereloghin nu era cu nimic mai prejos de foştii săi prieteni: inspectorul de mişcare şi Andrei Samoilâci.

Începu să discute cu Pereloghin, să-l iniţieze în tainele horticulturii şi chiar să-i dezvăluie propriile lui teorii.

Lui Nicolai Petrovici, de meserie lăcătuş, îi venea greu să prindă deodată toate aceste lucruri, totuşi asculta cu atenţie, cu interes, cu seriozitate şi aceasta era destul ca să-l bucure pe Ivan Vladimirovici Miciurin.

Pereloghin fu utilizat aproape peste tot: şi la altoiuri în ochi (oculaţie) şi la altoiuri de butaşi, şi la fecundare şi la alte lucrări din grădină.

Pereloghin nu mai avea secrete acum. Odată, recunoscu pe faţă, că undeva, dincolo de Riazan, la o staţie de cale ferată, se afla întreaga lui familie.

Ivan Vladimirovici se gândi puţin şi întrebă:

— N-ai de gând să-ţi aduci şi familia aici?

Nicolai Petrovici nu răspunse nimic, dar a doua zi dimineaţa, Miciurin repetă întrebarea:

— Ei, ce-i Petrovici... Adă-ţi familia, numai, fii atent, să nu-ţi dibuiască urma agenţii de poliţie.

— Şi mie mi-e teamă de asta, răspunse Pereloghin.

— Totuşi, scrie să vină! Nu ne vom lăsa noi prinşi cu una cu două.

Din ziua aceea Ivan Vladimirovici îşi luase rolul de gazdă ilegală.

Totuşi, era greu să ascunzi un ac într-un sac cu fân. Jandarmii din Tambov bănuiră că s-ar afla aci, unul dintre revoluţionarii anului 1905.

Începură tot felul de vizite: când subcomisarul de poliţie, când şeful de post din Donscoe, când gardianul.

Ivan Vladimirovici îi dădea afară fără înconjur, dar când veni însuşi căpitanul de jandarmi, îmbrăcat elegant, cu epoleţi şi sabie strălucitoare, fu nevoit să-l primească.

Dar în timp ce căpitanul traversa râul, Pereloghin izbuti s-o şteargă în direcţia Panscoe.

— Dumneavoastră ştiti că aici locuieşte un individ urmărit? întrebă el pe Ivan Vladimirovici, sprijinindu-se în sabie.

— Nu, nu ştiu... fu răspunsul.

— După informaţiile noastre, locuieşte, declară căpitanul.

— Şi cine e? întrebă Ivan Vladimirovici.

— Un social democrat, Desenciuc.

— Nu există, răspunse cu sânge rece gazda.

— Cum aşa, nu există... După informaţiile noastre, există...

— Iar după informaţiile mele, nu. N-am pe nimeni.

— Voi fi nevoit să fac o perchiziţie.

— Poftiţi, dacă nu vă temeţi de urmări neplăcute, răspunse Ivan Vladimirovici cu acelaşi sânge rece.

Căpitanul se gândi şi spuse:

— Mâine vin la dumneavoastră cu un ordin de sus...

— Încercaţi... răspunse ironic omul de ştiinţă.

Căpitanul îl salută şi se îndepărtă zornăind din pinteni.

Când nu se mai auzi nicio mişcare, Pereloghin se întoarse. El se adresă lui Ivan Vladimirovici:

— Vă mulţumesc pentru tot ce-aţi făcut. E timpul să plec. Nu vreau să aveţi neplăceri din cauza mea...

— Nu mai face pe nebunul, se răsti Miciurin. Nu pleci nicăieri. În primul rând, nu va veni nimeni, iar în al doilea rând, chiar dacă vine, te ascund în laboratorul meu. Şi n-am să las pe nimeni să intre... sub niciun motiv. Le voi spune că fac o experienţă importantă şi complicată...

Într-adevăr, căpitanul nu se mai întoarse. Era suficientă aluzia la „urmări grave”, ca să-l sperie.

„Dracu îl mai ştie şi pe ăsta... Poate într-adevăr iese ceva neplăcut”...

Pereloghin rămase la pepinieră.

Zvonuri răutăcioase circulau pe socoteala lui Ivan Vladimirovici. Negustorii, funcţionarii şi membrii organizaţiei antisemite, şopteau:

— Se aude că ascunde un şarpe. Contra cui l-o fi îndreptând oare?... E şi ăsta proprietar de pământ!...

— Ar trebui pus sub tutelă. Ca să înveţe să se mai joace cu lucruri subversive!

— Cine nu e prins — nu e hoţ — ripostau alţii.

— Dacă l-ar prinde, l-ar duce direct la ocnă...

— Nu chiar la ocnă, însă ar sta închis în fortăreaţă...

Dar vorbele rămâneau vorbe. Oamenii discutau, dar Ivan Vladimirovici nu lua pe nimeni în seamă. Lucra mereu şi Pereloghin lucra împreună cu dânsul.

23. DESCOPERIREA INSPECTORULUI ARFIN

După profesorul Maior, străinii începură să viziteze adeseori oraşul Cozlov. Străinătatea se interesa foarte serios de omul care, din an în an, aducea câte o surpriză pomiculturii mondiale: un măr nou, un păr, un prun, sau un vişin...

El nu publica niciodată lucruri neînsemnate, nu repeta ceea ce era cunoscut. Scria rar şi atunci avea totdeauna o descoperire importantă de făcut.

În Europa şi America toată atenţia era îndreptată asupra savantului din Cozlov, înzestrat cu asemenea daruri. Olandezii, francezii, germanii, îi puneau întrebări, îi urmau sfaturile, îi ofereau cataloage şi trimeteau la el pe agenţii şi pe reprezentanţii lor.

Numai Departamentul Agriculturii din Rusia nu se interesa de horticultură şi păstra o tăcere desăvârşită.

În sfârşit, ruşinându-se parcă de instituţia din care făcea parte, unul din funcţionarii departamentului, inspectorul agricol Arfin, îşi făcu singur o delegaţie pentru vizitarea pepinierei.

Un inspector agricol era pe atunci o persoană însemnată. Însă lui Ivan Vladimirovici nu-i plăceau funcţionarii. Când Nastasia Vasilievna, găsindu-l în grădină, îi anunţă vizita unui funcţionar important, Ivan Vladimirovici se îndreptă cu destulă silă spre intrare.

— Ce doriţi? întrebă el pe inspectorul Arfin, când ajunse la portiţă, fără însă să se grăbească s-o deschidă.

— Cum, ce doresc? se miră noul venit. Am intenţia să vizitez întreprinderea dumitale. Sunt dispus să fac acest lucru.

— Iar eu, închipuiţi-vă, nu prea sunt dispus să vă primesc... spuse pe un ton şi mai aspru Ivan Vladimirovici.

Inspectorul Arfin îşi luă un aer îngâmfat şi declară:

— Ştii dumneata cine sunt eu?... Eu sunt inspector agricol. Dumneata n-ai dreptul să nu mă primeşti, ai înţeles?

Proprietarul pepinierei tăcu o clipă, îl măsură cu privirea din cap până-n picioare.

— Şi dacă, totuşi, nu vă las să intraţi, domnule?... spuse el.

— Trimet după poliţie! strigă Arfin. Forţăm poarta!

Proprietarul se mai gândi şi deschise încet poarta.

— Bine, intraţi, mormăi el... Însă vă previn: nu puneţi întrebări inutile şi respectaţi timpul altuia. Pentru dumneavoastră e plăcut să vă plimbaţi, fiindcă aveţi la dispoziţie o lună întreagă, dar pentru mine fiecare clipă este scumpă... Vă rog să ţineţi minte un lucru: faptul că sunt acum, aci, alături de dumneavoastră, trebuie să-l consideraţi ca un dar de ziua mea.

Inspectorul Arfin nu mai ştia cum să reacţioneze. Dar îndată ce se înfundă în grădina fermecată, supărarea făcu loc unei admiraţii sincere şi zgomotoase.

— Ascultă, spunea el apucându-l mereu pe savant ba de-o mânecă, ba de un nasture, asta e o barbarie!... Pepiniera dumitale trebuie să primească imediat o subvenţie de la Stat. Fă, chiar acum, un memoriu... Eu îl voi prezenta departamentului... E revoltător... E o mare descoperire... aici trebuie să se deschidă o şcoală, o şcoală...

Pepiniera se dezvoltase admirabil. În afară de soiurile vechi de pe terenul din Turmasovo, apărură soiuri noi.

În acel an răsăriră mulţi hibrizi importanţi ai mărului „Cenuşăreasa-Chitaica”, care corespundeau de abia acum aşteptărilor.

S-a adeverit pe deplin teoria concepută şi studiată ani de zile, după care hibridul tânăr se adaptează la mediu mult mai bine decât părinţii din care a provenit. Şi cu cât ţările de origină ale părinţilor sunt mai îndepărtate una de alta, cu atât e mai uşor să obişnuieşti puietul-hibrid cu noua lui patrie intermediară.

Un hibrid din „Chitaica” şi vestitul „Borsdorf” devenea cu fiecare vară, mai viguros. Tot în acest an răsăriră seminţele preţioase ale lui „Belle fleur” galben american, încrucişat şi el cu „Chitaica”.

Principalul vinovat al mutării din Turmasovo, „Candil”' provenit din „Chitaica” îşi forma acum fructele, ce promiteau să întreacă prin mărime şi gust merele din Crimeia „Candil-Sinap”. Se dezvoltau viguros puieţii de doi ani ai mărului „Coulon-Chitaica”.

Aceste vlăstare ale pomului „Chitaica” provenite din încrucişarea cu pomi străini: francezi, germani, englezi, americani şi turci — concurau cu alţi hibrizi şi puieţi selecţionaţi.

Mere mari roşii se coceau pe mărul „Oleg” de doisprezece ani, şi pe „Safranul” nordic de toamnă. Boabe grele şi la fel de mari crescuseră pe cireşii — „Rândunica călătoare” şi „Primul născut”.

Ca de obicei cei mai gustoşi erau favoriţii din trecut: „Vişinul roditor” şi „Frumoasa Nordului”.

— Scrie chiar acum departamentului, repeta fără încetare Arfin, scrie astăzi... Eu am să fac tot ce depinde de mine. Ai să capeţi imediat o subvenţie.

— Bine, o să scriu, spuse Ivan Vladimirovici.

A doua zi, inspectorul Arfin prezentă memoriul la Departamentul Agriculturii din Petersburg.

El îşi ţinu promisiunea. Înaintă forurilor superioare, odată cu memoriul lui Miciurin şi raportul său asupra celor văzute în grădina făcătorului de minuni din Cozlov. Dar mai târziu a regretat probabil ceea ce făcuse... căci fu scos la pensie... pentru „limită de vârstă”...

Au fost suficiente câteva cuvinte entuziaste despre „savantul din Cozlov” şi câteva fraze nesocotite la adresa inactivităţii departamentului, şi gata: Inspectorul Arfin fu rugat în mod oficial şă-şi înainteze demisia.

„Cu ce drept, fiind o persoană oficială, un funcţionar al departamentului, neavând nicio împuternicire corespunzătoare, a putut promite concursul Statului unei pepiniere necunoscute. Şi pe deasupra să înainteze un întreg raport”.

Aflând de demisia inspectorului Arfin, Ivan Vladimirovici îl compătimi şi râse:

— A vrut să-mi obţină o subvenţie şi când colo a păţit-o singur... Degeaba se lăuda săracul... Şi cine l-a tras de limbă? Invenţie, descoperire... Frumoasă invenţie!

Totuşi, Departamentul Agriculturii socoti penibil, acum, să mai păstreze tăcere în jurul lui Ivan Vladimirovici, şi curând, acesta primi o scrisoare lungă, într-un stil înflorat:

„Departamentul Agriculturii aprobă un ajutor material, numai în cazul extraordinare, persoanelor particulare, ce se îndeletnicesc cu oricare ramură a agriculturii...

Totuşi, admiţând unele realizări în pepiniera ce vă aparţine, realizări ce pot avea un anumit interes pentru dezvoltarea horticulturii şi pomiculturii din unele regiuni ale zonei centrale”...

— Ce oameni murdari, izbucni Miciurin, Ce-au născocit, numai să evite esenţialul: banii. „Admiţând realizările”. Ducă-se dracului cu subvenţia lor!...

Totuşi, citi până la capăt:

„Departamentul Agriculturii ar găsi o modalitate pentru a vă aproba un oarecare ajutor material, cu condiţia însă de a vă lua obligaţiunea de a fi în totul subordonat Departamentului şi, în general, de a îndeplini însărcinările lui”.

Scrisoarea purta două iscălituri.

Imediat sub text era iscălitura directorului Departamentului „Criucov”, iar în josul paginii, păstrând distanţa cuvenită — „şeful secţiei, indescifrabil”.

Ivan Vladimirovici începu să râdă şi să scuipe.

— Să mă ocup de însărcinările lor... Funcţionar cu însărcinări speciale... ha-ha-ha! Degeaba, conţopiştilor... nu v-aţi găsit omul... n-am nevoie de banii voştri... păstraţi-i... am destule însărcinări proprii şi fără voi...

Păstră scrisoarea ca amintire şi se duse în grădină, la pomii lui ce aveau mereu nevoie de îngrijiri,

Îl supăra „Truvor”, un hibrid dintre un „Scrâjapel” ordinar, de culoare roşie - aprins şi un „Blenheim” auriu. În timpul ultimei transplantări, „Truvor” nimerise aproape de modesta sa rudă rusă — „Scrâjapel”. Albinele şi bondarii transportau polenul de la „Scrâjapel” pe florile „Truvor”-ului şi după această fecundare clandestină, fructele „Truvor”-ului începură se semene vizibil cu cele de „Scrâjapel”.

Se iviră însă şi alte piedici. Cu toate eforturile sale, Miciurin nu izbutise încă să facă să rodească mărul „Calville”, „Calville”-ul alb de iarnă era cunoscut în Europa încă din timpul cruciadelor şi socotit în Rusia ca un măr de lux. Nici în Crimeia nu creştea acest măr. Ivan Vladimirovici amestecă în modul cel mai îndrăzneţ polenul acestui măr cu polenul altui măr francez „Reintte de Champagne’’ şi fecundă cu acest amestec florile mărului „Chitaica”. Au rezultat seminţe, însă şi cu aceşti puieţi avu destule neplăceri.

În fiecare iarnă, ramurile tinere de un an îngheţau. Hibridul tânăr se dovedea nerezistent. Atunci Ivan Vladimirovici, după ce

aşteptă încă doi ani, procedă la fel cum procedase cândva cu „Candil-Chitaica“. Transplantă ochiurile hibridului pe ramurile mamei lui — „Chitaica”. Dacă şi de astă dată operaţiunea reuşeşte, aceasta va însemna un mare pas înainte în horticultură.

Mugurii transplantaţi se dezvoltară foarte bine, şi dădură ramuri, care au înlocuit şi pe cele tăiate de pe „Chitaica”. Tinerii lăstari au rămas impasibili la gerurile aspre de iarnă. În al patrulea an după transplantarea ochiurilor, adică în 1913, aceste ramuri se acoperiră cu mere excelente, de culoare galbenă, având forma specifică „Calville”-ului, iar gustul intermediar între „Calville” şi Reinette.

Acestei varietăţi, Ivan Vladimirovici îi dădu un nume sonor: „Champaren-Calville”. El trebuia mereu să inventeze alte numiri pentru tot felul de soiuri. Era un lucru destul de greu, dacă te gândeşti bine... Unui hibrid vru chiar să i dea numele lui „Gregor Mendel”.

În al doilea an după mutarea din Turmasovo, Ivan Vladimirovici fecundă un măr semi sălbatic, cu frunze roşiatice, originar din Asia mijlocie „Nedzveţkiana”, cu polenul mărului „Antonovca”. Au rezultat paisprezece seminţe, le-a semănat şi din şapte seminţe au ieşit meri cu frunze roşiatice — asemănătoare cu „Nedzveţkiana”, iar din alte şapte seminţe, meri cu frunze verzi, asemănătoare cu „Antonovca”. Exact după schema lui Gregor Mendel.

Soarta lui Gregor Mendel îi era cunoscută lui Ivan Vladimirovici. Ei fuseseră aproape contemporani. Gregor Mendel, fiul unui lucrător sărman din Austria stăpânită de călugări şi jandarmi, avea din copilărie predilecţia pentru studiul botanicii. N-avea însă pământ şi nici bani. Se călugări, obţinu din partea mănăstirii un petec de pământ şi timp de treizeci de ani semănă mazăre. Mazărea răsărea, îşi întindea lăstarii verzi, înflorea cu fiori multicolore, asemănătoare fluturilor, îşi încărca păstăile cu boabe, şi lucrul acesta se repeta an după an.

Dar călugărul Mendel nu se plictisea cu mazărea lui. Pentru el, anii treceau ca zilele. Fiecare toamnă îi aducea mereu alte dovezi că teoria lui este justă. Teoria aceasta era simplă:

Din încrucişarea mazărei cu portul înalt cu mazărea pitică, rezultau totdeauna generaţii de mazăre cu portul înalt.

Caracterul „portul înalt” domina pe celălalt, probabil din cauza vitalităţii sale mai mari.

Dar dacă grădinarul n-avea nevoie de mazăre cu portul înalt, ce trebuia să facă?

— Foarte simplu, răspundea Mendel, să încrucişeze din nou toata generaţia cu portul înalt Nr. 1, cu un soi pitic.

Mai departe, Mendel prezicea foarte exact rezultatul acestei încrucişări:

Generaţia Nr. 2 va cuprinde în proporţie de trei pătrimi plante cu portul înalt şi o pătrime — plante pitice, adică cele dorite. Acuma trebuie să vă înarmaţi cu puţină răbdare, continua Mendel, şi încrucişând din nou toată generaţia Nr. 2 cu soiul pitic, obţineţi jumătate din plante pitice şi jumătate cu tulpina înaltă...

Ivan Vladimirovici era ispitit să considere cazul lui cu „Nedzveţkiana” ca a treia generaţie, după Gregor Mendel.

El notă în carneţelul său un nume nou: hibridul „Gregor Mendel — Nedzveţkiana” plus Antonovca.

Dar dintr-o dată se îndoi de rezultat:

„Ia să aştept fructele...”

Şi când s-au copt fructele pe „Gregor Mendel”, adică pe cei şapte meri verzi şi şapte roşiatici, s-a ajuns la un haos întreg: fructele hibridului nu semănau nici cu merele Antonovca, nici cu cele de la Nedzveţkiana şi, de fapt, nu se putea ştie cu cine semănau. Erau extrem de variate; mărunte şi mari, rotunde şi lungueţe, netede şi colţuroase, şi, în plus de culoare verde, galbenă şi roz.

Dt aceea, ca să nu sune ironic, renunţă să mai numească pomişorul hibrid „Gregor Mendel”.

După mulţi ani ştiinţa oficială, urmând calea eroului acestei cărţi, descoperi părţile slabe din teoria lui Mendel şi găsi mijloacele de îndreptare.

24. PERFIDIILE ŢARULUI

Guvernul din Petersburg aflase, cu o întârziere considerabilă şi numai după ce se publicase în ziare, despre invitaţia horticultorului din Cozlov în America.

Însuşi ţarul „Nicolae Tusimski“, cum îl numea Ivan Vladimirovici în convorbirile sale cu prietenii după războiul ruso-japonez, se interesă de extraordinarul horticultor.

— O să fugă toţi, spuse Nicolae ministrului său de agricultură. Îţi recomand să iei măsuri... Ar trebui trimis cineva acolo... Poate ar fi bine să-i dăm şi o decoraţie... Crucea verde... Ana...

Se hotărî atunci să fie trimis la Cozlov un înalt funcţionar din suita ţarului, Scalov, cu misiunea secretă de a-l convinge pe locuitorul din Cozlov să renunţe la oferta ademenitoare a lui Theodor Roosevelt.

Era un soare, potolit, de Martie. Ivan Vladimirovici începuse tăierile de primăvară şi codiţele subţiri ale ramurilor inutile cădeau pe zăpada grunţoasă, acoperită cu umbre violete.

Scalov abia îl găsi pe grădinar într-o alee îndepărtată.

Zărind silueta înaltă, îmbrăcată cu un palton elegant, cu guler de biber, Miciurin se duse în întâmpinarea musafirului aşa cum era, cu foarfecile în mână şi cu o scurtă vătuită pe spate.

— Unde-i proprietarul? întrebă aspru omul cu şubă.

— Iată-l, aici este... răspunse Ivan Vladimirovici.

Scalov îl măsură cu o privire neîncrezătoare.

„Oare, într-adevăr, pe acest mujic îl invită guvernul american?“

După o clipă de tăcere, Scalov întrebă răutăcios:

— Pe dumneata te invită Statele Unite să pleci acolo?

— Da, pe mine.

— Şi-ţi oferă bani mulţi?

— Destui. Opt mii de dolari pe an.

— Şi cum, dumneata eşti dispus să-ţi trădezi patria? strigă Scalov.

— Vă rog să nu ţipaţi la mine, ridică la rândul său vocea Ivan Vladimirovici. Nu sunt un băieţandru. N-am fost nici judecat, nu sunt lipsit nici de drepturi...

— Trădătorii trebuie spânzuraţi, fără judecată... se înfurie înaltul funcţionar.

— Voi sunteţi trădători... Aţi pierdut Port-Arturul. Să ştiţi că eu am refuzat invitaţia.

— Cum ai refuzat? Te lipseşti aşadar de cei opt mii de dolari pe an? se miră sincer Scalov, uitând de insultă.

— Da am refuzat... repetă Ivan Vladimirovici. De dragul grădinii mele şi al experienţelor mele ştiinţifice...

Scalov zâmbi.

— Mâ bucură ce-am auzit... sunt încântat... indiferent de cauzele ce te-au determinat să refuzi invitaţia, acesta este un exemplu extraordinar de desinteresare. Căci opt mii de dolari pe an este mai mult decât primeşte orice ministru... Meritaţi o decoraţie... mă oblig eu să v-o procur.

— Mai bine îngrijiţi-vă de treburile dumneavoastră. Eu nu am nevoie de recompense, replică enervat Miciurin.

Însă Scalov nu remarcă nici de data aceasta insulta. Îl interesa numai faptul că putea să raporteze acum şefilor săi, că ciudatul grădinar nu pleacă în America. Totuşi, ca să inspire acestuia mai mult respect, trimisul ţarului ordonă să i se aducă o ruletă şi un lucrător.

— Asta pentru ce? întrebă gazda.

— Trebuie măsurat terenul dumneavoastră...

— Şi pentru ce, mă rog?

— Trebuie doar să-i raportez Majestăţii Sale cât de întins este terenul pe care faci experienţe... Poate vi se acordă alt teren, mai mare...

— Eu n-am nevoie de alte terenuri, protestă savantul. Pentru experienţele mele acest teren este foarte potrivit.

— Permiteţi-mi totuşi să vă întreb, spuse colonelul din suita ţarului, devenind tot mai politicos, care este cauza ataşării dumneavoastră de acest teren?

— Poate v-aş fi spus, răspunse cu asprime Ivan Vladimirovici, însă nu veţi putea înţelege — n-aveţi pregătirea necesară...

Scalov se înroşi şi se întoarse brusc pe călcâie.

— Aşa primeşti dumneata pe trimisul ţarului?

— Poate doriţi un ceai? — îi strigă în urmă gazda cu o vădită ironie. Dau imediat ordinul să se pună samovarul...

Dar Scalov nici nu se întoarse.

Când, în timpul prânzului, Ivan Vladimirovici Miciurin povesti pe scurt, celor din casă, despre vizita înaltului personaj din capitală, toată lumea se alarmă.

— Să nu păţeşti ceva cu îndrăzneala dumitale, Vania, spuse cu reproş Nastasia Vasilievna. Ştii doar proverbul: „măi, cotoiule nu-ţi bate joc de câine, că vii acasă fără mustăţi...”

— Tu răspunzi numai în proverbe, zâmbi Ivan Vladimirovici, trebuie să trăieşti cu mintea ta, nu cu o minte străină, cu proverbe.

— Ei lasă, că cine a inventat proverbele, nu era mai prost decât noi. Când ajungi să mănânci bătaie, îţi aminteşti de toate proverbele...

— Pe mine nu mă vor bate. Mă va apăra America.

— Ei lasă, Vania... continuă Nastasia Vasilievna, America e departe...

— Iar tu, Maşa, de ce taci? se adresă Ivan Vladimirovici fiicei sale posomorâte şi tăcute, întoarsă de curând acasă în urma unei căsnicii nefericite.

— A procedat bine tatăl tău cu ciocoiul?

— Foarte bine, tăticule, aşa le trebuie!... răspunse Maria Ivanovna nebănuit de energic şi spontan.

Din ziua aceea, Ivan Vladimirovici simţea în ea o aliată sigură, un sprijin şi o trata altfel decât pe fetiţa de altă dată, Maşutca.

Între timp sosiră decoraţiile promise, însoţite de brevetul ţarului.

Desfăcând pachetul, Ivan Vladimirovici începu să râdă de răsuna grădina.

— Nastasia, Maşa, Alexandra Vasilievna, veniţi cu toţii... Veniţi să vedeţi ce mi-a trimis ţarul... Două decoraţii deodată, ce-i drept nu prea grozave... Asta-i momeala ţarului!...

Totuşi, decoraţiile plăcură la toată lumea, îndeosebi Nastasiei Vasilievna...

— Şi de ce nu-ţi plac decoraţiile, Ivan Vladimirovici? Dacă te duci la catedrală cu asemenea podoabe toată lumea îţi face loc la intrare.

— Doar atât, că mi-or face loc la intrare, spuse el râzând.

Ivan Vladimirovici Miciurin nu se arătă nicăieri cu decoraţiile ţarului. Odată numai, supărându-se din cauza şicanelor ispravnicului local, se hotărî să-şi pună decoraţiile şi să se ducă la el pentru explicaţii. Dar după o clipă se răzgândi şi strigă:

— Maşa...

Maria Ivanovna veni alergând.

— Ia, te rog, fleacurile acestea şi du-le mamei, să le ascundă pe undeva...

Aflând că Ivan Vladimirovici fusese decorat, Corjevnicov, primarul oraşului, proprietarul unui întreg cartier comercial, se hotărî să-i facă o vizită. Şi lui îi reparase ceasul, pe timpuri, Ivan Vladimirovici.

Trebuie observat că decoraţiile ţarului au făcut ca mulţi dintre negustorii oraşului să-şi piardă pofta de mâncare şi somnul.

— Negustorii de frunte au fost uitaţi, în schimb acestui ceasornicar parvenit i s-au dat decoraţii...

Dar nu era nimic de făcut.

— Dracu' ştie, poate are într-adevăr trecere... judeca Corjenicov. E bine să reînnoieşti cunoştinţa.

Caii de rasă îl duseră pe primar pe malul râului Lesnoi Voronej. Ziua era minunată.

Barca era la locul obişnuit, lângă gardul grădinii. În grădină domnea liniştea de totdeauna.

— Strigă! ordonă Corjevnicov vizitiului.

Vizitiul strigă, cât îl ţinea gura;

— Ei-ei!...

— Mai încet, drace, doar nu suntem jefuiţi... îl opri primarul. Nu ştii să strigi, prostule. Stai, să strig eu...

Ridicându-se în trăsură, strigă uşor:

— Ascultaţi, cine e acolo... Se poate să aduceţi barca aici?...

Soarele ardea. În copaci, ciripeau păsărelele. Greierii alergau prin iarbă, uluiţi de frumuseţea zilei. Din grădină, nu răspundea nimeni.

Primarul nu se simţea în apele lui.

— Ia mai strigă odată... ordonă el vizitiului.

— Ei-ei! strigă iarăşi vizitiul, cu o voce tare, ce se putea auzi şi în oraş.

De data aceasta, apăru cineva între pomi. Era Nicolae Petrovici Pereloghin.

— Ce doriţi? strigă el.

— Trebuie să-l văd pe proprietar. — Spune-i că a venit primarul oraşului. Spune-i că a venit să-l felicite...

— Îl voi anunţa imediat, spuse Pereloghin şi plecă.

Peste puţin timp se întoarse:

— Ivan Vladimirovici mulţumeşte pentru felicitări, însă nu vă poate primi... E foarte ocupat...

— Nu e posibil, răspunse plin de indignare Corjevnicov.

— I-ai spus cine-l caută? Pri-ma-rul oraşului, repetă el răspicat.

— Desigur, i-am spus, răspunse Pereloghin. Însă Ivan Vladimirovici mi-a dat ordin să nu primesc pe nimeni. „Dacă, spune el, vom primi pe toţi slujbaşii, nu ne mai rămâne timp pentru lucru. Prea des au început să vină diferiţi inspectori. Nu sunteţi primul pe care-l refuză”.

— Bine, dar ce, eu sunt un funcţionar oarecare? Sunt doar primarul oraşului... repetă negustorul Corjevnicov, învineţit de furie şi ruşine.

— Nu ştiu, răspunse Pereloghin. Aşa mi s-a spus să vă comunic.

Primarul dădu un pumn vizitiului. La rândul său acesta lovi cu biciul caii şi porniră, stârnind nori vineţi de praf.

Nefericitul primar se întoarse în oraş.

Tot timpul, pe drum, se gândea cum să se răzbune.

N-a fost însă în stare să născocească nimic.

Coborând din trăsură, lângă primărie, el ameninţă cu pumnul pe vizitiu:

— Dacă ai să sufli cuiva măcar o vorbă, în aceeaşi zi te dau afară... te dau afară...

25. DARURI DIN MONGOLIA

În mijlocul stepelor arse de soare ale Mongoliei Orientale, pe colinele netede ca suprafaţa unei mese, stau singuraticele mănăstiri, înconjurate de ziduri înalte.

Bătrânii şi tăcuţii lama, cu scufiile negre pe cap, cu feţele zbârcite şi palide, ştiu să păstreze cu sfinţenie un secret.

În jurul mănăstirilor, nomazii, aproape sălbatici, îşi întind corturile pe bălegarul de oi şi cămile. E greu să ajungi prin stepe până la o astfel de mănăstire, dar şi mai greu este să pătrunzi dincolo de zidurile ei. Multe lucruri bizare se ascund în dosul acestor ziduri.

Toţi europenii, care reuşeau prin viclenie să pătrundă în mănăstire, descopereau totdeauna lucruri extraordinare: flori unice, fructe deosebite, legume ciudate.

Mănăstirea Kuaţotentzâ de lângă localitatea Utzimi păstra în dosul zidurilor ei, în afară de mormintele unei dinastii vechi chineze şi câteva plante minunate. Iernile cele mai aspre nu împiedecau coacerea unor caise excelente. Tot aici creştea o plantă liliacee, cu un parfum fin de violete. Nimeni nu ştia ce denumire i s-ar fi putut da în Europa.

Miciurin găsi aceste menţiuni vagi într-una din cărţile sale.

Demult îl obseda o idee: cum să aclimatizeze într-o regiune nordică caisul şi piersicul?

Se putea încerca direct o selecţie în masă. Să planteze mii de sâmburi, să aştepte când vor creşte copăceii şi să selecţioneze generaţia cea mai bună. Dar această metodă nu-i plăcea lui Miciurin. Aşa proceda americanul Luther Burbank. Ivan Vladimirovici nu era grăbit. Însuşi Luther Burbank putea lua lecţii de răbdare de la dânsul. Dar nu era raţional să se piardă 30 – 40 de ani pentru lucruri care s-ar fi putut realiza mult mai repede.

Burbank ardea cu miile puieţii care nu prezentau calităţile necesare.

Miciurin poleniza după un plan bine stabilit. Pentru fiecare încrucişare lua flori puţine, seminţele şi sâmburii erau şi mai puţini, iar puieţii rezultau într-un număr cu totul redus. De asemeni, îi era milă de fiecare puiet, îl îngrijea şi îl îndrepta prin altoiri repetate.

— O fiinţă vie simte îngrijirea, spunea el, se dezvoltă şi parcă ar vrea să răscumpere munca depusă pentru el.

Însă caisul şi piersicul nu se purtau aşa cum dorea Ivan Vladimirovici Miciurin.

Încă cu un an înainte de războiul ruso-japonez, el încrucişase o varietate, cu portul înalt, a piersicului sălbatic mongol „Bobovnic”, cu un migdal sălbatic american.

Obţinu un hibrid complet insensibil la gerurile aspre ale Rusiei, dar fără fructe preţioase. Era primul pas în aclimatizarea piersicului capricios, rudă cu „Bobovnic” şi cu migdalul american.

Cu caişii era şi mai rău. Se vedea după toate semnele că acest pom e de mult îmblânzit de om. Nu era de aceea uşor de găsit o varietate de cais, chiar sălbatic, care să reziste gerurilor.

Când horticultorul din Cozlov citi despre mănăstirea Kuaţotentzâ, se învioră dintr-odată:

— Cum aş putea să fac rost de acest cais care rezistă la iernile grele din Mongolia?... Ierni pe care nu le suportă nici „Antonovca” noastră...

El îşi încordă mintea, căutând să afle cine l-ar putea ajuta.

Îşi reaminti de un căpitan de grăniceri, Curoş, o cunoştinţă de-a lui Alexandru Garpunov, care îi lăsase, de la început, o bună impresie. Căpitanul Curoş nu avea aerul unui slujbaş obişnuit al ţarului. Spre mirarea lui Miciurin, el dăduse dovadă şi de oarecare cunoştinţe în domeniul botanicii.

Ivan Vladimirovici îşi aduse aminte de conversaţia avută cu căpitanul Curoş.

— În loc să te ţii de fleacuri pe la frontiere, mai bine ai lucra la un ierbar, domnule căpitan... îi spusese el atunci.

Iar căpitanul, în loc să se simtă jignit, îi răspunse:

— Lucrez demult, Ivan Vladimirovici... Deocamdată l-am adunat pentru fiica şi băiatul meu, mai departe vom vedea, poate voi reuşi să găsesc ceva şi pentru oamenii de ştiinţă.

Chiar atunci Miciurin îl supuse unui examen sumar. El era satisfăcut de cunoştinţele căpitanului, care putu să enumere toţi pomii fructiferi sălbatici din Asia Orientală. Căpitanul Curoş îi comunicase multe lucruri interesante din regiunea maritimă Usuriisc. Povestise şi o legendă cunoscută de locuitorii de pe acel litoral:

— După ce Creatorul lumii a sădit pe pământ toate plantele — unele la Nord, altele sub tropice sau la ecuator — i-a mai rămas un pumn de seminţe. Le-a aruncat la întâmplare pe un petec de pământ, fără să mai ţină seama de condiţiunile climaterice. Şi a ieşit un lucru minunat... Viţa de vie se agăţă de un mesteacăn, perele creşteau în pădure alături de cedri, de brazi şi de carpeni, actinidra se împreunase cu murele de baltă, orhideea cu piciorul cocoşului, jen-senul cu mărăcinişul, agrişul cu mao-thao... Aşa s-ar fi format regiunea Usuriisc — taiga de pe litoralul mării...

— Eşti primul ofiţer simpatic pe care-l întâlnesc, — spuse Ivan Vladimirovici căpitanului Curoş la despărţire.

Căpitanul nu răspunse nimic. Părea încântat de preţuirea lui Ivan Vladimirovici.

De aceea, acum, se hotărî să se folosească de această cunoştinţă şi îi scrise:

„Stimate domnule căpitan

Nu ai cumva prilejul să te afli în preajma mănăstirii Kuaţotentzâ? Dacă eşti prin apropriere, procură-mi, te rog, de acolo câţiva sâmburi de cais de iarnă şi tot ce-ţi va fi la îndemână.

Cu mult respect

Cunoscutul dumitale din Cozlov”

Când primi scrisoarea, căpitanul Curoş, acum colonel, se afla cu unitatea lui la aproximativ 500 km. de mănăstire.

Dar, în Mongolia, nu însemna mult o asemenea distanţă.

După primirea scrisorii, colonelul alese vreo zece voluntari din unitatea sa şi porniră călare pe cai mici şi iuţi spre mănăstirea Kuaţotentzâ.

A patra zi, seara, micul detaşament, îşi stabili bivuacul în apropierea mănăstirii. Cu binoclul se desluşeau uşor acoperişurile suprapuse ce se proiectau pe un cer auriu, liniile drepte ale zidurilor dinafară, până şi olanele chinezeşti de pe învelitorile ţuguiate.

În dimineaţa următoare, călugării galbeni erau martorii unui spectacol neobişnuit.

Trei mongoli jerpeliţi alergau călări spre mănăstire, trăgând câte un foc de armă asupra cazacilor, care galopau pe urmele lor.

Stareţul-lama nu ştia ce să facă. Dacă nu le dă adăpost fugarilor se supără mongolii din părţile locului, iar dacă le dă adăpost se sezizează autorităţile ruseşti.

Unul din călugării tineri propuse atunci să nu-i primească pe fugari, dar să lase totuşi poarta deschisă. Mongolii se vor refugia înăuntru iar ei vor putea răspunde că aceştia au pătruns prin forţă. Autorităţile ruseşti nu vor putea, în felul acesta, să se plângă.

Totul a mers în adevăr, bine. Ruşii au intrat în goană, în urma fugarilor, pe poarta mănăstirii şi s-au împrăştiat. În timp ce cazacii se ocupau cu prinderea fugarilor, comandantul lor, fără să descalece, rupea şi mânca incontinuu caise, iar sâmburii îi băga în buzunare. Când a ajuns în grădină, s-a dat jos de pe cal,

smulse cu rădăcini cu tot un mănunchi din planta liliacee şi încă o plantă agăţătoare. Adepţii lui Budha, îngroziţi, n-au dat atenţie.

Încăierarea se termină; doi dintre fugari fură prinşi şi legaţi, al treilea reuşi să fugă în stepă. Cazacii continuau să tragă cu armele.

De mănăstire nu s-a atins nimeni. De aceea stareţul-lama dădu ordin să se facă rugăciuni de mulţumire.

Niciun călugăr n-ar fi putut bănui însă că la o depărtare de numai 7 km. de mănăstire, fugarii, împreună cu urmăritorii lor, s-au aşezat pe iarba veştedă şi s-au pus pe un râs zgomotos.

— Bine i-am tras pe sfoară, strigă unul din cazaci. Dar n-ar strica să punem şi ceva în gură.

Curoş, după ce lăudă pe grăniceri pentru isteţimea lor, începu să facă socoteala caiselor pe care le mâncase în timp ce oamenii săi se jucau de-a bandiţii. În buzunarele sale, colonelul găsi o sută de sâmburi şi aproape tot atâţia sâmburi aveau şi cazacii care au primit ordinul să mănânce din fructele delicioase.

Cam peste două luni, lui Ivan Vladimirovici îi sosi un colet, cu multe lucruri preţioase, împachetate cu grijă. Peste două sute de sâmburi de cais mongol rezistent la frig, rădăcinile plantei liliacee şi încă ceva bizar aparţinând, după unele indicii, familiei clematiselor.

Savantul se bucură ca un copil. Chemă pe toţi cei din casă.

— Iată, spunea el, arătând comoara primită, acestea nu mai sunt decoraţiile ţarului... Dacă pui o decoraţie în pământ, nu răsare nimic, dar din aceşti sâmburi eu voi scoate un pom rar. Căpitanul mi-a făcut un mare servici...

În primăvara următoare au răsărit aproape toţi sâmburii trimişi. Puieţii au fost numerotaţi cu grijă de la primul până la ultimul puiet. Celor mai tari şi mai viguroşi le-a dat numiri: „Saţer”, „Mongol”, „Curoş”, „Tovarăş”.

Rădăcinile plantei liliacee fură plantate şi ele cu toate onorurile. Numai cu rizomul ciudat nu ştia ce să facă. Nu cunoştea nici denumirea plantei, nici genul din care face parte. Totuşi o puse în pământ, între o viţă de vie din Usuriisc şi tulpina unui nuc.

— Creşte şi tu, mă rog... Loc e destul... Să vedem ce o să iasă din tine.

Din an în an, puieţii de cais se dezvoltau şi prindeau putere. Iar din rizomul necunoscut a crescut o vegetaţie pufoasă, ce semăna cu o păpădie uriaşă.

Botanistul Maior, trecând iarăşi din America, în drum spre Tibet, observă planta misterioasă în grădina prietenului său şi la întoarcere îi aduse un rizom identic din regiunea Lhassa. Printr-un efort comun, l-au clasat ca „Clematis Tangutica”.

Rizomul cel nou fu plantat şi el.

Şi iată că, într-o bună zi, Ivan Vladimirovici observă lângă planta misterioasă nişte şoareci rozând. Rămase pe gânduri.

Şoarecii nu mănâncă iarbă fără motiv. El rupse atunci un capăt din plantă, îl presă între degete; se scurse o zeamă albicioasă pe care o dădu unui câine bătrân ce trăgea să moară.

În curând, câinele se ridică în patru labe, începu să latre şi să alerge. A mai trăit încă patru ani.

Ivan Vladimirovici notă acest lucru.

— Rădăcina, se vede treaba, nu este o simplă rădăcină. Trebuie încercată şi asupra oamenilor. Poate că se va găsi în sfârşit acea „Cirighira”, pe care o visase în copilărie şi de care oamenii au nevoie mai mult decât de mere şi pere... Am eu oare dreptul să trec aceasta cu vederea? se gândea el mereu.

Şi-a adus aminte de Pronsc, de începutul vieţii sale, de acea dimineaţă tristă, când se rugase fierbinte ca mama lui să se facă bine.

Şi-a adus aminte şi de bătrâna care venise după leacul miraculos „ciriigori” şi de aţâţi alţii.

26. PĂRINTELE MERELOR

Într-o dimineaţă, când ieşi în grădina umedă de rouă şi plină de ciripitul păsărelelor, Ivan Vladimirovici văzu pe alee doi oameni cu totul neobişnuiţi.

Ei aveau câte un fes pe cap şi erau îmbrăcaţi în nişte halate şi şalvari lungi. În picioare aveau ghete moi, acoperite până la glezne de cutele şalvarilor.

Unul din ei purta la spate, prinsă cu nişte bretele, o traistă mare, din acele pe care le poartă pelerinii, iar celălalt ţinea în mână un coş împletit mărunt, încărcat.

La vederea proprietarului, pe care l-au recunoscut probabil după ţinuta lui impunătoare, oaspeţii au ieşit în întâmpinarea lui, cu închinăciuni.

— *Salam... Salam...* repetau ei, tot închinându-se.

Ivan Vladimirovici se uită cu mirare la oaspeţii săi ciudaţi.

— Bine, bine, răspunse el, dar ce vreţi de la mine?... Ce sunt eu, şahul Persiei, că mă salutaţi atât?

Oaspeţii începură să vorbească şi mai repede. Unul dintre ei puse coşul jos, îl desfăcu şi-i arătă conţinutul.

În coş erau mere de diferite forme şi nuanţe.

O bogăţie de culori şi de mirosuri care te ameţeau. Lui Ivan Vladimirovici i se tăie respiraţia,

— *Şehir Cozlov ghecioruz... Salam, ata...* bolborosea cel mai în vârstă.

— Nu înţeleg nimic. Ce să fac?... Matuşca! strigă el.

Apăru Maria Ivanovna.

— Matuşca, fugi în oraş şi cheamă-l pe prinţul Rahmatulla, care vinde cvas pe strada Moscovei. Poate că el va înţelege ce spune turcul acesta şi-mi va explica şi mie...

În timpurile acelea, în toată Rusia, li se spunea „prinţi”, în glumă, la toţi tătarii, care erau mici negustori ambulanţi.

Peste o jumătate de oră, Maşa se întoarse cu Rahmatulla.

Acesta salută foarte politicos gazda şi oaspeţii. Ducând mâna la ureche şi înclinându-se în semn de umilinţă, el ascultă ce-i spunea turcul, care îşi luase un aer poruncitor şi îngâmfat. Apoi dădu din cap în semn de înţelegere şi începu să traducă:

— Aceşti oameni bogaţi şi stimaţi au sosit din regiunea Arzrum şi mi-au poruncit să vă salut ca pe dascălul lor şi ca pe „alma-ata”, ceea ce în limba lor înseamnă „părintele merelor”. Ei cunosc mult despre lucrările dumneavoastră în materie de pomicultură şi au aplicat multe din îndrumările dumneavoastră în grădinile lor... Au o întreprindere în Arzrum... sunt doi fraţi: Hussain şi Abrahman...

— Ca să vezi, zise cultivatorul, neputându-şi ascunde satisfacţia. Să străbaţi mii de kilometri.... Dar merele pentru ce sunt?

Rahmatulla întrebă cu respect pe oaspeţi despre minunatele mere din coş. Află atunci că le-au adus în dar şi că o bună parte din mere fuseseră recoltate după îndrumările date de Miciurin în articolele sale.

— Iată ag-alma — mărul alb... Iată daş-alma, ruseşte — mărul de piatră.

— Adică o „Camenicica” (măr pietros) turcească?.... clipi din ochi Miciurin.

— Iată kirmizâ-alma — mărul roşu... continuă Rahmatulla. Şi iată uzun-sarâ-alma — mărul galben lunguieţ. Iar acesta este emlâc-alma — măr de iesle, fiindcă îşi completează perioada de coacere în iesle... şi iată un dar special, continuă Rahmatulla, merele îmbunătăţite după metoda dumneavoastră... Mazalâ-şen-alma — mărul cu aspect vesel... Kaun-alma — mărul ce seamănă cu un pepene galben...

Ivan Vladimirovici începu să zâmbească. Cunoscu o mulţumire pe care n-a întâlnit-o decât rar. În ochii lui licări o bucurie întreagă; se netezi şi cutele de pe fruntea lui înaltă şi veşnic îngrijorată.

— Măr cu aspect vesel, spui tu, într-adevăr... Are un aspect vesel mărul, n-am nimic de spus. Ei, Maşa, nu e aşa? Merele sunt bune. Mulţumesc...

S-au plimbat apoi cu toţii în grădină.

Miciurin a dat dispoziţiuni să se pregătească o gustare mai bună ca de obicei.

Avea cu ce se făli în faţa oaspeţilor. În pepinieră se adăugau mereu alte varietăţi. Rodise încă un descendent al mărului „Chitaica”, un vlăstar din „doi taţi” — „Calville de iarnă” şi „Reinette Champagne”, un hibrid, denumit „Champareine chinez”.

Ramurile lui erau încărcate cu fructe frumoase de forma „Calville”-ului.

— Gustaţi, vă rog, spuse maestrul oaspeţilor săi străini rupând câteva „Champareine” mai frumoase.

Rahmatulla nu mai avea nevoie să traducă. Oaspeţii plescăiau din limbă cu admiraţie:

— *Iacşi... Iacşi...*

Gazda îi tratâ şi cu „Antonovca-Şafran”, fiica lui „Reinette d’Orleans”, care începuse să rodească în anul 1909. Le dădu să guste şi fructele de 200 grame ale mărului „Bellefleur-Chitaica”,

provenit din încrucişarea „Belle-fleur”- ului galben american cu aceeaşi „Chitaica”.

Oaspeţii mâncau cu plăcere fructele proaspete, suculente, cu gust aromat de „Belle-fleur”. Ivan Vladimirovici le explică toată genealogia vastă a merelor „Chitaica”, „Borsdorf - Chitaica”, „Anis - Chitaica”, „Coulon - Chitaica”, „Şafran - Chitaica”, „Pepin - Chitaica” şi „Celebi - Chitaica”.

Aproape toţi aceşti meri dădeau acum fructe. Ceilalţi se pregăteau pentru rod, devenind cu fiecare an mai frumoşi, mai mlădioşi, cu frunzele mari, cu coroanele umbroase...

— Iată, uitaţi-vă, ce se poate obţine dintr-o mazăre chinezească!... repetă el, arătând oaspeţilor, „Candille”-ul său chinezesc. Butoiaşele lui aurii ajunseseră în timpul acela la 150 grame greutate.

„Pomon-Chitaica” cântărea cam tot atâta. Copăcelul acesta avea vreo zece ani şi suporta foarte bine gerul din timpul iernii şi bruma de primăvară. Fructele lui se ţineau bine pe crengi şi era nevoie de un efort, ca să le rupi de pe ramură. Vântul nu putea scutura fructele de pe acest, pom ce crescuse uşor, fără multă îngrijire şi atenţie. În grădină, mai erau câţiva din aceşti „copii vitregi” şi toţi deveniseră nişte pomi buni, rezistenţi şi robuşti, cu fructele mari.

Mărul „Pomon“ avea un gust plăcut, dar o culoare incertă. La culesul de toamnă, mărul era verde ca o „Antonovca” obişnuită şi numai după ce era pus la păstrare ajungea la un roşu aprins.

— N-am ce-i face, l-am trecut în categoria a doua, spuse Ivan Vladimirovici, suspinând. Şi aici haina face pe om...

Rahmatulla, traducând ultima frază turcilor, se vede, c-a încurcat-o. Oaspeţii, luând această frază drept compliment la adresa îmbrăcăminţii lor pompoase, nu mai puteau de bucurie şi-i spuseră lui Rahmatulla să transmită ceva, iar turcul mai tânăr își scoase imediat halatul.

— Onoraţii oaspeţi m-au rugat să vă spun, Ivan Vladimirovici, că sunt foarte mişcaţi de lauda dumneavoastră şi vă roagă să primiţi în dar acest halat... vorbi Rahmatulla.

Ivan Vladimirovici începu să dea din mâini: Ce au înnebunit oare? Naiba să-i ia cu halatele lor... Şi aşa, uite ce-au adus, un paner întreg.

Însă oaspeţii insistau.

— La turci e un obicei, Ivan Vladimirovici, repeta Rahmatulla. Dacă le-ai lăudat vreun obiect, ei sunt obligaţi să ţi-l facă cadou.

— Ciudate obiceiuri... Dar dacă le va trăsni prin cap să-mi laude toată pepiniera, atunci eu sunt nevoit să le-o fac cadou?... Nu, să mă lase-n pace...

În cele din urmă, Ivan Vladimirovici trebui să mai primească o pipă şi un fes. Fesul l-au şterpelit şi l-au pierdut nepoţii, copiii Mariei Ivanovna, dar pipa o păstră multă vreme... La rândul lui, dărui turcilor câteva scule de grădinar, inventate de el şi le tăie butaşi din toată livada.

Conversaţia cu turcii era foarte mult îngreuiată de ignoranţa lui Rahmatulla. El încurca totul. Când Miciurin le povestea despre necazurile sale, oaspeţii zâmbeau... Iar când, dimpotrivă, le amintea ceva îmbucurător, oaspeţii oftau cu compătimire.

La un moment dat, Rahmatulla se încurcă de tot. Era extenuat.

— Ivan Vladimirovici, nu mai pot... spuse el dând din cap.

— Ce nu poţi? întrebă cu asprime Miciurin.

— Nu mai pot tălmăci... Dumneata parcă nu vorbeşti nici ruseşte, nici turceşte... Nu înţeleg nimic... *Beridasia*... *Cofesiem*... Nu înţeleg... *Belmeimer*... Vorbeşte-mi ruseşte, sau dă-le în scris ca să aibă ce să caute în cărţile lor... De unde să le ştiu eu pe toate?

Ivan Vladimirovici îşi aduse aminte de suferinţele lui la Crecetnicov şi râzând îşi conduse oaspeţii la masă.

— Mai poftiţi, peste vreo 10 ani, spuse el, luându-şi rămas bun de la oaspeţi. Până atunci, se vor aduna mai multe minunăţii... Şi se va vedea lămurit dacă am avut dreptate sau nu... Voi fi foarte bucuros să vă mai văd.

Ivan Vladimirovici mai dădu oaspeţilor câte un sac întreg de mere de diferite soiuri şi trimise să se aducă o trăsură, din oraş.

Oraşul observa toate cu atenţie.

27. PIERDERI GRELE

Într-o vară dogorâtoare, Ivan Vladimirovici observă, din insula lui, cum tineretul pornea din toate satele către Cozlov, cum nu încetau gemetele femeilor, cum începură să pocnească pe poligonul de tragere armele rezerviştilor, ce se instruiau la repezeală.

Ivan Vladimirovici nu avea pe nimeni apropiat care să plece în război. Nepoţii săi, copiii Mariei Ivanovna, erau prea mici, iar fiul său, Nicolae, care devenise un excelent mecanic, trecuse de vârsta mobilizării.

La moarte, plecau numai oamenii ce abia începuseră să cunoască viaţa, cei căsătoriţi de curând, sau care au devenit tată acum, în preajma războiului. Şi nimănui nu i se părea ciudat când aceşti oameni maturi începeau să plângă.

Noul război nu semăna în niciun chip cu războiul ruso-japonez. Atunci, cu zece ani în urmă, au luat parte mai mult locuitorii din Siberia şi Urali. Acum toată ţara era trimisă în foc...

Încetară plimbările zgomotoase, melodiile cântate la chitare şi balalaici; nu se mai vedeau, seara, prin cotiturile râului lampioanele chinezeşti... Luna imensă şi palidă se reflecta obositor în apele calme. Pe deal, în oraş, de dimineaţă până noaptea târziu, cânta o fanfară. Ziua, executa marşuri militare, însoţind pe toţi acei oameni care deveneau „carnea de tun”, iar seara, intona valsuri mângâietoare pentru soţiile şi miresele singure.

În al doilea an de război, vara, Ivan Vladimirovici pierdu pe cel mai credincios şi mai vechi prieten, pe Alexandra Vasilievna...

Ea muri de holeră. Epidemia se abătuse năpraznic peste tot şesul Rusiei. Acum, trecu şi în insulă.

Alexandrei Vasilievna îi plăcea să viziteze ţăranii ce locuiau pe celălalt mal al râului. O făcea, ca să le mai uşureze nevoile. Într-o zi auzind că fiica lui Turovţev, lucrător la căile ferate, care locuia la marginea satului Don, suferă de stomac, Alexandra Vasilievna, fără să spună cuiva, s-a dus să-i dea o mână de ajutor. I-a adus medicamente şi îi puse fetei sticle cu apă fierbinte pe pântec.

În dimineaţa următoare, nici ea nu se mai putu scula. Privind-o atent, Ivan Vladimirovici de abia îşi recunoscu tovarăşa atâtor ani de viaţă. Pe faţa ei slăbită se întindeau pete verzi, cadaverice. Respiraţia îi era grea şi suspina încontinuu.

— Ce ai? o întrebă el cu toată dragostea. Te doare?

— Mă doare, Ivanuşca, mă doare, abia putu să răspundă Alexandra Vasilievna. Nu mă mai scol... Se vede că mi-a venit sfârşitul.

Lacrimile i se scurgeau pe obraji. Ivan Vladimirovici simţi deodată un spasm în gât şi ochii i se umplură de lacrimi.

Să trăieşti mulţi ani cu un om, să te deprinzi cu el într-atât încât să ţi să pară al tău pentru eternitate, şi să vezi, cu groază, cum acest om moare alături de tine!

Îşi reaminti atunci de toate: De dimineţele luminoase din grădina lui Petruşin, de convorbirile timide despre ceasornice, de munca lor comună pe locul viran... Cât de mult îi datora el acestei prietene credincioase şi devotate până în ultima clipă. Preocupat numai de grădina lui, el primea din partea ei toate îngrijirile, fără să răspundă cu nimic acestei afecţiuni duioase şi sigure.

Din această clipă şi până la urmă, Ivan Vladimirovici nu-şi mai părăsi tovarăşa de viaţă.

— Nu te apropia de mine, Ivanuşca, spunea ea în şoaptă, ai să te molipseşti şi tu.

Dar omul acesta aspru, pe care de mult nimeni nu l-a mai văzut zâmbind, murmură plin de durere:

— Taci... taci... de patruzeci şi doi de ani tragem greul împreună — şi acuma să te las singură?... Încearcă să rezişti, fii tare. Ţi-o spun eu... Se cunosc mii de cazuri când oamenii au scăpat şi de holeră.

Peste puţine zile Alexandra Vasilievna muri. Îndurerat Miciurin a rămas închis în camera lui câteva zile fără să se arate, fără să mănânce, fără să meargă în grădină.

În tot acest timp, medită.

— Trebuie folosită odată şi „cirighira”. Poate va da rezultate în lupta cruntă a oamenilor împotriva boalei.

Aşa denumise el planta primită din Asia Centrală, din Tibet, care semăna cu păpădia şi care până acum vindecase doar câini şi şoareci...

Miciurin nu avusese timp să se ocupe de această plantă...

Dacă ar fi avut acest remediu la îndemână, poate că nu se prăpădea de holeră tovarăşa lui de viaţă.

Se mai întâmplă o nenorocire: unul din nepoţi — fiul Mariei Ivanovna, un tânăr de 17 ani, plecă voluntar la război şi fu ucis.

N-au mai rămas decât: Nastasia Vasilievna, cu treburile casei; nepoata lui, Şura, cu registrele şi corespondenţa şi Maria Ivanovna şi Pereloghin, cu munca în grădină.

Şura avea pe atunci vreo cincisprezece ani, dar, vioaie şi inteligentă, îşi îndeplinea lucrul, cu pricepere.

Savantul Ivan Vladimirovici deveni mai tăcut, mai ursuz.

Un an după moartea Alexandrei Vasilievna, veni odată la el din regiunea ceţoasă a Volgăi de Nord, de pe lângă oraşul Costroma, un horticultor-diletant, Nicolae Osipovici Deianov. Numai după ce află că vizitatorul vine de departe, Ivan Vladimirovici îl lăsă în pepinieră. Începură să discute.

— În regiunea noastră, spuse Deianov, cresc mai mult brazi şi pini. La noi e mai uşor să construeşti o clopotniţă, decât să cultivi un măr. De aceea m-am ocupat de treaba asta.

— Şi cât timp ai vrea să te ocupi? întrebă gazda posomorât şi puţin ironic.

— Până voi reuşi, răspunse Deianov calm, fără a clipi.

Răspunsul îi plăcu lui Ivan Vladimirovici.

— Şi ai început de mult? mai întrebă el.

— De mult... răspunse vizitatorul. Cred că de vrea zece ani.

— Mai bine tăceai. Eu nici în 20 de ani n-am obţinut ce-am vrut. Eu mă pregătesc s-aştept o sută de ani, iar ţie ţi se pare că zece ani e mult. De reuşit, desigur, vei reuşi... omul poate totul. Numai pe cei morţi nu-i poate învia...

Se aplecă asupra unei tufe şi începu să-şi mânuiască fără niciun rost foarfecele de grădinar.

Bătrânul îi împărtăşi lui Deianov multe din ideile lui.

— Tu, Nicolae Osipovici, ţine bine minte o povaţă: Nu asculta de nimeni. Caută să ajungi la toate cu mintea ta proprie.

— Dar cum aşa, Ivan Vladimirovici? protestă Deianov. Cum să nu-i ascult pe acei ce au mai multă experienţă şi mai multă cultură?

— De ascultat, poţi să-i asculţi, dacă ai timp, dar nu urma pe nimeni orbeşte, stărui Ivan Vladimirovici. Am pierdut mulţi ani ascultându-l pe Grell, sau pe un Betling... Dar cum am început să mă conduc după mintea mea, toate au mers bine...

— Nu seamănă aceasta oare cu fabula despre doi colaci şi un covrig? întrebă zâmbind Nicolae Osipovici. Vă aduceţi, aminte: Un flăcău mănâncă un colac, — e flămând, mai mănâncă unul — tot nu e sătul, dar cum mănâncă covrigul se satură

imediat şi-i păru rău: de ce n-a mâncat de la început covrigul... Aşa şi aici: poveţele străine sunt cei doi colaci, iar priceperea proprie e covrigul...

Gazda tăcu un timp, apoi zise:

— Ai spus-o bine, Nicolae Osipovici... Dacă nu acumulezi teoria, practica îţi mănâncă şi urechile.

Când se despărţi de Deianov, erau aproape prieteni. Vizitatorul căpătă în dar, câţiva butaşi de „Belle-fleur-Chitaica” şi „Beurré de iarnă”.

— E puţin probabil să se prindă acolo la tine, în Nord, dar în orice caz, încearcă... Şi să-mi scrii cum merge... Au venit la mine francezi, olandezi, turci, englezi, americani, dar dintr-ai noştri — cultivatori nordici, tu, Nicolae Osipovici, ai fost primul. A mai vrut să vină unul, Cuzmin, tot de la voi din Vetluga, dar s-a răzgândit până la urmă.

— E cam scump pentru noi, să ne tot plimbăm, Ivan Vladimirovici, spuse Deianov din pragul casei.

28 . RĂZBUNAREA CARE A DAT GREŞ

În iarna anului 1916, la una din şedinţele consiliului comunal al oraşului, se arătau dificultăţile create datorită stării de război şi se aviza asupra măsurilor ce trebuiesc luate.

De la Petersburg s-a dat ordinul ca, pentru la primăvară, să se asigure populaţiei civile, terenuri gratuite pentru grădinile de zarzavat.

În şedinţa „părinţilor oraşului” primul discurs îl ţinu primarul Corjevnicov.

— Dispoziţia este foarte raţională, îşi începu discursul Corjevnicov. Părerea mea este că această dispoziţie se poate îndeplini în întregime. Însă, până când, de pildă, impertinentul Catilina va abuza de îngăduinţa noastră...

Aici, se opri, ca să vadă efectul produs. Rămase mulţumit: adunarea devenise atentă.

— Nu l-am citat pe Cicero fără motiv, continuă oratorul. Aducându-ne aminte de cuvintele lui, putem repeta: până când, într-adevăr, vom ţine în mizerie populaţia oraşului nostru şi vom

permite, în acelaşi timp, ca unii maniaci să facă pe segniorii, chiar la marginea oraşului? Cred că înţelegeţi, domnilor consilieri, despre cine este vorba?...

Corjevnicov se opri iarăşi şi se uită atent la ascultătorii săi. Judecând după expresia fiecăruia, se înţelegea perfect cine era cel vizat.

— Acest om — un fel de corcitură de Tolstoi, Cropotkin şi Darwin, continuă primarul, se crede o persoană suverană, parcă nici n-ar fi un supus al împăratului nostru... Cine a citit autobiografia lui, scrisă cu cea mai neruşinată impertinenţă şi tipărită de un editor mult prea cutezător, — acela şi-a putut da seama ce om periculos, prin ideile sale, tolerăm noi, în oraşul acesta. Câte provocări la adresa guvernului, ce lipsă de respect faţă de autoritatea superioară! Refuză să-i primească pe funcţionarii Majestăţii Sale imperiale şi îndrăzneşte să se laude cu aceasta în public. În schimb, orice mujic poate să-l viziteze. Pentru ce? E foarte clar — pentru agitaţii. Cu un an înainte de război, a avut la masă nişte turci... Poate erau persoane trimise în mod special, nişte spioni... Găzdueşte indivizi suspecţi, aflaţi sub urmărirea poliţiei. Cum să calificăm toate acestea? În anii de război el n-a dat niciun ban pentru nevoile militare, în timp ce noi, oameni de vază ai oraşului, indiferent de vederile politice, am depus obolul nostru pe altarul patriei... Trebuie să-i dăm o lecţie acestui individ, o lecţie bună!

Discursul primarului Corjevnicov a fost primit cu aplauze. Plăcuse în special sfârşitul. Urma să se discute acum măsurile ce trebuiesc luate.

— E o dificultate, domnilor consilieri, o mare dificultate, se ridică Corablev, proprietarul unei mori de aburi. Formal noi nu avem niciun pretext de care să ne legăm... Omul trăieşte liniştit... Îşi plăteşte dările, nu are la activul lui nicio faptă penală... Situaţia e foarte complicată!... Afară de aceasta mai are şi decoraţia Sf. Ana... Nu toată lumea o are. Mulţi din noi, cetăţeni onorabili ai oraşului, rămânem până la moarte numai cu simple medalii...

— De ce te-ai legat atât de Sf. Ana, Corablev? îl întrerupse primarul, cu ciudă. Tu spune ceva chibzuit, iar dacă nu eşti în stare, voi spune eu. Noi, administraţia municipală autonomă, suntem învestiţi cu puteri nelimitate, atunci când o cer necesităţile ţării şi ale războiului. Suntem obligaţi să dăm

populaţiei teren pentru grădinile de zarzavat? Suntem. De unde vom lua acest teren? Îl vom naşte? Nu! Trebuie să-l găsim... Atunci îl vom deranja puţin pe Darwinul nostru... „Iată, stimate concetăţean, eşti în faţa unei alternative — alege. Terenul d-tale e destinat pentru grădini de zarzavat, iar în locul lui — dacă eşti om de înţeles — vei primi un alt teren, pe care ţi-l vom fixa”... Iar dacă nu va accepta şi va protesta, atunci îi vom plăti terenul după tarif şi am terminat.

Adunarea rămase pe gânduri. Ideea în general nu părea rea, totuşi, parcă se temeau de ceva. Trebuiau să violeze dreptul de proprietate, de care erau atât de legaţi. Domnii consilieri începură să se scarpine la ceafă.

Corjevnicov depunea toate sforţările — voia să-şi plătească o datorie veche. Nu putea uita că într-o zi fostul ceasornicar l-a dat pur şi simplu afară.

— Domnilor consilieri, continuă primarul. Până şi soldaţii ştiu că există duşmani în afară şi duşmani în interiorul ţării. În această din urmă categorie trebuie încadrat şi individul despre care este vorba... Asemenea oameni nu pot fi lăsaţi nepedepsiţi. Trebuiesc striviţi. Da, domnilor... stri-viţi, cum se striveşte o scorpie, o scelopendră... Vă rog să nu vă fie teamă de consecinţe. Sunt gata să-mi iau toată răspunderea. Da... să-mi iau toată răspunderea. Iar acei ce vor să mă susţină, îi rog s-o declare secretarului.

Mai mult de jumătate din consilieri îl susţinură pe primar. Existau multe motive pentru aceasta. Unii erau stăpâniţi de acel sentiment meschin pe care îl au, în special negustorii, faţă de acela care şi-a creat singur o situaţie. Altora le părea rău că „insularul” fusese decorat, decorarea rămânând dorinţa arzătoare a tuturor comercianţilor de seamă. O altă categorie voia pur şi simplu să facă un rău din indolenţă, din curiozitate: „să vedem cum o să se descurce”. A patra categorie, şi cea mai puţin numeroasă, credea în mod sincer că oraşul nu se poate lipsi de această măsură. În sfârşit, propunerea primarului a mai fost votată, cu mare entuziasm, şi de membrii bandei antisemite.

Corjevnicov anunţă în mod solemn rezultatul votului şi spuse:

— Dacă e într-adevăr un om capabil, nu va pieri pe locul cel nou, pe care i-l vom da... Iar dacă va pieri — drum bun. Oraşul

nostru a trăit şi va putea trăi şi fără el. Tot nu ne aduce nicio glorie...

Cuvântul de încheiere al primarului plăcu tuturor.

— A vorbit bine, n-ai ce spune...

Cu aceasta, şedinţa se termină.

În curând, Ivan Vladimirovici primi de la primăria oraşului o înştiinţare, că, în conformitate cu decizia consiliului municipal, terenul, ocupat în prezent de grădina de fructe, se expropriază pentru grădini de zarzavat, cu dreptul de a primi în schimb un alt teren — după alegerea lui, sau după aprecierea consiliului municipal.

Bătrânul horticultor mototoli hârtia şi aprinse cu ea o ţigară. Apoi luă un plic şi scrise: „Consiliului Municipal din Cozlov”, umplu plicul cu mucuri de ţigară, cu chibrituri arse, cu hârtii rupte, la urmă scuipă în plic şi-l trimise prin poştă.

La primirea plicului tot consiliul rămase înmărmurit. Însuşi Corjevnicov îşi pierdu pentru moment glasul. Se putea aştepta la orice, afară de o asemenea ripostă tăcută. Să dea cazul publicităţii, îi era ruşine. Tot Consiliul s-ar fi făcut de râs...

— Publicul abia aşteaptă prilejul să se lege de ceva. Toţi au ce au cu primăria...

Corjevnicov căzu pe gânduri, neştiind cum să procedeze. În timpul acesta, izbucni Revoluţia din Februarie şi teribilii consilieri în frunte cu primarul fugiră cât mai repede.

Zăpada din luna Martie se topea repede; mii de oameni cu banderole roşii se mişcau pe străzile oraşului, ca un torent. Muzicile cântau fără încetare „Marseillaise”-a, „Varşoveanca”, „În lupta fatală victime aţi căzut”... Sunetele aduse de vânt ajungeau până la malul râului şi Ivan Vladimirovici o trimise pe Nastasia Vasilievna, să afle ce s-a întâmplat...

Nastasia Vasilievna, femeie isteaţă, se întoarse în goană:

— Ivan Vladimirovici... Ivan Vladimirovici... Vai, ce s-a întâmplat... Nici nu pot să vorbesc... Se aude că l-au dat jos pe ţar... Toţi strigă că s-a terminat cu mizeria...

Bătrânul învăţat rămase nemişcat, aşa cum se găsea, cu o ladă de puieţi în mână.

— Ce tot spui... mormăi el.

Dar Nastasia Vasilievna repeta mereu:

— Du-te singur, Ivan Vladimirovici dacă nu mă crezi. Dar crede-mă... Am aflat tot, precis... Ţarul Nicolae şi-a cedat tronul fratelui său Mihail, acesta l-a cedat Parlamentului, iar Parlamentul, se spune, a decis să-l considere ca netrebuincios... Dar mai bine ar fi, Ivan Vladimirovici, să faci personal o plimbare. Nu se atinge nimenea de dumneata. Numai să nu uiţi să-ţi pui pălăria cea nouă...

Ivan Vladimirovici se gândi şi spuse:

— Bine, mă duc... Parcă aş crede şi parcă nu... Iată unde a dus războiul dintre ţarul din Petersburg şi cel din Berlin... Şi câtă lume a nimicit, cârnul!... Îl iartă oare, o să-l lase viu?...

După ce şi-a pus haina şi pălăria cea nouă, porni spre oraş, sprijinindu-se de baston.

Împlinise şaizeci şi doi de ani, dar era încă în puteri. Dacă, într-adevăr, ţarul fusese detronat, aceasta indica multe schimbări spre bine.

Oraşul scăldat în soare, tot mai răsuna de muzică şi cântece... Sunetul fanfarelor plutea deasupra şuvoaielor repezi de apă, ce porneau de pe colină. Casele erau împodobite cu steaguri roşii. Îşi aduse aminte de ceva şi-i păru rău.

— Iată, n-am crezut-o pe Nastasia şi ar fi trebuit să arborez şi eu steaguri în plopii casei. Nu l-am putut niciodată suferi pe acel Nicolae, eroul de la Hodânca şi Ţusima...

Ajuns pe strada principală, Moscovscaia, Ivan Vladimirovici se opri pe trotuar, dar mulţimea se mişca în grupuri atât de compacte, încât nu mai putea sta deoparte şi fu prins în vâltoare.

„Ce fericiţi sunt oamenii aceştia, îşi spunea el zâmbind şi alergând împreună cu mulţimea exaltată. Cum să nu te bucuri?... Am scăpat de momâia noastră... Era şi timpul”.... Steagurile roşii fâlfâiau pretutindeni... Oamenii cântau solemn, cuvintele lor păreau un jurământ:

„Dar noi vom ridica cu mândrie şi curaj
Drapelul de luptă pentru cauza înaltă“...

„Într-adevăr, e o cauză înaltă, — se gândi bătrânul. Fluviul de oameni s-a pornit cu adevărat!“...

29 . STĂPÂNII LEGALI

Revoluţia din primăvară a fost o revoluţie incompletă, neprecisă.

Guvernul era provizoriu şi parcă totul era provizoriu...

Ivan Vladimirovici nu prea se ocupa de politică. El nu se ducea în oraş la meetinguri, dar politica se strecura chiar prin grilajul pepinierii. În casă, împreună cu bătrânul savant, sub acelaşi acoperiş, locuia doar un bolşevic.

El se obişnuise cu Nicolae Pereloghin şi îl considera ca pe o rudă. Discuta şi se certa eu el, cum te poţi certa numai cu un om apropiat, iar după ce se împăcau, se apucau să discute din nou. Vederile lui Ivan Vladimirovici nu corespundeau în totul vederilor lui Pereloghin.

— Războiul trebuie terminat, e drept, spunea el lui Pereloghin, stând pe balconul casei şi aruncând fărâmituri păsărilor. Şi aşa cred că s-a schilodit un milion şi jumătate de oameni!...

El nu putea bănui cifrele reale.

— Dar cum să se termine războiul? continua el, vorbindu-şi parcă sie însuşi. Dacă războiul încetează aşa, dintr-odată, atunci pentru ce au murit atâţia oameni?... Pe degeaba?... Pentru un fum de ţigară?... Ia, bolşevicule, răspunde...

— De unde să ştiu... Cred că nu chiar pe degeaba, Ivan Vladimirovici... Din sângele lor va creşte ceva nou. Ceva ce n-a visat nimeni — socialismul...

— Socialismul, mormăia bătrânul învăţat. Să nu se înţeleagă la noi socialismul astfel: hai să împărţim totul la câţi suntem şi să îmbucăm totul dintr-odată... Iată, de exemplu, livada mea: am crescut-o, am îngrijit-o, dar va veni furtuna şi totul se va duce baltă...

— Bolşevicii îţi vor ocroti livada, Ivan Vladimirovici, obiectă Pereloghin. Pot să ţi-o garantez.

— Dar nici nu-i vor întreba pe bolşevici, se agită bătrânul. Vor veni pe neaşteptate derbedeii şi invidioşii şi vor smulge tot ce am muncit zeci de ani, tot ce am creat cu atâta trudă... Crezi că n-am citit despre revoluţie? Revoluţia e ca o coasă, îi taie pe toţi de la rădăcină, n-are timp să judece — cine e drept şi cine e strâmb. O forţă naturală n-o poţi calma cu cuvinte...

— Dar bolşevicii nici nu se gândesc să acţioneze numai prin cuvinte, Ivan Vladimirovici, replică tot aşa de calm şi sigur Pereloghin. Ei vor avea puterea.

— Vor avea ei oare timp să se intereseze de o pepinieră oarecare? întrebă proprietarul. O să aibă destulă treabă, să-şi apere cauza lor... Ce sunt eu pentru ei? Oameni ciudaţi ca mine sunt mulţi... Să luăm, de exemplu, Ascania Nova a lui Faltzfein, sau moşia lui Şatilov... Zeci de centre de experienţă. Vor avea bolşevicii grijă de toate acestea?...

— Vor avea, Ivan Vladimirovici, vor avea... Se vor îngriji de toate, îl asigură Pereloghin.

— Ei, să vedem, încheie Ivan Vladimirovici şi plecă să-şi pună haina de lucru şi să meargă la pomii săi tăcuţi şi prieteni şi la amica lui — broasca cu spinarea catifelată, ce-l aştepta totdeauna pe o alee.

În livadă, viaţa îşi urma drumul obişnuit şi fără grabă.

În vara anului 1917 rodi copăcelul de zece ani „Pépin-Chitaica". Acest copăcel se născuse în anul 1907 din „Glogheruvca" şi credincioasa „Chitaica".

Merele mari, de un alb-gălbui şi cu o nuanţă uşoară de roşu ale noului hibrid, atârnau pe ramurile orizontale, puţin aplecate. Merele semănau cu nişte porumbei adormiţi. Vânturile nu-i făceau niciun rău copăcelului: la merii Pépin, fructele se ţin cu vigoare pe ramuri.

De data aceasta, „Chitaica" nu dăduse greş: ea a transmis varietăţii noi doar calitatea ei cea mai preţioasă — rezistenţa la frig, iar celelalte calităţi pomuşorul nou le-a moştenit de la Pépin.

Apărură fructe şi pe „Flava"— fiica mărului „Reinette de Blenheim" şi a „Chitaicei".

În primul an, merele „Flavei" nu aveau mai mult de 80 de gr., erau de o culoare ştearsă, verzuie. În schimb, copăcelul se putea lăuda cu o recoltă abundentă şi era nepretenţios.

De altfel, în anii ce-au urmat, merele „Flava" au ajuns la greutatea de 150 grame.

La 1 Octombrie 1917, Ivan Vladimirovici a cules recolta de pe „Beurré de iarnă"... Perele cântăreau tot cam 150 grame fiecare, dar erau încă prea gingaşe; ele au ţinut numai până la sfârşitul lunii Octombrie.

...Şi iată că în aceeaşi toamnă izbucni Revoluţia adevărată. Bolşevicii luară conducerea. Staţiunile de radio făceau cunoscut

lumii întregi că în locul guvernului provizoriu compus din fabricantul Conovalov, industriaşul Terescenco şi avocatul Kerenski, venise la putere un guvern bolşevic — Consiliul Comisarilor Poporului, în frunte cu Lenin.

Dar regimul sovietic întâmpină rezistenţă în regiunea Donului, stăpânită de cazacii albi. Revoluţia ţăranilor şi muncitorilor n-a fost recunoscută nici de Emirul din Buhara şi nici de oraşul de negustori şi de misiţi, Cozlov.

La Cozlov puterea a mai rămas câteva luni în mâna social-revoluţionarilor.

Ivan Vladimirovici avea mereu grija pepinierii sale.

Chiaburii de la marginea oraşului au pus ochii demult pe grădină. Fraţii Drobin din satul Don i-au intentat, toamna, un proces la judecătoria condusă de partidul social-revoluţionar. Ei cereau să li se înapoieze terenul. Băuseră banii, luaţi pe teren, încă de acum zece ani. În spatele lor se afla, necruţător, Silan Grigoriev.

Bătrânul erudit fu citat la judecătoria de ocol, dar se consultase cu Pereloghin şi nu s-a dus.

— Dă-i dracului pe toţi judecătorii ăştia, Ivan Vladimirovici, spuse Pereloghin. Puterea lor nu e legală. În curând le vor veni de hac.

Pereloghin avea dreptate; prezicerea lui se realiză.

...Şi iată-l pe Miciurin că păşeşte din nou spre oraş pe poteca troienită. Viscolul îi înţeapă faţa şi ochii cu fulgi mărunţi de zăpadă.

Vântul e gata să-l răstoarne. Îi ridică obstacole, dar el înaintează cu acelaşi pas sigur.

Ieri, Pereloghin i-a spus că autorităţile partidului social-revoluţionar au fost nevoite să predea mesele şi fotoliile bolşevicilor. Ivan Vladimirovici n-a dormit toată noaptea. A stat de vorbă cu el însuşi.

Cincizeci de ani el a năzuit spre independenţă şi libertate deplină.

Cincizeci de ani, cei mai buni din viaţa lui, a luptat pentru a deveni un stăpân necontrolat al destinului său, al grădinii şi al experienţelor sale.

Îi era ruşine când îşi aducea aminte de cererea trimisă prin inspectorul Arfin către ministrul ţarist al Agriculturii. Mai târziu nu s-a mai lăsat amăgit de oameni din categoria lui Arfin. Alunga

pe toţi funcţionarii ţarului, când aceştia căutau să se amestece în munca lui, să-i impună tutela lor, sau să-şi însuşească succesele lui.

Ivan Vladimirovici era totdeauna mândru de independenţa pe care şi-o cucerise faţă de oraşul lacom, mercantil şi stupid ca şi faţă de Rusia birocrată, inertă şi ignorantă. El lupta de mult contra lumii vechi, dar cu armele lui proprii. Şi din lupta aceasta ieşise învingător. S-a bucurat zeci de ani de această independenţă.

Şi, iată, că acum voia să predea această libertate şi s-o predea cu mâinile sale proprii noilor stăpâni ai ţării, stăpânii ei de drept. Şi nu dintr-un sentiment de frică — aşa cum, altădată, un vasal încredinţa stăpânului său tot avutul şi toată viaţa.

Miciurin se pregătea să predea liber toată munca sa noilor stăpâni legali.

— Să merg, să merg. Ei nu-mi sunt duşmani... Eu am bătături în palmă. Au şi ei. Ei sunt pentru o viaţă nouă şi eu la fel. Nu e vorba de mine. Cine are nevoie de mine, un bătrân? Dar dacă vor pieri hibrizii mei — va fi o mare pierdere pentru toţi... Trebuie neapărat să-i ia sub ocrotirea lor...

În oraş bătea un vânt puternic.

Casa, în care intră Ivan Vladimirovici Miciurin, era îmbâcsită de fum de ţigară. De-a lungul pereţilor stăteau oameni culcaţi. Unul îşi îmbrăţişa arma, altul îşi curăţa revolverul, altul dormea, cu capul pe raniţa de campanie.

După ce găsi uşa cu inscripţia: „Prezidium”, bătrânul intră.

Oamenii ce stăteau în jurul unei mese, se întoarseră spre el.

— Ce doreşti? întrebă preşedintele, care, probabil, nu-l recunoscuse pe vizitatorul plin de zăpadă.

Ivan Vladimirovici îşi spuse numele.

Preşedintele se sculă, dădu ordin să se aducă un scaun şi-l pofti să stea jos.

— Cu ce vă putem servi, tovarăşe? întrebă el.

Învăţatul tuşi şi spuse:

— Până acuma nicio autoritate nu m-a putut suferi, dar nici eu nu le-am suportat... Da... Dar dumneavoastră vreţi să schimbaţi viaţa, s-o faceţi altfel de cum a fost. Iată de aceea am venit şi eu la dumneavoastră, ca să lămurim lucrurile. După cum se vede, sunteţi foarte ocupaţi. Aş vrea să ştiu însă dacă aveţi

timpul şi dorinţa să vă ocupaţi şi de mine, şi mai ales dacă poporul are nevoie de mine sau nu...

— Cred că vom avea, zâmbi preşedintele. Dumneavoastră cum credeţi?... se întoarse el spre colegii săi. Da? şi adresându-se iarăşi vizitatorului spuse: — Vă ascultăm cu atenţie.

— Vă rog să stabiliţi... începu Ivan Vladimirovici, odată pentru totdeauna, clar şi precis, dacă pepiniera mea are valoare pentru societate sau nu... Pentru mine n-are importanţă faptul că ea a fost creată de mâinile mele, că fiecare copăcel a fost crescut de mine. Pe mine mă interesează ca toate experienţele din pepinieră să se continue neîntrerupt... Toţi pomii trebuie să fie păstraţi... Şi, iată, vă rog ca de azi înainte să-mi consideraţi pepiniera ca un bun public... Am creat-o pentru popor — poporul s-o stăpânească.

El se opri emoţionat şi se uită la oamenii ce stăteau în jurul mesei.

— Trecem imediat chestiunea pe ordinea de zi... spuse bolşevicul care prezida şedinţa.

— O trecem, sigur... răspunseră vocile.

— Iată, vom discuta deci chiar acuma propunerea dumitale, Ivan Vladimirovici... rosti preşedintele. Şi sunt sigur că o vom primi cu recunoştinţă...

— Înainte de a discuta şi lua o hotărâre n-ar strica să veniţi la faţa locului şi să vă informaţi mai bine, spuse Ivan Vladimirovici Miciurin, încruntând sprâncenele.

— Dar noi ascultăm cu cea mai mare atenţie lămuririle dumitale...

Bolşevicul acesta semăna întrucâtva cu Pereloghin.

— De altfel, adăugă preşedintele, dumneata crezi poate, Ivan Vladimirovici, că noi nu ştim nimic despre întreprinderea dumitale. Dimpotrivă, noi ştim foarte bine că ai organizat acolo o pepinieră de importanţă mondială... Şi-ţi spun dinainte, că vom lua pepiniera sub ocrotirea Statului şi chiar mai mult — ea va deveni furnizoarea Statului...

El se uită din nou la colegii săi. Toţi aprobară cu entuziazm.

— Aşa e... Fără îndoială... Chiar aşa decidem. Să-i mulţumim...

Bătrânul savant se simţea foarte bucuros şi măgulit de întorsătura pe care o luaseră lucrurile.

El începu să povestească cu însufleţire despre munca lui, — munca întregii sale vieţi, despre experienţele şi ideile sale îndrăzneţe. Deodată se opri.

— Dar ce fac eu?... Doar nu se poate povesti pe scurt totul, iar pentru dumneavoastră fiecare clipă e scumpă! Suntem în stare de război, aveţi alte treburi mai importante... Dacă vă interesează chestiunea, vă aştept odată la mine... Iar pentru hotărârea dumneavoastră, vă mulţumesc şi eu, şi copacii mei...

30. „ORIGINALUL“ ŞI „CREATORUL“

Oraşul Cozlov devenea din an în an tot mai viu şi de nerecunoscut.

Pe deal, pe colina ce semăna cu un fier de călcat, se construiau mereu case noi. Începură să apară clădiri cu trei şi chiar cu patru etaje.

S-a mărit şi gara. Prin Cozlov trec acum trenurile spre Ţariţin (actualul Stalingrad) şi deci spre Astrahan, spre Rostov pe Don şi spre Tiflis prin Voronej. Merg trenurile şi pe linia cea nouă Smolensc-Camâşin. Cozlov începu să fie cunoscut ca oraşul transbordărilor. Mii de oameni se dădeau jos din vagoane şi aşteptau în gara Cozlov, ca să ia trenul în altă direcţie. Unii erau nevoiţi să aştepte în gară zile întregi.

Neavând ce face, aceşti pasageri se plimbau pe străzile oraşului Cozlov, se uitau prin ferestrele caselor, prin uşile prăvăliilor, prin porţile grădinilor, sau intrau în conversaţii cu orăşenii, despre preţuri, despre incendii, despre vreme.

Se discuta de toate, dar în discuţii se pomenea foarte rar de livada situată în apropierea oraşului, pe malul râului Lesnoi Voronej.

Numele lui Miciurin, acest inovator al naturii era acum celebru în întreaga lume. Începuse să fie cunoscut şi în Rusia. Numai oraşul Cozlov, aproape ca-nainte, îl ignora.

Într-o zi, Alexandru Golencov, funcţionar la poştă pe linia Cozlov-Smolensc, aşteptând să se ataşeze vagonul poştal la garnitura trenului, se plimba prin oraş, pe străzile somnoroase şi dogorâte de soare.

Deodată, în dosul unei grădini de flori, între nalbe prăfuite şi şoc vestejit, văzu nişte cârcei, răsuciţi de viţă de vie, cum nu văzuse decât în Crimeia, în călătoriile sale cu vagonul poştal. Mai mult, o ciorchină plină de struguri verzi, încă necopţi, atârna greu între mestecenii şi arţarii nordici ce creşteau alături de o căsuţă modestă.

Golencov nu putu rezista tentaţiei şi bătu în uşă.

— Ce doriţi?

— Spuneţi, vă rog, întrebă Golencov, de unde aveţi struguri în grădină?

— Nici eu nu ştiu... răspunse cineva cu indiferenţă.

Golencov nu renunţă. Bătu la uşa vecină.

— Scuzaţi-mă, vă rog... spuse el, nu ştiţi dumneavoastră, cum a ajuns viţa de vie în grădina de-alături?

Bătrânelul, care i-a deschis lui Golencov uşa, îşi încreţi fruntea, căutând să-şi aducă aminte.

— Nu ştiu precis, dar e posibil să fie de la grădinarul ciudat, care a fost înainte ceasornicar la gară şi apoi s-a mutat dincolo, peste râu... Se spune că încearcă să învingă natura, că vrea s-o facă să joace după placul lui, dar ce va ieşi din această încercare nu ştiu, nu ştiu... He-he-he...

Era riscant să se ducă într-acolo. Vagonul putea să fie ataşat în orice moment. Dar Golencov nu putu rezista ispitei. Aproape în fugă, o luă la vale pe panta repede, lovindu-se de pietre, umblând prin praf. Ajunse în 15 minute la mal, lângă locul de unde „balena” transporta pe rarii vizitatori ce obţineau accesul în „Laboratorul verde” al peninsulei.

— Vrei să mă treci dincolo?... strigă el omului în vârstă, cu barba neagră, aproape neatinsă de fire albe, ce lucra dincolo de grilajul grădinii.

— Dar ce treabă ai? întrebă omul ridicând privirile...

Golencov, cu respiraţia întretăiată, căuta să-i explice.

— Se spune că aveţi struguri... începu el.

— Şi tu, va să zică, ai venit ca să verifici?...

— N-am venit ca să verific... ripostă Golencov fără ezitare. Iar dacă mi-ai vinde nişte butaşi, nu m-aş uita la bani...

— Şi de unde eşti? întrebă Ivan Vladimirovici.

— Din Smolensc... răspunse Golencov.

Ivan Vladimirovici se gândi întâi dacă viţa lui se va putea aclimatiza la Smolensc, apoi se îndreptă spre locul unde era barca.

Dar în aceeaşi clipă se auzi un fluerat de locomotivă şi Alexandru Golencov încremeni de spaimă.

E poate trenul lui?

Nu ştia ce să facă. Stătu câteva clipe nemişcat, iar când barca era aproape de mal, se întoarse deodată şi o luă la fugă, înapoi spre oraş.

— Ei tu, încotro? strigă bătrânul grădinar, care nu se aştepta la o asemenea întorsătură.

Golencov, fără să se oprească, ţipă:

— Trenul pentru Smolensc... Sunt cu poşta...

Ivan Vladimirovici scoase din buzunar ceasul făcut de el, cu un mecanism ce trebuia întors numai odată la patruzeci de zile, şi strigă:

— Mai ai patruzeci de minute până la plecarea trenului... Cunosc mersul trenurilor mai bine ca tine!

Golencov se întoarse, cerând scuze:

— Scuzaţi-mă, vă rog, domnule grădinar. O băgasem pe mânecă, mi-era teamă să nu scap trenul...

— Nu e nimica... se întâmplă... zise zâmbind Ivan Vladimirovici. Dar să ştii: eu nu sunt grădinar, ci horticultor, dacă vrei să ştii... Sau mai precis — un creator. În schimb, tu eşti un om ciudat, un original. Ai fugit fără să fii bătut... Şi spui, că ai vrea să-ţi procuri viţa de vie? Se poate... Dar pe căldura asta n-o vei putea duce în stare buna la Smolensc... Dacă treci des prin oraşul nostru, vino altădată, fără grabă... Mai stăm de vorbă şi împachetăm butaşii cum trebuie... Şi atunci, poate nu-ţi voi cere nici bani, ca unui cunoscut.

Când veni a doua oară pe peninsulă, Golencov mai găsi un musafir la bătrânul Miciurin. Amândoi stăteau pe balconul înalt al casei şi întreţineau o convorbire foarte agitată. Golencov, care se apropie neobservat, auzi câteva fraze:

— În ce priveşte Cotlasul, te cam întreci... Acesta e doar aproape de cercul polar... acolo şi durata zilei e cu totul alta, fără să mai pui la socoteală gerul... eu aici, în Cozlov mă apucam cu teamă de experienţele mele, iar tu, după cum se vede, vrei să mă întreci dintr-odată... Vezi, să nu dai greş...

— Nu voi da greş... răspunse celălalt, cu o voce groasă de bas. Şi cred că-ţi voi face o mare plăcere... Păşesc, doar pe urmele dumitale... Mă conduc după preceptele dumitale...

— Dacă e aşa, ia spune, care sunt aceste precepte?... îl întrerupse gazda. Trebuie să te verific, ca să nu dai pe urmă vina pe mine...

— În primul rând hibridarea...

— Care anume?

Urmară câteva secunde de tăcere, vizitatorul părea nedumerit.

— Ei vezi — te-ai poticnit de la început...

— Care anume?... spuse în fine musafirul, cam încurcat. Se ştie care — prin încrucişare, prin polenizare... Mai există oare şi alta?

— Există... rosti gazda solemn, accentuându-şi fiecare cuvânt. Sunt două hibridări, stimate domn din Vologda... Una — prin polenizare, iar alta — prin unire... Atâta numai că nu trebuiesc împreunate organisme mature, complet formate, ci organisme tinere, maleabile... Polenul de sămânţă, iar altoirea — de generaţie. Notează-ţi bine aceste cuvinte... Unirea celor două metode de hibridare, constitue baza lucrărilor mele, primul şi principalul meu precept, dacă îţi place să-l numeşti astfel. Bineînţeles că prin aceste două metode se pot obţine multe rezultate şi lângă Arhanghelsc, nu numai la Cotlas... Acesta este bilanţul muncii mele, al multor eşecuri şi greşeli...

În acest moment începu să latre câinele, care îl simţise pe Golencov. De pe balcon zburau păsările ce ciuguleau ceva din mâna gazdei, iar acesta, aplecându-se deasupra balustradei, întrebă:

— Ei, cine e acolo?

— Eu sunt, domnule creator... zise Golencov.

Ivan Vladimirovici îl recunoscu imediat.

— A, poştaşul! Hai, urcă-te, vino sus... Eşti bine venit... Iată, faceţi cunoştinţă... Tot un vizitator ca şi tine, tu eşti din Smolensc iar dânsul de lângă Cotlas... Vasile Vladimirovici Spiţin. Încă n-are pretenţiuni pentru vie, dar în toate celelalte vrea să mă lase în urmă. Îmi pare bine... Voi fi chiar foarte bucuros! Însă cu o condiţie, băieţi, să mă ţineţi la curent cu toate...

31. SOLDAŢII ALBI

Împuşcăturile se auzeau tot mai aproape. Soldaţii albi au venit în goană, călare, de după movila din Turmasovo. Au trecut râul în vad, mai sus de podul învechit de lângă calea ferată. Era un detaşament din corpul lui Mamontov, care rupsese frontul şi căzuse acum în spatele forţelor roşii. Tunul lor cu tragere repede trase de pe movilă câteva focuri asupra ciorilor, în partea de Sud a oraşului şi amuţi. Se vede că albii aveau muniţii puţine şi făceau economii.

Împrăştiindu-se prin tot oraşul, soldaţii albi începură să-i caute pe comunişti. Pe cei prinşi îi duceau în grabă la postul de comandă şi-i împuşcau.

Nicolae Petrovici Pereloghin era tocmai în oraş cu mişte treburi ale Partidului. Ivan Vladimirovici lucra singur în grădină. Auzi şi el împuşcături, dar nu ştia nici cine trage şi nici de ce. Timpul trecea liniştit. Primindu-l sub ocrotirea lor pe bătrânul învăţat împreună cu pomii lui, autorităţile sovietice s-au ţinut de cuvânt — nimeni nu s-a atins de Ivan Vladimirovici.

Pereloghin continua să lucreze la el, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Aceasta îl mira şi-l amuza totodată pe bătrân.

— Ei vezi... se gândea el. E comunist, membru în Partidul ce se află la conducere, însă nu-şi ţine nasul sus, la ce tot ce-i spun.

Când pleca, Nicolae Petrovici cerea totdeauna voie:

— Se poate?

Ivan Vladimirovici murmura supărat:

— De ce mă întrebi?... Faci pe ipocritul?...

— Nu, nu sunt ipocrit, Ivan Vladimirovici, zâmbea Pereloghin. Nimeni nu-mi dă dreptul să calc disciplina şi mai ales pe acea a muncii.

Bătrânul învăţat medita mult asupra bolşevicilor.

Deocamdată, îşi spunea el, treburile lor nu merg prea bine... În fiecare an războaie şi războaie... Bat un general — apare altul, parcă şi-a schimbat numai chipiul... Nu se mai astâmpără trândavii, care şi-au pierdut pământurile şi capitalurile. De altfel, e foarte natural... Ce viaţă e aceea, când nu mai au nimic de-a-

gata?... Să lucreze, nu ştiu, — cultura o au de „lacheu” şi de „spadă”!... Aşa spunea el în loc de „liceu” şi „paj”.

De departe se auzi un tropot de cai. Zgomotul se apropia tot mai mult. Peste câteva secunde, tropotul se schimbă într-un plescăit de apă. Câţiva soldaţi călări treceau râul în dreptul pepinierii.

— Eeei!... se auzi deodată de la portiţa principală, — iiide... ooorta!... Aceasta, fără îndoială, însemna:

— Deschide poarta!

Proprietarul îşi lăsă sculele jos fără grabă şi se duse la poartă. Prin grilaj văzu cinci oameni călări, fără epoleţi ce e drept, dar după înfăţişare se cunoştea că erau dresaţi la vechea şcoală... Şepcile erau puse pe sprânceană.

— De ce vii aşa de încet? începu să urle un soldat, dar un altul îi făcu un semn cu mâna:

— St... Lasă-l. Nu e un om simplu.

Când Ivan Vladimirovici se apropie de portiţă, unul dintre călăreţi — probabil mai mare în grad — duse mâna la vizieră şi zise:

— Dumneata eşti proprietarul pepinierii?

Bătrânul îl măsură cu privirea şi răspunse:

— Să spunem că eu... Dar ce căutaţi aici?

Călăreţul rânji:

— Noi suntem din armata albă şi-i lichidăm pe bolşevici şi evrei... După informaţiile noastre, la dumneata stă ascuns un comunist. Te rog să-l predai.

Bătrânul Miciurin trânti portiţa în nasul ofiţerului.

— Întorceţi-vă de unde aţi venit... Eu n-am timp de pierdut, şi se întoarse să plece.

— Stai, că trag... zbieră ofiţerul, de data aceasta foarte înfuriat.

Ivan Vladimirovici se opri, dar nu se apropie de portiţă.

Călăreţii ridicară zăvorul prin grilaj şi intrară în grădină lovind ramurile merelor cu cravaşa. Ajuns în dreptul proprietarului ofiţerul se opri şi spuse ameninţător:

— Să ne spui imediat unde stă ascuns comunistul... Noi ştim totul. Dacă încerci să negi sau să minţi, va fi şi mai rău... Vârsta şi situaţia dumitale nu te vor salva de vergele.

— Aici nu există niciun comunist. De altfel n-am nici timp şi nici dorinţă să stau de vorbă cu dumneata. Şi te rog să nu mă

ameninţi, domnule! sfârşi Ivan Vladimirovici, pe un ton ridicat care l-a surprins şi pe el.

Acela, care se numise reprezentant al armatei albe, îşi îndulci vocea.

— Eu te rog doar, spuse el conciliant. La dumneata este ascuns un comunist. Avem ordin să-l ridicăm. Asta e tot.

— Nu stă nici un comunist la mine, v-am mai spus-o odată! se răsti Ivan Vladimirovici. Te rog, de aceea, să mă lăsaţi în pace.

— Tăgăduirea dumitale e inutilă, stărui ofiţerul. Ai să vii cu noi.

Înconjurându-l pe bătrân, soldaţii începură să-l îmbrâncească. Un cal îl trânti la pământ, călăreţii săriră peste el unul după altul şi o luară în galop spre casă.

Au scotocit toată casa, au căutat prin grădină şi negăsind nimic, au plecat.

— Veţi răspunde pentru toate astea, le strigă în urmă Miciurin. Nu voi lăsa chestiunea aşa!

Tremurând de indignare, el se îndreptă spre pomi. Pe călăreţi nu i-a mai văzut de-atunci, dar nici Nicolae Petrovici Pereloghin nu s-a reîntors din oraş în ziua aceea şi nici în zilele următoare.

În curând trupele lui Mamontov părăsiră definitiv oraşul. S-au întors roşii şi zilele paşnice se scurgeau monotone.

Treburile mergeau prost la pepinieră. Lipseau braţele de muncă. Aproape toţi bărbaţii erau plecaţi la război, iar acei rămaşi, preferau să lucreze la depoul de locomotive, de unde puteau să-şi procure mai uşor alimente.

Lucrul greu şi migălos din pepinieră nu atrăgea pe nimeni.

Pepiniera era ameninţată să decadă. Nicolae Petrovici nu s-a mai întors. Bătrânul Miciurin pierdu încă un prieten. Un bun şi vechi prieten! Au lucrat împreună şi tot împreună au discutat dificilele probleme ale vieţii.

Ivan Vladimirovici izbutea cu greu să-şi îngrijească pomii şi puieţii. Erau mulţi, — sute. Fiecare pom, fiecare puiet, avea soarta lui proprie, caracterele lui proprii. Ivan Vladimirovici nu admitea în grădină pomi lipsiţi de rezistenţă, dar nu lăsa niciun hibrid fără îngrijire. Se ocupa de el până când îl aducea în stare bună, sau îl trecea în registru ca pierdut.

Uneori nu avea timp nici să aranjeze undiţele pe malul râului şi nici să mai stea de vorbă cu amica sa, broasca.

Era bătrân acum, — şaizeci şi cinci de ani. De acum înainte, fiecare an putea să fie cel din urmă. A murit Alexandra Vasilievna, Graund nu mai era. Ionà Petrovici Garpunov dispăruse... Pierise şi Pereloghin.

Fiul său locuia departe, la Petersburg. Demnitatea bătrânului nu-i permitea să-i scrie.

— Voi muri, dar nu-i voi scrie; să-mi scrie el întâi.

„Prinţesa-broască“ rămânea credincioasă proprietarului livezii. Îl întâmpina totdeauna pe alee şi orăcăia în semn de salut. El îi vorbea şi îi dădea să mănânce muşte, pe care le scotea dintr-o cutie de chibrituri.

— Vine bătrâneţea... 65 de ani împliniţi, prinţeso... Şi ce am făcut? Dacă te uiţi de departe — pare că e mult, dar mie mi se pare puţin... Iar acuma, nici nu-mi ajung braţele pentru câte trebuie. Ţie ce-ţi pasă, orăcăieşti, sari prin grădină, altă treabă n-ai, iar eu am o groază de lucru. Aş face de toate, dar probabil că nu voi mai ajunge să fac nimic. La ce mă mai pot aştepta acum?

Broasca se uita la el cu ochii lucioşi ca două mărgele şi încerca să priceapă...

— Ei bine, fugi... Sai, cântă — asta e treaba ta...

Livada îşi trăia viaţa ei.

Ca să verifice cât de stabil este tânărul măr „Belle-fleur-Chitaica”, Miciurin tăie de pe el butaşi şi-i altoi în coroana unui măr Antonovca de 20 de ani. Experienţa avea un rost special. Frunzişul bogat al pomului-gazdă putea să exercite o influenţă puternică asupra celuilalt. Însă pe Ivan Vladimirovici îl interesa să afle dacă fructele de pe „Belle-fleur-Chitaica” nu vor deveni mai mari, convieţuind cu merele mari de 600 gr. Rezultatul nu se lăsă aşteptat.

Peste doi ani, pe ramura altoită a „Belle-fleur”-ului atârnau globuri mari — aproape de 400 de gr. — de un galben auriu, deschis, vărgate cu roşu. Carnea fructului, albă, fină, cu gust aromat a rămas neschimbată.

„Candille-Chitaica” îşi mărea şi ea din an în an fructele. Ele ajungeau acum la 200 de grame, iar în ce priveşte forma, se apropiau tot mai mult de lunguieţul „Candille-Sinap”. Fructele galbene, aveau pieliţa netedă şi tare, ce nu se temea de ciupercile parazitare. Savantul le salvase!

În anul 1919, vara fusese furtunoasă. Se dezlănţuiră vânturi aprige de şes. Ele tăbărau cu furie asupra oraşului, se năpusteau

prin coroanele pomilor şi îngrămădeau adevăraţi munţi de nori... Nu erau rare cazurile, când vântul arunca în râu pe câte un drumeţ.

Dar favoritul maestrului — tânărul „Pepin-Safran” stătea mândru în grădină. Şi el era un descedent al mărului „Chitaica”. Doisprezece ani la rând Ivan Vladimirovici urmărise cum hibridul acesta preţios se schimba într-un copăcel zvelt şi rotund. Încă în anul 1907 fusese fecundat mărul de seră „Reinette-Orleans” cu polenul de pe primele flori ale hibridului provenit din „Chitaica” şi „Pépin englez”. Maestrul nu muncise degeaba.

Acum, după atâţia ani, fructele lui de 100 – 150 gr. fiecare atârnau grămezi, iar vânturile turbate n-au fost în stare să doboare aceste mere fermecătoare, de un roşu aprins, parcă pictat pe un fond gălbui, ca portocala.

În fine, tot în anul 1919 — an de greutăţi şi de foamete — bătrânul învăţat începu cea mai îndrăzneaţă experienţă — cu cerapandus. El fecundă un vişin de câmp cu polen de la un măslin japonez.

Încrucişarea reuşi: ovarul floarei se umfla încet dar sigur. Mai era nevoie totuşi de o muncă grea şi migăloasă.

El nu se plângea fără motiv că nu-i ajung braţe pentru tot ce voia să mai facă. Avea nevoie de un ajutor harnic şi priceput, de un om, căruia să-i poată preda această moştenire preţioasă. Adesea era stăpânit de îndoială:

— Am muncit o viaţă întreagă — şi într-o zi, totul se va risipi.

Oamenii din jurul lui erau ocupaţi cu treburile lor.

Ivan Vladimirovici nu se pricepea să lege cunoştinţe. Să iasă din pepinieră era o adevărată aventură.

Dar într-o zi — invitat de secţia agricolă — el ţinu o cuvântare la o mare conferinţă a agronomilor şi agricultorilor.

El vorbi astfel:

— Timpurile vechi nu se vor întoarce niciodată. Trebuie să privim înainte și să lucrăm pentru viitor... Eu muncesc și voi munci încă pentru acest viitor, deşi sunt bătrân. Dar tineretului (naiba să-l ia), îi e frică să vină la mine, să muncească la lucruri noi, la lucruri demne?... E ruşinos, domnilor... — Și se corectă sever şi fără grabă: e ruşinos, tovarăşi!

32. PRIMUL SCUTIER

Într-o zi, Ivan Vladimirovici stătea în balconul său, de unde se vedea livada, râul, satul Donscoe şi oraşul. Privirea lui era mereu aţintită asupra colinei. Vrăbiile şi alte păsărele veneau pe balustrada balconului ca să adune fărâmiturile împrăştiate pentru ele de o mână obosită. La picioarele lui Ivan Vladimirovici se gudura un căţel pufos, ce semăna cu o căciulă.

Prin mintea sa treceau imagini din trecut: cum îşi probează prima şi unica lui redingotă, cum merge pe stradă salutând ursuz vreun cunoscut. Iată „atelierul de ceasornicărie şi optică” de pe strada Moscovscaia. Iată prima lui livadă — modestul loc viran din strada Ucrainscaia. Iată o viaţă de om. Se scurge încet şi cât de repede trece! Se apropie al şaptelea deceniu. E timpul să se încheie un bilanţ. E timpul să se verifice ce s-a făcut şi ce nu, din cele plănuite în tinereţe. Mai poate el aştepta acum ceva de la viaţă? Ce rău e când omul moare la jumătatea drumului. E trist să mori aşa... Şi totuşi nimeni nu poate să spună că el va intra în mormânt fără glorie. Lumea toată ştie că nu şi-a trăit viaţa în zadar.

Miciurin a adăugat vreo sută de varietăţi noi la tezaurul horticulturii: uimitoare, chiar pentru el însuşi este seria chinezească în frunte cu „Calville”, „Pépin” şi „Belle-fleur”; grupul merilor „Antonovca” pe care i-a innobilat; grupa perilor mari „Beurré”, de o stabilitate durabilă; „Beurré de iarnă”, „Beurré Victoria”, „Beurré popular”; vişini „Plodorodnaia” şi „Frumoasa Nordului”; seria prunelor voluminoase „Porumbar-Reineclaude” şi, în fine, ca o cunună a muncii unei vieţi întregi — încrucişarea reuşită între măslinul japonez şi vişinul de câmp din Samara.

Limitele dintre specii sunt sfărâmate definitiv. Noţiunile de gen sunt puse la îndoială.

Americanii n-au renunţat încă. De curând i-au mai făcut o propunere ispititoare:

„Ţara dumneavoastră este cuprinsă de foamete şi dezastru. În asemenea condiţiuni, dumneavoastră nu aveţi posibilitate să vă continuaţi lucrările. Veniţi în Statele Unite, în ţara iniţiativei individuale, în ţara prosperităţii”.

De data aceasta i se punea la dispoziţie un vapor special şi i se făcea propunerea de a transporta în Statele Unite toată ferma lui, împreună cu toate instalaţiile — cu casa, cu magaziile, cu sera, cu toţi pomii, butaşii şi puieţii...

„Vă puteţi alege chiar o regiune, care să se asemene cu a dumneavoastră: râu, câmpie, colină”.

Această propunere era de asemeni foarte măgulitoare, însă el din nou refuză categoric.

— Nu-mi stă bine să mă fac emigrant... Şi nu văd niciun folos pentru lucrările mele. Toată viaţa am lucrat pentru ţara mea. Înainte i-am dispreţuit pe boieri, iar acuma să le urmez exemplul? E ridicol...

Nu regreta de loc c-a refuzat. Îl înspăimânta numai faptul că nu avea cui să-şi predea pomii, experienţele şi problemele încă nerezolvate.

Deodată, se auziră nişte paşi repezi pe aleea ce ocolea colţul casei şi, peste o clipă, Ivan Vladimirovici văzu lângă scara balconului un om îmbrăcat într-o manta largă militară şi cu o şapcă kaki pe cap, complet decolorată. De sub şapcă i se vedea părul blond. Avea ochii cenuşii, pătrunzători, buzele subţiri, strânse cu fermitate. Privirile gazdei şi ale noului venit se încrucişară.

— Cine eşti? întrebă gazda cu un ton morocănos.

— Bună ziua, Ivan Vladimirovici, îl salută vizitatorul. Numele meu e Gluşcov, instructor judeţean de horticultură.

— Instructor... rosti încet Ivan Vladimirovici. Adică ai venit să mă instruieşti?

— Nu e vorba de instruit, dar e poate nevoie să vă dau o mână de ajutor, răspunse Gluşcov fără ezitare.

— De ajutor, aş avea într-adevăr nevoie... Întreprinderea mea decade, nu-mi ajung braţele pentru lucru... N-are cine să păzească livada, s-o stropească, să pună proptele, să culeagă fructele. Rău am ajuns. Îmi vine să intru de viu în pământ...

— Ivan Vladimirovici, nu e încă timpul să vă gândiţi la mormânt, răspunse Gluşcov. Toate se îndreaptă. Veţi vedea că într-o lună — două, noi vom pune totul în ordine...

— Adică cine noi? întrebă bănuitor Miciurin, nemulţumit de aerul prea încrezut al noului venit.

— Eu îmi reamintesc foarte bine de cuvântarea dumneavoastră, zise instructorul Gluşcov cu aceeaşi încredere,

îmi aduc aminte cât eraţi de nemulţumit că tineretul nu vă vine în ajutor. Şi iată — eu am venit la dumneavoastră Ivan Vladimirovici, ca un reprezentant al tineretului cel leneş.

— Dacă vei face pe leneşul — te dau afară... spuse savantul. Nu voi lua în consideraţie că eşti instructor... Am dat afară şi persoane mai importante...

Gluşcov zâmbi:

— Cred că nu vă voi da ocazie să mă daţi afară, Ivan Vladimirovici. Mă voi sili din răsputeri ca aceasta să nu se întâmple...

— Ei bine, bine, spuse gazda. Cu ce vrei să începi?

— Dacă nu vă e greu — arătaţi-mi grădina, Ivan Vladimirovici, s-o văd întâi. Apoi voi face la repezeală o notă de cheltuieli şi atunci vom discuta cu centrul.

— Uşor le aranjezi pe toate, şopti Ivan Vladimirovici. Dar cum te cheamă?

— Mă cheamă Osip.

Plecară în grădină. Demult Ivan Vladimirovici nu s-a mai plimbat cu cineva pe aici. La fiecare pas se putea remarca o neregulă: câte o ramură ruptă sub greutatea fructelor; un morman de mere căzute şi neadunate, ce putrezeau sub pom; frunzele erau vestejite şi albicioase, din cauză că în unele locuri erau atacate de paraziţi.

Bătrânul ofta şi înjura la fiecare pas.

— Voi, tineretul, să vă ia naiba, întârziaţi totdeauna... De ce n-aţi venit mai înainte în ajutorul bătrânului? Toate ar fi fost în ordine...

Ivan Vladimirovici şi Gluşcov se despărţiră destul de afectuos.

— Să mai treci, Osip... îi spuse el la plecare.

— Mulţumesc, voi trece.

Data următoare Gluşcov aduse o adresă oficială de la secţia agricolă judeţeană, prin care tovarăşul O. S. Gluşcov fusese delegat să ajute, în toate lucrările sale, pe conducătorul Staţiunii Experimentale Horticole.

— Aşa, zise Ivan Vladimirovici, după ce citi hârtia. N-ai minţit, vasăzică... Te-ai hotărât deci sa mă ajuţi... Hai, să te văd... E tocmai timpul de circulaţie a sevei de toamnă. Ia spune, ce lucrări se fac acuma?...

Două ore îl interogă pe instructorul Gluşcov asupra problemelor teoretice şi practice de horticultură, despre metodele de altoire, despre polenizarea artificială, despre tăiere şi stropire şi despre sistemul de clasificare a fructelor după culegere...

Pe Gluşcov îl treceau de multe ori sudorile când bătrânul îi spunea din când în când, clătinând din cap.

— Greşeşti, Osip Gluşcov. Nu e aşa, nu e aşa!...

Însă rezultatul severului examen se dovedi totuşi favorabil.

— Ai cam încurcat tu unele lucruri, Osip Gluşcov, rezumă bătrânul învăţat. Dar totul e reparabil. Dacă vei munci — vei ajunge. Mă temeam că ştii mai puţine...

Aceste cuvinte însemnau, că Osip Gluşcov era înaintat parcă la rangul onorific de scutier pe lângă bătrânul cavaler al horticulturii.

Pentru Gluşcov începu o perioadă de muncă grea. Afară de lucrul în pepinieră, Gluşcov, în calitatea lui de instructor, trebuia să mai facă şi corespondenţa cu întreprinderile similare şi cu autorităţile.

Stând nopţi întregi la lumina unei lămpi cu petrol, Gluşcov întocmi un memoriu amănunţit către comisariatul Poporului pentru Agricultură, iar o copie după acest memoriu o inaintă Prezidium-ului Sovietului Comisarilor Poporului. După ce le-a trimis şi-a continuat treburile de toate zilele.

Deşi pe atunci poşta nu funcţiona prea bine, totuşi memoriile lui Gluşcov au ajuns repede la destinaţie.

Primul preşedinte al celui dintâi Soviet al Comisarilor Poporului era un duşman al rutinei şi al banalităţii, un protector a tot ce era nou şi îndrăzneţ. El se nteresa îndeaproape de orice problemă, ce era în legătură cu agricultura. Cu puţin timp înainte de a primi memoriul lui Gluşcov, el citi despre Luther Burbank, acela care scotea varietăţi noi de fructe şi legume în California depărtată şi însorită.

„Ce bine ar fi să avem şi noi un asemenea om...“

Îşi aminti îndată că şi în Rusia exista undeva, în regiunile centrale, un astfel de om...

Imediat s-a dat dispoziţiunea să se culeagă toate datele referitoare la savantul rus care rivaliza cu Burbank.

Şi în curând, pe biroul cel mare al Preşedintelui Sovietului Comisarilor Poporului se afla un voluminos raport informativ.

Locul de frunte în acest raport îl ocupa memoriul instructorului Osip Gluşcov...

Preşedintele Consiliului Comisarilor Poporului citi cu atenţie toate datele asupra îndrăzneţului creator.

Revăzu de mai multe ori lista de varietăţi create de Ivan Vladimirovici, iar în cele din urmă, bătu cu voioşie peste teancul gros de hârtii:

„Trebuie să-l păzim pe acest om ca lumina ochilor!“...

33. STRÂNGEREA DE MÂNĂ DIN PARTEA REPUBLICII

Preşedinţele primului guvern socialist din lume — Lenin — avea o viziune largă a lumii. A unei lumi care începea cu Rusia şi care va sfârşi cu ultima ţară de pe pământ.

El vedea deja imensa U.R.S.S., complet transformată... Vedea arături şi livezi, acolo unde pe sute de kilometri se întindeau mlaştini. Vedea linii de cale ferată, acolo unde stâncile păduroase se îngrămădeau în jurul lacurilor adormite. Vedea crânguri de pomi înverziţi în locul nisipurilor, oraşe în stepele sălbatice ale Kirghiziei, aratul electric pe malul Volgăi, aeroporturi în taiga de la Ircutsc şi în tundra de la Verhoiansc, însămânţarea din avioane a cernoziomului din Siberia... Vedea uriaşe uzini pe întinderile neguroase de turbă, în asprul şi pietrosul Volhov, în jurul cataractelor azurii şi primejdioase ale Niprului, pe albastrul Ciric sau pe Donul liniştit.

Planurile lui nu erau rezultatul unei fantezii exuberante, ci erau proiecte practice şi sigure, calculate în timp. Ele puteau să sperie chiar şi pe Herbert Wells, — visătorul specialist al Europei.

Preşedintele Sovnarcom-ului era autorul mai multor opere, printre care şi unele tratate filozofice. În aceste tratate era scris ferm şi clar, că omul trebuie să pătrundă în cele mai tainice legi ale naturii, pentru a o putea schimba.

Nici perseverentul cultivator din Cozlov n-a urmărit altceva decât să supună natura. Când — Lenin —, Preşedintele Sovnarcom-ului, află din diferite articole şi fragmente publicate

în jurnale, despre metodele şi principiile lui Miciurin, recunoscu în el un adevărat revoluţionar al naturii.

Tocmai astfel de oameni, poate necunoscuţi încă şi împrăştiaţi prin întreaga ţară, urmau să fie descoperiţi prin prima expoziţie agricolă a Republicii, fixată pentru anul 1923.

În toate colţurile ţării au fost trimise apeluri:

„Pregătiţi şi trimiteţi la expoziţia agricolă tot ce-a crescut mai bun, tot ce-aţi cucerit în luptă cu natura: spice mari şi grele, inul fin, cartofi, morcovi, sfecla de zahăr... pânza deasă colorată de Tiumen şi pânza frumos imprimată din Vladimir, doniţa din Veatca, ca şi o moară de vânt şi o batoză făcute de mână, şi orice măr mai dulce, şi orice pară mai zemoasă. Trimiteţi lucrul de mână al femeilor, cu care ele luptă împotriva plictiselii traiului de la ţară, ca şi cântecele ce laudă viaţa şi munca”.

Un asemenea apel primi şi horticultorul din Cozlov.

El nu avea posibilitatea să pregătească pentru expoziţie ceva deosebit. Fiecare arbore îl costa mulţi ani de muncă perseverentă. Şi tocmai acum în ultimii ani a scos varietăţi prin care putea să-şi demonstreze răbdarea sa uimitoare. Erau cele două varietăţi noi „Paradox” şi „Aurora”.

Cu douăzeci şi trei de ani înainte, încă la Turmasovo, Ivan Vladimirovici încrucişase merii „Slaveanca” şi „Oleg”, făcuse mai multe experienţe cu acest hibrid şi în cele din urmă şi-a ajuns scopul. Pe „Paradox” s-au copt nişte mere mari de un roşu închis, pârguit, de aproape 400 de grame fiecare.

Celălalt pom era mai în vârstă — avea treizeci şi şase de ani. Încă pe când stătea pe strada Moscovei, şi avea firma de „optician”, el sădi într-un colţ al grădinii o sămânţă aleasă de pară „Sapejanca”.

După doi ani, puietul fu transplantat în cernoziomul gras de la Turmasovo. Trecură zece ani şi puietul, care între timp devenise un copăcel mărişor, fu adus pe peninsulă, într-un nisip mâlos. În anul 1902, Ivan Vladimirovici altoi, cu ochi de pe acest copăcel, un rând întreg de sălbatici de doi ani... Şi, iată că în 1922, unul din aceşti ochi, în al treizeci şi şaselea an de existenţă a pomului şi în al douăzecelea an după altoire, dădu pere excelente. Erau mult mai bune decât fructele pomului-mamă „Sapejanca”.

Răbdarea şi perseverenţa au fost din nou recompensate pe deplin.

Nici anii îndelungaţi de creştere, nici sălbaticul portaltoi, nici nenumăratele transplantări dintr-un loc în altul n-au putut suprima în „Aurora”, cum o denumise Ivan Vladimirovici — seva dulce şi plină de vitalitate a părului „Sapejanca”.

Tot în anul 1922, atât de memorabil pentru el, oraşul fu agitat de un mare eveniment. Preşedintele Comitetului Executiv Central al Republicii, Mihail Ivanovici Calinin, veni în persoană să facă o vizită bătrânului savant, pe insula lui.

De la gară, preşedintele Republicii, îmbrăcat într-o bluză militară, se îndrepta spre insulă, neobservat de nimeni. Ivan Vladimirovici nu-l aştepta. Îi ieşi în întâmpinare aşa cum se găsea.

— Bună ziua, Ivan Vladimirovici, zise Calinin, strângându-i mâna. Am vrut să-l cunosc personal pe Burbank-ul Rusiei.

— Bună ziua, tovarăşe Calinin, răspunse cultivatorul emoţionat, şi care, pentru prima dată în viaţa lui, nu ştia ce atitudine să ia. — Dar scuzaţi-mă... eu nu sunt Burbank, eu am sistemul meu şi mi-am elaborat metode proprii...

Mihail Ivanovici zâmbi prietenos şi cu înţelegere.

— Tocmai de aceea ar fi bine, Ivan Vladimirovici, să cunosc de la început această metodă a dumitale... Vorba ceea — un veac să trăieşti, un veac să înveţi... Iată am venit la dumneata ca să mă înveţi...

— Fiţi binevenit... Cu plăcere... începu să zâmbească bătrânul savant, încercând un sentiment nou şi în acelaşi timp atât de intim lui. Veţi fi musafirul meu... Am auzit, că şi dumneavoastră sunteţi de la ţară... Nu va fi nevoie de prea multe explicaţii...

Îl conduse pe Mihail Ivanovici prin toată livada, de la un pom la altul, povestind cu însufleţire istoria luptei şi a muncii sale.

„Chitaica”, mărul care îi adusese primele succese, baza sistemului său de aclimatizare, apăru în faţa înaltului oaspete, în toată diversitatea transformărilor sale.

Îngrijită cu devoţiune şi pricepere „Chitaica” dăduse o descendenţă numeroasă şi excelentă: „Belle-fleur”, „Pépin” „Champareine”, „Borsdorf”, „Slaveanca”, „Truvor”...

— Polenizarea depărtată este prima verigă în lanţul metodei mele... explica marele horticultor. Creşterea pomului din sămânţă este a doua verigă. Procedeul mentorului, adică

îndreptarea prin altoiri a pomului-puiet în prima perioadă a dezvoltării lui — iată a treia verigă a metodei mele...

El mai povesti lui Mihail Ivanovici şi despre „Candille-Chitaica” şi despre „Champareine” —, hibrid provenit din „Calville” şi „Chitaica”, şi despre hibridul rezultat din părul de Usuriisc şi „Beurré Royal” şi, dintr-odată, musafirului îi deveni clară metoda minunată bazată pe cele trei principii.

Multe au discutat aceşti doi oameni: despre natură, despre bătrâneţe, despre timpul când erau tineri. S-au despărţit ca doi prieteni buni.

Mihail Ivanovici îi ceru să trimită la expoziţie cât mai multe varietăţi.

— Produsele dumitale trebuie să fie podoaba întregii expoziţii...

— Trebuie să fie. Dar vorba e, vor fi?...

— Vor fi, vor fi, asigura Mihail Ivanovici.

— Ei bine, voi trimite, promise cultivatorul.

După ce plecă înaltul oaspete, Ivan Vladimirovici, încă emoţionat, se plimbă mult timp prin casă. Apoi se aşeză la masa lui de lucru şi cu toate că era târziu şi el nu scria decât foarte rar, întocmi o scrisoare către verişoara lui din Riazan.

„Soarta mi-a oferit o mare şi neaşteptată bucurie (scria el). Astăzi Mihail Ivanovici Calinin în persoană m-a vizitat pe mine şi grădina mea. De la gară a venit direct la mine... E un om simplu şi cumsecade. Nici până acuma nu i-au dispărut bătăturile de la palme...”

În cursul verii, înainte de deschiderea expoziţiei, fură trimişi din Moscova vreo şase studenţi, pentru ca cunoscând extraordinara livadă, să poată da vizitatorilor în timpul expoziţiei — explicaţiile necesare.

— Cine sunteţi? întrebă proprietarul livezii, când studenţii se prezentară în faţa lui.

— Viitorii profesori!... declară cu mândrie unul dintre studenţi, şi bătrânul maestru râse împreună cu ceilalţi.

Cel mai înalt dintre studenţi — un anume Şcirov — ajungea cu mâna la orice ramură, iar cel mai scund — Rebrov — urcându-se pe umerii lui, putea să cerceteze şi vârfurile pomilor.

Grupul acesta vesel şi nerăbdător nu lăsă niciun copăcel necercetat. Fură măsurate rădăcinile, trunchiurile, frunzele,

mlădiţele. Fructele nu erau coapte încă, dar se putea bănui de pe acum, cum vor fi.

Studenţii nu se ocupau numai de pomi, ci îl asaltau cu întrebările lor pe „Părintele merilor”.

— Ivan Vladimirovici, cum aţi obţinut asta? Ivan Vladimirovici, cum a rezultat aceasta? se auzea de dimineaţă până seară, în livadă.

Gazda nu tăcea, răspundea la întrebări, dădea cu răbdare toate explicaţiile şi, în ziua plecării lor, s-au fotografiat împreună.

Când veni timpul să se împacheteze fructele pentru expoziţie, în lăzi presărate cu rumeguş, bătrânul Miciurin părea foarte agitat. Cu împachetarea era însărcinat Gluşcov.

Ivan Vladimirovici îl punea să desfacă şi să aranjeze din nou lăzile.

— Du-te, Osia şi caută acolo ceva mai bun... Ce rău îmi pare; am impresia că anul acesta fructele n-au reuşit aşa de bine. Parcă într-adins, naiba să le ia, zău...

Gluşcov cu gura plină de cuie alerga în grădină sau în subsol. Ivan Vladimirovici se ducea în urma lui. Uneori amândoi scotoceau prin coroanele copacilor, speriind până şi scaieţii, sau prin grămezile de fructe culese.

— Nu e nevoie să fie prea mari, îl povăţuia bătrânul, principalul este să ajungă nelovite... Cui o să-i facă plăcere să holbească ochii la nişte fructe strivite? Uite — vor spune — ce mere a trimis Burbank-ul nostru... E admisibil oare acest lucru?... Să ştii, dacă fructele ajung lovite, vii înapoi după altele... Nu vreau să mă fac de râs la bătrâneţe... Înţelege-mă, odată... Doar mii de oameni vor veni să le vadă...

În fine, Gluşcov plecă în capitală cu lăzile preţioase.

Pavilionul era gata pentru primirea tuturor produselor. În grămezi multicolore străluceau merele „Belle-fleur”, „Candille”, „Champareine”, „Pépin” şi nu din acele artificiale ca ale lui Ovenarius, — ci rezistente, de calitate excelentă, şi care nu se temeau nici de viermi, nici de ger, nici de vânturi puternice.

Apărură în piramide parfumate şi perele, care, deşi nu complet coapte, se remarcau totuşi prin mărimea şi frumuseţea lor. Erau expuse şi prune colosale, de cele mai fine nuanţe aurii şi primele caise din Tambov, şi strugurii mari aclimatizaţi în regiunile nordice, şi sorbul dulce de mărimea unei vişine,

adaptat la clima sudică... În faţa ochilor se aflau bogatele daruri ale pământului.

Mulţimea se înghesuia în faţa comorilor marelui horticultor. Gluşcov şi cei şase studenţi vorbeau fără întrerupere de dimineaţă până seara, dând mereu explicaţii. Poate că aspectul strălucitor al acestor fructe, dispensa de orice lămuriri în plus, dar Gluşcov socotea că orice om trebuia să cunoască povestea lor.

În preajma pavilionului cu merele strălucitoare din Cozlov se înghesuiau nu numai miile de oameni simpli, dar se formau spontan comisiuni de experţi, specialişti şi profesori. Unii le admirau sincer, fără invidie şi scepticism; alţii îşi încruntau frunţile, dădeau din umeri în semn de îndoială şi vorbeau în şoaptă. Câţiva puneau întrebări ipocrite:

— În ce fel aţi asigurat optima termică?

— În niciun fel, spunea Gluşcov, dându-şi seama de planul lor ascuns. Cum erau, aşa au crescut... Dimpotrivă, uneori Ivan Vladimirovici sfida natura în mod intenţionat.

El demonstra „paradox“-ul.

— E într-adevăr un paradox... repetau entuziaştii.

Cei ce se îndoiau clipeau din ochi cu înţeles:

— Cunoaştem noi toate astea... Le-a adus se vede din străinătate... Se poate oare creşte la noi aşa ceva?

Juriul expoziţiei discută mult asupra acestor produse extraordinare. Cu greu puteau să creadă oamenii şi mai ales birocraţii, teoreticienii, că un singur om, fără diplomă frumoasă şi fără ajutorul specialiştilor, a fost capabil să creeze, în decurs de 50 de ani, peste o sută de asemenea varietăţi.

— Dacă ar fi scos numai a zecea parte, şi încă ar fi fost suficient pentru a-l trece în numărul celebrităţilor mondiale...

În cele din urmă, după o serie întreagă de probe şi cercetări, horticultorul din Cozlov primi premiul cel mare.

34. O LOVITURĂ PE LA SPATE

Mult timp după expoziţie, pe culoarele Academiei şi ale Comisariatului Poporului pentru Agricultură, se auzeau discuţiuni de felul acesta:

„S-a găsit în sfârşit un „geniu”... Unul de-al nostru, din Tambov... Şi e gata să facă orice, numai să fie pe placul comisarilor... Pe specialişti îi alunga altă dată, iar pe bolşevici îi primeşte cu braţele deschise...”

— Poate s-a înscris şi el la bolşevici?...

— Tot ce se poate...

Chestiunea nu se mărgini numai la discuţii. Într-o zi, veni la Ivan Vladimirovici un tânăr elegant, Loconov. El era înarmat cu un teanc de mandate şi scrisori şi trecu pragul casei cu multe plecăciuni.

— Sunt mândru de misiunea ce mi s-a încredinţat, repeta el. Marele maestru... alianţa între ştiinţă şi practică... perspective grandioase... victoria asupra rutinei...

Bătrânul învăţat îl privi cu atenţie. Avea ceva antipatic în figură şi în gesturi, totuşi trimiterea unui sol din partea Olimpului academic constituia o satisfacţie. Îl aştepta demult.

Întors de la expoziţie, Gluşcov lăsă să-i scape că s-au găsit oameni care şi-au exprimat o anumită îndoială.

— Dar ce, sunt nebun? se indignă Ivan Vladimirovici. Ar fi vrut poate să le trimit toată grădina mea, cu toţi pomii? Să vină încoace, să vadă totul în natură... Iar dacă nu se pot urni de pe scaunele lor, să trimită pe cineva, care se pricepe...

Şi iată, deşi cu oarecare întârziere, au trimis totuşi un specialist. Orice ar fi fost, era reprezentantul Comisariatului Poporului pentru Agricultură, venit din sfere înalte.

Se va convinge deci...

Pentru a-şi ascunde mulţumirea, i se adresă noului venit cu întrebarea obişnuită:

— Dar dumneata te pricepi în specialitatea mea, în hibridare?

Loconov dădu din mâini cam jignit:

— Sunt inginer agronom, Ivan Vladimirovici. Credeţi că aş fi îndrăznit să vă deranjez, dacă aş fi fost profan?

— Ei bine, să mergem... Am glumit, zise gazda pe un ton împăciuitor. — Totdeauna veniţi la timp nepotrivit, adăugă el. De ce nu veniţi când livada e plină de mere, când ramurile se rup de greutatea lor. Aţi fi avut o probă reală. Îmi pare rău dar n-am

putut trimite la expoziţie copacii... Şi chiar dacă îi trimiteam, s-ar fi găsit şi atunci câteva guri rele...

El avea plăcere să discute cu un om competent. Se plimbau prin grădină. Gazda înainte, vizitatorul respectuos şi atent, puţin în urmă.

Miciurin vorbea despre toate, fără să-şi ascundă nici eşecurile, nici dezamăgirile.

— Niciodată n-am fost un lăudăros... Afară de succese, mi se întâmplă şi mie să am unele încurcături... Să luăm de pildă „Borsdorf”-ul, un pom excelent, dar n-are rezistenţă... Fructele, deşi frumoase, bune la gust şi se păstrează mult timp, sunt mărunte.

Musafirul notă.

— Mi-am greşit puţin calculele şi cu „Standart“-ul roşu, continua Ivan Vladimirovici, l-am încrucişat în anul 1915, pe favoritul meu „Pépin-Safran” cu „Rubiniu”... Mă aşteptam la o minune de mere, dar au ieşit prea mici... cântăreau 75 de gr. numai...

Musafirul notă iarăşi.

— Şi „Coulon“-ul m-a dezamăgit. Iată, de patru ani de când rodeşte şi nu e ce m-aşteptam... L-am trecut la categoria a doua.

Musafirul notă şi aceasta.

Trecură la pere.

— Din părul de „Usuriisc” şi „Beurré Royal” au rezultat nişte pere minunate... Cred că le-ai văzut la expoziţie. Nu e păcat să le dau numele meu... Iar din „Beurré Dille” şi „Toncovetca” a ieşit cu totul altceva... Greutatea e mică şi rezistenţa nu e suficientă.

Oaspetele notă.

— „Decanca” de iarnă m-a compromis... În primii ani mergea bine, era şi maşcată şi destul de dulce, dar apoi s-a prostit... E bună numai pentru categoria III-a... A fost încrucişată tot cu para de „Usuriisc”, ca şi „Beurré Royal”, dar, se vede, că „genele” nu s-au acomodat aşa cum trebuie... În loc de pară a ieşit o urzică...

Puţin câte puţin, bătrânul maestru începu să se preocupe într-atât de eşecurile lui, încât aproape uitase de succesele sale.

Când veni rândul piersicilor, îşi mărturisi iarăşi toate necazurile. Celălalt asculta atent şi încordat.

— Încă în anul 1903 mi-am pus în gând să scot un piersic nordic. Dar cum să fac?... Am încrucişat un migdal mongol — amigdalus nana — cu migdalul sălbatic american — amigdalus

davidiana. — A rezultat hibridul nana-davidiana... L-am numit „Intermediar”. Calculul meu era următorul: dacă îl fecundez cu polenul de la un piersic veritabil — amigdalus piersica, — voi obţine la un moment dat „genotipul” necesar. Însă, de când mă zbat, nu a ieşit nimic de seamă. După polenizări, obţin totdeauna până la douăzeci la sută fecundaţii reuşite, dar fructul rămâne acelaşi ca înainte.

Loconov atent, notă şi aceasta în carnetul său.

Lui Ivan Vladimirovici îi plăcea politeţea tăcută a vizitatorului. El nu-şi dădea seama că acesta nu notează decât datele nefavorabile. În schimb, Gluşcov, care asista la conversaţie, ardea de dorinţă să-l tragă pe maestru de mânecă, să-l oprească şi să îndrepte discuţia asupra marilor victorii.

Când musafirul plecă, Gluşcov nu se putu reţine:

— Ce-aţi făcut, Ivan Vladimirovici? zise el înciudat, trebuia să vorbiţi cu totul altceva.

Bătrânul maestru se supără:

— Dar ce vrei, dragă, să mă linguşesc în faţa oricărui filfizon ce va veni la mine, să vorbesc despre succesele mele? Ei nu, frate... Nu-mi stă bine să fac pe lăudărosul.

Gluşcov tăcu. Nu voia să-şi supere maestrul.

În capitală se făceau pregătiri pentru sărbătorirea lui Miciurin. Era primul jubileu al muncii. În ziare şi reviste apăreau o mulţime de articole şi date asupra vieţii lui. Se recunoştea acum rostul şi importanţa acestor experienţe horticole. Se făceau pregătiri pentru sărbătorirea celor cincizeci de ani consacraţi pomilor.

Mihail Ivanovici Calinin pregăti un dar special. Şi iată că într-o revistă ştiinţifică apăru un articol plin de aluzii răutăcioase la adresa sărbătoritului.

„În activitatea acestui om se pot cita mai multe eşecuri decât succese, — începea articolul. Nu se ştie dacă larma creată în jurul acestui nume este justificată. Cercetările lui continue n-au ajuns încă aproape la niciun rezultat. Ţăranii din partea locului, — aci autorul dădea ca exemplu pe chiaburii satului Stogovo, — care, în livezile moştenite de la strămoşi, nu cultivau decât „Antonovca”, „Gruşevca” şi „Toncovetca”, — nu ştiu şi nu aplică nimic din aşa numitele succese ale faimosului cercetător. Chiar în conversaţiile pe care le-am avut cu Miciurin, acest faimos hibridizator nu a putut dovedi aproape nicio experienţă

reuşită. În general, în toată această chestiune, sunt multe lucruri exagerate, nestudiate, îndoielnice şi chiar suspecte...”

Acesta era fondul articolului.

Cine erau redactorii acestei reviste? Figurau acolo importante nume academice, iar articolul era semnat — „Loconov”.

Gluşcov citi primul. Inima i se strânse de durere.

„Iată veninul”... Ce să facă?...Să-i arate articolul sau nu?...

Se hotărî să nu-l arate. Dar, curând, Ivan Vladimirovici dădu şi el de articolul lui Loconov.

Gluşcov nu-şi crezu ochilor, când intră în ziua aceea în camera bătrânului maestru. Ivan Vladimirovici stătea la masa lui de scris, ţinea revista în mână şi râdea cu hohote...

— Vezi tu, Osip, înaintea cui mi-am înşirat perlele?...

— Nu e nimic de râs, Ivan Vladimirovici, spuse Gluşcov, care înţelese dintr-odată despre ce este vorba. Îmi vine să plâng, când mă gândesc câţi ticăloşi există pe faţa pământului...

— Nu, Osip... Lucrurile au luat o altă întorsătură decât credeam eu. Răuvoitorii mei au dat drumul unui câine... Au asmuţit o javră să mă latre...

— Această chestiune nu poate fi lăsată așa, Ivan Vladimirovici. Acest Loconov trebuie demascat, ca toată lumea să vadă clar, ce vrea şi ce urmăreşte...

— Lasă, Osip, îţi spun eu... Va veni toamna şi vom cere prin Mihail Ivanovici o comisie specială de experţi, ca să cerceteze totul amănunţit... Şi nu pe mesele de expoziţie, ci direct în pomi... Aşa e... Nu iau în seamă toate minciunile unor oameni ca acel Loconov... Dacă ar fi obiectat ceva Keller, sau Kiciunov, sau Paşkevici — atunci ar fi cu totul altceva... Îi respect...

Însă, oricât de bine se stăpânea bătrânul maestru, articolul lui Loconov îl mâhnise totuşi. Mai întâi fu scârbit de modul perfid în care acesta îi exploatase sinceritatea. Apoi se simţi jignit, de afirmaţiunea că agricultorii din împrejurimi, nu se foloseau de varietăţile şi metodele lui.

Livezile din împrejurimi aparţineau numai chiaburilor şi foştilor precupeţi. Ţăranii locali, ce e drept, veneau la el mai mult după leacuri şi sfaturi de toate zilele. Lucrările bătrânului maestru li se păreau prea savante şi misterioase pentru ei.

— Aici trebuie să fie vrajă la mijloc... era părerea majorităţii. Şi nu oricine ştie să vrăjească. Darul acesta nu e dat oricui.

Bineînţeles, că o parte din locuitori aveau unele din varietăţile lui. De exemplu, în grădina orăşencei Davâdova înflorea „Beurré de iarnă”. Rodea foarte bine şi aducea un venit frumos proprietăresei. Mai erau pomi la Maria Firsova de pe strada Roşie, la Ana Egorovna Astafuroval, la fochistul Ulianişcev... Iar lăcătuşul Costin din atelierul de reparaţiuni, crescu singur, după metoda lui Ivan Vladimirovici, un „Apporte” colosal. Mai era câte ceva şi la alţii. Totuşi lucrurile ar fi fost schimbate dacă oraşul Cozlov nu s-ar fi obişnuit de ani de zile să-l considere pe Ivan Miciurin drept un original, un visător şi chiar un smintit.

În schimb, veneau scrisori din celelalte regiuni ale ţării. De pe malurile nordice ale Volgăi, de la Nicolae Deianov, veni o scrisoare lungă, pe care maestrul o considera chiar mai scumpă decât brevetul de la expoziţie. În această scrisoare, Deianov comunica că la el, dincolo de paralela 58° de latitudine nordică, s-au copt foarte bine şi „Bellefleur” — „Chitaica” şi „Pépin-Safran” şi „Beurré de iarnă”.

— Iată brevetul meu cel mai preţios! flutură Ivan Vladimirovici în faţa lui Gluşcov scrisoarea lui Deianov când acesta veni să-l vadă. Gândeşte-te, cu cinci sute de kilometri mai la Nord, de Gubernia Tambov! Ce ierni geroase au suportat pomii... Nu cred să mai pot avea o bucurie mai mare ca aceasta...

Dar viaţa îi rezervă încă multe bucurii.

El primi în dar de la Mihail Ivanovici Calinin, un mare dulap-casetă cu o mulţime de sertare şi cu un desen frumos pirogravat, împodobit în partea de sus cu inscripţia:

„Marelui maestru al plantelor noi“. M. Calinin.

Totul fusese făcut de mâna Preşedintelui Comitetului Executiv Central al Republicii.

Într-o zi, pe malul râului Lesnoi Voronej se opri o maşină, care aduse o delegaţie întreagă. Ivan Vladimirovici se afla în grădină. Fu rugat să meargă în oraş.

— Dar pentru ce?

— La serbare, la solemnitatea ce se face cu ocazia jubileului dumneavoastră, Ivan Vladimirovici...

Gazda făcu un gest de apărare cu foarfecele său de grădinar.

— Ia lăsaţi-mă... Eu credeam că e ceva serios, iar voi veniţi cu jubileuri. Nu mă duc pentru nimic în lume.

Cei veniţi îl implorară:

— Ivan Vladimirovici, nu puteţi refuza. La serbare s-a adunat atâta lume din Moscova, din Petrograd, profesori, studenţi, tineret...

— Trebuiau să vină cu toţii aici... se încăpăţâna Ivan Vladimirovici. Sunt prea bătrân, ca să umblu pe la baluri... Şi dacă mă duc, se va găsi iarăşi vreun filfizon care să-şi bată joc de mine...

— Nu va fi niciun bal, Ivan Vladimirovici... va fi o şedinţă solemnă...

— Nici asta n-are rost... Ce fel de serbare poate fi fără un bal pentru tineret?...

— Dar ei n-au nevoie de bal, Ivan Vladimirovici... E au venit să vă vadă pe dumneavoastră...

— Dar ce sunt eu, o paiaţă?... Să vină să boldească ochii la mine?...

Gluşcov se apropie de bătrân şi-i şopti la ureche:

— Trebuie să mergeți Ivan Vladimirovici... Vă duceţi şi-i invitaţi apoi pe toţi la pepiniera dumneavoastră... Va fi un fel de comisie de expertiză.

Ivan Vladimirovici se gândi, puse foarfecele în buzunar şi zise:

— Ei bine, să mergem. Dar peste o oră trebuie să fiu înapoi. Mă culc devreme şi cei de acasă mă vor aştepta la cină...

La teatrul comunal lumea aştepta cu nerăbdare şi curiozitate. Sala izbucni în aplauze, când la tribună, apăru un om înalt, puţin adus de spate, îmbrăcat într-o haină simplă de lucru, cu un buzunar umflat din cauza foarfecii. Avea barba încărunţită, iar mustăţile lungi ca ale lui Don Quichotte, îi dădea o înfăţişare marţială.

Începu să cânte muzica. Începură cuvântările.

Lui Miciurin i se părea că e sărbătorit altcineva. Din primăvara anului 1917, n-a mai văzut atâta lume adunată la un loc; privirile tuturor erau îndreptate numai spre el. Acum şapte ani, era aproape străin lumii întregi, iar astăzi toată mulţimea aceasta de oameni îl consideră unul de-al lor.

În onoarea lui ard luminile rampei, se aprinde magneziul aparatelor fotografice, cântă muzica...

Şaptezeci de ani de viaţă au rămas în urmă. Au fost multe victorii, multe bucurii, dar nicio sărbătoare. Aceasta este prima

sărbătoare adevărată. Îl sărbătoreşte lumea tânără, lumea nouă, lumea viitorului. Ce importanţă poate avea lătratul unui Loconov pe lângă această solemnitate!

Când se dădu cuvântul, el se ridică oarecum stângaci şi rosti:

— Vă poftesc pe toţi pentru mâine la mine, în livadă. Să vedeţi ce am făcut în cei cincizeci de ani. Vă rog să veniţi. ...Dumneavoastră mă trataţi acuma cu discursuri, iar eu vă voi trata mâine cu mere... Cu rodul muncii mele...

A doua zi, livada de pe peninsula verde era plină de lume. Barca abia dovedea să transporte grupurile noi de vizitatori. Ivan Vladimirovici, îmbrăcat mai îngrijit, îi conducea de la un pom la altul, pe la toţi descendenţii mărului „Chitaica", „Beurré" şi rupând direct de pe crengi excelentele fructe, îi trata pe fiecare.

— Gustaţi, vă rog... Şi constataţi cine are dreptate, Loconov sau eu... Vedeţi dacă aici se pote învăţa ceva, sau nu...

Păsările din grădină amuţiră. Era un spectacol neobişnuit şi pentru ele.

Tineretul se înghesuia în jurul bătrânului Miciurin.

În sfârşit, o victorie deplină, dar o victorie obţinută cu atâta trudă şi atâtea abnegaţii...

35. ÎNTOARCEREA LUI PAVEL IACUŞEV

După ce plecară vizitatorii, în grădină a mai rămas doar un tânăr străin, îmbrăcat într-un veston cu vipuşcă verde, cum poartă agronomii. Era înalt, blond şi lat în spate. Avea buzele subţiri şi toată figura lui arăta hotărâre.

El şedea pe o bancă, în vreme ce bătrânul învăţat, după ce-şi luase rămas bun de la oaspeţi, dormea puţin. Tânărul aştepta, desenând pe nisip mere şi pere... Ziua de Septembrie era încă destul de lungă. Soarele cobora fără grabă spre apus, pe după sălciile ce umbreau malul râului.

Înainte de amurg, Miciurin apăru din nou în grădină. Tânărul în uniformă de agronom se apropie de el şi începu să vorbească repede şi agitat:

— Ivan Vladimirovici, dumneavoastră probabil nu m-aţi recunoscut. Mă cheamă Pavel... Pavel Iacuşev. Acum vreo

cincisprezece ani mi-aţi dat o lecţie bună... Vă aduceţi aminte de un ştrengar, pe care l-aţi prins, l-aţi plimbat prin grădină şi l-aţi tratat cu ceai şi dulceaţă? Acel ştrengar sunt eu... Acum sunt agronom, am făcut studii complete. Lecţia dumneavoastră n-a fost zadarnică... M-am hotărât să mă specializez în horticultură. Am avut de la început o singură dorinţă — să ajung să lucrez cu dumneavoastră. Primiţi-mă aci, la lucru...

Maestrul asculta atent şi încordat cuvintele sacadate ale tânărului. El îşi aduse aminte de Loconov şi era gata să-i răspundă cu asprime şi să-l refuze categoric. Dar în clipa aceasta, în mintea lui, apăru un tablou din timpuri îndepărtate: un băieţandru, ciufulit, mânjit cu dulceaţă, câteva răspunsuri scurte, anevoioase. Ochii speriaţi. Ivan Vladimirovici îl fixă cu privirea pe flăcăul sdravăn din faţa lui. Era greu să recunoască în el pe ştrengarul cu picioarele goale.

— Ai cam crescut... spuse el şi zâmbi. Ai crescut poate numai la corp, nu şi la creier?

— E greu să apreciez eu însumi, Ivan Vladimirovici... spuse cu demnitate Pavel Iacuşev. Dar, în orice caz, diploma nu mi-am scris-o şi nu mi-am semnat-o singur.

Ivan Vladimirovici nu putea suferi cuvântul „diplomă”.

— Eşti diplomat vasăzică... Şi ce rost are ca tu — diplomat — să te apuci iarăşi de învăţătură? Acum calea îţi e deschisă, te vor primi oriunde.

— Dar nu mă interesează să mă duc în altă parte, Ivan Vladimirovici... Afară de dumneavoastră nu vreau să lucrez nicăieri şi nu voi lucra.

— De ăştia îmi eşti! zise bătrânul maestru şi-şi continua firul gândurilor cu vocea tare: Poate eşti trimis şi tu cu vreun plan ascuns? Ca ăla... naiba să-l ia... Loconov... Eu i-am vorbit despre eforturile şi eşecurile mele ca unui om cumsecade, iar el, ticălosul, a descris pepiniera mea ca o adevărată harababură...

— Nu, spuse ferm Iacuşev, de la mine să nu vă temeţi de aşa ceva.

Ivan Vladimirovici tăcu şi se gândi.

— Ei, iată ce e Iacuşev. Dacă într-adevăr doreşti să lucrezi cu mine, să ştii că nu admit oameni mofturoşi. Cu toată diploma, te voi pune la orice treabă. Dacă te voi pune să împrăştii bălegarul, să-l împrăştii... Dacă te voi pune să sapi straturile — trebuie să le sapi... Dacă te voi pune să fugi, va trebui să fugi...

Cine vrea să înveţe, să cunoască de toate. Cred că nicio altoire în ochi nu ştii s-o faci ca lumea...

— Ba ştiu, Ivan Vladimirovici...

— Ia arată.

— Acum nu e timpul, Ivan Vladimirovici, pentru altoirea în ochi. Circulaţia sevei e pe terminate, rana de pe tulpină poate să nu se tămăduiască. De ce să primejduim un puiet degeaba?... rosti Iacuşev aşa cum învăţase.

— Asta ai spus-o bine, zise Miciurin, trebuie să ai milă de puieţi, totuşi ia cuţitul şi arată ce ştii... Am sălbatici destui...

— Cât de mulţi ar fi, Ivan Vladimirovici, dar fiecare trebuie crescut doi-trei ani... spuse Iacuşev temându-se de o cursă.

— Taie ochiul, n-auzi? zbieră bătrânul maestru. Dacă şi pe viitor mă vei contrazice tot aşa, atunci nu am nevoie de tine...

Unu, doi, trei, patru, cinci. Iacuşev execută operaţiunea repede şi precis. Tăie ochiul — unu, făcu tăietura verticală — doi, tăietura transversală — trei, introduse ochiul — patru, aplică legătura — cinci.

— Bine... văd că te pricepi, aprobă maestrul. Ei, ce zici, eşti de acord cu condiţiunile mele?

— Perfect de acord, Ivan Vladimirovici, dădu Iacuşev din cap. Voi împrăştia şi bălegarul, voi săpa şi staturile.

Din ziua aceea el deveni ajutorul cel mai apropiat al bătrânului Miciurin.

Gluşcov nu mai dovedea cu munca. El abia avea timp să se ocupe de noua lui însărcinare — centrul de producţie în masă a pomilor, ce se afla în cealaltă parte a oraşului, lângă zidurile fostei mănăstiri, unde au mai rămas câţiva călugări. O parte din ei, cei mai tineri, începuseră să lucreze cu Gluşcov, iar cei bătrâni se stingeau ca lumânările galbene, în chiliile umede, sub bolţile vechi, ca de închisoare. Întreprinderea lua proporţii. Osip Gluşcov planta mereu terenuri noi cu pomii săi altoiţi. Tot timpul se transporta câte ceva din pepiniera principală în locul de lângă mănăstire. În majoritatea cazurilor, aceasta se făcea cu aprobarea lui Ivan Vladimirovici, dar uneori se întâmpla şi pe furiş... de teama vreunui refuz.

Astfel, fură mutate sub zidurile mănăstirii, lângă turnul înalt, câteva viţe de vie „Arctic” ce se aclimatizaseră demult pe peninsulă. Gluşcov le plantă într-un loc mai ferit, ca să nu le observe maestrul, când va veni la centrul de reproducţie.

Gluşcov altoi pentru experienţă câţiva pomi bătrâni, sădiţi încă de călugări, cu butaşi luaţi de pe peninsulă. El nu-şi ascundea succesele faţă de Ivan Vladimirovici. După fiecare rezultat, fugea la dascălul său cu ochii strălucind de bucurie, — se lăuda, şi-i povestea totul.

Ivan Vladimirovici zâmbea c-un aer de aprobare. Îl felicita, îi dădea sfaturi şi-l certa uneori pentru transplantările clandestine. El înţelegea prea bine că Gluşcov vrea să dea o dezvoltare pepinierii.

Gluşcov nu-şi ascundea planurile faţă de bătrânul său maestru.

— E demult timpul, Ivan Vladimirovici, ca varietăţile dumneavoastră să iasă la drumul mare...

— Să aibă ce jefui oamenii, nu-i aşa?... glumea Ivan Vladimirovici cu bunătate.

— La drumul cel mare al istoriei, continua Gluşcov. Ţara aşteaptă acum de la dumneavoastră o producţie în masă a varietăţilor pe care le-aţi obţinut. Lucrul trebuie organizat în aşa fel, ca să se creeze o industrie, un fel de fabrică. Vom furniza varietăţile dumneavoastră în toată U. R. S. S. Primiţi acum scrisori din toate colţurile ţării... Din Siberia, de pe Volga, din Urali, din regiunea Ivanov... Ei bine, vom satisface toate aceste cereri. Nu va mai fi nevoie să răspundem că nu avem, că sunt varietăţi puţine; le vom împacheta şi le vom expedia direct... Atunci, opera dumneavoastră, Ivan Vladimirovici, va fi într-adevăr nemuritoare... Pomii dumneavoastră vor cuceri toată ţara.

Ivan Vladimirovici cu ochii pe jumătate închişi îşi imagina tabloul măreţ înfăţişat de Gluşcov. Nu-i displăcea acest tablou, însă căuta să nu se lase ademenit.

— Prea te înflăcărezi, Osip, trebuie lucrat cu socoteală, cu pricepere... Tu vei trimite, să spunem, în Siberia un „Bellefleur” de al nostru, sau un „Champareine”, iar el va degera acolo, chiar din prima iarnă... Ne vom face de râs. Vor spune că suntem nişte impostori... Trebuie să trimitem cu chibzuială, dragul meu. Înţelege odată câte lucruri trebuiesc luate în consideraţie. Dacă se va nimeri un teren nepotrivit — e rău. Dacă se va planta greşit — e şi mai rău. Dacă va fi un loc descoperit pentru vânturi — va influenţa şi aceasta. Deşi mi-am oţelit varietăţile în toate felurile şi le-am crescut pe terenul cel mai prost, totuşi, pe locul

cel nou se pot întâmpla condiţiuni mult mai nefavorabile. Şi mai ales, dacă vor cădea pe mâna unui om incult, va fi un dezastru. Tu trebuie să judeci toate aceste lucruri. Nu ne stă bine, să alergăm după reclamă. Poţi să faci mai mult rău, decât să aduci folos. Nu se poate trimite direct; trebuie să vezi, cui trimiţi şi unde... Trebuie să organizăm o reţea de control, să nu batem numai toba, dar să facem şi un lucru util...

— Toate acestea sunt bune, Ivan Vladimirovici, dar avem oameni puţini, oftă Gluşcov. Întreprinderea se extinde.

Ar trebui să cereţi la centru să ni se mărească personalul... Altfel, nu vom putea dovedi.

— Nu e vorba de personal, Osip. Dacă nu găseşti oameni potriviţi, degeaba îţi măreşti personalul... Trebuiesc oameni pricepuţi, harnici şi când se vor găsi oamenii, totul va merge bine, să n-ai nicio grijă...

Locul lui Gluşcov la pepiniera principală îl ocupa Nicandrâci, cum îl chema Ivan Vladimirovici pe Pavel Iacuşev. Omul acesta nu-l dezamăgi pe bătrân. Nimeni nu ştia când doarme Pavel Iacuşev. La orice oră îl puteai vedea pe Nicandrâci printre pomi, la straturi, la lăzile cu puieţi. Uneori, noaptea târziu, se ducea în livadă cu lanterna şi număra zimţii la frunze, cum numără un elev filatelist zimţii timbrelor lui.

Bătrânului învăţat îi plăcea perseverenţa lui Iacuşev. În Nicandrâci, el se vedea pe sine însuşi din timpul tinereţii hotărâte şi dornice de luptă...

— Nici nu se poate altfel... spunea el, numai aşa poţi deveni un învăţat. Flăcăul acesta va ajunge om, cu siguranţă.

În curând mai apăru un locuitor nou pe peninsulă. Era Andrei Nichitici Viahirev, fost redactor la ziarul din Cozlov. Descriind din zi în zi activitatea lui Ivan Vladimirovici în ziarul său modest, Viahirev se pasionase atât de mult de horticultură, încât nu mai era în stare să scrie nimic. Într-o zi, luându-şi inima în dinţi, se prezentă „Părintelui Merelor” şi-i oferi serviciile sale.

— Sunt gata să fac orice, Ivan Vladimirovici. Numai să servesc cauza dumneavoastră.

— Ei bine... spuse Ivan Vladimirovici. Dar cauza nu mai este a mea — e o cauză naţională.

Astfel se strângea tineretul în jurul marelui inovator al naturii. Peninsula Verde de lângă Cozlov exercita aceeaşi

atracţie ca şi ţările străine, îndepărtate. Atâtea lucruri extraordinare, aproape de necrezut luau fiinţă şi creşteau pe această peninsulă...

36. CERAPADUS

Cerapadus creştea mereu. Răsărise în primăvara anului 1920 şi acum îşi aduna puterile, se îndrepta spre soare şi-şi întindea ramurile lungi şi subţiri. În fiecare primăvară se deschideau mugurii, pentru a da naştere la mlădiţe noi. După cinci ani cerapadus înflori.

Toată grădina era în floare.

Zăpada trandafirie şi caldă, care nu se topeşte, acoperea pomii. Se auzea ciripitul vesel al păsărelelor. Reinette, Pépine, Calville, gingaşele Beurré, Reineclaude şi caişii, înfloriră deodată.

Ivan Vladimirovici umbla prin grădină şi unea mereu alte perechi de plante. Fecundă un „Rosmarin de Tirol” cu polenul de la „Bellefleur Chitaica”. — Vişinul „Ideal” îl încrucişa cu măslinul japonez... Sorbul amar rusesc fu fecundat cu polenul purpuriu al păducelului.

— Priveşte, Nicandrâci, spunea el, unesc două genuri crategus şi sorbus... Înainte, de multe ori, nu aveam curajul să încrucişez nici două specii... Iar încrucişarea genurilor între ele nu e prevăzută în nici un tratat... E o adevărată nelegiuire! Să vedem, ce-o să iasă, când vor înflori... Ştii, cerapadus a înflorit... Şi va face şi fructe...

Cerapadus avea florile mărunte, mai mari ca cele ale măslinului, dar mai mici ca ale vişinului. Ciucurii pufoşi ai staminelor colorau pântecele albinelor, nedumerite probabil. Polenul avea de astădată un miros nou, neobişnuit.

Ivan Vladimirovici se oprea deseori în faţa vişinului altoit cu câţiva ani în urmă cu ochi de la cerapadus, şi din care acum crescură lăstari destul de lungi, acoperiţi cu flori şi frunze.

Ce fel de fructe vor da aceste flori?... El încrucişase până acum sute de plante, însă niciodată diferenţa dintre specii nu fusese atât de mare. Se găsea, acum, în faţa maestrului, o realizare autentică şi deplină a ideii, a voinţei şi a convingerilor

sale. Nici chiar înfăptuirea, poate mai importantă, — şi anume încrucişarea a două genuri diferite: păducel şi sorb — n-a cerut atâta îndrăzneală; această încrucişare constituia un al doilea pas şi deci mai uşor de făcut. Succesul primei îndrăzneli provocase pe a doua.

Uneori, bătrânul învăţat aducea cu el un scăunel portativ şi, stând în faţa cerapadusului, îl cerceta cu atenţie, căutând să descopere cele mai mici detalii:

— Paşa, Paşa! strigă el deodată. Nicandrâci! Ia vino încoace...

Când Nicandrâci se apropie cu o cazma în mână (tocmai săpa la nişte straturi), Ivan Vladimirovici începu să-i verifice perspicacitatea:

— Paşa, ia uită-te împreună cu mine la minunăţia aceasta...

Nicandrâci privi atent „minunăţia”.

— Ei ce vezi? Spune...

Trebuia într-adevăr să vadă ceva, ca să apară în mod onorabil. Nicio eschivare sau şiretenie n-ar fi ajutat la nimic. Trebuia să vadă ceea ce n-ar fi observat nu numai milioane de profani, dar nici mii de specialişti.

— Văd, în primul rând, inflorescenţa în forma de ciorchină scurtă... începu Iacuşev, cam nehotărât.

— Asta o văd şi ciorile... obiectă Ivan Vladimirovici.

— Peduncule scurte, continuă Nicandrâci înroşindu-se.

— Te tot frământi pe loc... mormăi bătrânul. Tocmai din cauza pedunculelor scurte sunt scurţi şi ciorchinii inflorescenţelor. Spune ceva mai de seamă, nu te lega de nimicuri... Lăstarii cum sunt?...

— Ar trebui să-i măsor, Ivan Vladimirovici, zise Iacuşev şi începu să caute prin buzunare ruleta de măsurat.

— Spune-mi aşa, din ochi... Cu ruleta poate oricine.

— Lăstarii de sus sunt mai lungi, Ivan Vladimirovici, izbucni Paşa după o pauză grea.

— Cu cât sunt mai lungi? sună neînduplecată întrebarea.

— Cu vreo cinci centimetri...

— Nu. Mai mult. Ia verifică.

Nicandrâci măsură... Lăstarii de sus erau cu şapte centimetri mai lungi.

— Ei, ce zici?

— Într-adevăr, Ivan Vladimirovici, am greşit cu doi centimetri.

— Ei vezi... Şi ce mai observi?

— Şi grosimea lăstarilor parcă ar fi diferită, Ivan Vladimirovici... spuse Pavel cu mai mult curaj.

— Aceasta o ştie orice pasăre... Degeaba te bucuri. Spune mai precis, învăţatule...

— Aproximativ de două ori mai groase, Ivan Vladimirovici.

— Aşa e, de două ori... Şi mai departe, mai departe.

— Frunzele sunt mai tari, şi codiţele frunzelor sunt mai groase la lăstarul de jos...

— Bine, şi ce rezultă din toate acestea?...

Nicandrâci îşi frecă fruntea... Se scărpina la ceafă şi, găsind, în sfârşit, soluţia zise repede:

— O diferenţă de înălţime pe tulpina portaltoiului!

— Aşa e. Şi ce se poate deduce de aici?

Iacuşev tăcea.

— Influenţa diferită a portaltoiului-intensificator asupra altoiului... vorbi rar Ivan Vladimirovici. Câţi ani are cireşul-portaltoi? Cinci... Iar ochiul pentru altoire de la ce copăcel l-am luat? De la unul de patru ani... În interiorul hibridului totul e în fierbere, clocoteşte. — „Genele” mălinului şi ale vişinului luptă între ele... E o adevărată bătălie... iar cireşul-portaltoi e un fel de arbitru între ei... În altoiul de jos, l-a protejat pe vişin... Deci, e o înclinare spre vişin. Iar în cele de sus — cireşul s-a manifestat mai slab. Deci biruie caracterele mălinului... Ai priceput? E limpede de tot.

— Am priceput, Ivan Vladimirovici... Şi eu am vrut să zic tot aşa... spuse Iacuşev.

— Ai vrut... Şi de ce n-ai spus? ripostă Ivan Vladimirovici, iată baza principală a hibridării. În lucrările noastre, mentorul e de cea mai mare importanţă. Dintr-un hibrid tânăr poţi să faci orice cu ajutorul unui portaltoi-mentor de cultură bună. Asta să ţi-o întipăreşti bine în minte, Nicandrâci!... De îndată ce vezi că hibridul se înclină într-o direcţie nedorită, alege imediat un mentor cu însuşiri necesare şi altoieşte, fără amânare sau hibridul pe el, sau el pe hibrid... Dacă doreşti ca mentorul să influenţeze mai mult asupra hibridului, pune-l pe mentor ca portaltoi, iar dacă vrei să aibă o influenţă mai mică, invers.

Aceasta e totul. Dar ce mai observi la ciudăţenia aceasta de cerapadus?

Nicandrâci privea pomul cu disperare.

— Vezi, grăi bătrânul maestru, de data aceasta cu blândeţe, pe lăstarul de jos, codiţele frunzelor au nişte excrescenţe în formă de negi, cum se întâmplă la cireşi... Iată încă o dovadă de ceea ce ţi-am vorbit... Mentorul îşi arată faţa... Toate astea trebuiesc văzute... Trebuie să mănânci din ochi pomul sau puietul? Fără aceasta, nu vei putea face niciun pas important. Aici e toată arta. Atunci înţelegi plăcerea pe care o încearcă un matematician când a reuşit să rezolve o problemă complicată...

Ridicându-se de pe scăunelul portativ, Ivan Vladimirovici se duse la sorbul încrucişat cu crategus.

— Hibridul acesta, Nicandrâci, dacă va reuşi, va transforma toată Rusia noastră... Fă socoteala, cât sorb amar există la noi în ţară... O groază. Roşu, ispititor, dar te înşeală amarnic... Şi gândeşte-te dacă tot acest sorb s-ar putea îndulci şi să-l faci comestibil, — ar fi o realizare mai importantă decât cultivarea piersicilor. Ar fi ceva colosal... Să ai în vedere asta... Şi, în general, când te apuci de un lucru, socoteşte întâi dacă aduce folos şi cât de însemnat e rezultatul acela...

Scăunelul rămânea lângă cerapadus. Dacă ploua noaptea, Pavel îl aducea în casă şi se apuca să citească lucrări de pomologie şi să lupte cu şuruburile unui microscop vechi, cumpărat de ocazie. La microscop nu se putea vedea mare lucru, dar şi ceea ce vedea Pavel, era deajuns, ca să ridice vălul cu privire la ţesutul viu, la celulă, la protoplasmă. Pe Pavel îl stăpâneau gânduri măreţe. El se vedea un savant adevărat, urmaşul lui Miciurin, un îndrăzneţ explorator şi practician.

Era robust şi încăpăţânat. Bătăturile ce se îngroşau în fiecare zi, îi ardeau palmele ca focul. În ziua aceea cărase bălegarul, săpase la straturi, era obosit şi simţea totuşi o bucurie imensă... Ziua nu a fost pierdută. Marele maestru îl învaţă, crede că are rost să-l înveţe.

Nu era lucru uşor pentru tânărul agronom să cuprindă şi să asimileze într-un an, doi, diversele metode preconizate de profesorul său.

Discuţiile lor nu rămâneau simple conversaţii, — în fiecare seară Pavel nota cu grijă tot ce învăţa peste zi.

În voluminosul său carnet-jurnal, Iacuşev avea multe notiţe şi date asupra metodei mentorului, considerată ca baza lucrărilor întreprinse.

— Şi înaintea mea făceau mulţi încrucişări, dragă... îi reamintea de multe ori Ivan Vladimirovici. Dar nu se ştie dacă aplicau şi ei metoda mentorului... Şi chiar dacă o aplicau, o aplicau probabil orbeşte, întâmplător, fără să-şi dea seamă de importanţa ei în practica şi teoria horticulturii... Metoda mentorului o pot considera creaţia mea şi chiar opera mea de seamă. Acestei metode îi datorez foarte mult...

În discuţiile lor de lângă cerapadus, bătrânul savant, cu privirea înflăcărată, evoca diferite cazuri din trecut, când datorită principiului mentorului, se rezolva o situaţie dificilă.

Îi plăcea, în special, să-şi aducă aminte de salvarea Bellefleur-ului:

— La şapte ani după încrucişarea Bellefleur-ului cu Chitaica, hibridul acesta mi-a dat fructe excelente... Dar, spre regretul meu, prea timpurii... Însă Bellefleur-ul e cunoscut şi apreciat tocmai pentru faptul că e o varietate cu coacerea târzie şi deci are mare stabilitate la păstrare... Ce să fac? M-am gândit, am socotit şi am găsit soluţia: Hai să altoiesc în coroana hibridului câţiva butaşi de pe Bellefleur, pomul-mumă... Zis şi făcut! Şi ce crezi?... Din an în an perioada de coacere a Bellefleur-ului-Chitaica se tot prelungea spre toamnă şi după câţiva ani a devenit o varietate de iarnă şi încă una din cele mai remarcabile, în ce priveşte rezistenţa... De asemeni — vişinul meu iubit — „Frumoasa Nordului” ar fi înclinat spre cireş dacă nu i-aş fi dat ca mentor un strat întreg de puieţi tineri ai simplului nostru vişin roşu. Numai aşa şi-a păstrat calităţile şi a dobândit vigoare...

Tot evocând vremuri de altă dată, bătrânul savant îşi aduse aminte şi de faimosul calendar al „Prea gloriosului” conte Brüss. El găsise acest calendar în arhiva sa şi râdea cu poftă, împreună cu Iacuşev, de acela care încercase să prevadă timpul cu două sute de ani înainte.

— Ia vezi, ce timp trebuie să fie în vara anului 1926?

Toate prezicerile arătau contrariul.

★

Pătruns de ideea mentorului, Pavel Nicandrâci se gândi să facă o experienţă îndrăzneaţă. Se hotărî să încerce o încrucişare, folosind altoirea reciprocă, prin unire, a doi puieţi tineri — un păr şi un lămâi, — ca să vadă ce va ieşi.

Nu se vor putea depăşi oare nu numai limitele dintre genuri, dar şi cele dintre familii?... raţiona Pavel Iacuşev.

I se oprea inima în loc de îndrăzneala acestei încercări.

Oamenii din afară, lumea tânără şi zgomotoasă, vizita tot mai des peninsula. A fost nevoie să se angajeze, special, pentru „balenă", un luntraş. Alexaşca, trebuia uneori să treacă râul de 30 ori pe zi cu barca. Mulţimea de vizitatori, — de obicei atât de zgomotoasă, trecea în linişte perfectă pragul locaşului fermecat. Şi tinerii şi bătrânii se plimbau încet de la pom la pom, de la un „Bellefleur" la un ,,Candille", admirau: primăvara — florile bogate, vara — frunzişul luminos, toamna — bogăţia fructelor. Se întâmpla rar ca vreun vizitator să nu regrete din adâncul sufletului, că nu poate rămâne aici pentru totdeauna. Sute de oameni treceau prin pepinieră, însă niciodată nu se atingea nimeni, pe furiş, de vreun pom. I s-ar fi părut atunci că izbucnesc tunete şi fulgere, că toţi pomii s-ar fi strâns să-l alunge, c-ar fi apărut, dintr-odată, ameninţător, bătrânul vrăjitor al grădinii.

Vizitatorii umblau în grupuri, cu respiraţia reţinută, conduşi de Pavel Iacuşev de la un pom la altul, de la o tufă la alta. Şi fiecare devenea supus şi timid ca un copil.

Aceasta nu era doar o grădină oarecare: fiecare fruct minunat însemna întruchiparea unei idei îndrăzneţe, a unui efort de muncă unice. Şi în special îi mişca pe toţi faptul că omul acesta, îmbrăcat într-o haină simplă de pânză şi cu o pălărie veche şi decolorată pe cap, continua să lucreze în grădină, aproape ascuns în frunzişul des al pomilor, puţin adus de spate, încărunţit, îngrijorat...

— Uite-l, vezi... îşi şopteau vizitatorii, zărindu-l. E însuşi Miciurin...

Nimeni nu îndrăznea să se apropie de el, ca să nu-l turbure.

Dar într-o zi, din grupul vizitatorilor ieşi un om voinic de vreo 28 de ani, cu uşoare trăsături tătăreşti, îmbrăcat simplu, cu cizme şi o cămaşă de culoare închisă, fără cravată.

— N-ai vrea să mă prezinţi lui Ivan Vladimirovici?... întrebă el pe Iacuşev.

Acesta dădu din cap afirmativ şi-l conduse la bătrânul savant. În urma lor mergeau şi ceilalţi.

Apropiindu-se de Miciurin, omul de pe Volga îl salută cu respect dar cam timid. Îi puse o întrebare oarecum încurcată.

— E oare drept, Ivan Vladimirovici, ca pomicultorul să culeagă zeci de ani recolta de pe un pom, iar plugarul să muncească fără preget, în fiecare an; să are, să semene, să plivească?

Bătrânul savant se uită fix la omul care îi puse această întrebare. În privirea inteligentă a necunoscutului se ghicea un zâmbet uşor, dar se vedea că această chestiune îl frământa adânc.

— Să nu ceri dreptate naturii... răspunse Ivan Vladimirovici după o scurtă tăcere. Naturii nu-i pasă de necazurile noastre. Natura nu e obligată să ne pună sub nas tigăi cu jumări... Iar dacă ai poftă de jumări, îngrijeşte-te singur...

— Înţeleg, înţeleg, Ivan Vladimirovici... continuă necunoscutul, fără să se intimideze. Tocmai e ceea ce mă preocupă. Îmi puneam deseori întrebarea dacă n-ar fi cu putinţă să schimbăm natura în aşa fel încât pâinea cea de toate zilele să nu-l mai coste pe om atâta trudă şi suferinţă, cum se întâmplă acum?...

Ivan Vladimirovici, vădit interesat, îi puse mâna pe umăr.

— Hai să mergem pe balcon, să stăm de vorbă... Îmi vei spune şi cine eşti...

Pe necunoscuţii chema Nicolae Vasilievici Ţâţân — agronom specializat în cereale. Era originar de pe Volga, dintr-o regiune, unde vara bântuie secetă, iar iernile sunt distrugătoare.

Vizitatorul începu să expună cu însufleţire, în faţa gazdei, ideile ce-l obsedau:

— Semănând din an în an pe întinderi mari de stepă şi grâul de toamnă şi cel de primăvară, ţăranii noştri simt tot mai des dependenţa lor de forţele naturii... Iernile lipsite de zăpadă distrug ca un foc semănăturile de toamnă rămase neacoperite... Iar verile, fără ploi, usucă complet semănăturile răsărite... Şi în fiecare an se bagă din nou în pământ şi muncă şi seminţele fără nicio certitudine că această muncă şi aceste seminţe nu se vor pierde din cauza capriciilor naturii. N-ar fi posibil oare, Ivan Vladimirovici, să schimbăm această stare de lucruri? Nu s-ar putea face ca semănăturile să nu depindă de vreme? Nu s-ar

putea oare scoate, în sfârşit, un soi de cereale peren, ale cărei rădăcini să reziste peste iarnă — grâne cu recolte repetate? Spune-ţi-mi părerea dumneavoastră, Ivan Vladimirovici...

— Cred că se poate... răspunse bătrânul savant, după un timp de gândire.

— Şi eu cred la fel... sări Ţâţân cu bucurie. Şi vreau să obţin aceasta prin metoda dumneavoastră, Ivan Vladimirovici, prin încrucişare...

— E just şi aceasta... spuse Miciurin după o clipă de reflecţie. Dar ce anume vrei să încrucişezi? Grâul cu grâul? Ovăzul cu ovăzul?

— Ei da, se înţelege, răspunse vizitatorul puţin nedumerit de întrebarea pusă.

Ivan Vladimirovici dădu din cap.

— Nu, omule dragă. Mi se pare, că aici eşti greşit... Din încrucişarea grâului cu grâu nu va rezulta ceea ce-ţi trebuie. Judecă şi tu, orice grâu este o plantă răsfăţată de îngrijirile omului. De aceea şi suferă loviturile climei noastre aşa de aspre. Insă tu vrei să readuci grânele în ce priveşte rezistenţa, la nivelul ierburilor sălbatice, dar în acelaşi timp să le păstrezi, în întregime, şi calităţile folositoare omului... Aceasta m-a preocupat cândva şi pe mine: am încercat de mai multe ori să încrucişez între ele varietăţi alese şi am dat greş... până când mi-am dat seama că soiurile gingaşe trebuiesc încrucişate cu semisălbatica-Chitaica... Am procedat astfel — şi iată, am reuşit... Te sfătuiesc să nu încrucişezi grâul cu grâul, ci cu altceva... mai rezistent mai nou.

— Şi cu ce anume, Ivan Vladimirovici? se agită Ţâţân.

— Ei, la asta gândeşte-te singur... zise bătrânul savant. Tu, ca specialist în cereale, trebuie să ştii mai bine... Atâta îţi spun — trebuie să găseşti ceva mai tare, mai rezistent, iar concluzia trage-o singur... Ca selecţiunea noastră artificială sau, cu alte cuvinte, hibridarea, să aibă succes, trebuie să fie sprijinită de selecţiunea naturală a lui Darwin... Nu poţi înlătura complet natura... Noi ne îngrijim ca planta să ne dea maximum de folos, iar natura se îngrijeşte şi ea, ca planta să fie cât mai viguroasă, să prospere chiar în condiţiunile cele mai nefavorabile... Nici nu ne trebuiesc plante prea gingaşe... Cred că n-ai de gând să-ţi cultivi grâul în seră...

Cuvintele înţeleptului cunoscător al plantelor, l-au pus pe gânduri pe tânărul agronom.

37. SE REÎNTORC ALBINELE

Numărul locuitorilor de pe peninsula Verde creştea mereu. Aproape tuturor le plăcea pomicultura. Ei nu evitau nici cele mai ingrate şi mai grele treburi: lucrau la bălegar, la straturi, la tăiere, la transplantare.

Primăvara, în perioada înfloririi pe peninsula Verde apăreau sute şi mii de pungulițe de tifon. Fiecare punguliţă însemna locul unei experienţe noi, începutul unui nou destin horticol, al unui soi nou sau chiar al unui gen nou. Pungulițele trebuiau să ferească de primejdii inflorescenţele fecundate după un anumit plan. Ele împiedecau albinele, bondarii, fluturii şi chiar vântul să transporte pe inflorescenţele alese pentru fecundare, polenul „ilegal” neprevăzut în experienţă.

Albina însă, deşi datorită metodelor lui Miciurin, nu mai avea un rol activ în fecundare, mai folosea totuşi sucurile dulci ale florilor din vastele livezi. Osip Stepanovici Gluşcov — bun gospodar — nu putea trece cu vederea acest lucru şi de aceea instală o stupină mare pe lângă pepiniera cea nouă, iar conducerea ei o încredinţă unui oarecare Ignat Craiuhin. Era un apicultor-practician, originar de lângă Riazan, ca şi Ivan Vladimirovici.

Craiuhin, era ca şi Ivan Vladimirovici, mare amator de lăcătuşerie. Când bătrânul maestru află de acest lucru, începu să-l invite, mai ales iarna, aproape zilnic.

După şedinţele de lăcătuşerie, Craiuhin pleca de obicei cu o carte la subţioară.

Ivan Vladimirovici îi dădea să citească din autorii lui favoriţi: Darwin, Flammarion, Timiriazev, Spinoza, sau Hegel. Venind acasă, Craiuhin stătea nopţi întregi, citind cu atenţie încordată şi chinuindu-se până la disperare, ca să pătrundă ideile acestor mari propagatori ai adevărului. Un dublu sentiment creştea în sufletul lui Craiuhin: pe de o parte, admiraţia pentru oamenii ce

ridicau mereu vălul de pe misterele lumii, iar pe de alta, o dorinţă arzătoare să ajungă şi el la nivelul acestor cugetători.

Nu era nimic absurd în această dorinţă. Oare nu tot aceeaşi dorinţă şi perseverenţă a făcut ca fostul ceasornicar din Cozlov să ajungă la înălţimea la care se află acum?

Cu dinţii încleştaţi, Craiuhin studia pe Darwin şi Fabre, un curs gros de chimie şi altul tot atât de gros de fizică. În acelaşi timp, se gândea la viaţa şi la înfăptuirile îndrumătorului său.

Într-o zi, pe când fumau, cei doi concetăţeni începură să discute despre albine.

— La drept vorbind, mă simt cam jignit pentru albine, Ivan Vladimirovici, spuse Craiuhin. Cu metoda dumneavoastră, le-aţi trecut pe planul al doilea, în ce priveşte aportul lor în pomicultură. Însă, prin înţelepciunea ei, albina nu trebuie să fie numai o insectă, ci să ocupe în regnul animal o treaptă mai înaltă decât păsările, şi chiar decât multe mamifere.

Savantul se gândi şi zise:

— Şi mie îmi pare rău de albină, dar ce să fac? Albina e într-adevăr vechea noastră prietenă. Regret şi eu că a fost nevoie s-o îndepărtez de la polenizare.

Craiuhin se agită:

— Ivan Vladimirovici, vreau să găsesc un mijloc, ca să nu mai fie nevoie să ţinem albina la o parte... S-o putem utiliza pentru hibridare.

Ivan Vladimirovici se uită la el şi zâmbi:

— Te-ai gândit bine la ce spui? Te preţuesc ca prisăcar, văd că ai aptitudini şi de lăcătuş, dar se vede că eşti încă un profan în materie de hibridare. Citeşte cât mai mult despre această problemă şi vei vedea ce absurditate îndrugi acuma. Înlăturarea albinei e doar una din bazele hibridării!

Craiuhin nu se lăsa:

— Altă dată şi pe dumneata te acuzau că spui absurdităţi, Ivan Vladimirovici. Şi care a fost rezultatul? Vreau să spun un lucru, ce mi-a rămas din lectura lui Hegel. Dumneata doar mi l-ai dat pe Hegel şi mi l-ai recomandat. Revenirea la albină este inevitabilă...

— Şi de ce?

— După legea triadei lui Hegel, pronunţă solemn Craiuhin. La început era albina. Apoi, au pus-o în retragere, iar la urmă tot albina va trebui să activeze, dar pe baze noi, mai largi...

— Dar nu le mai tălmăci pe toate cuvânt cu cuvânt... zise Ivan Vladimirovici puţin supărat. Vei deveni un papagal, dacă procedezi în felul acesta... Nu e bine să-ţi dau cărţi serioase, Craiuhin. Parcă eşti un schismatic: dacă citeşti ceva, repeţi cuvânt cu cuvânt... prisăcar ai fost, prisăcar ai rămas: atâta lucru ştii — albina. Pentru tine albina e centrul lumii!...

Deşi îl certase pe Craiuhin, totuşi cuvintele lui îl puseră pe gânduri. De atunci îl întreba din când în când:

— Ei, ce se aude Craiuhin? Ai născocit ceva în folosul albinei?... Ia spune.

Craiuhin se eschiva, glumind:

— Încă nu, Ivan Vladimirovici, dar voi născoci neapărat. Altminteri, ce fel de comandant al albinelor aş fi!...

Craiuhin se apucă de treabă în mod serios. Gândurile sale erau concentrate asupra acestei probleme grele, care, uneori, părea de nerezolvat; dar Craiuhin — încăpăţânatul elev al încăpăţânatului dascăl — nu voia să renunţe.

El ştia multe despre albină. Cunoştea toate obiceiurile ei, toată orânduirea, toate regulile de viaţă ale comunităţii albinelor — şi zborul şi iernarea. Dar toate acestea trebuiau analizate, şi din ele să extragă tot ce era mai important şi necesar.

Craiuhin ştia că în cursul celor 3 – 4 zile de înflorire, pe la floarea fiecărui măr trec numeroşi vizitatori: circa trei sute de albine, aproape o sută de tot felul de muşte, vreo cincisprezece fluturi, zece bondari şi vreo duzină de diferiţi gândăcei.

Craiuhin mai ştia şi că albina rămâne în medie pe fiecare floare numai un sfert de secundă, un fluture — a treia parte dintr-o secundă, iar degetul omului ce face hibridarea — aproape o secundă şi jumătate.

De aci, Craiuhin trase prima concluzie: pentru a fecunda un pom cu o mie de flori, un om trebuie să piardă o mie cinci sute de secunde, numai pentru atingerea pistilului fără a socoti cele câteva ore, care trec cu urcatul pe scară, aplecarea ramurilor şi acoperirea cu tifon a florilor fecundate. Pentru mai multă siguranţă, peste o zi-două, toată operaţiunea trebuie repetată de la început. În schimb, dacă s-ar putea da drumul asupra pomului la trei sute de albine odată, cu polenul necesar pe picioruşe, pe piept şi pe trompă, toată operaţiunea n-ar dura decât cel mult cincisprezece minute şi n-ar mai fi nevoie de repetarea ei. Şi în

loc să se lege cu tifon fiecare floare aparte, s-ar putea acoperi tot pomul cu o pânză continuă de tifon.

Deci, la selecţiuni în mare, cu mii de pomi, păstrarea albinei în rolul ei de factor activ la polenizare, prezenta un avantaj foarte însemnat. Dar cum să realizezi totul în practică?

Craiuhin continua să mediteze. Era nevoie de un roi de albine. Albinele izolate nu puteau fi folosite, chiar dacă ar fi fost mii. Doar nu puteai mâna fiecare albină spre pom cu un beţişor. Deci era nevoie de un roi. Dar ce fel de roi?

Un roi obişnuit de stup, cu 15 – 20 de mii de albine lucrătoare era prea mare. O asemenea forţă ar fi în stare să răstoarne copacul... fără să mai vorbim de învelitoarea de tifon, pe care ar fi putut s-o ducă cu totul. O astfel de hoardă nici n-ar putea lucra pe un copăcel.

De aceea, Craiuhin se gândi în primul rând să facă un roi artificial. El împărţi un stup de tip Dadant în patru secţiuni, cu ajutorul unor rame. În fiecare secţiune luă fiinţă regina proprie şi în curând se auzi bâzâitul vesel al roiurilor noi.

Dar prin aceasta, lucrul era făcut numai pe sfert. Cum să facă ca orice albină trebuincioasă să ia parte la lucru?

Şi Craiuhin medită zile întregi şi iarăşi îi veni în ajutor cunoaşterea adâncă a vieţii albinelor.

Albina bătrână lucrează mai mult, e mai harnică. Trebuia deci, să încerce s-o scoată din roi, din masa compactă a tineretului.

Dar Craiuhin îşi reaminti că în caz de mutare a stupului în altă parte, albina bătrână tinde să revină la vechiul ei loc, iar albina tânără rămâne pe locul cel nou. Făcu o încercare; — se dovedi că lucrul era just; în stupul cel vechi rămaseră numai albinele muncitoare, în număr de două mii. Se părea că victoria e aproape. În primul moment Craiuhin fu gata să alerge la maestru, dar se reţinu: mai avea ceva de aranjat la stup.

El închise intrarea în stup cu o perdeluţă, de care erau suspendate un fel de supape. Albina putea să intre, dar trebuia să iasă pe un alt orificiu. Iar acolo era montat un tub de sticlă, plin cu polenul respectiv, astfel că albina înainte de a ieşi trebuia să se umple de polen. Însă un lucru împiedeca totul — albina nu era obişnuită cu sticla. Vedea că e transparentă și credea că poate zbura. Albina desfăcea aripioarele prea devreme şi rămânea în tubul de sticlă. Craiuhin mai medită o lună de zile,

până când rezolvă şi această problemă. În locul tubului de sticlă montă la deschizătura de ieşire un izolator de porţelan, luat de la firul electric şi puse polenul în el. Albina trebuia să treacă în întunerec prin izolator până la ieşire, se încărca cu polen şi zbura la floare.

Iar floarea era tot aici, — deasupra capului. Şi nu numai una, dar mii, un pom întreg. Şi pomul împreună cu stupul erau acoperite cu o perdea de tifon. Albina putea să zboare înăuntru oricât, dar nu putea să iasă afară.

În zece minute, toate florile erau fecundate cu polenul fixat. Experinţa reuşise admirabil.

Craiuhin se prezentă la profesor cu inima cât un purice, purtând stupul pe umăr și având la subţioară un teanc de diagrame amănunţite.

Bătrânul savant îl întâmpină cu o exclamaţie binevoitoare:

— A! Tu eşti? Stai, stai jos... n-ai renunţat la idee? Meriţi laude.

— E drept, sunt încăpăţânat, Ivan Vladimirovici... Dar am făcut ca albina să se reîntoarcă la lucru.

Spre uimirea lui, bătrânul profesor nu păru de loc mirat.

— Ai readus-o... Ei, bravo! Şi eu, frate, în lipsa ta, m-am gândit mult la această problemă şi am ajuns la convingerea că există o soluţie dacă cineva s-ar apuca serios de muncă. Ia arată... Ai ştiut să faci un roi potrivit?

Din această primă întrebare, se putea constata că bătrânul meditase serios asupra proiectului lui Craiuhin.

— Am ştiut să fac roiul, Ivan Vladimirovici, răspunse Craiuhin buimăcit.

— Dar cum cureţi polenul?... Un roi pentru fiecare varietate, nu-i aşa?

Craiuhin rămase şi mai uimit... Întrebarea nimeri în plin.

Craiuhin se reculese şi îşi expuse sistemul. Bătrânul maestru tăcu un timp, se gândi, apoi îi strânse mâna cu putere.

— Te felicit, frate! Capul îţi lucrează bine... Ai mai întors o pagină din cartea cea mare!

38. LĂMÂIUL ŞI PĂRUL

În ultimii ani, în livada lui Ivan Vladimirovici, în afară de Cerapadus crescură şi alte varietăţi. Prin frunzişul verde se vedea încă un descendent al Chitaicei — Standartul roşu, un măr cu carnea roşietică şi zemoasă. Dintr-o sămânţă de Candille-Chitaica ieşise un sinap mic, rumen şi frumos, care plăcu atât de mult bătrânului savant, încât îi dase numele său, deşi fructul era cam mărunt şi clasat în categoria II-a. Ivan Vladimirovici se purta totdeauna sever cu odraslele sale.

Pe unul din hibrizi l-a aşteptat aproape treizeci de ani. Încă din anul 1889, primul an petrecut la Turmasovo, el încrucişă mărul „Coricinâi" cu „Chitaica" Dar probabil că mutările au influenţat asupra acestui hibrid, care creştea, trăia, dar nu dădea fructe... Şi iată, în sfârşit, — simultan cu părul „Aurora", care suferise şi el din cauza transplantărilor, — mărul se acoperi pentru prima oară cu fructe frumoase, vărgate cu roşu şi destul de mari.

S-au mai copt şi vişinele mari, de cinci grame greutate şi aproape de doi centimetri în diametru.

Din sâmburii trimişi din Extremul Orient creşteau viguroşi pruni noi. Un şir întreg de caişi aducea roade în fiecare an.

S-a mai aclimatizat în livadă un oaspete din China — vişinul „Ando". Sâmburii lui fuseseră semănaţi în 1923. După vreo cinci ani, pe tufişul scund şi des, cu frunzele ce nu semănau cu frunzele de vişin, crestate şi acoperite cu-n fel de puf, — apărură vişine. Tufişul acesta des şi ţeapăn fu destinat să fie plantat de-a lungul liniilor de cale ferată, ca un mijloc împotriva înzăpezirii. Ce ispită va constitui vara, pentru călători, gardul acesta de apărare!

Într-o zi de Septembrie, în 1926, Pavel Iacuşev se adresă bătrânului:

— Ivan Vladimirovici, puteţi să mă alungaţi şi să nu mă mai primiţi niciodată, dar i-am înrudit totuşi...

— Pe cine?

— Părul cu lămâiul, Ivan Vladimirovici, zise Iacuşev speriat singur de cele spuse.

— Cum? maestrul puse mâna la ureche, ca să audă mai bine. Părul cu lămâiul. Vrei să mă întreci, va să zică?... Citrus-ul

cu pirus-ul?... Treci peste limitele familiilor... Dar unde ai găsit polen de lămâie?

— Nu i-am încrucişat cu polen, Ivan Vladimirovici, explică Pavel, ci prin altoire.

Ivan Vladimirovici se gândi:

— Pentru aceasta eşti bun de laudă. Dar cum, prin ochi?

— Nu, i-am altoit prin unire, Ivan Vladimirovici. Doi puieţi de aceeaşi vârstă.

— Şi s-au prins?

— Foarte bine, Ivan Vladimirovici...

— Şi de ce ai făcut mister din asta?

— Mi-era teamă, Ivan Vladimirovici, să nu râdeţi de mine...

— Pentru asemenea cuvinte meriţi într-adevăr să fii luat în râs, se supără maestrul.

— Ei bine, Ivan Vladimirovici, nu vă mai supăraţi... Experienţa a reuşit şi eu vă comunic acum rezultatul.

— Dar cred că e încă devreme să vorbeşti de rezultate...

— Ceva se desenează de pe acum, Ivan Vladimirovici. Frunzele au prins luciu.

— Şi când i-ai unit?

— La începutul lui Iunie.

— Să mergem.

Elevul îl conduse pe profesor, ca să-i arate primul său succes.

O oră întreagă cercetă Ivan Vladimirovici cei doi puieţi, uniţi ca gemenii siamezi. Şi părul „Beurré" şi lămâiul erau puieţi de un an. Tulpinele lor verzi, încă fragede, altoite prin unire se ţineau tare una de alta.

— Nu le mai poţi despărţi!...

Miciurin privi această pereche cu un sentiment de adevărată dragoste.

— Bravo, Paşa!... rosti el în sfârşit. Să-i supraveghezi şi să-i păzeşti ca ochii din cap... Şi să mă ţii la curent cu toate schimbările ce s-ar produce.

Nicandrâci era în al şaptelea cer. Maestrul era mulţumit de ajutorul său.

„Ce mă făceam fără Pavel şi Osip?... Treaba nu stă pe loc. În fiecare an apar noi varietăţi. În fiecare an iau fiinţă hibrizi noi"...

Osip Gluşcov n-avea mai puţin de lucru decât Pavel Iacuşev. Cererile pentru produsele grădinii creşteau mereu. Din toate

părţile veneau comenzi. Unii cereau zece tulpini, alţii o mie, dar erau şi unii care voiau zece mii.

Gluşcov satisfăcea toate cererile. Ivan Vladimirovici îl numea de aceea „americanul”.

Gluşcov nu respingea această poreclă. I se părea chiar măgulitoare. Mormane înalte de lăzi se îngrămădeau în ambele pepiniere. Cu timpul, Gluşcov ajunsese să lucreze şi în grădina din Turmasovo, pe care acum o conducea tot bătrânul horticultor.

Ivan Vladimirovici era bucuros de succesele lui Osip Gluşcov.

— Bravo, Osia... Tu eşti un fel de Ivan Calita, acela care, pe timpuri, a unificat principatul Moscovei...

Gluşcov se arătă încântat de acest compliment. Întreprinderea se consolida şi lua proporţii.

În toamna anului 1926, dădu fructe un măr nou, hibrid din „Bellefleur-Chitaica” şi „Rubiniu”. Merele erau roşii, viguroase şi aveau un colorit neobişnuit.

Mărul cel nou fu numit „Comsomoleţ”.

— În onoarea ta, Osip Gluşcov.

Gluşcov era încântat şi de data aceasta.

39. ASLAN

Peninsula de pe râul Lesnoi Voronej era tot mai des numită ba Republica Verde, ba Republica Merelor.

Bătrânul savant era recunoscut de toţi ca şeful ei şi ceea ce ordona el, era executat întocmai atât de oameni, cât şi de arbori. Veneau la el în vizită nu numai profesori şi academicieni, dar şi membrii guvernului şi conducătorii întinselor regiuni şi întreprinderi din ţară. Se construise o şosea pavată cu pietre, pe care se auzea tot mai des zgomotul maşinilor...

De pe peninsula Verde plecau acum în toate colţurile ţării, expediţii ştiinţifice, ca să studieze diferite livezi sau să caute varietăţi sălbatice noi. Statul muncitorilor şi al ţăranilor nu refuza bani unei întreprinderi în plină înflorire, care fusese socotită atâtea decenii ca un domeniu al „caraghioşilor”...

Din toate părţile lumii — în trenuri rapide, cu vapoare moderne, în avioane — se aducea polenul diferitelor plante — caişi, piersici, migdali, struguri, cireşi, citruşi şi actinidii...

În laboratoarele amenajate după ultimul cuvânt al ştiinţei, se studia acum în toate detaliile vasta experienţă, acumulată de bătrânul maestru.

Oraşul se transforma din an în an. În toate părţile apăreau livezi noi. În locul caselor izolate şi joase ale negustorilor se ridicau case înalte şi impunătoare. Străzile prăfuite ale oraşului Cozlov se acopereau cu piatră şi asfalt, iar când oraşul deveni demn de un nume nou — acest nume fu cel al marelui naturalist, Ivan Vladimirovici Miciurin.

Lângă gară, se întindea o uriaşă uzină de locomotive. Seara, printre geamuri, străbăteau luminile multicolore ale focurilor: lumina violetă, provenită din sudarea electrică, lumina verzuie, de la maşina de lipit metalele, lumina roşie de la maşina de forjat, lumina albă gălbuie de la turnarea metalelor. Un vuiet surd străbătea zidurile de piatră ale uzinei. Din ateliere, pe drumurile de fier, plecau în largul pământului mereu alte locomotive.

Erau două porţi: una dădea în păduricea fostei mănăstiri, iar alta în grădina liniştită a peninsulei Verde. Această poartă atrăgea multă lume. Zilnic, Ivan Vladimirovici şi Gluşcov erau asaltaţi de diferiţi oameni, care cereau să fie primiţi ca lucrători, ca ucenici, ca practicanţi, ca altoitori şi ca paznici. Erau tineri, dar veneau şi oameni în vârstă. Unii aveau barba încărunţită.

Întreprinderea n-ar fi putut încadra nici a suta parte din aceşti oameni. Fie prin scrisori, fie personal, ei rugau cu insistenţă să li se permită să înveţe aci pomicultura.

Bătrânul savant nu se mai simţea singur. Nu se mai putea plictisi nici vara, nici chiar în serile lungi de iarnă. Pe vremuri stătea de vorbă cu Nicandrâci, cu Veahirev, cu Gluşcov. Acuma are o sumedenie de elevi şi de ajutoare.

Într-o zi, el luă un plic mare, puse scrisorile şi cererile tuturor celor ce doreau să studieze horticultura şi-l trimise la Moscova, împreună cu câteva rânduri.

Plicul avea următoarea adresă: „Guvernului R.S.F.S.R”

Şi iată, în prima toamnă, la zarva păsărelelor, se adăugă larma tinerească şi veselă a studenţilor din prima şcoală tehnică de pomicultură, ce purta numele marelui Miciurin.

Nu numai tineretul, dar aproape toţi locuitorii peninsulei Verde începură să înveţe. Şi cu cât un elev era mai apreciat, cu atât mai grea era însărcinarea ce i se dădea.

Într-o zi, Ivan Vladimirovici îl chemă pe Iacuşev.

— Ascultă, Nicandrâci, zise bătrânul maestru. Iată noua ta misiune: să cauţi să devii în cel mai scurt timp academician!

Pavel holbă ochii de uimire:

— Eu... academician?... În timpul cel mai scurt?...

— Ei da, tu... tu... Ţi-am scris o scrisoare de recomandare. Te duci la Leningrad şi te prezinţi la Academie. Cere să ţi se fixeze un examen de admitere ca aspirant... La acest examen trebuie neapărat să reuşeşti! Dacă nu reuşeşti nu te mai întorci...

— Şi dacă totuşi nu reuşesc, Ivan Vladimirovici, unde să mă duc?

— Te duci la Gluşcov, să păzeşti lăzile, zise scurt Ivan Vladimirovici, fără să zâmbească, deşi se cunoştea că vorbise în glumă.

— Bine, mă voi sili, Ivan Vladimirovici, oftă Iacuşev, îngrijorat şi în acelaşi timp bucuros. Şi ce-o să fie pe urmă?

— Pe urmă... înveţi, până or ieşi aburi din tine... Când vei termina, vei scrie o teză, iar de aici e numai un pas până la titlul de academician. Atunci de-abia vei putea apăra metodele noastre, aşa cum trebuie... Într-o mână o diplomă şi în cealaltă mână o diplomă; când vei începe să dai din ele, vor fugi toţi duşmanii.

— Glumiţi, Ivan Vladimirovici, spuse Nicandrâci.

— Nu! ţipă maestrul. Crezi, că-mi vine uşor să mă despart de tine? O fac doar pentru binele şcoalei noastre.

— Mi-aţi dat o sarcină grea, Ivan Vladimirovici. Totuşi, vă mulţumesc foarte mult pentru încrederea dumneavoastră...

— Să-i mulţumeşti mamei tale că nu te-a făcut un idiot, dar mie n-ai de ce să-mi mulţumeşti... Eu mă gândesc în primul rând la pomi... La Leningrad însă, să nu te ţii după toate muierile, că o să-ţi pierzi capul de pomană.

— Dar cum veţi rămâne aici fără mine? întrebă Nicandrâci, după o scurtă tăcere.

— Vei veni vara pentru practică şi totul va fi bine... răspunse Ivan Vladimirovici. Iar pentru treburile curente îl am pe Aslan... E un băiat capabil...

Aslan, — de origină tătară — a rămas aici în urma unei excursii. Mai înainte fusese un membru marcant în comsomol. La pepinieră nu era însă nici un loc liber. Dar încăpăţânat şi hotărât cum era, îşi plătea, la început, singur întreţinerea, apoi muncea în grădină, cu ziua şi în cele din urmă intră atât de mult în viaţa cotidiană a peninsulei, încât Gluşcov fu nevoit să-l încadreze ca lucrător.

Aslan nu era nici inoportun, nici stăruitor. Era pur şi simplu oricând la dispoziţie. Era de-ajuns ca Ivan Vladimirovici să se gândească numai pe cine să trimită după foarfece, sau după aparatul fotografic, sau după cârlii pentru legături, — că Aslan venea în goană.

Profesorul îi spunea „drăcuşor” sau „vijelie”. Însă „vijelia” zâmbea rar şi muncea mult. Locuia într-o clădire mai mică, împreună cu paznicii, pe care îi supăra fiindcă stătea târziu, după miezul nopţii.

— Ajunge, cât gaz ai ars, pleşcanule, urlau la el tovarăşii de cameră.

Aslan stingea opaiţul, dar înainte de a adormi, repeta în gând tot ce citise în seara aceea. Şi Aslan se pregătea pentru titlul de academician.

Ce e drept, avea de străbătut un drum mai lung decât Nicandrâci. În primul rând trebuia să intre la şcoala tehnică, să o termine, să-şi facă stagiul; să intre la institut, să-l termine, iarăşi să facă stagiul; să pătrundă ca aspirant la Academie, să mai facă stagiu şi numai atunci ar fi putut să-şi realizeze idealul.

Întâmplarea îi veni în ajutor. El se prepară cu atâta silinţă, încât în loc de şcoala tehnică, nimeri direct în „VUZ” (şcoala superioară).

Se vede că pe peninsula Verde şi oamenii se dezvoltau în chip deosebit.

Asian nu era urât. Ager din fire, oacheş, cu dinţii albi şi strălucitori, el era o ispită pentru multe fete din pepiniera principală şi din acea a lui Gluşcov.

Dar Aslan zâmbea rar şi lucra mult. El nu se grăbea să-şi dăruie inima. El voia să înveţe cât mai mult.

La „VUZ”, prima şcoală superioară de pomicultură din ţară, veneau studenţi din toate colţurile ţării.

„VUZ” se afla în cea mai bună clădire din oraş şi avea faţada spre piaţa vastă din centru.

Acolo, prin noroiul negru şi cleios, se adunau în zilele de târg mii de care. Caii nechezau. Prin ferestrele deschise pătrundea mirosul merelor — „Gruşevca”, „Cernoderevca”, „Borovinca”...

Profesorii făceau cunoştinţă cu studenţii şi se adresau politicos:

— Tovarăşe cutare... tovarăşe cutare...

Se puneau întrebări:

— Tovarăşe Turdâkeev, spune, ce e mai important? Teoria sau practica?

Aslan se ridică puţin stingherit şi răspunse:

— Lenin ne învaţă că teoria şi practica nu se pot lipsi una de alta. Teoria se naşte din practică, iar practica are nevoie de baze teoretice.

— Cum vezi succesele horticultorului-practician, al cărui nume îl poartă institutul nostru? Cum a putut să se lipsească totuşi în activitatea lui de cunoştinţele teoretice?

Aslan clipi din ochi.

— Socotiţi greşit, tovarăşe profesor, Miciurin ştie botanică mai bine decât mine sau chiar decât dumneavoastră.

Era rândul profesorului să pară intimidat.

— Acuma... da... posibil... dar înainte...

— El e un om genial, tovarăşe profesor... Pentru el, teoria şi practica formează un tot inseparabil.

— Bravo, Turdâkeev... auzi, cum îi răspunde, se auzea şoptind în sală. Studenţii erau încântaţi de prezenţa de spirit a lui Aslan.

— Dumneata de unde ai venit la noi, la institut, tovarăşe Turdâkeev? îl întrebă politicos profesorul.

— Chiar de la Ivan Vladimirovici Miciurin.

— Erai un colaborator ştiinţific al lui?

— Nu, lucrător în grădină...

— O! zise profesorul. Dacă acolo sunt astfel de oameni, atunci retrag tot ce-am spus!

40. NOII ELEVI

Într-o zi din luna Noembrie 1932, când zăpada acoperea aleile grădinii, iar vântul vâjâia deasupra casei, Nicolae Vasilievici Ţâţân sosi în „peninsula Verde“... Toate buzunarele hainei îi erau pline de pachete, iar în mână ducea, cu mare grijă, un sac vechi de voiaj. Sacul era atât de plin încât nu se putea închide. Prin deschizătură, se vedeau sticluţe şi eprubete astupate cu dopuri și vată.

Ivan Vladimirovici îl întâmpină cu bucurie, dar şi puţin supărat:

— În sfârşit ai apărut! Credeam c-ai pierit. N-ai dat niciun semn de viaţă! Mă gândeam: a venit, a discutat, a dat din mâini şi până la urmă a renunţat...

— Nu, n-am renunţat, Ivan Vladimirovici... răspunse zâmbind noul venit. N-am vrut să vin cu mâinile goale... Dar acuma am ce arăta...

— Da? Ei bravo, dacă e aşa... Scoate-ţi paltonul, ia loc...

Şi bătrânul maestru luă din mâna vizitatorului sacul de voiaj plin cu sticluţe.

Instalându-şi musafirul la masa de lucru, Ivan Vladimirovici îl întrebă cu o nerăbdare prietenoasă:

— Ei, arată-mi. Povesteşte... De cinci ani de zile tot aştept veşti de la tine. Cu ce-ai încrucişat grâul?

— Cu pir, Ivan Vladimirovici... răspunse calm Ţâţân.

— Cum? sări de pe scaun bătrânul. Cu pir? Văd că-ţi arde de glumă.

— Nu glumesc deloc, Ivan Vladimirovici... Ce glume! Vorbesc cât se poate de serios... Am încrucişat grâul cu pir şi după cum se vede, n-am greşit...

Horticultorul zâmbi.

— E straşnic tineretul nostru: unul a încrucişat părul cu lămâiul, altul, — grâul cu pirul... Îndrăzneţi băieţi! Bravo! Dar ce rezultat ai obţinut? A ieşit oare ceva de seamă?

— Parcă a ieşit, Ivan Vladimirovici... Iată, uitaţi-vă...

Ţâţân deschise sacul de voiaj şi începu să scoată de acolo sticluţe şi eprubete de diferite mărimi, pline cu grăunţe.

— Am acum trei generaţii, Ivan Vladimirovici... Am de unde alege materialul pentru experienţe în stil mare... Mă gândesc să mă duc şi la Lenigrad, să-l arăt la Academie...

Miciurin cercetă cu atenţie toate sticluţele, vărsând conţinutul unora în palmă şi trecând cu atenţie boabele dintr-o mână într-alta.

— Pot sa încerc şi cu dinţii?... întrebă el răzând. Bobul e plin... Îţi garantez că victoria va fi a ta, Nicolae Vasielievici...

Nu de geaba pirul poartă numele latinesc de agropirum ceea ce în traducere înseamnă „focul câmpului”. Deşi rudă cu grâul, e în acelaşi timp una dintre buruienile cele mai dăunătoare pentru agricultură. Din timpuri străvechi, agricultorii din toate ţările blestemă această iarbă din familia gramineelor. „Spicul vrăjitoarei”, „grâul lupului”, „rădăcina sugătoare” — iată poreclele pe care poporul le-a dat pirului.

Pirul este o calamitate şi nu se poate stârpi. El îşi întinde pe sub pământ ramificaţiile şi îşi bate parcă joc de strădaniile noastre.

Este de-ajuns să se păstreze o singură rădăcină pentru ca orice efort să fie zadarnic. Ca un foc subteran se întind ramificaţiile noi, din care iese „spicul vrăjitoarei”.

Pirul nu se teme nici de iernile grozave, nici de seceta cea mai arzătoare, nici de locuri sărate sau nisipoase, nici de munţii pietroşi şi nici de ciuperci vătămătoare. E o plantă durabilă şi rezistentă. Lupta pentru existenţă e uşoară pentru el. Nu degeaba s-a întins peste tot globul.

Grâul, plantă gingaşă şi îngrijită de om, are ce împrumuta de la pir. Rădăcina puternică i-ar asigura şi vitalitate și rezistenţă la geruri şi secetă.

— Bravo ţie, Nicolae Vasilievici, îl lăudă încă o dată marele horticultor, după ce ascultă expunerea amănunţită a lui Ţâţân. Şi mai ales, mă bucură faptul că sfatul meu te-a ajutat să găseşti calea cea bună.

Ivan Vladimirovici îl ruga să-i lase o sticluţă cu boabe din noul hibrid.

— Îl voi semăna primăvara, ca să-l văd cum creşte... Şi poate îţi voi mai putea da vre-un sfat folositor... Dar la Leningrad ai unde să stai, Nicolae Vasilievici?... Am eu acolo pe un om de-al meu — Pavel Nicandrâci, — ţii minte, te plimba prin livadă — un băiat voinic, cu părul creţ... Te duci direct la el... Te va putea prezenta şi academicienilor.

Ivan Vladimirovici îi scrise lui Pavel Iacuşev, aspirant la Academia de Ştiinţe din Leningrad, rugându-l să dea tot concursul său cutezătorului agronom de pe Volga.

— Prin tine, Nicolae Vasilievici, agronomia face încă un pas mai departe şi un mare pas. Ţara nu va lăsa lucrările tale neluate în seamă. Sute de ani poporul nostru a fost jefuit şi prădat... Merită şi el acum o soartă bună.

Trecu un timp şi marele horticultor mai capătă un discipol.

Într-o zi, cu poşta, sosi din Odessa un exemplar din Decembrie 1932 al unei reviste ce purta titlul curios de „Buletinul iarovizării”.

Pe prima pagină era scris:

„Profesorului drag, Ivan Vladimirovici, de la elevul său necunoscut T. Lâsenco”.

Acelaşi nume figura şi deasupra titlului primului articol al revistei „Esenţa iarovizării“.

— Greşeşti, tinere... clătină din cap bătrânul savant, citind dedicaţia, greşeşti când spui „de la un necunoscut”... Crezi, oare că eu, preocupat aici de treburile livezii, nu mai văd şi nu mai aud nimic? Dar mi-e cunoscută chiar şi figura ta...

Pe unul din rafturile bibliotecii se afla un alt număr tot din revista „Buletinul iarovizării” cu articolele aceluiaşi „T. Lâsenco” şi cu fotografia lui pe prima pagină.

Bătrânul savant întinse mâna, luă revista, o desfăcu şi se uită atent la fotografie.

— Cam seamănă cu tine... spuse el lui Osip Gluşcov, care stătea lângă el. Se vede că sunteţi oameni de acelaşi soi...

Buzele strânse, privirea hotărâtă, faţa uscăţivă şi tinerească — iată imaginea celui ce se prezentă sub numele de „un elev necunoscut”.

Încă în anul 1929, atenţia lui Ivan Vladimirovici fu atrasă de un articol de ziar în care se relata că într-un sat ucrainian, agricultorul Denis Lâsenco, prelucrând câteva sute kilograme de grâu de toamnă, după o metodă specială indicată de fiul său — un tânăr agronom — reuşise să-l transforme în grâu de primăvară şi să obţină o recoltă excepţională. Această metodă primi denumirea de „iarovizare”. Numele şi pronumele tânărului agronom coincideau cu numele şi prenumele omului ce îi scrie acum din Odessa.

Bătrânul savant, urmărind cu atenţie literatura ştiinţifică, cunoştea importanţa iarovizării şi era deja informat despre modul în care se putea influenţa creşterea plantelor de cultură, accelerând coacerea lor, printr-un tratament anterior semănăturii.

Se observase demult că, de exemplu, într-o grămadă de grăunţe, udate de ploaie pe arie, se dezvoltă o căldură mare şi dacă aceste grăunţe nu sunt uscate la timp, ele încolţesc.

Tânărului agronom Lâsenco îi veni o idee simplă, ca tot ce e genial: Să nu lase grăunţele să ajungă la încolţire, şi în felul acesta să apropie momentul încolţirii.

El propuse tatălui său să verifice această idee. Tatăl primi. Au luat atunci un sac de boabe, l-au împrăştiat în straturi subţiri, au udat grăunţele cu apă şi când ele s-au încălzit simţitor, le greblară. Au repetat operaţia de câteva ori.

Ţinând boabele la o anumită temperatură, ei au ajutat celulelor bobului, ce conţin marea forţă a reproducţiei, să treacă prin stadiul prin care trec semănăturile de toamnă când stau sub zăpadă în lunile lungi de iarnă.

În câteva ore, seminţele de toamnă fură transformate în seminţe de primăvară. Experienţa îndrăzneaţă a inovatorilor a fost răsplătită, printr-o recoltă bogată...

Tocmai de aici se născu teoria celebră a dezvoltării plantelor în etape. Practica întrecuse iarăşi teoria!

— Auziţi... repeta mereu Miciurin ajutorilor săi. Iată încă un ou de-al lui Columb! Iată încă un măr de-al lui Newton...

Dascălul putea să fie mândru de discipolii săi.

41. FIUL

Trimiţându-l pe Nicandrâci la Academia din Leningrad, Ivan Vladimirovici nutrea o speranţă de care nu trebuia să ştie nimeni.

Nicandrâci trecu cu bine examenele, obţinu bursă şi o cameră pe bulevardul al 7-lea din cartierul „Vasilievskii Ostrov”,

Când se întorcea de la bibliotecă, trecea pe cheiul al cărui pavaj era vechi de mai bine de două secole.

La bibliotecă respira mirosul scoarţelor de piele şi al manuscriselor uzate. Acelaşi miros care îl emoţionase altădată pe vestitul Mihail Lomonosov... Academicienii erau atenţi şi politicoşi faţă de „împuternicitul” lui Ivan Vladimirovici, cum i se spunea.

Nicandrâci îi scria lui Ivan Vladimirovici despre toate succesele şi necazurile sale.

„...în locul lucrărilor asupra organismelor vegetale, m-au pus să analizez iarăşi fibrele nucleare ale muştei Drosophila. Nu cumva au intenţia să-mi adauge apă chioară în programul de studii?” — nota el în una din scrisori.

Veni următorul răspuns:

„Să nu-mi scrii prostii. Înţeleg de ce te îndoapă acolo cu studiul muştelor. Te invidiez şi îmi pare rău că nu pot fi în locul tău sau împreună cu tine... Mie viaţa mi-a refuzat studiile pe care le faci tu acum. Pe o parte, poate e bine şi aşa, dar cred, că ar fi fost de zece ori mai bine, dacă la vârsta ta aş fi intrat la universitate. Studiază tot ce ţi se bagă în cap. Învaţă mai ales limbile. Fără cunoaşterea lor nu vei putea deveni academician. Iar ca încheiere, iată şi o rugăminte din partea mea. Tu, probabil, nu ştiai că am un fiu la Leningrad. E mecanic. Ne-am despărţit acum patruzeci de ani în condiţiunile cele mai neplăcute. De câteva ori i-am cerut să se înapoieze, dar a refuzat. Afară de tine, n-am alt om de încredere. Fii bun — găseşte-l, dacă va fi posibil, pe fiul rătăcitor şi comunică-i încă odată chemarea mea. Sfârşitul meu nu e departe. În curând, probabil, mă veţi duce la groapă. Trebuie să ţină seamă de acest lucru. Fii sănătos şi învaţă cum trebuie...“

Nicandrâci părea uluit. El nu ştia că bătrânul are un fiu şi se obişnuise cu gândul că el şi Gluşcov sunt oarecum fiii săi adoptivi.

„Deşi, după toate datele, fiul nu e tânăr şi are cu totul alte preocupări, totuşi el este fiul adevărat şi nu noi”... se gândi Iacuşev.

Din prima zi liberă, Nicadrâci porni în căutare. La biroul de înregistrare a populaţiei i s-au dat câteva adrese în diferitele cartiere ale oraşului. Într-un loc — găsi pe un Nicolae Ivanovici, acordor de piane, într-alt loc, un instalator de apă, al treilea era un artist. Ridicau toţi din umeri şi-i trânteau lui Pavel Iacuşev uşa în nas.

În sfârşit, Nicandrâci găsi pe cel căutat, tocmai pe şoseaua Finlandei, aproape de Pârgolov.

— Cu cine am plăcerea?... îl întrebă sever un om în vârstă, încărunţit, cu mişcări repezi şi privirea pătrunzătoare.

„Are privirile tatălui său“, gândi Nicandrâci şi rosti imediat, chiar din prag, fraza pregătită dinainte:

— Tatăl dumneavoastră, Ivan Vladimirovici m-a rugat să vă găsesc şi să vă transmit rugămintea de a-l vizita cât mai curând cu putinţă.

În ochii gazdei sclipi o rază de bucurie.

— Intră, te rog... Ia loc...

Nicandrâci intră într-o cameră largă, luminoasă, cu ferestrele spre grădină. Mobila era solidă şi se vedea că gazda are gust.

Nicolae Ivanovici îşi pofti musafirul să ia loc într-un fotoliu comod şi adăugă cu o voce emoţionată:

— Mă bucură faptul că bătrânul şi-a adus aminte de mine. Dar spun dinainte că nu pot primi. De patruzeci de ani n-am schimbat niciun cuvânt cu el şi să vin deodată, acum, când îl preamăresc toate ziarele... Oricine va putea să mă suspecteze. Vă mulţumesc foarte mult, dar aşa, vă rog transmiteţi tatălui meu că-i mulţumesc pentru gândul său bun dar că nu am nicio pretenţie la moştenire...

În cameră intră alergând, o fetiţă blondă, de vreo pattu ani, cu codiţele pe spate.

— E a dumneavoastră? întreba Nicandrâci.

— Da, fiica mea. Una din cele trei, răspunse gazda. Poţi să-i comunici bătrânului şi aceasta.

Nicandrâci îşi luă rămas bun şi plecă.

În vacanţă, îi povesti lui Ivan Vladimirovici, între patru ochi, despre întâlnirea pe care a avut-o cu fiul lui la Leningrad.

Bătrânul savant tăcu mult timp şi apoi zise:

— Totuşi, bravo lui... e încăpăţânat şi mândru... Şi eu, probabil, aş fi făcut la fel. În orice caz, lasă-mi adresa lui... Să nu spui niciun cuvânt, nimănui. Crezi că numai el are orgoliu, eu nu?...

În curând toată peninsula şi chiar tot oraşul fu emoţionat de vestea că bătrânului horticultor i s-a reîntors fiul.

Ivan Vladimirovici se odihnea după masă, când cumnată-sa îi anunţă sosirea lui Nicolae Ivanovici.

Buimăcit de somn, se întoarse şi se răsti:

— Ce?... A venit Micolca?... Vagabondul?... Dă-l afară numaidecât!...

Dar abia trecuse cumnată-sa pragul, că el fugi după ea:

— Stai!... stai!... am glumit... Nu-l alunga... cheamă-l pe balcon... spune-i că vin îndată... să mă îmbrac numai...

S-au întâlnit acum, după ce au fost despărţiţi timp de patruzeci de ani.

— Ai venit? întrebă tatăl cu voce şovăitoare.

— După cum vezi... răspunse fiul, uitându-se stânjenit într-o parte.

— Ei, să ne îmbrăţişăm... zise tatăl cu un zâmbet timid, şi observând părul cărunt al fiului său, clătină din cap:

— Ei, dar şi tu ai îmbătrânit.

— Dar mai alerg încă, răspunse fiul.

— De alergat, mai alerg şi eu. Atâta că alergătura mea e fără folos. Mult nu voi mai alerga...

— Vei mai trăi încă. N-are niciun rost să mori tocmai acum, când eşti înconjurat de atâtea onoruri...

— Să nu-mi vorbeşti de onoruri, murmură Ivan Vladimirovici. Îmi pare rău că trebuie să mă despart de livadă — asta e drept.

— După cum mi-ar părea şi mie rău de uzină, vorbi fostul Micolca. Sunt într-un post de răspundere. Am inventat şi câteva maşini complicate.

— Ţii la meseria ta?

— Ca şi tu la a ta, îi răspunse fiul, ale cărui tâmple erau aproape complet albe.

Răspunsurile fiului său l-au bucurat. „Fire independentă” se gândi el şi-şi conduse musafirul la ceai.

El îi arătă şi dulapul primit cadou de la Calinin şi decoraţiile şi adresele de la Comitetul Executiv Central şi scrisorile lui Deianov, Crugovskii, Lesiucenco, Spiţân, Cojurin şi ale altor mulţi elevi — urmaşi de-ai săi, modeşti, dar perseverenţi, împrăştiaţi în tot cuprinsul ţării... Din Siberia, din Urali, de pe malurile Volgăi, din Cazahstan...

Tatăl îi mai arătă cu mândrie fiului său noile aparate construite de mâna lui: un barometru cu corector automat, un ceas ce nu se întoarce decât la patruzeci de zile odată, un aparat pentru altoire în ochi, un Heisfus perfecţionat şi chiar o brichetă foarte ingenioasă...

La urmă s-au servit cu fructe dulci şi zemoase.

— Mănâncă, mănâncă... acolo la voi la Leningrad nu creşte niciun fruct, afară de afine. Ar trebui îndulcită și afina, numai să-mi permită sănătatea...

După ceai, Ivan Vladimirovici îşi plimbă fiul prin livadă. Se opri în faţa favoriţilor săi: „Beurré de iarnă” „Pépin-Safran” şi „Plodorodnaia”, cu care acum patruzeci de ani însuşi Micolca avusese atâta bătaie de cap...

— Uită-te, uită-te la frumuseţea aceasta, spuse tatăl, atingând cu bastonul său de fier un treliaj mare, în formă de piramidă, încolăcit de viţele tari ale actinidiei. Actinidia de ananas poate înlocui strugurii în regiunile de la Nord de paralela 50-a. Ar fi bine s-o creşteţi la Leningrad. Dar acolo, în afară de fier nu vă mai duce capul la nimic. Actinidia are un mare viitor.

Îi arătă şi sorbul dulce, încă necopt, dar cu boabe mari şi lipsite de amăreală.

— Mi-a reuşit hibridul dintre două genuri — sorb şi păducel. O confirmare completă a tuturor teoriilor mele. Ce păcat, Nicola, că ai plecat atunci!

El arătă fiului său, toate varietăţile noi din ultimii ani: agrişul fără rugină, ce rodise anul acesta; vişini noi — „şir-potreb”, „ultrafecund” şi „cel cu sâmburi mărunţi” care avea sâmburii ceva mai mari ca un bob de grâu. Mai arătă şi dracila fără sâmburi şi mărul „Steagul roşu” — copil a patru mame: „Chitaica”, „Champareine, — Chitaica” şi „Nedzveţkiana”.

— Nu ştiu încă ce va ieşi din „Golden-Delichaise”, adăugă Ivan Vladimirovici. Dar deocamdată cred, că nu există un măr mai frumos ca Steagul roşu.

În pomul cuprins de soare, merele acestea roşii ca focul, păreau nişte fructe din ţara basmelor.

— Să nu crezi că mă laud. Sunt bucuros numai că am avut ocazia să ţi le arăt pe toate. Vei judeca acum în mod obiectiv, dacă ai făcut bine sau rău atunci când ai fugit.

— Fiecare cu drumul lui, tată, răspunse fiul.

După plimbarea prin grădină, tatăl şi fiul se aşezară din nou în balcon, locul favorit al bătrânului savant, de unde se putea vedea câmpia, turnurile oraşului şi cerul de seară în culori imprecise de albastru şi galben.

— Ai dreptate, fiecare cu drumul lui, spuse Ivan Vladimirovici... Ei, povesteşte acum ce ţi-a adus ţie viaţa...

Fiul tăcea, uitându-se la bătrân, care arunca fărămituri păsărelelor.

— Cu ce să încep? întrebă el cam posomorât.

— Cu Saratov, răspunse bătrânul după un timp de gândire. La Saratov ne-am văzut pentru ultima oară.

— Ce să spun... la Saratov n-am dus-o rău... lucram ca ucenic la un atelier mecanic. Câştigam bine...

— De ce n-ai trimis bani şi acasă, omule... ştiai doar cât de greu o duce tatăl tău.

— Am trimis mamei. Trimiteam tot timpul...

Ivan Vladimirovici îşi aduse aminte că în mai multe rânduri, rămăsese nedumerit, cum putea Alexandra Vasilievna s-o scoată la capăt cu cheltuielile, pe timpul când stăteau la Turmasovo şi mai ales după închiderea atelierului. Acuma se lămuriră multe. Îşi stăpâni cu greu emoţia.

— Din Saratov m-am mutat la Moscova. Am deschis un atelier de reparaţiuni pentru biciclete, continuă Nicolae Ivanovici. O duceam şi aici bine. Dar am dat greş într-o afacere: am girat pentru un ticălos, care a dispărut, iar mie mi s-a sechestrat atelierul. M-am dus la Kiev să caut de lucru. Într-un timp, am lucrat şi la o fabrică de bomboane. Am mai schimbat câteva oraşe şi în cele din urmă m-am stabilit la Leningrad... Am fost remarcat şi apreciat... Am ajuns constructor, lucrez... De la prima soţie n-am avut copii, iar de la a doua am trei fetiţe... Iată toată povestea mea.

— Ai povestit tot? întrebă bătrânul maestru.

Fiul se încruntă.

— Totul, pe scurt... Dar dacă vrei amănunte, atunci durează mai mult.

— Dă-i drumul cu amănuntele... te voi asculta cu plăcere.

— Nu ştiu dacă vor fi interesante.

— Ei, lasă ambiţia. Singur ai spus, că fiecare are drumul lui... şi adăugă zâmbind: dacă suferi de nervi, pot să-ţi ofer un remediu, cu care am vindecat sute de oameni de diferite boli. Va fi poate bun şi pentru nervii tăi.

— Vasăzică, eşti şi medic? surâse fiul cu neîncredere.

— Nu eu — natura vindecă, rosti Ivan Vladimirovici grav şi rar, fără să zâmbească. Eu doar îi descopăr tainele. Şi ce om aş fi dacă aş folosi numai pentru mine tot ce descopăr... Întreaga mea viaţă a fost un efort pentru a face existenţa umană mai

frumoasă şi mai demnă. Totuşi am fost considerat mizantrop, rău, egoist. Şi tu erai, probabil, de aceeaşi părere. Sigur că da...

Fiul privi cu atenţie faţa bătrânului.

Miciurin continuă:

— Adesea îţi păream prea sever. Dar îţi doream numai binele. Am vrut să scot din tine spiritul de parazit, să-l distrug, să nu rămână nicio urmă... Tu ţi-ai urmat calea ta, dar n-ai trăit pe lume nici ca lingău, nici ca trântor... Ei, bine! Îţi mulţumesc şi pentru aceasta...

Se despărţiră prieteni. Bătrânul savant îl rugă să trimită fetiţele în fiecare vară în vilegiatură, pe peninsula Verde.

— Vino şi tu... nu pretexta lucrările tale de la uzină, o vor scoate la capăt şi fără tine.

— Deocamdată, nu se poate... răspunse Nicolae la gluma blândă a tatălui său.

42. DIN NOU AMERICA

Văzând că nu mai este cazul să-l aştepte dincolo de ocean, America se adresă din nou lui Ivan Vladimirovici.

Profesorul Hansen era trecut în toate enciclopediile din lume ca unul, care a creat două varietăţi de vişini şi a aclimatizat lucerna de Siberia în câmpiile americane.

Era în orice caz mai cunoscut decât toţi ceilalţi americani, care l-au vizitat până atunci pe savantul din Cozlov.

Hansen era considerat în America drept unica persoană demnă de a fi succesorul lui Burbank. Hansen se considera atât de celebru, încât nici nu învăţase pe dinafară tradiţionalele expresiuni de politeţă ruso-americane: „nitcevo“, „zdravstvuiti“, „blagodaru“ (nimic, bună ziua, mulţumesc).

El voia să cunoască omul, care obţinuse mai mult de o sută de varietăţi noi. El ajunse pe peninsula Verde în toiul verii. Timpul era foarte călduros.

Ivan Vladimirovici întâmpină „America” pe una din alei. Era îmbrăcat mai îngrijit şi purta pălăria cea nouă, care avea vreo douăzeci de ani. Haina uşoară şi largă de vară atârna în cute pe umerii lui gârboviţi.

— Good day, salută profesorul Hansen şi întinse mâna gazdei.

— Bine aţi venit, zise proprietarul, salutând la rândul său şi atinse cu degetele lui lungi şi uscate palma moale a americanului.

— Sunt fericit să-l văd pe omul al cărui nume îmi este cunoscut demult, îşi începu profesorul fraza pregătită dinainte.

— Spune-i, zise Ivan Vladimirovici interpretului, că nu sunt prea tare în limba engleză. Ar fi mai bine să vorbească ruseşte, dacă ştie...

— No, dădu din cap profesorul Hansen.

În timpul dejunului, conversaţia fu susţinută mai mult de interpret. El vorbea oaspeţilor (profesorul era însoţit de asistentul său) despre tot ce se găsea în cameră

— Oh! oftă Hansen, când află cine făcuse dulapul frumos pirogravat. Mister Roosevelt n-ar fi făcut pentru mine nici măcar un sfert de dulap.

În timp ce coborau scara spre grădină, Hansen îl întrebă pe bătrânul savant:

— Cine este proprietarul acestei pepiniere, — dumneavoastră sau statul?

Ivan Vladimirovici zâmbi.

— Spune-i „stimabilului mister”, se adresă el interpretului, că eu şi statul suntem tovarăşi. O asemenea firmă nu va da faliment prea uşor... Aşa va înţelege mai bine... Ei toţi, americanii, sunt mari comercianţi... Iar dacă vrea să ştie mai multe, să-l citească pe Karl Marx...

Livada îl întâmpină pe Hansen aşa cum întâmpinase şi înaintea lui sute şi mii de vizitatori, — cu ciripitul păsărelelor, şi foşnetul frunzişului de Iulie.

Multe lucruri nu aveau nevoie de explicaţii: fructele viguroase în plină dezvoltare pe ramurile bogate îşi pledau singure cauza. Dar Pavel Iacuşev, care venea în fiecare vară pe peninsula lui dragă, îşi îndeplinea cu stricteţe atribuţiile. Fusese însărcinat să-l conducă pe profesorul Hansen, şi să-i dea toate lămuririle.

Iarăşi se deschidea cartea verde a livezii, cu mii de foi scrise, cu ieroglifele fibrelor şi ale reţelelor de nervuri. Unui cititor versat îi era suficient să arunce o privire, pentru a-i prinde înţelesul.

Tot mai des se auzea „oh!” — exclamaţia americană de uimire şi admiraţie. Tot mai repede se mişca creionul pe paginile carnetului de note, traducând în limba engleză bogatul grai al frunzelor, al mugurilor, al scoarţei şi al lăstarilor de diferite mărimi.

Nicandrâci vorbea de parcă ar fi fost ascultat de un auditor de cinci sute de persoane. Avea numai un ascultător, dar ar fi visat el oare, acum patru ani, că tocmai el va fi întrebat de celebrul Hansen despre cele mai fine detalii ale celei mai subtile operaţiuni — hibridarea.

Toate acestea fură create de tăcutul şi gârbovitul bătrân, care mergea la distanţă, ca o persoană străină. Din când în când se uita la Nicandrâci, ca şi cum ar fi voit să vadă dacă explică totul bine.

Ei treceau pe lângă puternicul şir al merilor Chitaica, înrudiţi cu „Pépin”, „Reinette” „Calville” şi „Candille”, pe lângă excelentele „Beurré”, rezistente la orice iarnă, pe lângă misterioasele progenituri ale hibrizilor de vişini şi peri, pe lângă bunicul centenar al vişinilor „Plodorodnaia”, ce cuceriseră Canada încă în secolul trecut, şi pe lângă caişi şi actinidii, care suportau uşor frigul. Treceau de la viţa de vie, rezistentă la orice temperatură scăzută, şi de la tufele dese ale migdalo-piersicului, la ciudata şizandra — înlocuitoarea lămâiului — şi la trandafirii gigantici...

— Oh! oh! de abia avea timpul să exclame profesorul Hansen.

Au ajuns acum pe terenul plantat cu varietatea — „vişinul de nisip”.

Aici Hansen se opri şi zise solemn:

— Dumeavoastră faceţi adevărate minuni... Vă mulţumesc pentru această înaltă cinste!...

Aplecându-se asupra zmeurei scunde din Texas pline pe fructe mari, profesorul mâncă un pumn întreg din această zmeură minunată şi se uită vreo zece minute fără întrerupere la sorbii-dulci ce semănau cu vişinii.

Profesorul Hansen a rămas o săptămână întreagă oaspetele horticultorului din Cozlov. Apoi plecă în Extremul Orient, ca să caute în flora necercetată de acolo material pentru propriile lui experienţe.

După plecarea lui Hansen, bătrânul maestru căzu pe gânduri... Încerca parcă un sentiment de teamă, o mare neliniște.

Într-o zi, îl chemă pe Veahirev și îi spuse:

— Iată ce este, Andriușa... M-am gândit mult în ultimul timp la viața și la munca mea... Mi-am reamintit de cele mai mici amănunte și mi s-a făcut silă de mine însumi. Cine mă vizita înainte de Revoluție? Nimeni în afară de niște controlori nepoftiți... Pe unde se răspândeau varietățile mele? Tot pe la niște singuratici ciudați ca și mine... Acuma însă lucrurile s-au schimbat... Guvernul are mereu grijă de mine și de munca mea. Mi se dăruiesc automobile, mi se organizează jubilee; varietățile mele sunt răspândite în toată țara... Iar eu ca un mandarin chinezesc, le primesc pe toate ca ceva normal... Parcă toate aceste mi s-ar cuveni de drept...

— Dar ce vă îngrijorează, Ivan Vladimirovici... se miră Veahirev. Vi se cuvine într-adevăr tot: și onoarea și atenția și îngrijirea... Le-ați meritat...

— Nu, Andriușa... Așează-te și scrie pe curat tot ce am scris aici cu slovele mele bătrânești...

Veahirev luă în mână hârtia ce i se întinse și citi următoarele:

„Moscova, Tovarășului Stalin”.

„Drag Conducător al Poporului! Permiteți-mi să vă scriu cele ce urmează: Regimul Sovietic a transformat întreprinderea pentru obținerea noilor varietăți de fructe, înființată de mine acum 60 de ani, într-un centru național de producție a fructelor, cu mii de hectare de livezi, cu laboratoare excelente și cu cei mai buni colaboratori științifici”.

„Regimul Sovietic și Partidul de sub conducerea Dumneavoastră m-au schimbat și pe mine dintr-un experimentator singuratic, necunoscut de nimeni și batjocorit de știința oficială și de funcționarii țarului, — într-un conducător al lucrărilor asupra a sute de mii de plante”.

„Partidul Comunist mi-a dat ce era necesar și tot ce poate dori un experimentator pentru lucrările sale. S-a împlinit visul vieții mele: varietățile scoase de mine n-au pornit de pe câmpurile de experiență la bogătași, — ci în livezile colhozurilor și ale sovhozurilor, înlocuind acolo fructele acre de altădată. Guvernul Sovietic m-a decorat cu ordinele cele mai înalte, a

schimbat chiar în onoarea mea şi numele oraşului în care trăiesc şi a publicat lucrările mele în mai multe ediţii. Vă rog să ştiţi că eu nu primesc toate acestea ca ceva ce mi se cuvine de drept, ci vă aduc Dumneavoastră, conducătorului maselor muncitoreşti, toată mulţumirea, vă exprim devotament şi dragoste în numele întreprinderii, căreia i-am sacrificat 60 de ani de viaţă şi muncă”.

„Drag Conducător al Ţării! Am împlinit 80 de ani, însă energia pe care o văd la cei din jurul meu, face să renască şi într-un bătrân ca mine dorinţa de a trăi şi munci pentru poporul, căruia i-am dat livada mea în deplină stăpânire”.

„Sunt mândru de faptul că poporul mi-a încredinţat conducerea acestei grădini, ca să-mi pot continua încercările şi experienţele mele...“

În timpul cât Veahirev citea scrisoarea, Ivan Vladimirovici era vădit emoţionat.

— Ei, ce zici? întrebă el. Se poate trimite?

— Desigur, răspunse Veahirev.

După ce mai fu recitită şi transcrisă cu grijă pe curat, scrisoarea fu expediată lui Stalin.

Se primi următorul răspuns:

„Vă felicit din tot sufletul Ivan Vladimirovici, cu ocazia aniversării a 60 de ani de muncă rodnică, spre folosul marii noastre Patrii.

„Vă doresc sănătate şi noi succese în munca de înnoire a culturii fructelor.

„Vă strâng mâna din toată inima...”

Telegrama purta semnătura lui Stalin, conducătorul celor ce reclădesc o lume nouă.

Revoluţionarul naturii schimbase o virtuală strângere de mână cu revoluţionarul vieţii popoarelor.

Profesorul Hansen se reîntoarse tocmai în timpul festivităţilor organizate în onoarea lui Miciurin. Era o săptămână unică. El luă parte la congresul extraordinar al horticultorilor experimentatori, elevi şi urmaşi ai marelui „părinte al merelor”.

Înaintea distinsului profesor american, s-au ridicat unul după altul, pentru aşi exprima admiraţia în faţa lumii întregi, muncitorul din Smolensc, Alexandru Golencov, Vasile Spiţin, entuziastul experimentator de lângă Volga, cultivatorul din Gorki,

Carunin, siberianul Lesiucenco şi zeci de alţi oameni — din toate colţurile Uniunii Sovietice.

— Iată strugurii mei... începu Golencov, ţinând în palmele întinse, ciorchinele colosal; dar se corectă imediat: iată strugurii celebrului Ivan Vladimirovici, complet aclimatizaţi la Smolensc. Din viţa primită de la el şi urmând metodele lui, am scos 8 varietăţi, cu mare rezistenţă la frigul de iarnă... Smolenscul are acuma struguri „Miciurin" proprii...

Vasile Spiţin, acum un bătrân cărunt, se urcă la tribună cu o ladă mare cu fructe.

Arătând adunării măr cu măr, ramuri şi flori, el evoca< parcă viaţa şi destinul lui Ivan Vladimirovici însuşi.

— Am căutat să cuceresc pentru fructele noastre, regiunile cele mai nordice... Arhanghelsc-ul, Cotlas-ul şi Sâctâvcar-ul cunosc şi apreciază munca mea, care deci nu a fost zadarnică... Dincolo de cercul polar oamenii cunosc bine acest măr, au cunoscut şi agrişul... Am scos 30 de varietăţi de agriş după metoda lui Miciurin... În prezent, caut să deprind cu clima aspră a Nordului arţarul din Canada, prunul din Pensilvania, bradul alb balzamic, păducelul. Şi, ca o cunună a muncii mele, cultiv un trandafir nordic, care poate să crească într-un teren deschis. Acest trandafir se va numi „trandafirul lui Miciurin"... Căci toată munca, toate cercetările mele au fost inspirate de ideile lui, de faptele lui, de perseverenţa lui...

Colhoznicul Carunin din regiunea Gorki arătă în faţa congresului un fruct neobişnuit — ca o curmală verde... Nimeni n-ar fi putut ghici ce este. Era o varietate specială de agriş, cultivată de el, tot după metoda lui Miciurin.

Cazanţev din Sverdlovsc, Lesiucenco din Altai şi Mihailov din Ivanov au prezentat mere şi pere cultivate de ei...

Se ridicau mereu alţi participanţi ai congresului — şi fiecare avea ce povesti.

Profesorul american Hansen nu ştia ce să admire mai mult — succesele dascălului, sau rezultatele discipolilor săi...

A doua zi, de dimineaţă până seara târziu, răsuna muzica pe colină. Zeci de mii de oameni se mişcau pe străzile oraşului. Steagurile roşii fâlfâiau, bătute de vânt. Străluceau literile aurite ale inscripţiilor:

„Să trăiască marele biruitor al naturii!"

„Mulţi ani maestrului!"

„Tineretul salută călduros pe celebrul Părinte al Merelor”.

...Mergeau fochiştii cu feţele umbrite de fum... Mergeau muncitorii de la gară şi uzină... Mergeau funcţionarii şi elevii... Mergeau toţi delegaţii congresului.

Poporul se scurgea ca un torent fără sfârşit pe strada principală, pe lângă tribuna special construită. Iar profesorii, academicienii şi oamenii de stat vorbeau de pe această tribună despre omul care, în curs de mai multe decenii, nu şi-a trădat idealul nici o zi.

— În persoana lui onorăm perseverenţa, spuneau unii oratori.

— În persoana lui celebrăm geniul, spuneau alţii.

— În el vedem pe cetăţeanul epocii de mâine.

Se ridică, apoi, un pionier:

— Acest bunic are un miliard de nepoţi...

Cineva îl corectă: „un milion”.

— Nu, un miliard, stărui băiatul.

Muzicile cântau. Norii calzi ai sfârşitului de vară se îngrămădeau pe cer.

Profesorul Hansen se urcă la tribună şi rosti o scurtă cuvântare.

— Patria mea este considerată ca o ţară unde se respectă personalitatea. Ţara dumneavoastră este descrisă în gazetele şi cărţile noastre ca o ţară, în care personalitatea este strivită de năvala victorioasă a maselor. Mă simt jenat pentru ziarele şi cărţile noastre. Astăzi, am avut ocazia să văd cum este tratată personalitatea în ţara dumneavoastră. Vă mulţumesc pentru această lecţie folositoare.

Când mulţimea zări, într-o maşină ce trecu încet, faţa palidă şi zbârcită a bătrânului Miciurin, — izbucni în urale. Maşina se opri în faţa teatrului.

Lumea din sală îl întâmpină cu aplauze furtunoase. Solemnitatea s-a deschis printr-un salut al guvernului:

„Salutăm pe îndrăzneţul inovator al naturii, care a creat excelente varietăţi noi de pomi fructiferi...”

La sfârşit, ceru cuvântul însuşi bătrânul maestru.

— Tovarăşi! spuse el. Am avut rara şi fericita ocazie să-mi văd roadele muncii. Acum 60 de ani mi-am început lucrările ca un experimentator izolat. Iar acum dumneavoastră şi tot poporul muncitor, reprezentat prin dumneavoastră, onorează ceea ce

altădată era considerat de mulţi ca un lucru neînsemnat şi ridicol şi căruia i-am sacrificat zeci de ani din viaţă.

„Ştiu cui îi datorez toată dezvoltarea întreprinderii mele iubite. O datorez marelui regim muncitoresc sovietic. Lenin şi Stalin — iată oamenii care, deşi ocupaţi peste măsură de treburile statului, au găsit totuşi timpul să se îngrijească şi de mine şi de întreprinderea mea. Ei au căutat să atragă atenţia tuturor celor ce muncesc, asupra importanţei fructelor, care duc la o viaţă îndestulată şi bună”.

„Tare aş fi vrut ca în fiecare colhoz, în fiecare sovhoz, orice muncitor să aibă măcar un pom crescut prin munca lui proprie. De pe acum putem cita multe exemple de acest fel, dar această îndeletnicire trebuie dezvoltată şi mai mult”.

„Nu mai am mult de trăit, dar vreau şi sper să mai pot munci. Pământul nu mă înspăimântă. Toată viaţa nu mi-a fost frică de nimic, — numai pentru grădină mi-era uneori teamă. Acum sunt liniştit: mâinile voastre nu vor lăsa să piară grădina mea”.

„Iar pentru onoruri, vă mulţumesc încă o dată atât dumneavoastră cât şi întregului popor şi conducătorilor noştri iubiţi. Cred că arborii mei vor şti să vă răsplătească... Dar plantaţi şi dumneavoastră, cât mai mult”.

EPILOG

MOŞTENIREA

O şosea dreaptă ca săgeata duce de la periferia oraşului spre colina care se întinde ca două aripi verzi. În vârful colinei e un turn alb cu un ceas, ce se zăreşte de departe.

De-a lungul drumului sunt plantaţi pomi tineri. Scoarţa lor e încă fragedă, ramurile sunt pline de sevă puternică şi încărcate cu numeroase mere.

Nu există niciun gard, de sârmă sau de lemn. Pomii au fiecare inscripţii: „Bellefleur-Chitaica”, „Champareine-Chitaica”, „Borsdorf”, „Pépin-Chitaica“... Sunt varietăţile favorite ale bătrânului horticultor — descendenţii faimosului măr Chitaica.

E numai începutul lui August, dar merele „Bellefleur” nu mai încap în palmă. Sub pieliţa lor verzuie apar pete de un roz delicat.

Cerul fierbinte străluceşte deasupra...

Şoseaua e bătătorită de camioane. De la o jumătate de kilometru depărtare se văd basmalele colorate ale femeilor. Acolo se face altoirea în ochi a puieţilor sălbatici ce nu s-au prins anul trecut.

Lucrătoarele taie repede şi cu dibăcie pielea subţire a tinerilor portaltoi şi introduc în tăietură bucăţele — ochi de la soiurile înbunătăţite.

Un flăcău voinic cu părul mare şi creţ, aleargă cu capul gol prin pepinieră şi verifică exactitatea lucrului.

— Rău... trebuie refăcut... Bine... Se poate continua...

Din când în când el se aşează la măsuţa, pe care se găsesc registrele uzate. În aceste registre sunt trecute zeci de mii de altoiri. Fiecare ochi ce s-a prins e un mic monument pe mormântul marelui savant.

Miciurin a murit liniştit.

A murit ca un pom viguros, care a dat naştere la nesfârşite şiruri de pomi.

A fost petrecut spre locul de veci de nepoţi şi de strănepoţi. Din garda lui de onoare făceau parte mulţi fii şi fiice. Un fiu şi o fiică, — prin sânge, ceilalţi — prin muncă, prin creaţie, prin idei.

Lângă mormânt, ca o ultimă gardă, au fost aşezate odraslele lui tinere cu trunchiurile subţiri dar pline de rod: patru copăcei de „Pépin-Şafran”, hibridul lui favorit, în care curgea seva viguroasă a mărului Chitaica.

O clădire mare cu sute de ferestre priveşte cu ochii ei de sticlă mormântul lui Ivan Vladimirovici. În această clădire cinci sute de băieţi şi fete se prepară pentru viaţă şi muncă. Printre ei se află şi mulţi visători, care speră că la Vologda şi Crasnoiarsc vor creşte lămâi şi mandarine.

Dar nimeni nu mai râde acum de aceşti visători. Toţi îşi aduc aminte cum râdeau negustoraşii din Cozlov de proiectele îndrăzneţe ale inovatorului. Ţara are încredere în tinerii visători. În ţara aceasta s-au realizat proiectele cele mai îndrăzneţe. O ţară slabă de cerşetori şi analfabeţi, a ajuns cea mai puternică, cea mai avansată şi cea mai veselă ţară. Sute de mii de tractoare brăzdează câmpurile, mii de combine sunt conduse de

aceia, care înainte nici nu văzuseră plugul — başchirii, oiroţii, calmâcii, kirghizii şi ciuvaşii...

Vara, marea clădire se goleşte. Tinerii pomicultori se răspândesc prin toată ţara transformată şi înnoită.

Gluşcov e în fruntea succesorilor marelui savant. El poartă acelaşi titlu, pe care îl avea în ultimii ani ai vieţii sale însuşi Ivan Vladimirovici. Gluşcov este directorul laboratorului. Sub conducerea lui lucrează sute de oameni. Totul e bine angrenat şi funcţionează ca un ceasornic. Fiecare om are atribuţia lui, programul lui.

Gluşcov conduce o mare întreprindere. Din livezile enorme, se împrăştie mireasma tare a merelor. Zeci de muncitori nu fac altceva decât să strângă fructele căzute — grindina de mere. Noaptea, paznicii ascultă zgomotul merelor ce cad continuu în liniştea întunecoasă şi caldă. Mirosul de mere pătrunde pretutindeni. El a înlocuit mirosul de mucegai de prin clădirile vechi de piatră, îngrămădite pe colină, în jurul turnului cu ceas. Parfumul învăluie acum şoseaua şi oraşul.

În grădină nu sunt numai pomi. Straturile strălucesc de trandafiri, de dalii enorme, de crini şi de zambile.

Zidarii construiesc pereţii unei sere enorme, pentru experienţele cu citruşii.

Pe aleile presărate cu prundiş se plimbă excursionişti. Soarele dogoreşte.

În grădină cineva caută să prindă cu un aparat de filmat, adierea uşoară a frunzelor, legănarea firelor de păianjen, căderea unui măr greu.

Sosesc sute de scrisori, din toate colţurile ţării.

Se cer puieţi, seminţe, butaşi şi specialişti care să aplice cu succes metodele lui Ivan Vladimirovici. Scriu colhozurile, sovhozurile, cercurile naturaliştilor, ciudaţii şi perseverenţii căutători, ce seamănă întrucâtva cu dascălul lor decedat.

În toate părţile sunt înfiinţate livezi imense, ce poartă numele bătrânului horticultor. Ele sunt păzite cu mare grijă. Sunt apărate de prezenţa lacomă a animalelor casnice — oi şi vaci. Sunt stropite în zilele secetoase. Proprietarii îşi îngrijesc copăceii, ca pe copiii lor.

Către locurile acelea se îndreaptă ce e mai bun şi mai sigur. De aici se aprovizionează ţara cu sute de mii de butaşi, cu milioane de ochi, cu sute de kilograme de seminţe.

Se aşează şiruri de „Borsdorf”, rânduri de „Candille“ şi „Pépin“... Cu câtă dragoste s-ar fi plimbat printre ei bătrânul maestru; cum le-ar fi mângâiat ramurile cu gestul lui neglijent în aparenţă, dar plin de tandreţe. S-ar fi adresat colhoznicului ce păzeşte pomii şi i-ar fi spus:

— Îndată ce observi păduchi de frunze — cureţi imediat toate frunzele, chiar cu degetul! Pomul nu e lemn. Răspunde la îngrijiri...

Oriunde te-ai duce prin imensa ţară, găseşti asemenea terenuri, plantate cu pomii horticultorului din Cozlov.

Spiţin, dincolo de Vologda, Corcunov la Calinin, Tomsen la Ircutsc, Lucanin la Habarovsc şi Olensenco la Crasnoiarsc, lucrează fără odihnă la cultivarea noilor varietăţi de fructe, pe întinsele câmpii ale Nordului rusesc...

Toate ideile marelui cercetător sunt primite cu entuziasm şi realizate.

Varietăţile de mere, de pere, de vişini, acoperite cu zăpadă, au făcut celebru numele lui Cojurin — un adept al lui Miciurin. Lucrările lui sunt preţuite de popor.

Regiunea Moscovei este plină de adepţi şi de elevi ai marelui inovator. Zeci şi sute de minţi harnice îndemnate de exemplul şi de victoriile lui, îi continuă experienţele, şi îi împlinesc idealul. Acelaşi ideal, de-a schimba natura şi de a face lumea aceasta, a oamenilor, mai bună şi mai rodnică.

Parcă ar fi o întrecere între provincii: Ulianţev, Cumâkin, Hlebov, Cernenco — ţin sus drapelul, deasupra livezilor şi câmpiilor din Tambov şi din Voronej; Golencov luptă pentru Smolensc, Grigoriev şi Uspeniev activează în regiunea Leningrad. Niconov în Urali, Cartinin la Gorki, Truhin în Ciuvaşia... Dar câţi nu sunt şi în celelalte regiuni!

Nici Ucraina nu rămâne în urmă. Deşi în Ucraina rodesc fructe bune, totuşi unii caută să obţină ameliorarea soiurilor, alţii lucrează cu varietăţile rezistente la secetă, alţii experimentează Citrus-ul, în dorinţa de a îmbogăţi grădinile Caucazului cu lămâi şi chiar cu banane.

Cercetările n-au limită. În fiecare an parvin noi rezultate.

Din zi în zi, întreprinderea lui Ivan Vladimirovici înregistrează noi succese. Marea gospodărie ia proporţii.

Albina reîntoarsă la rostul ei, lucrează şi ea acum după un plan precis, sub conducerea lui Ignat Craiuhin.

Roiurile — batalioane întregi de albine — atacă, sub pânza de tifon, miile de flori, acoperindu-le cu polenul preţios.

Mereu soiuri noi intră în încrucişări.

De dimineaţă, spălându-se direct în apa limpede a râului, Aslan — savantul specialist în genetică — merge prin vechea livadă a Peninsulei Verde.

În pomi, o recoltă bogată aşteaptă culesul. Fructele seamănă cu nişte păsărele cu corpul rotund. Se apropie ziua, când păsările acestea frumoase şi tăcute îşi vor lua zborul prin toată ţara: în Siberia, pe Altai, în regiunea munţilor Urali, în Carelia, la staţiunile regionale, pe straturile experimentatorilor, în grădinile naturaliştilor tineri, de pe lângă fabricile şi uzinele ţării.

O sută de tulpini de meri „Golden-Délichaise” sunt aranjate pe un rând. Ivan Vladimirovici a mai văzut răsărind acest copăcel, dar nu a mai apucat hibrizii lui. El a cerut colaboratorilor săi, să aibă grijă. Încrucişaţi cu Chitaica, cu Antonovca, cu Srâjapel, merii aceştia trebuie să dea fructul cel mai bun de pe lume.

Aslan conduce creşterea pomilor cu fructe sâmburoase; — pruni, vişini, caişi şi piersici. Ivan Vladimirovici a poruncit cu limbă de moarte să se îmbunătăţească, în timpul cel mai scurt, piersicul de Nord. Însărcinarea aceasta, Aslan o împarte cu conducătorul ştiinţific al întregii gospodării — Pavel Iacuşev, fostul şef al bandei de copii de pe vremuri. El a adăugat o nouă verigă la lanţul realizărilor — a încrucişat migdalo-piersicul din Transcaucazia cu primul lui „intermediar” Nana Davidiana.

Marele revoluţionar al naturii poate să se odihnească în pace. Bătrâna livadă e plină de viaţă.

În frunzişul nucului înalt ciripesc păsărelele. De pe colină, dincolo de râu, se aude vuietul oraşului în construcţie. Cade un măr, ca un strop greu de ploaie... Mai cade un măr... încă unul...

Cuprins

PREFAŢĂ.....5
CUVÂNT ÎNAINTE.....11
1. PRIMUL SEMĂNAT.....12
2. ZILELE GRELE.....19
3. ŞCOALA DIN PRONSC.....27
4. LICEANUL GHINIONIST.....34
5. IARĂŞI ÎN GRĂDINĂ.....38
6. ASCENSIUNEA.....43
7. CEASORNICARII ȘI COCOŞII.....47
8. PRIMUL ASALT.....50
9. PEPINUL d-lui OVENARIUS.....55
10. CUNOŞTINŢA CU HARAPNICUL.....60
11. ÎN CĂUTAREA ȘTIINȚEI.....64
12. LA MOSCOVA, DUPĂ CĂRŢI.....69
13. FLORILE.....75
14. UN NUME SONOR.....81
15. CATEDRA.....87
16 . „ASTA NU E RĂU“.....95
17. OAMENII ŞI ANII.....100
18. O HOTĂRÂRE GRAVĂ.....105
19. ULTIMA MUTARE.....110
20. VIZITATORUL DIN AMERICA.....115
21. PUTEREA DE CONVINGERE A DULCEȚII.....121
22. UN PRIETEN NOU.....124

23. DESCOPERIREA INSPECTORULUI ARFIN.....129
24. PERFIDIILE ŢARULUI.....135
25. DARURI DIN MONGOLIA.....139
26. PĂRINTELE MERELOR.....144
27. PIERDERI GRELE.....149
28 . RĂZBUNAREA CARE A DAT GREŞ.....152
29 . STĂPÂNII LEGALI.....157
30. „ORIGINALUL“ ŞI „CREATORUL“.....162
31. SOLDAŢII ALBI.....166
32. PRIMUL SCUTIER.....171
33. STRÂNGEREA DE MÂNĂ DIN PARTEA REPUBLICII.....175
34. O LOVITURĂ PE LA SPATE.....181
35. ÎNTOARCEREA LUI PAVEL IACUŞEV.....187
36. CERAPADUS.....192
37. SE REÎNTORC ALBINELE.....200
38. LĂMÂIUL ŞI PĂRUL.....205
39. ASLAN.....207
40. NOII ELEVI.....211
41. FIUL.....215
42. DIN NOU AMERICA.....221
EPILOG.....228

A. FADEEV: TÂNĂRA GARDĂ

În timpul ocupaţiei germane a existat într-adevăr în orăşelul minier Krasnodon o organizaţie de rezistenţă cu numele „TÂNĂRA GARDĂ”. Membrii ei au fost în majoritate elevi ai

şcoalelor secundare din localitate, pe care repeziciunea înaintării inamice i-a surprins mai înainte de a se putea evacua. Procesul formării acestei organizaţii, atât de bine înfăţişat de Fadeev, este procesul de formare al tuturor nucleelor care au luat armele spontan împotriva naziştilor în Uniunea Sovietică sau în alte părţi ale Europei căzute sub cizma germană. Tineri entuziaşti pe care-i înnăbuşea prezenţa trufaşă a duşmanului, prieteni de muncă sau de şcoală s-au adunat în taină, au luat iniţiativa luptei şi şi-au asumat răspunderi. Fadeev a putut să studieze mai bine decât oriunde epopeea unei organizaţii, redutabilă pentru ocupanţi, făurită însă de o mână de băieţi şi fete, cu ochii încă limpezi.

(Zaharia Stancu)

IURIE KRÂMOV: DERBENT

Marea este unul din personajele importante ale romanului „Derbent”. Trăieşte ca o făptură vie, dar mai expresiv: calmă şi sclipitoare ca o oglindă ce se-ntinde până la orizontul în care se contopeşte; brăzdată de alergarea monotonă a valurilor mărunte; sau rostogolind munţi verzi de apă încununaţi cu broderii de spumă.

Personaje şi mai importante sunt în „Derbent” vapoarele trepidând sub presiunea maşinilor; plutind pe apele liniştite, cu ceruri înstelate deasupra.

Dar în acest roman, mai importanţi şi decât vasele pe care plutesc, sunt oamenii cu idealurile lor de progres şi credinţa-le nestrămutată în muncă.

(Universul)

MIHAIL ŞOLOHOV: PE DONUL LINIŞTIT

„Romanul „Pe Donul liniştit” a fost unanim apreciat ca o istorie a războiului civil pe meleagurile Donului, o istorie a acelei vremi când massa căzăcimii sărace şi mijlocii, luptând împotriva disperatei rezistenţe a vârfurilor chfabureşti, a răzbit spre socialism, spre făurirea unei vieţi noi”.

(N. Moraru)

„Valoarea esenţială a epopeii „Pe Donul liniştit” nu se rezumă numai la vastele resurse de creaţie folosite de Mihail Şolohov; ci depăşeşte cadrul special al aprecierilor prin integrarea lor în ansamblul ideologiei sovietice. Valoarea ei nu poate fi apreciată decât în lumina problematicei omului sovietic magistral înfăţişată de Şolohov”.

(Mihail Cosma)

ALEXEI TOLSTOI: PETRU I

Cu dragostea de viaţă pe care Tolstoi o preţuieşte mai presus de orice, Petru I e plin de vigoare, hotărâre, înţelegerea adâncă a istoriei şi intuiţia politică, ce nu aparţine doar acestei mari personalităţi ci întregului popor rus.

Reconstituind figura marelui conducător, meritul scriitorului este de a fi creat nu un portret oficial, ci de a ne fi prezentat un erou viu bântuit de mari pasiuni omeneşti, trăind în mijlocul unei societăţi pe care o exprimă în notele ei cele mai specifice.

Petru I este romanul vieţii întregii Rusii în cadrul unui moment istoric determinat.

P. PAVLENCO: FERICIREA

Este în cartea aceasta un clocot nestăpânit de viaţă reală. Fel de fel de oameni, nutrind o iubire arzătoare pentru viaţă, după ce au fost goniţi de la cuiburile lor de haitele fasciste, după ce căminurile, ogoarele, fabricile, livezile lor au fost prefăcute în pulbere şi cenuşă, după ce au fost ostaşi, partizani sau auxiliari pe frontul de apărare, ei pornesc viaţa de la început. Trăiesc viaţa şi învaţă pe alţii să trăiască.

Odată cu truda lor, cu bucuria de a semăna din nou plante; de a înălţa sate şi oraşe, acolo unde fascismul pustiitor a lăsat ruine şi deznădejde, creşte şi se dezvoltă conştiinţa lor socială.

BORIS POLEVOI: POVESTEA UNUI OM ADEVĂRAT

Citind povestirea lui Boris Polevoi îţi aduci aminte de Pavel Corceaghin din „Aşa s-a călit oţelul”. Comparaţia se impune de la sine, pentru că viaţa lui N. Ostrovski, a cărui personalitate se reflectă în cartea-i atât de celebră, are la bază aceleaşi imbolduri, care formează motorul existenţei lui Meresiev, eroul „Poveştii unui om adevărat”.

Paginile acesteia, pline de sentimente bărbăteşti şi de un patriotism adânc, sincer, vibrant, sunt un omagiu adus curajului şi voinţei de neînfrânt ale apărătorilor Uniunii Sovietice.

Cartea lui Boris Polevoi este în acelaşi timp o creaţie epică plină de dinamism, palpitantă, în ale cărei pagini parcurse totdeauna cu interes, descrierile vii de natură constituesc un cadru larg şi potrivit marilor avânturi ale spiritului, ce caracterizează romanul sovietic.

VERA PANOVA: CRUJILIHA

Oamenii din „Crujiliha” sunt într-adevăr individualităţi distincte nu numai profesional sau ca vârstă, dar şi ca temperament şi vocaţie. Autoarea îi vede în varietatea lor firească, refuzând să-i categorisească după o tipologie sumară, în alb şi negru, în bun şi rău.

Vera Panova a surprins deosebirile de nuanţe din această formidabilă unitate creatoare care este uzina — şi le-a redat realist, reţinând esenţialul din oameni şi evenimente.

V. NECRASOV: ÎN TRANŞEELE STALINGRADULUI

Acest roman evocă eroica apărare a Stalingradului de către ostaşii sovietici. Este o evocare adânc realistă, plină de adevăr şi frăgezime, scrisă într-un stil viguros, sobru, concins.

Un patriotism adânc, emoţionant, sobru în expresie, fără declamaţie, umple cartea. Eroismul apărătorilor Stalingradului apare în toată măreţia lui simplă şi adâncă. Ceea ce înalţă şi susţine pe toţi aceşti oameni este conştiinţa muncii grandioase şi

juste pe care o îndeplinesc apărându-şi patria cotropită de duşmani. Cum bine remarcă, un critic sovietic, „pentru eroul romanului Kerjenţov, războiul este în primul rând munca, o muncă grea, biruitoare, care înlătură cu desăvârşire gândul primejdiei”.

BORIS POLEVOI: NOI, OAMENII SOVIETICI

Cartea „Noi, oamenii sovietici” este o culegere de episoade din cursul ultimului război mondial.

Şi de astă dată, elementul central al epicei lui Polevoi este „omul” — nu omul fărâmiţat de inepuizabile conflicte lăuntrice, bântuit de obsesii şi îndoieli, ci omul nou, muncind în mijlocul altor oameni şi participând intens la viaţa desfăşurată în jurul său. Ceea ce-l deosebeşte pe acest „erou” de eroii literaturii burgheze este conştiinţa luminoasă a adevărului, este cunoaşterea adâncă a legilor istoriei şi încrederea în posibilităţiile omului.

Nimic nefiresc nu atrage atenţia în chipul micului Mişa Sinitki şi al bătrânei colhoznice Uliana Belogund. Viaţa lor în vreme de pace, creştea simplă, normală. Dar când duşmanul a cotropit pământul ţării, cu câtă abnegaţie şi de cât patriotism au dat dovadă aceşti adevăraţi cetăţeni sovietici!

Purtarea micului Mişa, a bătrânei Uliana, a fraţilor Volcov sau a lui Nacinkin sunt deopotrivă explicabile prin morala comună care îi conduce, prin credinţa comună care îi întăreşte.

Jertfele lor minunate sunt pentru ei nu fapte uriaşe, supranaturale, ci întâmplări fireşti, datorii elementare către ceilalţi semeni şi către propria lor conştiinţă.

CLASIFICARE ZECIMALĂ
92 Miciurin
57 (092) Miciurin

ÎNTREPRINDEREA DE EDITURĂ ŞI ARTE GRAFICE

ROMÂNIA LIBERĂ — „N. MOHĂNESCU”

BUCUREŞTI

Nr. 1643

Prețul Lei 155.—